MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Mariana Norel • Petru Bucurenciu • Mihaela Dragu

Limba și literatura română

Manual pentru clasa a VIII-a

Aramis
AROBS Transilvania Software

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu
Programa școlară aprobată prin OM nr. 3393/28.02.2017

Numărul de telefon european
de asistență pentru copii:

116.111

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Mariana Norel • Petru Bucurenciu • Mihaela Dragu

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Manual pentru clasa a VIII-a

Aramis
AROBS Transilvania Software

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 5566 din data de 15.09.2020.
Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

Inspectoratul Școlar ....

Școala / Colegiul / Liceul ....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*	
				format tipărit	
				la primire	la primire
1					
2					
3					
4					

Pentru precizarea aspectului manualului, se va folosi unul dintre următorii termeni:* ***nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat*.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți: Prof. univ. dr. Mihaela Gheorghe, Universitatea „Transilvania" Brașov
Prof. dr. Neculai Savin, Colegiul Național „Andrei Șaguna" Brașov
Redactare: Alina Perțea
Ilustrare: Victoria Argint, Shutterstock.com
DTP: Claudiu Isopescul
Corectură: Eugenia Oprea
Animații: Alina Perțea

ISBN 978-606-009-311-4

Aramis Print s.r.l. Redacția și sediul social: B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833, sector 4, București, O.P. 82 – C.P. 38
Tel.: 021.461.08.10/14/15; fax: 021.461.08.09/19; e-mail: office@edituraaramis.ro; office@megapress.ro
Departamentul desfacere: tel.: 021.461.08.08/12/13/16; fax: 021.461.08.09/19; e-mail: desfacere@edituraaramis.ro

www.librariaaramis.ro

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâini mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

....

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

....

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost’ pământ!

CUPRINS

SINOPSIS

Unitatea de învățare	Competențe generale și specifice	Conținuturi ale învățării
RECAPITULARE INIȚIALĂ EVALUARE INIȚIALĂ		
1. IUBIREA, CEL MAI FRUMOS SENTIMENT	1.1. 1.4. 2.1. 2.2. 3.1. 4.2. 4.4. 5.1.	Comunicare orală • Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: compararea ideilor, a punctelor de vedere, a intențiilor de comunicare, a emoțiilor, a atitudinilor și a scopurilor comunicative Lectură • Textul liric • Interpretări multiple Redactare • Modalități de exprimare a preferințelor și a opiniilor Elemente de construcție a comunicării • Vocabular: – Categorii semantice (sinonime, antonime, omonime, cuvinte polisemantice, paronime) – actualizare – Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului (derivarea, compunerea – actualizare), conversiunea – Mijloace externe de îmbogățire a vocabularului: împrumuturi lexicale • Ortoepie și ortografie: – Scrierea și pronunția cuvintelor de origine străină, conținând foneme nespecifice limbii române • Fonetică: – Despărțirea în silabe, diftong, triftong, hiat, accent – actualizare
2. PROFESIE, MESERIE, VOCAȚIE	1.1 1.3 1.5 2.2 2.3 3.1 3.3 4.1 4.3 4.4 4.5 5.2	Comunicare orală • Elemente specifice argumentării: teză, ipoteză, justificare, probă/exemplu Lectura • Textul dramatic • Argumentarea punctelor de vedere pe marginea textelor citite Redactare • Prezentarea textului: grafica textului ca modalitate de a capta atenția publicului Elemente de construcție a comunicării • Gramatică: – Construcții sintactice: construcții active/construcții pasive cu verbul *a fi*; construcții impersonale; construcții cu pronume reflexive; construcții incidente; construcții concesive și condiționale. – Enunțuri eliptice. Norme de punctuație – Apoziția. Norme de punctuație Elemente de interculturalitate • Relații culturale constructive. Noi și ceilalți
3. AVENTURA CUNOAȘTERII 	1.2 1.4 2.1 2.3 2.4 3.1 3.3 3.4 4.1 4.3 5.2	Comunicare orală • Argumentare și persuasiune. Apelul la argumente raționale (fapte, exemple, dovezi), apelul la patos (emoția), apelul la etos (valori morale). Forța enunțurilor în argumentare (fapte, opinii, mărturii, concepții personale, idei preconcepute). Structura textului argumentativ Lectura • Textul epic în proză Redactare • Tipare textuale de structurare a ideilor: comparație, analogie, pro-contra; ordinea argumentelor în textul argumentativ Elemente de construcție a comunicării • Gramatică: – Fraza. Coordonarea – actualizare – Subordonarea prin conjuncții subordonatoare, prin pronume și adverbe relative. Norme de punctuație Elemente de interculturalitate • Modele comportamentale în textele literaturii universale

SINOPSIS

Unitatea de învățare	Competențe generale și specifice	Conținuturi ale învățării
4. ISTORIA, RĂDĂCINILE NEAMULUI NOSTRU	1.1. 1.4 2.1 2.2 3.3 4.1 4.5 5.1	Comunicare orală • Strategii de ascultare activă: înțelegerea în context a punctului de vedere exprimat de interlocutor și evaluarea celor spuse de interlocutor, prin raportare la ceea ce știe elevul sau în relație cu propriile opinii Lectura • Textul epic în versuri • Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (aliterația, hiperbola, antiteza) Redactare • Etica redactării: originalitate Elemente de construcție a comunicării • Gramatică: – Atributul și atributiva – Complementul direct și completiva directă – Complementul prepozițional și completiva prepozițională – Complementul indirect și completiva indirectă Elemente de interculturalitate • Valori culturale românești în lume
5. LUMEA REALĂ, LUMEA IMAGINARĂ	1.1 1.4 2.1 2.2 2.4 3.1 3.2 3.4 4.1 4.4 4.5 5.2	Comunicare orală • Atitudini comunicative: flexibilitate, asertivitate, disponibilitate la negociere. Inteligența emoțională: folosirea inteligenței emoționale în negocierea unor puncte de vedere Lectura • Strategii de comprehensiune: compararea a două sau mai multe texte sub aspectul conținutului și al structurii • Dezbateri pe marginea textelor citite Redactare • Etapele scrierii, cu accent pe: prezentarea textului în fața unui public; evaluarea feedbackului primit; integrarea sugestiilor într-o nouă formă a textului sau în textele viitoare. Elemente de construcție a comunicării • Variație stilistică: – Organizarea coerentă a textului: succesiunea ideilor, folosirea corectă a timpurilor verbale și a anaforelor • Gramatică: – Circumstanțialul de loc și circumstanțiala de loc – Circumstanțialul de mod și circumstanțiala de timp – Circumstanțialul de timp și circumstanțiala de mod
6. DINCOLO DE ORIZONTUL NOSTRU	1.2 1.3 1.5 2.3 2.4 3.2 3.4 4.1 4.2 4.3 5.1	Comunicare orală • Comportamente nonverbale și paraverbale cu efect persuasiv Lectura • Texte care combină diverse structuri textuale (explicativ, narativ, descriptiv, dialogat, argumentativ) • Monitorizarea și evaluarea propriei lecturi Redactare • Redactare de mână – redactare computerizată Elemente de construcție a comunicării • Gramatică: – Circumstanțialul de cauză și circumstanțiala de cauză – Circumstanțialul de scop și circumstanțiala de scop • Variație stilistică: – Variații de registru. Jargonul, argoul. Limbaj colocvial, limbaj cultivat (familiarizare) – Construcția frazei în limba vorbită și în limba scrisă
RECAPITULARE FINALĂ EVALUARE FINALĂ		

INSTRUCȚIUNI DE UTILIZARE A MANUALULUI

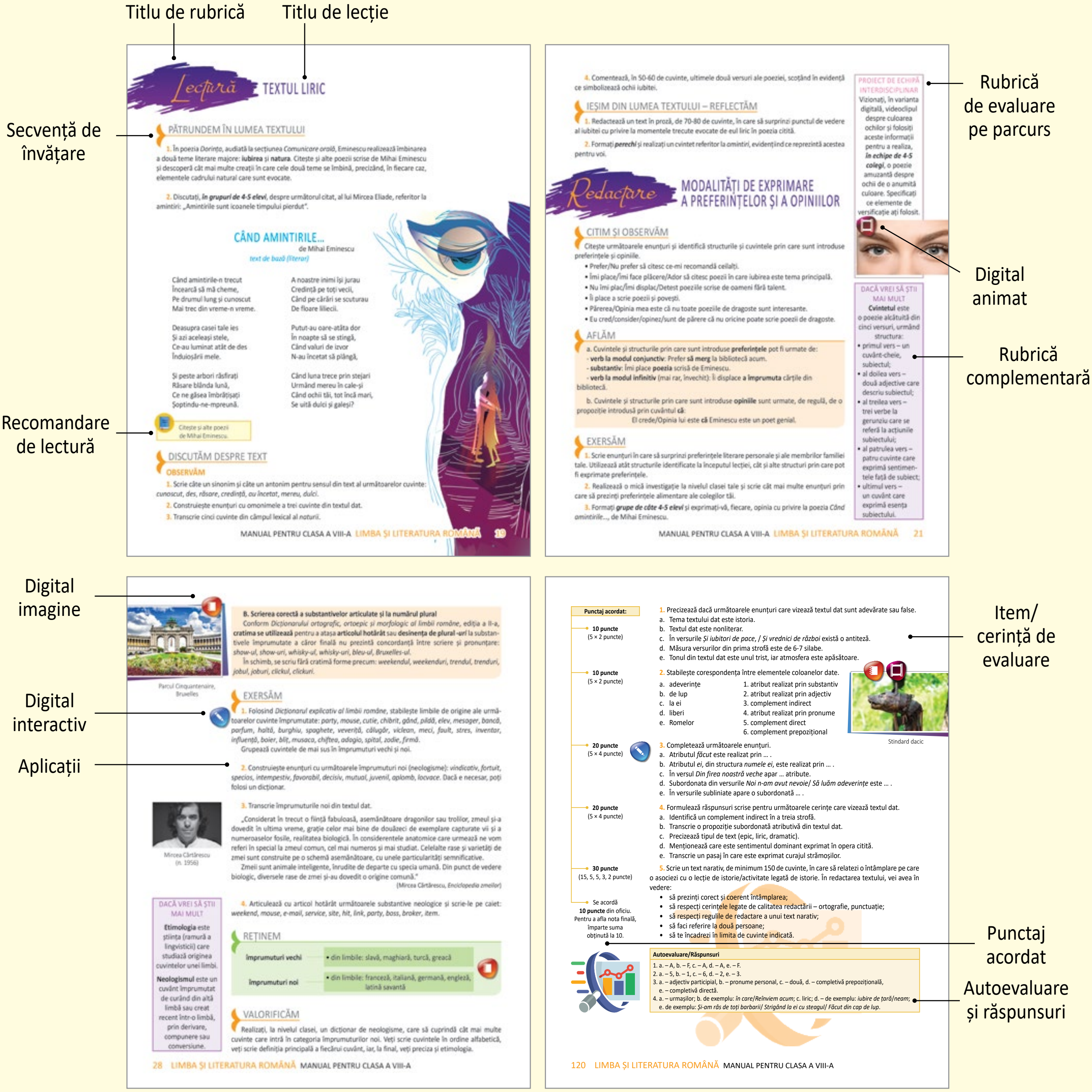

Varianta digitală a manualului:

videoclipuri | audiții | activități interactive | imagini statice

Recapitulare inițială

• **Se dau textele de mai jos.**

A

Citește
și alte poezii
de George Topîrceanu.

George Topîrceanu
(1886-1937)

V

Dar deodată, pe coline
Scade animația...
De mirare parcă-și ține
Vântul respirația.

Zboară vești contradictorii,
Se-ntretaie știrile...
Ce e?... Ce e?... Spre podgorii
Toți întorc privirile.

Iat-o!... Sus în deal, la strungă,
Așternând pământului
Haina ei cu trenă lungă
De culoarea vântului,

Gâze, flori întârziate!
Muza mea satirică
V-a-nchinat de drag la toate
Câte-o strofă lirică.

S-a ivit pe culme Toamna,
Zâna melopeelor,
Spaima florilor și Doamna
Cucurbitaceelor...

Lung își flutură spre vale,
Ca-ntr-un nimb de glorie,
Peste șolduri triumfale
Haina iluzorie.

Apoi pleacă mai departe
Pustiind cărările,
Cu alai de frunze moarte
Să colinde zările.

....

Dar când știu c-o să vă-nghețe
Iarna mizerabilă,
Mă cuprinde o tristețe
Iremediabilă...

(George Topîrceanu, *Rapsodii de toamnă*)

B

EVENIMENTE

I.1. Echinocțiul de toamnă 2017

Mariana Bendou, Onești

Echinocțiul de toamnă 2017 a avut loc pe 22 septembrie, la ora 23.01, și a reprezentat debutul acestei toamne din punct de vedere astronomic. Ca în fiecare an, la începutul ultimei decade a lunii septembrie, atenția ne-a fost îndreptată spre momentul în care am pășit în toamna astronomică. Acesta este momentul echinocțiului de toamnă, când longitudinea astronomică a Soarelui a atins valoarea de 1800. Punctul echinocțiului de toamnă, numit și „*punct autumnal*“, s-a aflat pe sfera cerească la intersecția eclipticii (ce reprezintă proiecția pe sfera cerească a planului orbitei Pământului) cu ecuatorul ceresc, pe care Soarele l-a traversat la această dată, trecând din emisfera nordică a sferei cerești în cea sudică. Aflându-ne deci, la această dată, în dreptul ecuatorului ceresc, Soarele a răsărit și a apus chiar în punctele cardinale est și vest, durata zilelor fiind astfel egală, indiferent de latitudine, cu cea a nopților. În emisfera sudică a Pământului, data de 22 septembrie a marcat începutul primăverii.

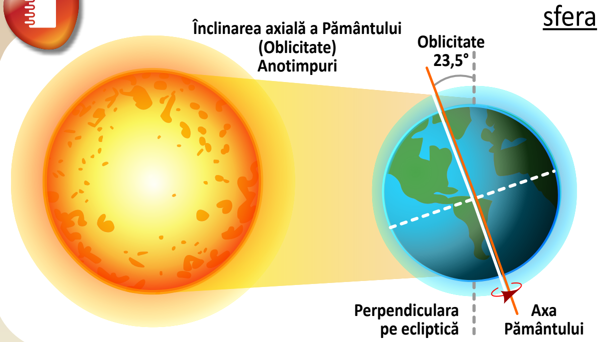

(Sursa: Revista „Expresia ideii“, nr. 10 – *Toamna*, *https://en.calameo.com/read/00103935455487b0a8a48*)

C

ACTUL II

SCENA II

VETA și RICĂ VENTURIANO, apoi JUPÂN DUMITRACHE și IPINGESCU de afară

RICĂ (*intră, se oprește pe prag, vede pe Veta în spate, răsuflă din adânc, pune mâna la inimă și înaintează în vârful degetelor până la spatele scaunului ei; cade în genunchi și începe cu putere*): Angel radios!

VETA (*dă un țipăt, se scoală și fuge în partea ceailaltă a scenii, făcându-și cruce și scuipându-și în sân*): A!

RICĂ (*întorcându-se în genunchi spre partea unde a fugit ea*): Angel radios! Precum am avut onoarea a vă comunica în precedenta mea epistolă, de când te-am văzut întâiași dată pentru prima oară mi-am pierdut uzul rațiunii: da! Sunt nebun...

VETA: Nebun! (*strigând*) Săriți, Chiriac! Spiridoane!

RICĂ: Nu striga, madam (*se târăște un pas în genunchi*), fii mizericordioasă! Sunt nebun de amor; da, fruntea mea îmi arde, tâmplele-mi se bat, sufer peste poate, parcă sunt turbat.

VETA: Turbat?... Domnule, spune-mi degrab', c-aminteri, strig: cine ești, ce poftești, ce cauți pe vremea asta în casele oamenilor?

RICĂ (*se ridică și se apropie de dânsa, tăindu-i drumul*): Cine sunt? mă întrebi cine sunt? Sunt un june tânăr și nefericit, care sufere peste poate și iubește la nemurire.

VETA: Ei! ș-apoi? ce-mi pasă mie! (*După o mică reflecție:*) Vai de mine! ăsta e vun pungaș: a aflat că nu-i dumnealui acasă și umblă să ne pungășească. (*Tare, strigând:*) Chiriac! Spiridoane! săriți! hoții!

RICĂ (*cu mâinile rugătoare*): Nu striga! nu striga! fii mizericordioasă; aibi pietate! M-ai întrebat să-ți spui cine sunt, ți-am spus. Mă întrebi să-ți spui ce caut... Ingrato! nu mi-ai scris chiar tu însuți în original?

VETA: Eu?

RICĂ: Da! (*se ridică*) Nu mi-ai scris să intru fără grijă după zece ceasuri la numărul 9, strada Catilina, când oi vedea la fereastră că se micșorează lampa? Iată-mă. M-am transportat la localitate pentru ca să-ți repet că te iubesc precum iubește sclavul lumina și orbul libertatea.

VETA: Adevărat, domnule, parol că ești nebun. Visezi; ți-am scris eu dumitale vreo scrisoare? Auzi obrăznicie! Știi dumneata cu cine vorbești?

RICĂ: Cum să nu știu? În van te aperi. Și tu mă iubești pe mine, nu mai umbla cu mofturi. Te-am văzut d-atunci seara de la „Iunion"...

VETA: De la „Iunion"? (*Caută cu gândul.*)

RICĂ: Da; chiar de atunci seara, când privirile noastre s-au întâlnit, am citit în ochii tăi cei sublimi că și tu corespunzi la amoarea mea. M-am luat după tine chiar în seara aceea până la Stabiliment. Simțisem că mitocanul de cumnatu-tău mă mirosise, știa că mă țiu după voi: și, abandonându-mă curajul de a mai intra într-o stradă fără lampe gazoase, m-am întors îndărăt, pentru că-mi era frică să nu paț vun conflict cu mitocanul. Alaltăieri seară, amoarea mi-a inspirat curaj; m-am ținut după voi până în această suburbie, în colțul stradei; dar când să-ți văz justaminte adresa, mi-a tăiat drumul niște câini. Când am aflat că șezi pe aci, te-am curtat la nemurire și m-am informat prin băiatul de la cherestegeria lui cumnatu-tău cum stai cu familia ta. Am aflat că acum ești liberă, ți-am scris prima mea epistolă într-un moment de inspirațiune, ai primit-o, mi-ai răspuns să viu, și am venit... pentru ca să-ți repet că (*Cade iar în genunchi:*) nu, orice s-ar zice și orice s-ar face, eu voi susținea, sus și tare, că tu ești aurora,

care deschide bolta înstelată într-o adorație poetică, plină de… (*Urmează declarația foarte iute până ce-l întrerupe Veta.*)

VETA (*a ascultat cu mult interes toată tirada lui Rică și-l întrerupe izbucnind de râs*): Ha! ha! ha! acu înțeleg eu tot! ha! ha! ha!

RICĂ: Râzi, râzi, ingrato, de amoarea mea?

VETA: Da' cum, Doamne iartă-mă! să nu râz?… vezi bine că râz. Apoi știi dumneata cu cine vorbești?… mă cunoști?… știi bine cine sunt?

RICĂ: Cum să nu știu! tu ești angelul visurilor mele, tu ești steaua, pot pentru ca să zic chiar luceafărul, care strălucește sublim în noaptea tenebroasă a existenții mele, tu ești…

VETA (*care trece la lampă, îi mărește focul și se pune cu chipul în bătaia luminii*): Zău? ia uite-te bine! (*râde*)

RICĂ (*foarte încurcat, se scoală de jos și se dă înapoi împiedicându-se*): Madam! să am pardon! scuzați! Cocoană! considerând că… adică, vreau să zic, respectul… pardon… sub pretext că și pe motivul… scuzați… pardon…

VETA (*râzând*): Bine, pardonul ca pardonul, dar te rog, dacă ții la pielea dumitale, să te duci mai degrabă; să ieși curând din casa asta, că, Doamne ferește! de te-o călca aici bărbatu-meu (*accentuând*), mitocanul… de!…

RICĂ: Scuzați… pardon…

VETA: Apoi zău, nu știu ce s-o mai alege de dumneata. Bărbatu-meu sufere grozav de gelozie și e în stare a fi capabil să te omoare.

RICĂ (*speriat*): Să mă omoare!

(I.L. Caragiale, *O noapte furtunoasă* – fragment)

Citește integral piesa
O noapte furtunoasă, precum și alte piese
de teatru scrise de I.L. Caragiale.

Identifică

- În textul A:
  - un cuvânt cu sens propriu și unul cu sens figurat;
  - o personificare și un epitet;
  - o propoziție asertivă și una interogativă;
  - trei cuvinte din câmpul lexical al *naturii*;
  - o imagine/structură prin care este descrisă toamna.
- În textul B:
  - doi termeni științifici;
  - un cuvânt derivat și unul compus;
  - un cuvânt format dintr-o silabă și unul format din patru silabe;
  - un cuvânt care conține diftong și unul care conține vocale în hiat;
  - evenimentul la care face referire textul.
- În textul C:
  - o conjuncție coordonatoare copulativă și una adversativă;
  - un verb predicativ și unul copulativ;
  - câte un verb la modurile: indicativ, conjunctiv, imperativ, gerunziu, infinitiv;
  - un substantiv în cazul acuzativ;
  - un pronume demonstrativ și un adjectiv pronominal posesiv;
  - un adjectiv cu funcție sintactică de nume predicativ;
  - o interjecție și un adverb de timp;
  - un atribut realizat prin substantiv, un complement direct, un complement prepozițional, un circumstanțial de timp.

Ion Luca Caragiale
(1852-1912)

Compară cele trei texte și notează, în caiet, observațiile tale, urmărind tabelul propus.

	Text A	Text B	Text C	Observații
sursa				
tipul textului (narativ, liric, dramatic, literar, nonliterar)				
limbajul (cuvinte monosemantice, polisemantice, noi, vechi, termeni științifici)				
scopul textului				
structura				

Analizează cuvintele subliniate în textele propuse, completând, în caiet, un tabel asemănător cu cel de mai jos.

Cuvântul subliniat	Cuvântul determinat	Partea de vorbire	Cazul (acolo unde este posibil)	Funcția sintactică
animația	scade	substantiv comun	nominativ	subiect

Asociază cu textul citat la punctul **B** o întâmplare reală sau imaginară, având ca temă *toamna*. Scrie un text narativ, de 180-200 de cuvinte, în care să introduci și secvențe dialogate, respectiv secvențe descriptive. Poți utiliza informații oferite în textul **B** și te poți inspira din imaginile propuse mai jos. Vei avea în vedere:

- să prezinți o întâmplare, respectând momentele subiectului;
- să menționezi două repere spațio-temporale;
- să utilizezi ca moduri de expunere narațiunea, dialogul și descrierea;
- să introduci, la nevoie, informații suplimentare despre tema urmărită;
- să respecți normele ortografice și de punctuație în vigoare;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Aplică ce ai învățat!

- Realizează un afiș pentru premiera piesei de teatru *O noapte furtunoasă*, de I.L. Caragiale, având în vedere informațiile din textul **C**.
- Prezintă, într-un text de 150-200 de cuvinte, imaginea toamnei, așa cum se desprinde din textul **A**.

Lucrează în echipă cu 5-6 colegi și puneți în scenă textul **C**. *Explicați* fiecare etapă parcursă pentru a pune în scenă textul. Veți face referire la: decor, lumini, sunet, costume, roluri. Veți realiza o grilă de evaluare și o veți folosi pentru prezentarea piesei puse în scenă de alte grupe.

Evaluare inițială

• Citește cu atenție textul următor și rezolvă cerințele.

La prima oră suplimentară, am ținut una dintre cele mai frumoase lecții din viața mea de dascăl.

Este adevărat că mi s-a dat concursul și din partea elevilor mei, dar se putea foarte bine să și ratez lecția și să dau din colț în colț stingherit, neștiind cum să mă descurc mai bine. Atunci am binecuvântat biblioteca tatălui meu și pasiunea mea pentru lectură.

Cel mai bun elev din clasă la Filozofie s-a ridicat și mi-a spus:

– Domnule profesor, avem o mare nedenumire și credem că numai dumneavoastră, care ne predați Filozofia, ne-ați putea lămuri.

– Despre ce e vorba? l-am întrebat eu, nu fără oarecare emoție.

– Am citit într-o carte că marele filozof grec din antichitate, Aristotel, care a fost profesorul lui Alexandru Macedon, a spus într-o împrejurare oarecare: „Dragii mei prieteni, să stiți că nu există prietenie pe pământ". Adică să fi fost într-adevăr convins de ceea ce a spus?

– Dragul meu, zâmbii eu, filozofilor le-a plăcut întotdeauna să jongleze cu cuvintele. Și nu numai lor. Aristotel a spus într-adevăr așa – exact nu-mi amintesc nici eu când – dar bănuiesc că a rostit aceste cuvinte drept concluzie la vreo întâmplare care l-a impresionat foarte neplăcut. S-ar putea să le fi spus, de pildă, când a aflat că Alexandru cel Mare, la un ospăț, l-a ucis cu lancea pe Glitus, cel mai bun prieten al său, care în lupta de la Granic îi salvase viața. Nu se putea însă ca tocmai Aristotel să nu creadă în prietenie, când tot de la el ne-a rămas o impresionantă definiție a prieteniei: „Același suflet care trăiește în două corpuri diferite". Și tot el a spus: „Fiecare om este, în mod firesc, prieten fiecărui om".

– Tocmai această aparentă contradicție în spusele sale ne-a mirat și pe noi!

– Oricât de mult am vorbi despre prietenie, urmai eu, tot puțin ar fi. Este unul din cele mai vaste subiecte. Aproape toți marii filozofi, poeți, dramaturgi și oratori dintotdeauna au fost preocupați de acest sentiment ales, și, firește, au lăsat și cugetări despre prietenie.

– Poate doriți să ne spuneți și nouă câteva!

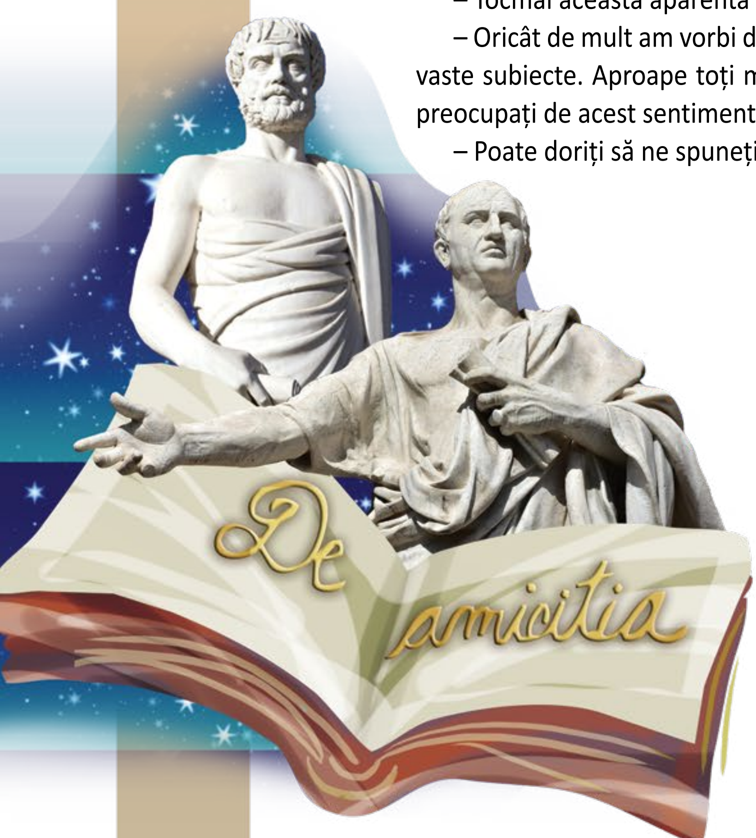

Am zâmbit amuzat:

– Bineînțeles, dar am impresia că ni s-au cam inversat rolurile: voi mă examinați, și eu vă răspund. Dar cum, în clipa de față, nu mă consider profesor, ci *prietenul vostru mai mare*, am să vă îndeplinesc dorința, pe cât ne va permite timpul în această oră suplimentară.

Însuși marele orator latin Cicero, după cum știți, ne-a lăsat o carte despre prietenie *„De amicitia"*, folosind și comentând, cu deosebită îndemânare, multe din părerile înaintașilor săi, înfățișate în haină nouă și plină de prospețime.

Omul este ființă sociabilă, ca atare nu poate trăi singur, și chiar în afară de familia sa simte nevoia unei alte tovărășii. Și atunci caută ființa cu care se potrivește, se aseamănă, în societatea căreia se simte bine. Între adevărații prieteni trebuie să existe o apropiere de gânduri, de idei, de preocupări, de gusturi, cu alte cuvinte o potrivire din toate punctele de vedere. Iar prietenia adevărată pretinde în primul rând *sinceritate*.

Ne atrage un om vesel, comunicativ, apropiat, un bun povestitor, un om de spirit, sincer sfătuitor, înțelept, cald, într-un cuvânt *un om prietenos*. Iar un om opus aceluia despre care am vorbit acum, e firesc să te îndepărteze de la începutul cunoștinței chiar. Seneca a spus: „Singur cu tine ești foarte aproape de omul rău". Când ai o bucurie sau când ai o supărare, simți nevoia imperioasă să o împărtășești cuiva. […]

Dar să ne oprim puțin acum la marele istoric și cărturar Nicolae Iorga, ale cărui cursuri am avut cinstea și marea bucurie să le urmez, și care este considerat și drept unul dintre marii noștri cugetători. Iată două dintre cugetările sale semnificative „Cei care cer prietenia, fără a o da în schimb, sunt hoți de suflete". Și: „Cunoaște-ți prietenii, pentru a-i iubi, și dușmanii pentru a-i stăpâni". Istoria ne vorbește despre prietenii celebre de-a lungul veacurilor. De pildă, faimoasa prietenie dintre cei doi mari luptători ai războiului troian: Achile și Patrocle, sau exemplul clasic ce se dă întotdeauna despre doi prieteni nedespărțiți: Oreste și Pylade; buna prietenie dintre cei doi frați Castor și Polux, supranumiți și Dioscurii; duioasa prietenie dintre cei doi mari poeți germani Goethe și Schiller. Sau, la noi, prietenia literară dintre Ion Ghica și Grigore Alexandrescu, Alecsandri și Ghica, Eminescu și Creangă, Vlahuță și Delavrancea.

Și ca să încheiem, nu uitați că un mare și bun prieten al omului este cartea! Această epocală și minunată născocire a minții omenești merită cu prisosință să i se arate cea mai înaltă prețuire și dragoste.

Să ne aducem aminte de ce ne spune Miron Costin: „nu este alta și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților". Și să ne oprim numai pentru câteva clipe la ultimul mare bard al nostru, Tudor Arghezi, care, în patru versuri, izbutește să redea adânca emoție de care e cuprins adevăratul iubitor de carte:

Carte frumoasă, cinste cui te-a scris,
Încet gândită, gingaș cumpănită,
Ești ca o floare-anume înflorită,
Mâinilor mele, care te-au deschis!

Dar, după obiceiul nostru, dați-mi voie să vă spun și ceva de haz. Pe timpul fanarioților era la noi în țară, și poate și în alte părți, o modă în casele boierești, și anume: ca să nu mai cheltuiască, cumpărând cărți și legându-le în piele sau în pânză, acești așa-ziși intelectuali găsiseră un procedeu mai simplu și mai puțin costisitor: pictau pe pereți biblioteci cu sute de cărți din cei mai diferiți autori clasici și moderni, și erau foarte satisfăcuți. În felul acesta aveau în casă ce cărți doreau și pe care nu erau obligați să le citească!

Îmi place să cred că voi nu v-ați simți atrași de asemenea biblioteci pictate!

Iar ca încheiere, ascultați două scurte anecdote concludente și la… subiect.

Un oarecare avea o bibliotecă foarte frumoasă și variată. Cineva, care venise la el în vizită, îl rugă stăruitor să-i împrumute o carte pe care o văzuse și îl interesa.

Gazda răspunse categoric:

– Nu te supăra, amice, dar nu obișnuiesc să împrumut cărți nimănui, oricine ar fi acela!

– Dar îți dau cuvântul că ți-o înapoiez în cel mai scurt timp!

– Te rog, nu insista, că nu împrumut. Eu am experiență vastă în materie! Apoi brusc, cu o sinceritate cinică: Vezi dumneata biblioteca asta? Ei bine, află că toată este alcătuită numai din cărți pe care le-am luat cu împrumut de la cunoscuți și prieteni!...

Și iată și reversul medaliei... adică al anecdotei:

Un domn foarte distins avea în biroul lui o bibliotecă enormă, dar goală. Numai în mijloc, pe un raft, se răsfăța singură o carte mare, groasă, frumos legată.

Foarte intrigat de ciudățenia asta, un cunoscut îl întreabă:

– Ce rost are o bibliotecă atât de mare pentru o singură carte? O consideri oare într-atât de valoroasă, încât nu merită să-i stea alături nicio altă carte?

– A... răspunse zâmbind malițios stăpânul casei, cartea solitară pe care o vezi este *catalogul* tuturor cărților pe care le-am împrumutat prietenilor mei și nu mi le-au mai înapoiat!

Anecdotele mele îi amuzară pe băieți mai mult decât mă așteptam. Adăugai, râzând și eu:

– „Si non e vero, e ben trovato!“[1] spune italianul. Concluzia cred că se desprinde de la sine! Și acum, la revedere, pe ora viitoare!

(Grigore Băjenaru, *Bună dimineața, băieți!* – fragment)

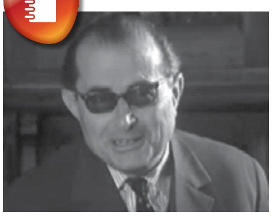

Grigore Băjenaru
(1907-1986)

1. Completează enunțurile, transcriindu-le pe caiet.

a. Sinonimul cuvântului *să ratez* este ..., iar al cuvântului *împrejurare* este ... .

b. Un cuvânt compus este ..., iar două derivate sunt ... .

c. Un cuvânt care conține vocale în hiat este ..., iar două cuvinte care conțin diftong sunt ... .

d. Verbul din structura *care a fost profesorul* este verb ... .

e. Cuvântul *nostru*, din structura *după obiceiul nostru*, este în cazul ... .

2. Formulează, pe caiet, răspunsuri scrise pentru cerințele care vizează textul.

a. Identifică tema textului de mai sus.

b. Precizează locul și timpul acțiunii din text.

c. Formulează două idei principale care se pot desprinde din text.

d. Menționează personajele din text.

e. Scrie două trăsături pentru a demonstra că este un text narativ.

Punctaj acordat:

30 puncte (5 × 6 puncte)

20 puncte (5 × 4 puncte)

[1] „Dacă nu e adevărat, totuși se potrivește bine“.

Punctaj acordat:

10 puncte (5 × 2 puncte)

3. Precizează, pe caiet, dacă următoarele afirmații sunt adevărate (A) sau false (F).

a. În structura *Fiecare om este, în mod firesc, prieten fiecărui om.* există un predicat nominal.

b. Propozițiile din fraza *Cel mai bun elev din clasă la Filozofie s-a ridicat și mi-a spus*: se află în raport de subordonare.

c. Verbul *cumpărând*, din structura *ca să nu mai cheltuiască, cumpărând cărți*, este la forma gerunziu și are funcție sintactică de circumstanțial de mod.

d. Substantivul *pe pereți*, din sintagma *pictau pe pereți biblioteci*, este în cazul acuzativ și are funcție sintactică de complement direct.

e. În structura *acești așa-ziși intelectuali găsiseră* există un pronume demonstrativ.

10 puncte

4. Imaginează-ți că participi la lecția profesorului din textul propus. Redactează un text de 40-60 de cuvinte, în care să descrii emoțiile pe care le-ai trăit în timpul lecției. Vei avea în vedere:

- să prezinți emoțiile trăite;
- să-ți motivezi răspunsul;
- să respecți normele de ortografie și de punctuație în vigoare;
- să te încadrezi în limita de cuvinte.

20 puncte (12 puncte pentru conținut, 8 puncte pentru redactare)

5. Scrie un text narativ-descriptiv, de minimum 150 de cuvinte, prin care să continui textul propus. Vei avea în vedere:

- să prezinți o întâmplare, respectând succesiunea logică a evenimentelor;
- să menționezi două repere spațio-temporale;
- să folosești narațiunea și descrierea;
- să respecți normele de ortografie și de punctuație în vigoare;
- să te încadrezi în numărul de cuvinte indicat.

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. **a.** *să ratez – să scap*; *împrejurare – circumstanță*, *întâmplare*; **b.** cuvânt compus – *oarecare*; cuvinte derivate – *prietenie*, *boierești*; **c.** hiat – *filozofia*; diftong – *oarecare*, *întotdeauna*; **d.** verb copulativ; e. acuzativ.
2. De exemplu: **a.** *Tema textului este prietenia*. **b.** *Acțiunea se desfășoară la școală, la prima oră suplimentară.* **c.** *Unul dintre elevi își întreabă profesorul dacă este adevărat ce spune Aristotel, că pe pământ nu există prietenie. Profesorul menționează că despre prietenie se poate vorbi la nesfârșit și le prezintă o poveste cu tâlc.* **d.** *Personajele din text sunt elevii și profesorul de filosofie*. **e.** *Textul se încadrează în textul narativ/epic, deoarece prezintă o întâmplare din timpul unei lecții, întâmplarea este prezentată de către un narator subiectiv, la persoana I, la acțiune participă personaje.*
3. **a.** – A; **b.** – F; **c.** – A; **d.** – F; **e.** – F.

Iubirea, cel mai frumos sentiment

Unitatea 1

CONȚINUTURI

Comunicare orală:

- Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: compararea ideilor, a punctelor de vedere, a intențiilor de comunicare, a emoțiilor, a atitudinilor și a scopurilor comunicative

Lectură:

- Textul liric;
- Interpretări multiple.

Redactare:

- Modalități de exprimare a preferințelor și a opiniilor

Elemente de construcție a comunicării:

- Vocabular:
  - categorii semantice: sinonime, antonime, omonime, cuvinte polisemantice, paronime (actualizare);
  - mijloace interne de îmbogățire a vocabularului: derivarea, compunerea (actualizare), conversiunea;
  - mijloace externe de îmbogățire a vocabularului: împrumuturi lexicale, scrierea și pronunția cuvintelor de origine străină, conținând foneme nespecifice limbii române;
- Fonetică: despărțirea cuvintelor în silabe, diftong, triftong, hiat, accent (actualizare).

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ trăsăturile textului liric;
- ✓ mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului;
- ✓ mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului.

B. vei fi capabil:

- ✓ să analizezi ideile, punctele de vedere, emoțiile, intențiile și atitudinile comunicative din diverse texte, audiate sau citite;
- ✓ să realizezi interpretări multiple ale unor texte sau fragmente citite;
- ✓ să exprimi preferințe și opinii în diverse moduri;
- ✓ să valorifici achizițiile lexicale și fonetice pentru înțelegerea și producerea unor texte diverse.

C. vei manifesta:

- ✓ dorința de a participa activ la dezbateri simple, formulând puncte de vedere;
- ✓ interesul de a compara texte sub diverse aspecte;
- ✓ intenția de a respecta norma literară în acte de comunicare variate.

STRATEGII DE CONCEPERE ȘI DE COMPREHENSIUNE A TEXTULUI ORAL

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Priviți cu atenție imaginea alăturată și discutați în clasă, exprimându-vă opinia cu privire la:
- cadrul natural înfățișat;
- persoanele din imagine;
- relația dintre acestea;
- trăirile și stările ce se desprind din imagine.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

În continuare, vei asculta, în varianta digitală a manualului, poezia *Dorința*, de Mihai Eminescu.

1. Formulează răspunsuri (scrise sau orale) pentru următoarele întrebări care vizează textul audiat.

a. De ce i se adresează eul liric ființei iubite?
b. Cum este spațiul întâlnirii celor doi?
c. Ce trăsături ale iubitei sunt evocate de eul liric?
d. În ce fel participă natura la întâlnirea celor doi?
e. Cum este descrisă baterea de vânt?
f. Care este atmosfera creată în versurile poeziei?

2. Ținând cont de răspunsurile date la exercițiul anterior, compară opiniile tale și ale colegilor tăi, de la secțiunea *Observăm și discutăm*, cu aspectele pe care le-ai descoperit în timpul audierii textului. Au fost acestea apropiate de informațiile din poezie? Dezvoltă răspunsul.

3. Ascultă din nou poezia și identifică următoarele figuri de stil: epitet, personificare, enumerație, repetiție.

CREĂM ȘI INTERPRETĂM

a. Formați ***perechi*** și, pornind de la poezia lui Eminescu, creați un dialog între cei doi îndrăgostiți, în care să fie surprinse stările și sentimentele acestora, dar și impresii cu privire la cadrul natural evocat.

b. Interpretați dialogul creat în fața clasei.

c. Colegii vor fi atenți și vor completa un tabel asemănător celui de mai jos, făcând observații referitoare la aspectele menționate, așa cum reies din replicile și atitudinea celor doi îndrăgostiți. La final, vor fi stabilite, la nivelul clasei, asemănările și deosebirile.

Aspect vizat	El/îndrăgostitul	Ea/iubita
sentimente dominante		
stări exprimate		
impresii cu privire la cadru		
intenții comunicative		

Lectură TEXTUL LIRIC

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. În poezia *Dorința*, audiată la secțiunea *Comunicare orală*, Eminescu realizează îmbinarea a două teme literare majore: **iubirea** și **natura**. Citește și alte poezii scrise de Mihai Eminescu și descoperă cât mai multe creații în care cele două teme se îmbină, precizând, în fiecare caz, elementele cadrului natural care sunt evocate.

2. Discutați, ***în grupuri de 4-5 elevi***, despre următorul citat, al lui Mircea Eliade, referitor la amintiri: „Amintirile sunt icoanele timpului pierdut".

CÂND AMINTIRILE...

de Mihai Eminescu

text de bază literar

Când amintirile-n trecut
Încearcă să mă cheme,
Pe drumul lung și cunoscut
Mai trec din vreme-n vreme.

Deasupra casei tale ies
Și azi aceleași stele,
Ce-au luminat atât de des
Înduioșării mele.

Și peste arbori răsfirați
Răsare blânda lună,
Ce ne găsea îmbrățișați
Șoptindu-ne-mpreună.

A noastre inimi își jurau
Credință pe toți vecii,
Când pe cărări se scuturau
De floare liliecii.

Putut-au oare-atâta dor
În noapte să se stingă,
Când valuri de izvor
N-au încetat să plângă,

Când luna trece prin stejari
Urmând mereu în cale-și
Când ochii tăi, tot încă mari,
Se uită dulci și galeși?

Citește și alte poezii de Mihai Eminescu.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Scrie câte un sinonim și câte un antonim pentru sensul din text al următoarelor cuvinte: *cunoscut*, *des*, *răsare*, *credință*, *au încetat*, *mereu*, *dulci*.

2. Construiește enunțuri cu omonimele a trei cuvinte din textul dat.

3. Transcrie cinci cuvinte din câmpul lexical al *naturii*.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Într-un text liric, eul liric își face simțită prezența prin intermediul unor **mărci ale subiectivității**, cum sunt: **verbe și pronume la persoanele I și a II-a, adjective pronominale posesive** (*meu*, *tău*, *ta*, *noștri* etc.), **exclamații și interogații retorice**, **adresări**.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Identifică, în textul citit, cuvintele și grupurile de cuvinte care marchează prezența eului liric.

2. Menționează perechile de cuvinte care rimează în poezia dată și tipul de rimă, respectiv măsura versurilor.

3. Numește sentimentele și stările care sunt exprimate sau sugerate în poezia dată.

4. Transcrie, din textul citit, următoarele figuri de stil: epitet, enumerație, personificare.

NE AMINTIM

Textul în care sunt exprimate în mod direct sentimente, stări, emoții sau trăiri se numește **text liric**. Acest tip de text dezvăluie complexitatea lumii interioare a autorului și viziunea despre lume a acestuia. (Termenul *liric* vine de la denumirea instrumentului muzical lira, care era instrumentul lui Apollo, zeul luminii, al muzicii și al poeziei la greci.)

Eul liric este persoana sau „vocea“ căreia autorul îi atribuie rolul de a exprima sentimentele și stările în textele lirice.

O trăsătură importantă a textelor lirice este reprezentată de **expresivitatea sporită**, realizată cu ajutorul limbajului predominant figurat, care stă la baza diverselor **figuri de stil** (personificarea, comparația, epitetul, enumerația, metafora etc.) și a **imaginilor artistice** (vizuale, auditive, dinamice etc.).

La nivelul formei textelor lirice se remarcă existența **elementelor de versificație**: strofe, versuri, rimă, măsură, ritm.

Tipuri de rimă

- monorimă A A A A
- împerecheată A A B B
- încrucișată A B A B
- îmbrățișată A B B A

INTERPRETĂM

1. Menționează ce rol au amintirile în viața eului liric, aflat în ipostaza îndrăgostitului, motivându-ți răspunsul cu două-trei citate din text.

2. Recitește textul și identifică acele elemente din prezent care au existat și în trecut, în momentele petrecute de eul liric alături de ființa iubită.

3. Precizează care este semnificația elementelor cadrului natural pentru relația celor doi îndrăgostiți, completând, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Elementele cadrului natural	Citatul din text	Semnificația citatului
stelele	*Ce-au luminat atât de des Înduioșării mele*	Stelele sunt martori ai clipelor de tandrețe.
luna	...	...
liliecii	...	...
valuri de izvor	...	...

4. Comentează, în 50-60 de cuvinte, ultimele două versuri ale poeziei, scoțând în evidență ce simbolizează ochii iubitei.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Redactează un text în proză, de 70-80 de cuvinte, în care să surprinzi punctul de vedere al iubitei cu privire la momentele trecute evocate de eul liric în poezia citită.

2. Formați ***perechi*** și realizați un cvintet referitor la *amintiri*, evidențiind ce reprezintă acestea pentru voi.

Redactare

MODALITĂȚI DE EXPRIMARE A PREFERINȚELOR ȘI A OPINIILOR

CITIM ȘI OBSERVĂM

Citește următoarele enunțuri și identifică structurile și cuvintele prin care sunt introduse preferințele și opiniile.

- Prefer/Nu prefer să citesc ce-mi recomandă ceilalți.
- Îmi place/Îmi face plăcere/Ador să citesc poezii în care iubirea este tema principală.
- Nu îmi plac/Îmi displac/Detest poeziile scrise de oameni fără talent.
- Îi place a scrie poezii și povești.
- Părerea/Opinia mea este că nu toate poeziile de dragoste sunt interesante.
- Eu cred/consider/opinez/sunt de părere că nu oricine poate scrie poezii de dragoste.

AFLĂM

a. Cuvintele și structurile prin care sunt introduse **preferințele** pot fi urmate de:

- **verb la modul conjunctiv**: Prefer **să merg** la bibliotecă acum.
- **substantiv**: Îmi place **poezia** scrisă de Eminescu.
- **verb la forma de infinitiv** (mai rar, învechit): Îi displace **a împrumuta** cărțile din bibliotecă.

b. Cuvintele și structurile prin care sunt introduse **opiniile** sunt urmate, de regulă, de o propoziție introdusă prin cuvântul **că**:

El crede/Opinia lui este **că** Eminescu este un poet genial.

EXERSĂM

1. Scrie enunțuri în care să surprinzi preferințele literare personale și ale membrilor familiei tale. Utilizează atât structurile identificate la începutul lecției, cât și alte structuri prin care pot fi exprimate preferințele.

2. Realizează o mică investigație la nivelul clasei tale și scrie cât mai multe enunțuri prin care să prezinți preferințele alimentare ale colegilor tăi.

3. Formați ***grupe de câte 4-5 elevi*** și exprimați-vă, fiecare, opinia cu privire la poezia *Când amintirile...*, de Mihai Eminescu.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Vizionați, în varianta digitală, videoclipul despre culoarea ochilor și folosiți aceste informații pentru a realiza, ***în echipe de 4-5 colegi***, o poezie amuzantă despre ochii de o anumită culoare. Specificați ce elemente de versificație ați folosit.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Cvintetul este o poezie alcătuită din cinci versuri, urmând structura:

- primul vers – un cuvânt-cheie, subiectul;
- al doilea vers – două adjective care descriu subiectul;
- al treilea vers – trei verbe la gerunziu care se referă la acțiunile subiectului;
- al patrulea vers – patru cuvinte care exprimă sentimentele față de subiect;
- ultimul vers – un cuvânt care exprimă esența subiectului.

CATEGORII SEMANTICE – SINONIME, ANTONIME, OMONIME, CUVINTE POLISEMANTICE, PARONIME (ACTUALIZARE)

CITIM ȘI NE AMINTIM

Sinonimele sunt cuvintele cu formă diferită și cu înțeles asemănător sau identic.

pădure = codru

Antonimele sunt cuvintele cu formă diferită și cu sens opus.

laș ≠ curajos

Omonimele sunt cuvintele cu formă identică (se scriu și se pronunță la fel) și cu sens total diferit.

leu = unitate monetară; animal sălbatic

Cuvintele polisemantice sunt cuvintele care au capacitatea de a exprima mai multe sensuri, stabilite în funcție de context. Spre deosebire de omonime, în cazul cărora sensurile sunt total diferite, **sensurile cuvintelor polisemantice sunt apropiate, înrudite**.

După ce *a trecut* strada, băiatul *a trecut* pe la noi și ne-a spus că *a trecut* clasa.

Paronimele sunt cuvintele cu formă asemănătoare (diferă unu sau două sunete) și cu sens diferit. În cazul în care un cuvânt este folosit în locul celuilalt, se produce o **confuzie paronimică**.

complement/compliment

Am identificat *un compliment* direct. – confuzie paronimică

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Semantica este știința (ramură a lingvisticii) care se ocupă cu **studierea sensurilor cuvintelor și a evoluției acestor sensuri**.

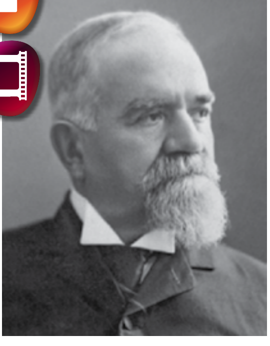

Titu Maiorescu (1840-1917)

EXERSĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Citește textul de mai jos și rezolvă cerințele formulate pornind de la acesta.

„**Tânăra** generație română se află astăzi sub influența operei poetice a lui Eminescu. Se cuvine dar să ne dăm seama de partea <u>caracteristică</u> a acestei opere și să încercăm totdeodată <u>a fixa</u> individualitatea omului care a personificat în sine cu atâta strălucire **ultima** <u>fază</u> a poeziei române din zilele noastre. [*n.n. sfârșitul secolului al XIX-lea*] [...]

Care a fost personalitatea poetului? Viața lui externă e simplă de povestit, și nu <u>credem</u> că în tot decursul ei să fi avut vreo <u>întâmplare</u> dinafară o înrâurire mai **însemnată** asupra lui. Ce a fost și ce a devenit Eminescu este rezultatul geniului său <u>înnăscut</u>, care era prea **puternic** în a sa proprie ființă încât să-l fi abătut vreun contact cu lumea de la drumul său <u>firesc</u>. Ar fi fost crescut Eminescu în România sau în Franța, și nu în Austria și în Germania; ar fi moștenit sau <u>ar fi agonisit</u> el mai multă sau mai puțină avere; ar fi fost așezat în ierarhia statului la o poziție mai **înaltă**; ar fi întâlnit în viața lui sentimentală orce alte <u>figuri</u> omenești – Eminescu rămânea acelaș, <u>soarta</u> lui nu s-ar fi schimbat. [...]

Ceea ce caracterizează mai întâi de toate personalitatea lui Eminescu este o așa de covârșitoare inteligență, <u>ajutată</u> de o memorie căreia nimic din cele ce-și **întipărise** <u>vreodată</u> nu-i mai scăpa (nici chiar în epoca alienației declarate), încât lumea în care <u>trăia</u> el după firea lui și fără nicio silă era aproape exclusiv lumea ideilor generale ce și le însușise și le avea **pururea** la îndemână. În aceeaș proporție tot ce era caz individual, întâmplare externă, convenție socială, avere sau neavere, rang sau nivelare obștească și chiar soarta externă a persoanei sale ca persoană îi erau **indiferente**."

(Titu Maiorescu, *Eminescu și poeziile lui*)

a. Scrie sinonime contextuale pentru cuvintele subliniate.

b. Scrie antonime potrivite pentru cuvintele scrise îngroșat.

c. Construiește enunțuri cu omonimele următoarelor cuvinte preluate din text: *dar*, *care*, *mai*, *caz*.

d. Formulează câte trei enunțuri prin care să ilustrezi polisemia următoarelor cuvinte: *puternic*, *lume*, *a scăpa*.

2. Găsește, cu ajutorul *Dicționarului explicativ al limbii române*, sinonime mai noi (neologice) ale următoarelor cuvinte: *sigur*, *folositor*, *cinstit*, *stăruință*, *poftă*, *vârstă*, *a hotărî*, *a îmbunătăți*, *a bănui*.

3. ***Lucrați în perechi*** și construiți enunțuri cu formele de plural diferite ale următoarelor omonime: *corn*, *colț*, *raport*, *elan*, *moț*, *membru*, *arc*, *ghid*.

4. Rescrie enunțurile, alegând varianta corectă.

a. După un moment de reflecție/reflexie, Ionel a luat decizia corectă.
b. Supraviețuitorii naufragiului au descoperit o lacună/lagună impresionantă.
c. Pe hartă sunt marcate principalele zone petroliere/petrolifere din țara noastră.
d. Elevii au ascultat de profesor și s-au aliniat/alineat.
e. Părinții lui au investit/învestit o sumă mare de bani în afacere.
f. Mă inervează/enervează când greșește și nu recunoaște acest lucru.
g. Pentru fețele de pernă, bunica are nevoie de trei metri de atlas/atlaz.

5. Joc. ***Formați grupe de câte 4 elevi*** și scrieți strofe, în care să utilizați următoarele perechi de paronime: *aluzie*/*iluzie*, *solidar*/*solitar*, *a insera*/*a se însera*. Fiecare pereche de paronime va fi integrată într-o strofă, numărul versurilor din strofă fiind la alegere. Câștigă echipa care reușește să scrie corect strofele în cel mai scurt timp.

CONFUZIE PARONIMICĂ

Jantă

Geantă

MIJLOACE INTERNE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI – DERIVAREA, COMPUNEREA (ACTUALIZARE), CONVERSIUNEA

CITIM

a. Din **neatenție**, am spart paharul **argintiu**.

b. **Douăzeci** de copii au ajuns în **Târgu-Mureș**.

c. Ieri am **cules** mere. Merele **culese** au fost delicioase

d. **Vara** este frumoasă. De obicei, **vara** mergem la țară.

OBSERVĂM

1. Explică modul de formare a cuvintelor scrise îngroșat în enunțurile ***a.*** și ***b.***

2. Discutați în clasă despre cuvintele scrise îngroșat la subpunctele ***c.*** și ***d.***, precizând cărei părți de vorbire îi aparține fiecare.

Târgu-Mureș

NE AMINTIM

Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului sunt procedeele prin care sunt formate cuvinte noi de la cuvinte deja existente în limba română. Acestea sunt: **derivarea și compunerea**.

a. Derivarea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea de cuvinte noi cu ajutorul **prefixelor** și al **sufixelor**, pornind de la un cuvânt existent în vocabular, numit **cuvânt de bază**.

a citi: citi**tor**, cite**ț**, (a) **re**citi

Diminutivele sunt cuvinte derivate cu **sufixe diminutivale**, al căror sens diferă de cel al cuvintelor de bază prin faptul că obiectele denumite de acestea sunt considerate mai mici.

tren**uleț**, copil**aș**, pu**işor**

b. Compunerea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea de cuvinte noi **cu ajutorul a două sau mai multe cuvinte existente în limbă**.

Compunerea se poate realiza prin:

- sudare: binefacere, untdelemn, despre
- alăturare: - cu cratimă: după-amiază, leu-de-mare, Cluj-Napoca
  - fără cratimă: de la, două sute, Mircea cel Bătrân
- abreviere: UE, TAROM, Plafar

ATENȚIE!

A nu se confunda cuvintele compuse cu:

- îmbinările libere de cuvinte: *fată înaltă*, *turul orașului*, *pahar de plastic*, *băiatul cel isteț*;
- locuțiunile (grupurile de cuvinte cu sens unitar, care se comportă ca o singură parte de vorbire): *aducere-aminte* (= *aminitire*), *din nou* (= *iar*), *cu capul în nori* (= *distrat*).

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Acronime – cuvinte formate din prima sau primele litere ale cuvintelor dintr-o sintagmă, dintr-o expresie sau dintr-un titlu.

Plafar (**pla**nte **far**maceutice)

Agerpres (**Age**nția **R**omână de **Pres**ă)

TAROM (**T**ransporturi **A**eriene **Rom**âne)

ASIROM (**Asi**gurarea **Rom**ânească)

aprozar (**apro**vizionare cu **zar**zavat)

AFLĂM

Conversiunea (numită și **schimbarea valorii gramaticale**) **este un alt mijloc intern de îmbogățire a vocabularului care constă în obținerea de cuvinte noi prin trecerea de la o parte de vorbire la alta.**

Principalele categorii de conversiune sunt următoarele:

1. În clasa **substantivului** pot trece cuvinte aparținând unor părți de vorbire ca:
   a. adjectivul: **Tânărul** de ieri a fost foarte amabil.
   b adverbul: Am aflat că fratele său a făcut **un bine**.
   c. numeralul: Colega noastră a luat **un nouă** la fizică.
   d. interjecția: Ne-a împărtășit **oful** său.

Observație: Substantivizarea se realizează prin articulare.

2. În clasa **adjectivului** pot trece cuvinte aparținând clasei verbului, la forme nepersonale:
   a. participiu (adjectiv participial): Filmul **văzut** a fost interesant.
   b. gerunziu (gerunziu acordat): I-a întins mâna **tremurândă**.

3. În clasa **adverbului** pot trece cuvinte aparținând unor părți de vorbire ca:
   a. adjectivul: Fiica lor cântă **frumos**.
   b. substantivul (care denumește anotimpurile, zilele sau părțile zilei):
   Iarna/Vineri/Seara mergem la bunici.

REȚINEM

Totalitatea cuvintelor formate de la același cuvânt de bază sau de la aceeași rădăcină, prin derivare, compunere sau conversiune, formează o **familie lexicală**.

De exemplu, din familia lexicală a cuvântului bun, fac parte cuvinte ca: **(a) îmbuna**, **bunuț**, **bunăstare**, **bun-simț**, **îmbunat**, **bunul** (substantiv).

EXERSĂM

1. Scrie cât mai multe cuvinte derivate de la următoarele cuvinte de bază: *piatră*, *pădure*, *bărbat*, *blând*, *vesel*, *bogat*, *(a) face*, *(a) scrie*, *(a) stropi*. Subliniază, în fiecare caz, sufixele și prefixele utilizate.

2. Formează cuvinte compuse, utilizând cuvintele date. Poți consulta un dicționar pentru a decide modul corect de scriere.

bloc + turn	Târgu + Jiu	ieri + dimineață
apă + de + colonie	trei + zeci	zig + zag
Caraș + Severin	bine + (a) voi	Polul + Nord
drept + unghi	de + asupra	sergent + major
de + la	secretar + șef	azi + noapte
sub + inginer	rău + făcător	patru + sute

Băile Herculane, jud. Caraș-Severin

3. Alege formele corecte ale următoarelor cuvinte derivate și compuse.

gogoșărie/gogoșerie	desvinovăți/dezvinovăți	Bistrița Năsăud/Bistrița-Năsăud
clujan/clujean	roșață/roșeață	ochiul boului/ochiul-boului
deszăpezi/dezăpezi	dezghețat/desghețat	scurtcircuit/scurt circuit
dezmembrat/desmembrat	deslănțuit/dezlănțuit	bunăvoință/bună-voință
îmbrățișa/înbrătișa	bunăstare/bună-stare	cocoș de munte/cocoș-de-munte
reîncălzit/reâncălzit	alb-argintiu/alb argintiu	bună-credință/bunăcredință
greșală/greșeală	extra fin/extrafin	rea-credință/reacredință
dezgropa/desgropa	Alba Iulia/Alba-Iulia	dis-de-dimineață/dis de dimineață

4. Menționează partea de vorbire căreia îi aparțin cuvintele scrise îngroșat în următoarele enunțuri.

a. **Toamna** bogată a sosit în țara noastră.
   Bunica lui culege merele **toamna**.

b. Școlarii au **învățat** poeziile pentru serbare.
   Poeziile **învățate** au fost selectate de învățătoare.

c. Am primit un tricou **albastru** de la mătușa Ioana.
   Erau impresionați de **albastrul** cerului.

d. Am adus un pachet care este **ușor**.
   Corina învață **ușor** formulele chimice.

e. Am aflat că ei locuiesc **aproape**.
   E bine să-ți ajuți **aproapele** când acesta are vreun necaz.

Alba Iulia

5. Se dau cuvintele: *pictat*, *harnic*, *domol*, *dimineața*, *marți*, *ah*, *șapte*, *bine*, *frumos*. Scrie enunțuri în care cuvintele date să aibă valori gramaticale diferite, precizând de fiecare dată ce sunt ca părți de vorbire.

Ioan Slavici
(1848-1925)

Oscar Wilde
(1854-1900)

6. Explică modul de formare a cuvintelor subliniate în textele date.

a. „Seara, după ce oamenii au început a se alina, Simina umbla cuprinsă de neastâmpăr de ici până colo și nu putea să se depărteze, pentru că bătrânul nu-și mai lua ochii de pe dânsa.

– Taică! eu mă duc și mă întorc! îi zise ea, voind să se depărteze.

El o apucă de mână și o întrebă unde se duce.

– Am o vorbă cu Iorgovan, răspunse ea cu inima deschisă.

Bătrânul îi strânse mâna mai tare, dar nu-i zise nici da, nici ba.“

(Ioan Slavici, *Pădureanca*)

b. „În fiecare după-amiază, când se întorceau de la școală, copiii mergeau să se joace în grădina Uriașului.

Era o grădină mare și îmbietoare, cu iarbă moale și verde. Ici-colo, în iarbă, se înălțau flori frumoase ca stelele și doisprezece piersici care primăvara se acopereau de flori delicate, de un roz-perlat, iar vara dădeau rod bogat. Păsărelele stăteau în copaci și ciripeau atât de dulce, încât copiii se opreau din jocurile lor să le-asculte.“

(Oscar Wilde, *Uriașul cel egoist*)

c. „Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.”

(Vasile Alecsandri, *Iarna*)

Model: *seara* – cuvânt obținut prin conversiune/schimbarea valorii gramaticale; adverb de timp provenit din substantiv comun

REȚINEM

CONVERSIUNEA
mijloc intern de îmbogățire a vocabularului

Substantivul poate proveni din:
- adjectiv;
- adverb;
- numeral;
- interjecție.

Adjectivul poate proveni din:
- verb la participiu;
- verb la gerunziu.

Adverbul poate proveni din:
- adjectiv;
- substantiv.

VALORIFICĂM

1. ***Lucrați în perechi.*** Scrieți cât mai multe cuvinte care fac parte din familiile lexicale ale următoarelor cuvinte: *floare*, *galben*, *(a) voi*. Alegeți o familie lexicală și integrați cuvintele într-un text de 70-80 de cuvinte, cu titlul *Întâlnirea*. Faceți schimb de texte cu o altă pereche și acordați-vă note sau calificative unii altora. Modalitatea de evaluare o veți stabili împreună.

2. Cele trei mijloace interne de îmbogățire a vocabularului au intrat în conflict, întrucât fiecare pretinde că este cel mai important mijloc. Încearcă să le împaci, formulând, pentru fiecare, câte două enunțuri prin care să arăți rolul în dezvoltarea vocabularului limbii române.

MIJLOACE EXTERNE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI – ÎMPRUMUTURILE LEXICALE

CITIM

- HOTAR: Linie de demarcație care desparte o țară de alta; frontieră, graniță. Din magh. **határ**.
- SARMA: Preparat culinar din carne tocată (amestecată cu orez și cu alte ingrediente) înfășurată în foaie de varză, de viță etc. în forma unor rulouri. Din tc. **sarma**.
- PRIETEN: Persoană de care cineva este legat printr-o afecțiune deosebită, bazată pe încredere și stimă reciprocă, pe idei sau principii comune; amic. Din sl. **prijatelĭ**.
- CADOU: Ceea ce se primește sau se oferă în dar. Din fr. **cadeau**.
- RUCSAC: Sac de turism, purtat, mai ales de excursioniști, în spate; raniță. Din germ. **Rucksack**.
- START: Loc de plecare (marcat printr-o linie) într-o cursă sportivă. Din engl. **start**.

OBSERVĂM

Citiți definițiile cuvintelor de mai sus, preluate din *Dicționarul explicativ al limbii române*, și precizați din ce limbi provin acestea. Cum poți afla originea unui cuvânt?

AFLĂM

Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului constau în împrumuturile de cuvinte din alte limbi.

Cuvintele din alte limbi au pătruns și pătrund în limba română ca rezultat al **contactului direct cu vorbitorii de alte limbi** sau ca rezultat al unor **influențe istorice și culturale** manifestate de-a lungul timpului.

În funcție de momentul pătrunderii în limba română, împrumuturile lexicale se clasifică astfel:

A. împrumuturi lexicale vechi, din limbile:

a. slavă: nevastă, ulei, plug, bolnav, cocoș, gât, a plăti, morcov etc.
b. maghiară: oraș, belșug, hotar, talpă, uriaș, pahar etc.
c. turcă: halva, dușman, chef, bacșiș, cafea, catifea etc.
d. greacă: prosop, salată, piper, sfoară etc.

B. împrumuturi lexicale noi (neologice), din limbile:

a. franceză: automobil, poezie, chiuvetă, dificil, interesant etc.
b. italiană: chitară, operă, bariton, solfegiu etc.
c. germană: boiler, șurub, bliț, bormașină, procent, cartof, halbă etc.
d. engleză: show, fotbal, computer, star etc.
e. latina savantă: colocviu, ager, insulă, clar etc.

ATENȚIE

Scrierea și pronunția cuvintelor de origine străină, conținând foneme nespecifice limbii române:

A. Pronunția corectă a cuvintelor de origine străină

- Litera ***k*** redă sunetul *k*, în cuvinte cum sunt *kilogram* sau *kilometru*.
- Litera ***q*** redă sunetul *k*, în cuvinte cum sunt *quetzal* sau *Qatar*.
- Litera ***w*** redă sunetul *v*, în cuvinte cum sunt *Wagner* sau *watt*.
- Litera ***y*** redă sunetul *i*, în cuvinte cum sunt *yală* sau *yoyo*.
- Litera ***w*** redă sunetul *u*, în cuvinte cum sunt *weekend* sau *show*.

Parcul Cinquantenaire, Bruxelles

B. Scrierea corectă a substantivelor articulate și la numărul plural

Conform *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a II-a, **cratima se utilizează** pentru a atașa **articolul hotărât** sau **desinența de plural *-uri*** la substantivele împrumutate a căror finală nu prezintă concordanță între scriere și pronunțare: *show-ul*, *show-uri*, *whisky-ul*, *whisky-uri*, *bleu-ul*, *Bruxelles-ul*.

În schimb, se scriu fără cratimă forme precum: *weekendul*, *weekenduri*, *trendul*, *trenduri*, *jobul*, *joburi*, *clickul*, *clickuri*.

EXERSĂM

1. Folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*, stabilește limbile de origine ale următoarelor cuvinte împrumutate: *party*, *mouse*, *cutie*, *chibrit*, *gând*, *pildă*, *elev*, *mesager*, *bancă*, *parfum*, *haltă*, *burghiu*, *spaghete*, *veveriță*, *călugăr*, *viclean*, *meci*, *fault*, *stres*, *inventar*, *influență*, *boier*, *bliț*, *musaca*, *chiftea*, *adagio*, *spital*, *zodie*, *firmă*.

Grupează cuvintele de mai sus în împrumuturi vechi și noi.

2. Construiește enunțuri cu următoarele împrumuturi noi (neologisme): *vindicativ*, *fortuit*, *specios*, *intempestiv*, *favorabil*, *decisiv*, *mutual*, *juvenil*, *aplomb*, *locvace*. Dacă e necesar, poți folosi un dicționar.

Mircea Cărtărescu (n. 1956)

3. Transcrie împrumuturile noi din textul dat.

„Considerat în trecut o ființă fabuloasă, asemănătoare dragonilor sau trolilor, zmeul și-a dovedit în ultima vreme, grație celor mai bine de douăzeci de exemplare capturate vii și a numeroaselor fosile, realitatea biologică. În considerentele anatomice care urmează ne vom referi în special la zmeul comun, cel mai numeros și mai studiat. Celelalte rase și varietăți de zmei sunt construite pe o schemă asemănătoare, cu unele particularități semnificative.

Zmeii sunt animale inteligente, înrudite de departe cu specia umană. Din punct de vedere biologic, diversele rase de zmei și-au dovedit o origine comună."

(Mircea Cărtărescu, *Enciclopedia zmeilor*)

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Etimologia este știința (ramură a lingvisticii) care studiază originea cuvintelor unei limbi.

Neologismul este un cuvânt împrumutat de curând din altă limbă sau creat recent într-o limbă, prin derivare, compunere sau conversiune.

4. Articulează cu articol hotărât următoarele substantive neologice și scrie-le pe caiet: *weekend*, *mouse*, *e-mail*, *service*, *site*, *hit*, *link*, *party*, *boss*, *broker*, *item*.

REȚINEM

împrumuturi vechi	• din limbile: slavă, maghiară, turcă, greacă
împrumuturi noi	• din limbile: franceză, italiană, germană, engleză, latină savantă

VALORIFICĂM

Realizați, la nivelul clasei, un dicționar de neologisme, care să cuprindă cât mai multe cuvinte care intră în categoria împrumuturilor noi. Veți scrie cuvintele în ordine alfabetică, veți scrie definiția principală a fiecărui cuvânt, iar, la final, veți preciza și etimologia.

Lectură
TEXTUL LIRIC
INTERPRETĂRI MULTIPLE

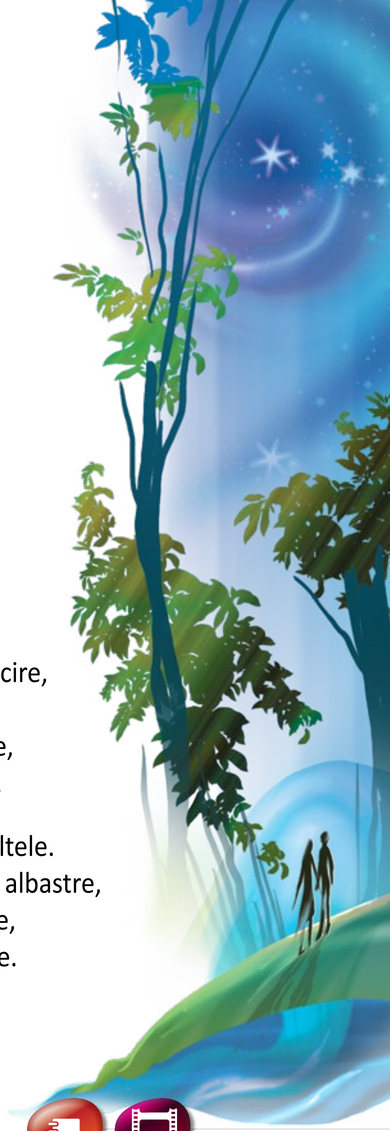

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Scrie un text în proză (60-70 de cuvinte) sau în versuri (6-8 versuri), în care să descrii un peisaj, surprins în momentul înserării. Fă schimb de texte cu un coleg de clasă și identifică elementele comune textelor voastre.

LA-NCEPUTUL SERILOR

de Nichita Stănescu

text de bază literar

Liniștea te-nsoțea pretutindeni, ca o suită.
Dacă ridicai o mână, se făcea în arbori tăcere.
Când mă priveai în ochi, împietrea o clipită
din a timpului curgătoare putere.

Simțeam că pot adormi, visând stele locuite.
Și, numai dacă m-ar fi atins umbra ta foșnitoare,
aș fi putut împinge nopțile-ncremenite
ca pe-o elice-naintând, spre soare.

Și numai sentimentul acesta îmi da fericire,
numai gândul că sunt și că ești.
Sprijineam pe țârâitul greerilor coviltire,
sub care beam azurul decantat în cești.

Și când sfârșeam cuvintele, inventam altele.
Și când se-nsera cerul, inventam ceruri albastre,
și când orele se-nverzeau ca smaraldele,
ne bronzam la lumina dragostei noastre.

...Dar tot timpul suna ceva... ceva răsuna,
un cântec de iarbă cosită, de taciturne mări,
în care inima de-atunci își revărsa
meandrele pierdutelor candori.

Nichita Stănescu
(1933-1983)

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Scrie câte un sinonim contextual pentru următoarele cuvinte din text: *suită*, *ridicai*, *putere*, *locuite*, *inventam*, *taciturne*, *candori*.

2. Construiește trei enunțuri prin care să ilustrezi polisemia verbului *a ridica*.

3. Explică modul de formare a următoarelor cuvinte din text: *liniștea*, *împietrea*, *curgătoare*, *încremenite*, *numai*, *decantat*, *ceva*, *cosită*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Identifică, în textul citit, cuvintele și grupurile de cuvinte care marchează prezența eului liric.

2. Menționează perechile de cuvinte care rimează în poezia dată și tipul de rimă, respectiv măsura fiecărui vers din prima strofă.

3. Numește sentimentele și stările care sunt exprimate sau sugerate în poezia dată.

4. Transcrie, din textul dat, următoarele figuri de stil: epitet, enumerație, repetiție, comparație, personificare, metaforă.

Citește și alte poezii de Nichita Stănescu.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Tipuri de strofe

monostih – un vers
distih – două versuri
terțet – trei versuri
catren – patru versuri
cvinarie – cinci versuri
sextină – șase versuri
septet – șapte versuri
octavă – opt versuri
nonă – nouă versuri
decimă – zece versuri
duodecimă – douăsprezece versuri
polimorfă – mai mult de douăsprezece versuri

Omar Khayyam (1048-1131) poet, matematician, astronom și filosof persan, autor de catrene

INTERPRETĂM

1. Comentează, în 50-60 de cuvinte, următoarele versuri: *Liniștea te-nsoțea pretutindeni, ca o suită. / Dacă ridicai o mână, se făcea în arbori tăcere*.

2. ***Lucrați în perechi.*** Precizați ce influență are ființa iubită asupra eului liric, completând, în caiete, o schemă asemănătoare celei de mai jos. Citatele selectate din text pot fi interpretate în moduri diverse.

Când mă priveai în ochi, împietrea o clipită/ din a timpului curgătoare putere.	• Ochii iubitei îl fascinează pe îndrăgostit. • Prezența ființei iubite pare a opri trecerea timpului. • ...
Simțeam că pot adormi, visând stele locuite.	• ... • ... • ...
aș fi putut împinge nopțile-ncremenite / ca pe-o elice-naintând, spre soare	• ... • ... • ...
Sprijineam pe țârâitul greerilor coviltire, / sub care beam azurul decantat în cești.	• ... • ... • ...
Și când sfârșeam cuvintele, inventam altele. / Și când se-nsera cerul, inventam ceruri albastre,	• ... • ... • ...
și când orele se-nverzeau ca smaraldele, / ne bronzam la lumina dragostei noastre.	• ... • ... • ...

REȚINEM

În textele literare, în special în cele poetice, **limbajul figurat și metaforic** favorizează **interpretări multiple și variate**.

3. Recitiți ultima strofă a poeziei și discutați în clasă despre posibilele semnificații ale acesteia: relația iubire-natură, trecerea timpului, nostalgia după iubirea pierdută etc.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

Lucrați în grupe de câte patru elevi. Alegeți două strofe din poezia lui Nichita Stănescu și rezolvați sarcinile de lucru de mai jos.

a. Scrieți un catren prin care să continuați strofele selectate.
b. Realizați un desen sau o machetă pornind de la cele trei catrene.
c. Puneți pe muzică cele trei strofe și interpretați cântecul în fața clasei. Puteți folosi și instrumente muzicale.

ELEMENTE DE FONETICĂ (ACTUALIZARE)

CITIM ȘI NE AMINTIM

Fonetica este știința care studiază sunetele limbii.

Sunetele limbii române

În limba română există trei tipuri de sunete:

• **consoanele** (se pronunță cu ajutorul altor sunete): **b**, **c**, **d**, **f**, **s**, **t** etc.;

• **vocalele** (se pronunță singure): **a**, **ă**, **î/â**, **e**, **i**, **o**, **u**;

• **semivocalele** (asemănătoare cu vocalele, însă, spre deosebire de acestea, sunt pronunțate mai puțin intens și nu pot alcătui singure silabe): **e̯**, **i̯**, **o̯**, **u̯**.

Silaba reprezintă sunetul sau grupul de sunete rostit printr-un singur efort expirator, având obligatoriu în componență o vocală.

În funcție de numărul de silabe din componența lor, cuvintele pot fi clasificate astfel:

• **monosilabice**: zar, val, el;

• **plurisilabice**: masă, pălărie, florărie.

Accentul

În cadrul cuvintelor plurisilabice, silaba care este pronunțată mai intens se numește **silabă accentuată**.

Norma actuală admite:

- **o singură** accentuare corectă, în cazul unor cuvinte cum sunt: caracter, regizor, sever.

- **variante accentuale libere**, la unele cuvinte ca: trafic/trafic, intim/intim, profesor/profesor.

Accentul are un rol important în diferențierea cuvintelor care se scriu la fel (omografe), dar care nu se pronunță la fel (nu sunt omofone).

de exemplu: acele/acele

Fenomene fonetice

Diftongul este grupul de două sunete, alcătuit dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă.

exemple: floare (floa-re), nouă (no-uă), iepure (ie-pu-re)

Triftongul este grupul de trei sunete, alcătuit dintr-o vocală și două semivocale, pronunțate în aceeași silabă.

exemple: lupoaică (lu-poai-că), vreau, aripioară (a-ri-pioa-ră)

Hiatul este grupul de două vocale alăturate, dar pronunțate în silabe diferite.

exemple: alee (a-le-e), poet (po-et), pălărie (pă-lă-ri-e)

OBSERVAȚIE

Diftongul și triftongul pot apărea și între două cuvinte diferite care sunt pronunțate legat, fapt marcat prin prezența cratimei.

exemple: Te-a căutat Ion. ; Le-au văzut în parc.

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Găsește cât mai multe omografe și ilustrează diferența de pronunție și de sens prin enunțuri.

NE AMINTIM
Normele actuale prevăd **despărțirea cuvintelor în silabe după pronunțare**, fiind acceptată și despărțirea după structură, cu unele restricții. Aceste restricții, precum și regulile care pot fi aplicate la despărțirea cuvintelor în silabe se regăsesc în lucrările de specialitatea, cum este *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*.

EXERSĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Desparte în silabe următoarele cuvinte: *sandvici*, *construcție*, *hârtie*, *sculptură*, *reușită*, *covrig*, *patru*, *parcare*, *african*, *afectuos*, *subiect*, *penultima*, *geografie*, *specialist*, *vârstnic*, *arctic*, *subiect*, *special*, *geolog*.

2. Subliniază silaba accentuată din cuvintele următoare, utilizând un dicționar dacă e necesar: *matur*, *caracter*, *rucsac*, *duminică*, *student*, *firav*, *dușman*, *aripă*, *șervet*, *unic*, *radio*.

3. Alege cuvântul/cuvintele accentuate corect:

fen<u>o</u>men/fenom<u>e</u>n	*b<u>o</u>lnav/boln<u>a</u>v*
tr<u>a</u>fic/traf<u>i</u>c	*pen<u>u</u>rie/penur<u>i</u>e*
pl<u>u</u>tonier/plutoni<u>e</u>r	*prec<u>a</u>ut/ preca<u>u</u>t*
p<u>i</u>lotă/pil<u>o</u>tă	*d<u>o</u>ctoriță/doctor<u>i</u>ță*

4. Menționează dacă următoarele cuvinte conțin diftong, triftong sau hiat, marcând vocalele și semivocalele: *verdeață*, *ursoaică*, *vrei*, *paie*, *aeroport*, *căutare*, *văile*, *mălai*, *caisă*, *inimioară*, *voioasă*, *duet*, *iarnă*, *lăcrămioare*, *zoologie*, *creație*, *paiață*, *creier*, *iute*, *vedeau*.

5. Citește textele date și identifică acele cuvinte care conțin diftong, triftong și hiat, completând, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

cuvinte cu diftong	cuvinte cu triftong	cuvinte cu hiat

„Dulce zumzet somnoros și ireal
Să ne cheme spre poienile din deal.
Taina liniștii înalte să ne fure
Prin cotite luminișuri de pădure
Și la umbră să ne-mbie mai târziu
O clopotniță de aur străveziu,
Legănând deasupra creștetelor noastre
Licuricii înălțimilor albastre...“

(George Topîrceanu, *Sfârșit de vară*)

Emil Gârleanu
(1878-1914)

„S-a desprins raza din ghemul ei de aur și a rătăcit prin senin. Și-n întâia zi, tremurătoare, căută pe ce să se oprească.

Într-o poiană din mijlocul unei păduri găsi urma copitei unui cerb plină ochi de apa ploilor. Vroi să se strecoare în unda rece, dar, în clipa aceea, un biet lup, slab de i se vedeau coastele, dădu buzna dintr-un desiș, se repezi, sorbi apa, tulbură ce mai rămase, apoi se prăbuși în cealaltă margine a pădurii, după o căprioară care tocmai trecea.

Raza călători mai departe.

Munți, dealuri, văi: ai ce cutreiera în lume când te-ai așternut la drum.“

(Emil Gârleanu, *O rază*)

6. Se dau următoarele perechi de cuvinte: *respectos/respectuos*, *abțibild/acțibild*, *caserie/casierie*. Formați ***perechi***, alegeți variantele corecte și integrați-le într-un dialog de 10-12 replici, pe o temă la alegere.

Recapitulare

• Se dau textele:

A

Tu, ființă de slăvire!
C-un cuvânt, cu o zâmbire,
Cu un dulce sărutat!
Mi-ai dat suflet, mi-ai dat viață,
Și a raiului dulceață
Tu în sânu-mi ai vărsat!

Tu mi-ai dat cu-a ta iubire
Acea naltă fericire,
Acel simț dumnezeiesc
Ce puternic ne supune
Și ne-naltă de ne pune
Sus, pe tronul îngeresc!

(Vasile Alecsandri, *Adio*)

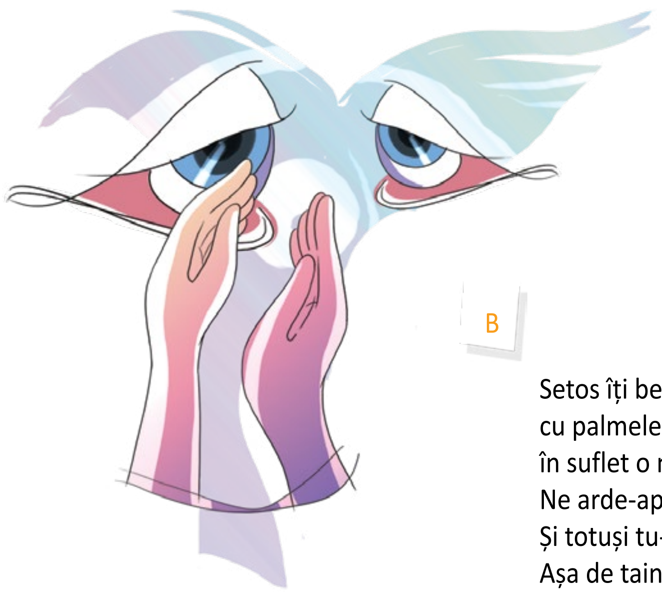

B

Setos îți beau mireasma și-ți cuprind obrajii
cu palmele-amândouă, cum cuprinzi
în suflet o minune.
Ne arde-apropierea, ochi în ochi cum stăm.
Și totuși tu-mi șoptești: Mi-așa de dor de tine!
Așa de tainic tu mi-o spui și dornic, parc-aș fi
pribeag pe-un alt pământ.

(Lucian Blaga, *Dorul*)

C

Și totuși există iubire
Și totuși există blestem
Dau lumii, dau lumii de știre
Iubesc, am curaj și mă tem.

(Adrian Păunescu, *Totuși, iubirea*)

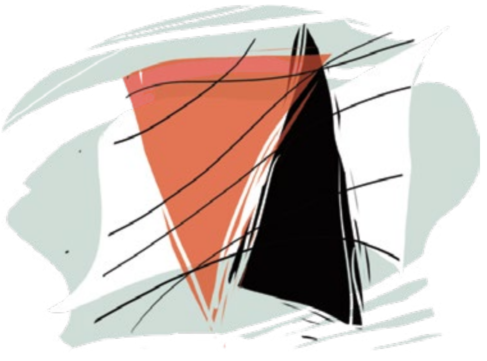

D

Cad în genunchi și-ți mulțumesc, iubire,
Pentru aceste zilnice semnale
Și voci ale mărinimiei tale
Cu care-mi umpli sufletu-n neștire.

(Nina Cassian, *Iubirii*)

1. Identifică:

- în textul A, trei cuvinte derivate cu sufix;
- în textul B, sinonimele cuvintelor: *parfumul*, *misterios*, *hoinar*;
- un cuvânt obținut prin conversiune în textul B;
- trei sensuri diferite ale verbului *a da*;
- în textul D, două cuvinte cu diftong.

2. Compară textele C și D, scoțând în evidență asemănările și deosebirile dintre acestea. Te vei referi la: elemente de versificație, temă, mesaj, ton utilizat, figuri de stil. Poți realiza comparația sub formă de tabel, schemă, diagramă Venn sau orice altă formă.

3. Analizează versurile textului A și menționează stările și sentimentele exprimate în acestea, motivându-ți răspunsul cu ajutorul secvențelor din text.

4. Asociază textul B cu un moment din viața ta, în care ți-a lipsit/ți-a fost dor de o persoană dragă. Scrie, în acest sens, un text de 80-90 de cuvinte, în care să dezvălui cine este persoana respectivă, cum te-ai simțit în acele clipe și cum ai trecut peste acel moment.

5. Aplică ce ai învățat despre textul liric și prezintă trăsăturile acestui tip de text, valorificând fragmentul din poezia *Dorul*, de Lucian Blaga.

6. Explică-le colegilor de clasă care este semnificația următorului fragment preluat din textul C: *Dau lumii, dau lumii de știre/Iubesc, am curaj și mă tem.*

Evaluare

• **Citește textul și rezolvă cerințele.**

Sărută-mi ochii grei de-atâta plâns,
Doar sărutarea ta ar fi în stare
Să stingă focul rău ce i-a cuprins,
Să-i umple de iubire și de soare.

Sărută-mi gura, buzele-ncleștate
Ce vorba și surâsul și-au pierdut.
Îți vor zâmbi din nou înseninate
Și-ndrăgostite ca și la-nceput.

Sărută-mi fruntea, gândurile rele
Și toate îndoielile-or să moară,
În loc vor naște visurile mele
De viață nouă și de primăvară.

(Magda Isanos, *Sărută-mă*)

Punctaj acordat:

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false. — **10 puncte** (5 × 2 puncte)

a. Textul dat este un text liric în proză.
b. Textul dat este unul literar.
c. În versul *Sărută-mi gura, buzele-ncleștate* există un epitet.
d. Adjectivul pronominal posesiv *mele* este o marcă a prezenței eului liric în text.
e. În poezia dată, rima este împerecheată.

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date. — **10 puncte** (5 × 2 puncte)

a. îndoieli	1. cuvânt compus
b. încleștate	2. cuvânt care are omonim
c. din nou	3. locuțiune
d. nouă	4. cuvânt împrumutat din limba slavă
e. a zâmbi	5.cuvânt derivat cu sufix
	6. cuvânt obținut prin conversiune

3. Completează, pe caiet, următoarele enunțuri.

Punctaj acordat: **20 puncte** (5 × 4 puncte)

a. O pereche de antonime din textul dat este ... .
b. Un sinonim al cuvântului *visurile* este ... .
c. Cuvântul *înseninate* este obținut prin ... .
d. În cuvântul *nouă*, diftongul este ... .
e. Cuvântul *cuprins* se desparte în silabe astfel: ... .

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

20 puncte (5 × 4 puncte)

a. Identifică o enumerație în textul dat.
b. Transcrie o marcă a prezenței eului liric în text.
c. Precizează măsura versurilor din ultima strofă.
d. Menționează ce sentimente sunt exprimate în poezia dată.
e. Transcrie un pasaj în care este exprimată speranța din sufletul eului liric.

5. Scrie un text de minimum 120 de cuvinte, în care să prezinți trăsăturile textului liric, așa cum apar ele în poezia scrisă de Magda Isanos. În redactarea textului, vei avea în vedere:

30 puncte (8, 12, 5, 3, 2 puncte)

- să prezinți trăsăturile textului liric;
- să ilustrezi trăsăturile textului liric, valorificând textul dat;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. – F, b. – A, c. – A, d. – A, e. – F.
2. a. – 5, b. – 6, c. – 3, d. – 2, e. – 4.
3. a. – *plâns – surâsul*, b. – de exemplu: *idealurile*, c. – *conversiune*, d. – *uă*, e. – *cu-prins*.
4. a. – de exemplu: *de iubire și de soare*; b. de exemplu: *-mi*; c. *de 11 silabe*; d. – de exemplu: *iubire*, *nostalgie*; e. de exemplu: *În loc vor naște visurile mele/De viață nouă și de primăvară*.

Profesie, meserie, vocație

Unitatea 2

CONȚINUTURI

Comunicare orală:

- Elemente specifice argumentării: teză, ipoteză, justificare, probă/exemplu

Lectură:

- Textul dramatic;
- Argumentarea punctelor de vedere pe marginea textelor citite.

Redactare:

- Prezentarea textului: grafica textului ca modalitate de a capta atenția publicului

Elemente de construcție a comunicării:

- Construcții sintactice: construcții active/construcții pasive cu verbul *a fi*; construcții impersonale; construcții cu pronume reflexive; construcții incidente; construcții concesive și condiționale;
- Enunțuri eliptice. Norme de punctuație;
- Apoziția. Norme de punctuație.

Elemente de interculturalitate

- Relații culturale constructive. Noi și ceilalți

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ care sunt elementele specifice argumentării;
- ✓ trăsăturile textului dramatic;
- ✓ diferitele construcții sintactice și normele de punctuație în enunțurile eliptice și apoziție.

B. vei fi capabil:

- ✓ să îți exprimi oral sau în scris un punct de vedere pe marginea textelor citite;
- ✓ să recunoști elementele specifice textului dramatic;
- ✓ să-ți formulezi responsabil și conștient ideile pe care le vei prezenta în fața colegilor;
- ✓ să recunoști și să utilizezi corect construcțiile sintactice, apoziția și punctuația acestora;
- ✓ să compari diverse texte și mituri din cultura națională și a altor popoare.

C. vei manifesta:

- ✓ interesul pentru dezvoltarea gândirii logice și analogice;
- ✓ preocuparea de a înțelege și de a compara diverse tipuri de texte citite și ascultate;
- ✓ disponibilitatea de a asculta opiniile și argumentele celorlalți.

Comunicare orală

ELEMENTE SPECIFICE ARGUMENTĂRII

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Privește cu atenție imaginea și menționează:
- care sunt interlocutorii;
- ce crezi că se comunică;
- cum este atmosfera;
- ce indică gesturile făcute de participanții la comunicare;
- ce legătură se stabilește între membrii grupului.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

Ascultă cu atenție interviul realizat cu Maia Morgenstern („Despre profesorul ideal“, https://www.youtube.com/watch?v=H7BAMxGzPko), pentru a rezolva cerințele.

1. Despre ce vorbește actrița?
2. Care este ipoteza pe care o enunță?
3. Menționează un exemplu pe care îl prezintă Maia Morgenstern pentru a întări ipoteza emisă.
4. Enumeră structuri/grupuri de cuvinte care introduc argumentele.
5. Formulează o concluzie care s-ar desprinde din interviul prezentat.
6. Consideră că ești actor. Formulează un argument pentru a arăta importanța acestei meserii. Exemplifică același lucru pentru o altă meserie îndrăgită de tine.

Meseria de actor datează încă din Antichitate. Inițial, aceasta era rezervată doar bărbaților. Doar în Evul Mediu au apărut pentru prima dată femeile pe scenă pentru a juca roluri în piese de teatru.
În teatru, actorul trebuie să fie atent la voce și să joace mai expresiv pentru ca și spectatorii aflați în partea din spate a sălii să audă dialogurile și să înțeleagă starea de spirit a personajului.

AFLĂM

Argumentarea este un mijloc prin care se susține sau se demonstrează un punct de vedere privitor la o anumită temă, justificarea unei opinii pe care vrem să o susținem.

Structura argumentării:
- IPOTEZA (TEZA) – enunțarea părerii – **a considera**
- ARGUMENTE (JUSTIFICARE, PROBE/EXEMPLE) – motivarea părerii cu cel puțin două argumente dezvoltate – **a dovedi**
- CONCLUZIA – reformulare mai nuanțată a părerii inițiale – **a întări**

Mijloace lingvistice adecvate unei aprecieri (conectori):
- verbe de opinie: *a crede*, *a considera*, *a presupune* etc.
- adverbe/locuțiuni adverbiale: *așadar*, *probabil*, *fără îndoială*, *cu siguranță* etc.
- conjuncții/locuțiuni conjuncționale cu rol argumentativ: *ca să*, *deoarece*, *din cauză că*, *încât* etc.
- formule de început, mediane și finale: *în opinia mea*, *după părerea mea*, *în primul rând*, *mai întâi*, *apoi*, *de exemplu*, *în concluzie*, *nu în ultimul rând* etc.

CREĂM ȘI INTERPRETĂM

1. ***Lucrează împreună cu colegul de bancă*** și realizați un dialog prin care să convingeți și alți colegi despre felul în care vă alegeți profesia. Pentru prezentare, utilizați limbajul verbal, nonverbal și paraverbal.

2. Realizează un text argumentativ de minimum 100 de cuvinte, în care să îți exprimi opinia despre ce înseamnă să fii actor. Vei prezenta textul realizat în fața colegilor.

Lectură

TEXTUL DRAMATIC
ARGUMENTAREA PUNCTELOR DE VEDERE

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. ***Lucrați în grupe de 4-5 elevi*** și stabiliți:
   - o listă cu meserii din trecut;
   - o listă cu meserii actuale;
   - o listă cu proverbe sau citate despre profesii.

2. Întocmește o fișă cu piesele de teatru citite, audiate sau vizionate, menționând – pentru fiecare piesă – contextul.

MEȘTERUL MANOLE

de Lucian Blaga

text de bază literar

ACTUL AL DOILEA

Actul întâi ne introduce în camera de lucru a Meșterului Manole, care, noaptea târziu, stă aplecat peste pergamente și planuri, măsurând chinuit și frământat. Manole este tulburat, pentru că, de șapte ani, zidurile bisericii pe care o construiește se prăbușiseră de 77 de ori, iar Bogumil menționează că unica soluție rămâne jertfa, pe care meșterul o respinge cu fermitate. Manole găsește o soluție surprinzătoare, aceea de a uni cele două imperative lăuntrice, jertfa și zidirea. Tensiunea sufletească și neliniștea meșterului sunt accentuate de iubirea pentru Mira, care înțelege patima lui Manole pentru creație și faptul că pasiunea lui este impusă de destin. Meșterii vor să abandoneze construirea bisericii.

SCENA III

MANOLE și CEI NOUĂ

AL OPTULEA

De ce-ai făgăduit, meștere? Din prăpădul din urmă am ieșit istoviți ca niște păpuși de cânepă din baltă.

AL NOUĂLEA

Trebuia să judecăm mai întâi stările noi între noi. Să le punem pe cântar și să scoatem sfat din greutatea împrejurărilor.

AL ȘASELEA

Eu nu mai rămân, eu mă întorc la vatră.

MANOLE

Sunteți surzi și orbi. N-ați simțit încă nici azi că fără putința de a ne împotrivi, un destin se împlinește în noi? Încet, sigur, și fără abatere? Răscoala noastră de râs scoate doar mușuroaie de soboli în drumul dinainte împlinit al sorții!

Lucian Blaga
(1895-1961)

AL ȘASELEA

Nu, meștere, nu mai credem nimic. Între orbi ești cel mai orb. Vei rămânea singur, cufundat în vis vinovat. Privește, nu te-au iubit ei până acum – zidarii aceștia între cari și eu mă socot cu cuvânt greu în cerul gurii?!! Nu ne-am unit cu tine în faptă și vis? Dar acum răbdarea nu mai are din ce să se hrănească. Nu ne putem jertfi toți pentru mărirea îndoielnică a unuia singur.

MANOLE

Singura mărire neîndoielnică e numai a Celui-de-Sus.

ÎNTÂIUL

Cu trupuri de strune încordate, ne-am alăturat ție în faptă, Manole. Am trăit așa de mult în același gând și în aceeași grijă cu tine, că am început să-ți semănăm la înfățișare și pas. Dar acum nu mai înțelegem ce vrei.

MANOLE

Răzvrătiți-vă numai și cârtiți! Ridicați-vă peste capul meu! Va trece și asta!

AL ȘASELEA

Frați, nu vă mai lăsați amăgiți.

MANOLE

Lângă voi am îndurat îndelung săgeata soarelui și gerul ieșit din piatră, ploaia în carne și frigul în oase. Lângă voi duhul întruchipărilor s-a întărit în mine poruncitor. Lângă voi pentru biserică zilnic mor. Din patru stihii v-am adunat, pe tine te-am luat din apă că ai fost pescar, pe tine te-am scos din pământ că ai fost ocnaș, pe tine te-am coborât din lumină că ai fost călugăr, din patru sfinte stihii v-am adunat, ca să clădim biserica din pământ și din apă, din lumină și vânt. Și voi ați văzut biserica cu chip mic și-ați zis: Meștere, venim. Și-atunci duhul, care dinăuntru te împinge să clădești, s-a sălășluit și în voi, și ați suferit cu mine dezamăgirea celor șaptezeci și șapte de prăbușiri și v-ați îndoit cu mine și iar v-ați ridicat. Acum vă clătinați și stați să plecați pentru totdeauna? Plecarea ar fi cădere și alunecare în și mai rău. Moartea nu ne cheamă până când n-om fi clădit lăcașul, din care nu mărirea noastră va vorbi, ci numai a Celui-de-Sus. Mărturisire auziți din parte-mi, c-am început să clădesc fiindcă n-am putut altfel. Din câmp și munte v-am chemat, fiindcă n-am putut altfel, câteodată în groaznică îndoială am blestemat, am făcut tot ce mi-a stat în putere și voi face și mai mult. Toate – fiindcă nu pot altfel! O, pescar, o, băieșiu, o, cioban, o, călugăr – suntem oare noi chemați să judecăm ceea ce mai presus de vrerea noastră prin noi se face? Aud răscoala vocilor voastre, dar nu mă tulbur. Suflet împrăștiat ca fumul jertfei neprimite, stau în fața voastră: dacă îmi găsiți vreo vină – loviți-mă, dacă vă îndoiți – părăsiți-mă!!

ÎNTÂIUL

Vorbe de amăgire!

TOȚI

Nimic decât vorbe.

AL TREILEA

Înfăptuirile noastre n-au temei!

AL ȘASELEA

Să plecăm fără întârziere!

AL TREILEA

Dezleagă-ne de cuvânt!

TOȚI

Dezleagă-ne!

Actul al doilea se desfășoară la ruinele bisericii reîncepute, iar Manole este numit de zidari Meșterul Nenoroc. Solul trimis de Vodă îi dă lui Manole un ultim termen pentru ridicarea bisericii. Manole mai cere un răgaz și hotărăște ridicarea bisericii. Meșterii se revoltă împotriva hotărârii lui Manole, care dorește să ridice biserica și le mărturisește zidarilor ideea jertfei pe care trebuie s-o împlinească împreună. În final, meșterii fac un jurământ și se învoiesc să fie zidită prima femeie, soție, soră, mamă, ce va veni la ei.

MANOLE

De șapte ani umblăm cu icoana bisericii în noi. Mai presus de înțelegerea noastră e soarta acestui lăcaș rătăcitor. Într-un loc încercat-am să-l ridicăm pe moaște. În altă parte apa unui râu am ridicat-o din alvie ca să clădim pe temelie curată. Peste morți am încercat. Că a fost pretutindeni în zadar, totdeauna în zadar, e adevărat. Rătăcirile noastre au intrat în cântecul fecioarelor, zădărnicia drumurilor noastre va întrista legendele, zidurile mistuie comori, tristețea noastră s-a coborât peste țară.

...

În **actul al treilea**, se prezintă momentele de groază ale așteptării celei ce urmează să fie zidită, ale conflictului dintre meșteri, care se învinuiesc de încălcarea jurământului, dar și invocările adresate de zidari lui Dumnezeu și forțelor naturii pentru a opri din drum ființa iubită. Apare Mira, soția lui Manole, care vine cea dintâi pentru a-l salva pe omul despre care s-a auzit că va fi jertfit.

ACTUL AL PATRULEA

Zidurile ridicate, cu un început de schele într-o parte. Zidarii lucrează repede. Manole umblă agitat. Pe locul unde în zid Mira e de tot acoperită cade un mănunchi de raze. Tot timpul zgomot de muncă și de unelte. Copiii pe scări, unul peste altul, își dau cărămizi. Zidarii pe schele, Manole, al treilea și întâiul zidar – jos.

SCENA I

MANOLE, ZIDARII, COPIII

AL ȘAPTELEA

Zvârliți tencuială pe coapse și os, să-nchidem viața în zidul de jos.

ÎNTÂIUL

Ucideți nădejde de casă și vatră. Clădiți-mi lăcaș din lumină și piatră.

AL CINCILEA

Isteți fiți ca șerpii și blânzi ca porumbul. Urmați-mi măsura. Dați sfoara și plumbul.

AL NOUĂLEA

Obliți cărămida cu ochiul de apă. Vai, cine ne-ndrumă? Oh, nimeni nu scapă.

AL PATRULEA

Din gura de iad și-nvinsul mister – noapte și zi creștem spre cer.

AL DOILEA

Sus scânduri și bârne, zi lungă și noapte. Otravă și slavă culegem din fapte.

ALTUL

Var și cărămidă.

ALTUL

Zvârliți tencuială.

ALTUL

Sfoară și plumb.

ALTUL

Scânduri și cobile.

ALTUL

Ochiul de apă.

ALTUL

Noapte și zi.

ALTUL

Zi și noapte.

ALTUL

Mâna nu se-oprește.

ALTUL

Venin și slavă!

MANOLE

(*urlă, plesnind peste ei un bici fantastic de lung*)

Lucrați, băieți! Oh, deasupra aceleași păreri fără s-aducă vindecare, soare și ceruri mari. Sufletul a băut fapte și povești amare. Lucrați, zidari!

UNUL

Lucrați, băieți!

MANOLE

O, vaierul! De-aici ce poartă mai deschid? Lucrați, băieți, lucrați, zidari, vaierul să înceteze în zid!!

ALTUL

Lucrați, zidari! Cine clădește biserici trăiește mult.

ALTUL

Timpul petrecut la clădirea unei biserici nu se pune-n socoteala vieții. Toată vremea petrecută aici e un adaos.

AL TREILEA ZIDAR

(*fostul călugăr*)

În tot răul și un bine. Începeți dincolo de naos.

AL PATRULEA

Să nu rămânem înapoi de nicio parte.

AL CINCILEA

Suntem în toiul muncii și tot mai strigați.

AL ȘAPTELEA

Ciocanele răsună până departe ca un zăngănit de luptă.

ALTUL

Nu dormiți, băieți.

MANOLE

Var și cărămidă. Fără repaos.

AL DOILEA

Noapte și zi creștem spre cer.

MANOLE

Doare lumina, sunetul doare, lumea doare. Nu e cineva să lovească trupul, să simt cel puțin o clipă durerea în altă parte?! O, ce departe suntem unul de altul, ce departe!! Mai repede, mai repede!! Zoriți, zidari! Fără odihnă, fără sete, fără foame. Să-nceteze vaierul în zid!

(*Plesnește cu biciul.*)

Argeșul să se umfle cu vuiet, să se întețească șuier prin copaci. Să nu se mai audă chinul din zid. Doamne, jocul a fost scurt, dar vaierul e lung.

(*Scoate un vaier surd.*)

Manole – Manole – Manole.

(*Dispare-n dreapta, după ziduri.*)

ACTUL AL CINCILEA

Un colț al bisericii isprăvite intră pieziș pe scenă. Nu se vede decât partea de jos, intrarea principală, treptele. Spre stânga niște rămășițe de schele.

SCENA I

ZIDARI, TRECĂTORI

ZIDARII

(*Pe trepte, trag din răsputeri de niște funii care duc în biserică. Se ridică clopotul. Cu strigăte obișnuite la asemenea lucrare.*)

AL TREILEA ZIDAR

Încă o dată! Unu, doi – așa în sfârșit clopotul sus!

ZIDARII

(*Adună funiile, se împrăștie.*)

AL CINCILEA

În chingi clopotul a fost prins de subsuori, cum prinzi o fată când vrea să treacă pârâul.

AL ȘAPTELEA

Vrabia cânepă visează. Tu vezi tot fete. Clopotul fată. Tufele fete. Funiile plete. Iarba păr. Stelele ochi. Toată lumea – fată-mprăștiată. Și încă ce fată! Domniță curată!

AL NOUĂLEA

Mai adunați și stâlpii ceia, că nu sunt puși să prindă rădăcini aici!

AL OPTULEA

Și totuși umbră de copac n-ar strica pentru cei ce vin și pururea vor veni să se minuneze. Din umbră să-și întindă vinele fericite în largul priveliștii.

Am auzit că domnitorul vrea să-și pună în stemă biserica aceasta, dimpreună cu cei doi vulturi gemeni de sus, care în fiecare zi rotesc deasupra noastră pe la ceasul acesta.

AL TREILEA

Alt ce ar putea să pună? Vedeți frați, atât rămâne după noi: înfăptuirea, și încă vuietul neschimbat al apei și poate tristețea vreunei legende, dar nimic din zbucium.

TOȚI

(*Privesc cu tristețe în gol.*)

ÎNTÂIUL

Și zbuciumul nu se poate pune în stemă.

AL TREILEA

Acum totul e isprăvit. Se cuvine să nu fim triști. În fiecare clipă trebuie să sosească Vodă.

(*Zidarii își fac de lucru.*)

ÎNTÂIUL

Știe oare Manole ceva? Eu tot așa simt – de când m-am trezit simt că astăzi se întâmplă ceva.

AL DOILEA

Și eu la fel. Poate că Vodă vine să-i aducă osânda.

ÎNTÂIUL

Legea e lege. Și ce s-ar întâmpla cu noi?

AL TREILEA

Când a veni Vodă și ne-o întreba de nume, vom afla.

AL DOILEA

Nicio vină nu avem. Soborul va judeca și dacă e bine și cu cale să se încerce în lăcașul acesta schimbarea pânii în trup și a vinului în sânge, sau dacă nu cumva ar fi mai bine lăcașul să se dea schismaticilor! Astă-noapte mâna de aur a Fecioarei a căzut din icoană.

AL TREILEA

Semne sunt – și umblă prin toată lumea. Totuși nu mă îndoiesc că Vodă vine să se bucure de lăcașul isprăvit. Nu vine să judece. Și în cele din urmă, cu toată suferința – o mulțumire poate avea și Manole. Biserica e atât de frumoasă – Maica Precista dacă ar fi să nască a doua oară pe Isus, ar trebui să-l nască nu în iesle, ci în lăcașul acesta.

(*Din dreapta vine Manole pe lângă zid.*)

Uite, Manole în jurul bisericii aiurând ocolește. De săptămâni tot așa umblă.

ÎNTÂIUL

Umblă parcă n-ar umbla.

AL DOILEA

Vorbește parcă n-ar vorbi.

AL TREILEA

Trăiește parcă n-ar trăi.

ÎNTÂIUL

Ca un duh speriat și rătăcit, de iese pe la răspântii spre alte tărâmuri.

(*Se duc spre stânga.*)

SCENA III

Sosesc din dreapta VODĂ, BOGUMIL, un băiat de curte, câțiva sulițași mai în urmă, boieri încruntați și călugări fanatici urmați de robi. În stânga se adună popor în jurul zidarilor.

VODĂ

(*înalt, gras, ușor cu toată greutatea, abia ajuns, răsuflând, se întoarce către băiat, care se uită-n sus, cu gura căscată*)

Ei, băiete, nu vorbești?

BĂIATUL

Laud pe ctitor.

VODĂ

Și dacă ai fi în locul meu, al ctitorului?

BĂIATUL

Știu eu? Atunci aș lăuda pe Manole.

VODĂ

Numai atât?

BĂIATUL

Mai mult ce să zic? În locul măriei tale aș da afară din călindar un sfânt și-aș pune în locu-i numele lui Manole.

VODĂ

Dacă aș fi băiat de curte, aș gândi și eu la fel, dar soborul gândește tocmai dimpotrivă. Ce gândește Vodă, e treaba mea.

(*Îl bate pe umăr.*)

Cu voia ta, firește!

(Privește în sus.)

Asta-i tot așa de neîndoios o minune, pe cât sunt eu voievod. Ce, părinte?

(*Către Bogumil.*)

Strașnic om Manole ăsta. Sufletul nu și-a crușat, dar uite ispravă, frate, pentru sute de ani!

(*Către mulțime.*)

Ei, sunteți tot așa de mulțumiți ca și mine?

ÎNTÂIUL ZIDAR

Vinul e tulbure, stăpâne.

VODĂ

Las' că vom vedea.

AL TREILEA

Stăpâne, îți dorim încă mulți ani de luptă întru ale creărilor, mântuirilor, moștenirilor. Noi cei de aici nu am ales numai părțile ușoare fără a da piept și cu toate îndoielile obștești și cu toate tulburările, ce se amestecă printre ele. O limbă limpede nu putem avea, ținând seama și de afunzimile de subt noi și de toate cele acolo auzite și văzute. Fără de harul de sus nu am fi învins puterile din prăpăstii. Acum îți punem la picioare noul lăcaș, care ar fi împăcarea voievozilor, mângâierile robilor, și bucurie tuturor pruncimilor viitoare. Cei ce vor veni vor judeca mai bine partea bună cerească a ei și partea rea, pământească, a ei. [...]

MANOLE

[...] Numai slăvirea Ta am voit-o, și totuși m-ai încercat cu toate stihiile. Dacă pedeapsă n-a fost, ce-a fost?

VODĂ

Nedrepți niciodată să nu fim cu întâmplările, meștere. Nu e un noroc – că ai putut să ridici asemenea biserică? E cea mai frumoasă în toată credința răsăritului, adică în singura dreaptă-credință. Stă aici, de piatră, și totuși așa de ușoară că ar putea la fel să plutească și pe mare. Aici, sau mutată prin văzduh în altă țară, ea ar fi tot cea mai frumoasă. Rodul muncii și al mâinilor tale!

În continuare, în **actul al cincilea** se prezintă moartea lui Manole. Călugării cer sacrificiul lui Manole, dar mulțimea și Vodă îl apără. Ultima dorință a lui Manole este aceea de a trage el clopotul întâia oară. Ascultând acuzele boierilor și ale călugărilor, referitoare la faptul că prin zidirea unei ființe s-a săvârșit o crimă, Manole s-a urcat în turla bisericii, a tras clopotul, apoi s-a aruncat în gol.

Ascultă piesa de teatru *Meșterul Manole*, de Lucian Blaga. (https://www.youtube.com/watch?v=a-eVoZd9WJQ)

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Formulează enunțuri cu sinonimele cuvintelor: *hotărâre*, *jertfă*, *ai făgăduit*, *istoviți*, *destin*, *vă clătinați*, *amare*, *să se minuneze*, *mulțumire*, *nu a cruțat*, *harul*.

2. Găsește sensul contextual al cuvintelor, ajutându-te de un dicționar: *vatră*, *cârtiți*, *alvie*, *stihii*, *obliți*, *stemă*, *osânda*, *soborul*.

3. Descoperă în text cel puțin trei cuvinte folosite diferit de forma actuală.

4. Alcătuiește enunțuri pentru a demonstra omonimia cuvintelor: *mărire*, *a semăna*, *noi*, *mare*.

NE AMINTIM

Textul literar în care, prin intermediul dialogului dintre personaje, sunt relatate/ înfățișate acțiuni care pot fi reprezentate pe scenă se numește **text dramatic**.

- Modurile de expunere specifice textelor dramatice sunt **dialogul și monologul**.
- **Personajul dramatic** este persoana care, prin intermediul dialogului sau al monologului, contribuie la derularea subiectului textului dramatic.
- **Indicațiile scenice (didascaliile)** sunt instrucțiuni date de autor pentru reprezentarea pe scenă a piesei. Prin acestea sunt oferite informații referitoare la decor, la atitudinea personajelor, la mișcarea în scenă sau la reacțiile acestora.
- Acțiunea din textele dramatice se desfășoară pe cele cinci **momente ale subiectului**: **expozițiunea**, **intriga**, **desfășurarea acțiunii**, **punctul culminant** și **deznodământul**.
- Textul dramatic este împărțit în **acte** și **scene**, uneori și în **tablouri**.

Actori repetând scenariul

Elementele spectacolului

- Textul dramatic înfățișează acțiuni ce pot fi reprezentate pe scenă.
  - acte, scene, tablouri
  - acțiune pe momentele subiectului
  - personaj dramatic
  - indicații scenice
  - dialog și monolog
- Actori, costume, lumini, decor, sunet

Citește integral piesa de teatru *Meșterul Manole*, de Lucian Blaga.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Precizează două teme literare desprinse din text.

2. Stabilește timpul și locul acțiunii.

3. Menționează la ce meserie face referire textul și transcrie trei citate reprezentative.

4. Scrie, ***împreună cu colegul de bancă***, una-două idei corespunzătoare fiecărei scene. Puteți realiza o hartă conceptuală pentru a fi o prezentare cât mai atractivă.

5. Transcrie trei figuri de stil din text, numindu-le.

6. Notează două trăsături ale lui Manole care se potrivesc în alegerea meseriei, așa cum reies din text.

7. Menționează care este rolul textelor scrise între paranteze în Actul al cincilea, Scena III.

INTERPRETĂM

1. Notează care este pasiunea devoratoare care îl mistuie pe Manole. Argumentează, în 5-6 enunțuri, atitudinea lui Manole în legătură cu acest lucru.

2. Scrie care este destinul creatorului, așa cum se desprinde din fragmentele prezentate.

3. Exprimă-ți punctul de vedere cu privire la faptul că pentru a-ți face meseria cu pasiune este nevoie de sacrificii, într-un text de 80-100 de cuvinte.

4. Precizează în ce constă conflictul dintre meșteri.

5. ***Lucrați în echipe.***

a. Stabiliți o secvență din text, pe care ați vrea să o interpretați în fața colegilor. Realizați, prin mijloacele avute la îndemână, costume potrivite personajelor pe care le interpretați și decorul necesar. Interpretați secvența în fața colegilor.

b. Realizați, la nivelul clasei, o grilă de evaluare pentru interpretarea secvenței alese. Fiecare echipă va completa grila realizată pentru reprezentările celorlalte echipe.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

În echipe de 4-5 colegi, pregătiți scenariul pentru o prezentare atractivă a Mănăstirii Curtea de Argeș. Valorificați informațiile din varianta digitală a manualului și creați o mică scenetă prin intermediul căreia să convingeți turiștii să viziteze acest lăcaș de cult. În scenariu, veți nota și didascaliile.

AFLĂM

Argumentarea punctelor de vedere pe marginea textelor citite are în vedere:

- identificarea structurii textelor;
- dezvoltarea și prezentarea unui punct de vedere propriu;
- stabilirea concluziilor textelor;
- compararea textelor, având în vedere particularitățile fiecărui tip de text;
- evidențierea similitudinii și a diferenței între diverse puncte de vedere;
- prezentarea argumentelor pentru judecățile de valoare față de texte (în recenzii, dezbateri, reclame, fișe de lectură, cronici etc.).

REȚINEM

ARGUMENTAREA

- mijloc prin care se susține un punct de vedere
- • ipoteză • argumente • concluzie
- conectori specifici

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

Activitate în echipe de câte 4 elevi

1. Căutați și citiți balada populară *Monastirea Argeșului*. Realizați o comparație între aceasta și piesa de teatru *Meșterul Manole*, de Lucian Blaga, făcând referire la tipul de text, structură, acțiune, personaje, teme.

Realizați, în acest sens, un poster pe o foaie A3, pe care să-l expuneți în clasă.

2. Argumentați de ce balada populară constituie sursă de inspirație pentru piesa de teatru a lui Lucian Blaga.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Balada este un text epic, în versuri, în care sunt relatate fapte eroice, uneori neobișnuite, la care iau parte personaje excepționale, antrenate într-un conflict puternic, motiv pentru care acțiunea este dinamică și tensionată.

Redactare
GRAFICA TEXTULUI

CITIM ȘI NE AMINTIM

Ai citit diverse texte. Realizează o recenzie a unui text/volum citit în ultima vreme. Amenajează, în clasă, împreună cu colegii tăi, un colț unde vor fi afișate toate recenziile. Fiecare va alege un text din recomandările colegilor, căruia îi va face o fișă de lectură sub orice formă dorește (rezumat, harta textului, desen inspirat din operă, schemă etc.).

REȚINEM

NE AMINTIM
Textele se organizează în funcție de situația de comunicare, putând fi completate de elemente grafice.

Comunicarea vizuală este o parte importantă prin care asimilăm informații. Textul se completează, pentru o mai bună înțelegere a mesajului transmis, cu elementele vizuale care sunt procesate mult mai rapid.

Elementele grafice trebuie să fie corelate cu textul. Acestea oferă posibilitatea de a ilustra acele elemente care pot capta mai ușor atenția publicului, pot stârni o reacție și pot declanșa sentimente.

Elementele grafice folosite pot fi: fotografii, scheme, hărți, capturi de ecran, diagrame, tabele etc.

EXERSĂM

Lucrați în echipe de 4-5 elevi.

1. Realizați un afiș pentru premiera unei piese de teatru citite. Expuneți afișele în clasă și realizați turul galeriei.

2. Creați, în cadrul echipei, diverse tipuri de texte (narativ, descriptiv, dialogat, explicativ, argumentativ), care vor fi redactate pe foi A4. Alegeți, pentru redactarea textelor, una dintre temele: *construcția*, *profesia*, *aspirații*. Inserați în texte elemente grafice potrivite și așezați foile pe un poster. În redactarea textelor, veți ține seama de:
- tipul de text;
- corespondența cu tema propusă (utilizarea unor cuvinte potrivite temei; corespondențe între intenția celui care redactează, conținutul textului și efectul pe care îl are asupra cititorului);
- integrarea părților (introducere, cuprins și încheiere);
- elementele grafice;
- originalitate.

3. Realizați, în colaborare cu profesorul de informatică sau de la alte discipline de studiu, un blog al clasei, în care să postați lunar creații realizate de voi (texte, recenzii, cronici de teatru, proiecte, desene, activități etc.) și o reclamă pentru promovarea acestuia.

CONSTRUCȚII SINTACTICE

CITIM

a. **Am citit** o poezie interesantă.
Maria **construiește** figurine din hârtie.
Cât **este** kilogramul de mere?

b. Poezia **a fost recitită** de toți elevii.
Figurinele **sunt construite** de Maria.
Problema de matematică **a fost rezolvată** corect.

c. ***Îl doare*** să nu poată vedea ce se întâmplă.
Rămâne să vedem care va fi cursul acțiunilor tale.
I-a venit să spună tot ce avea pe suflet.

d. ***E bine*** să știi ce vrei.
E dificil să nu poți conta pe nimeni.
E ușor să vorbești.

e. ***Se poate*** să spună adevărul.
Se vede că știe ce vorbește.

f. Ar fi putut spune, *desigur*, adevărul, dar a ales minciuna.
Coincidență sau – *dacă vrei să-i spui așa* – am ajuns în același timp.
Profesorul nostru de limba română (*fin psiholog*) știe întotdeauna ce putem face și ce nu.

g. „Cum stau cei doi voinici acolo, la marginea drumului, mai vorbind, mai înghițind, numai ce unul din cai nechează o dată scurt prevestitor.
– Ia vezi, măi, ce vrea Nestor! *spuse primul voinic*.
Al doilea voinic se sculă într-o rână.
– Ce vrei tu, murgule, băiatule? *întrebă el*.
Calul arătă cu capul în direcția dealului.
– Foicica bradului, zice că să ne uităm în direcția dealului – *spune al doilea voinic*."

(Ioan Groșan, *O sută de ani de zile la Porțile Orientului*)

h. **În locul profesorului**, mi-aș fi dat o notă mai mare.
Fără a-i conveni, eu tot îi spun ce am făcut.

OBSERVĂM

- Citește cu atenție enunțurile de la punctele **a** și **b** și menționează în ce constă diferența dintre ele.
- Citește enunțurile de la punctele **c** și **d**, apoi menționează ce exprimă sintagmele scrise îngroșat.
- Subliniază pronumele din enunțurile de la punctele **c** și **e**, precizând felul fiecăruia.
- Observă punctuația construcțiilor scrise cursiv în exemplele de la punctul **f** și discutați în clasă despre rolul acestora.
- Identifică replica primului voinic din textul citat la punctul **g**. Extrage replicile celui de-al doilea voinic. Cui crezi că aparțin construcțiile scrise cursiv, unui personaj sau naratorului? Ce rol au acestea?
- Menționează la ce întrebări răspund cuvintele scrise îngroșat la punctul **h**, specificând partea de vorbire prin care se realizează.

> **Sintaxa** studiază modul îmbinării cuvintelor în propoziție și a propozițiilor în frază, precum și regulile necesare realizării comunicării între oameni.
>
> Sintaxa are două părți:
>
> • sintaxa propoziției (părțile de propoziție, cuvinte care îndeplinesc în propoziții anumite funcții sintactice);
>
> • sintaxa frazei (tipul și rolul propozițiilor).

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

• Complementul prepozițional care urmează unei construcții pasive se numește **complement de agent**. Acesta se realizează printr un nominal în acuzativ cerut de conectorul *de/de către* și corespunde subiectului din construcțiile active.

Construcțiile impersonale nepotrivite

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Realizează, în scris, un buletin meteo amuzant al săptămânii în curs, completându-l cu imagini adecvate.

AFLĂM

A. Construcția pasivă se opune construcției active. Construcția pasivă se formează dintr-un **subiect** + **formă verbală pasivă** + **complement prepozițional**.

construcție activă:	<u>Copilul</u>	**a primit**	*o carte*.
	subiect	verb/predicat verbal	complement direct
construcție pasivă:	*Cartea*	$\underset{\text{verb auxiliar}}{\textbf{a fost}}$ $\underset{\text{participiul acordat cu subiectul}}{\textbf{primită}}$	<u>de copil</u>.
	subiect	verb/predicat verbal	complement prepozițional

Observație: În cazul unor construcții pasive, agentul care face acțiunea poate lipsi din enunț.

N-am fost întrebată nimic.
verb/predicat verbal

B. Construcțiile impersonale sunt construcții organizate în jurul unor verbe fără subiect (*plouă*, *tună*) sau al unor verbe cu un subiect nonpersonal (*S-a produs **un accident***.). Atunci când se face raportarea la o persoană, apare o formă de dativ sau acuzativ a pronumelui, acesta neîndeplinind funcția de subiect (***Mi** s-a întâmplat neplăcerea la final de săptămână.*).

Construcțiile impersonale se realizează prin:

• Verbe meteorologice sau legate de momentele zilei: *plouă*, *fulguiește, se luminează*.
• Verbe construite cu complement indirect și prepozițional, dar fără subiect: *îmi pare rău*, *îmi pasă de el*, *îmi pare bine de tine*.
• Verbul *a fi* predicativ și un subiect: *e noapte*, *e soare*, *e frig*, *e întuneric*.
• Verbul *a fi* predicativ, un pronume în dativ și un substantiv în nominativ: *mi-e sete*, *mi-e dor*, *mi-e foame*, *mi-e frig*.
• Verbe urmate de propoziție secundară: *se cade*, *se cuvine*.
• Verbe urmate de propoziție secundară, pronume personal în acuzativ/dativ: *îmi place (să)*, *îmi convine (că)*, *mă doare (că)*, *mă bucură (că)*.
• Verb copulativ și nume predicativ urmate de propoziție secundară (expresii verbale impersonale): *este bine că*, *este adevărat că*, *e greu să*, *este important să*.
• Verbe cu pronume reflexiv, verbe reflexive impersonale:

El merge în parc cu copilul în fiecare zi. → *Se merge în parc în fiecare zi.*
El povestește întâmplarea de azi. → *Se povestește întâmplarea de azi.*

• Construcții pasive cu verbul *a fi*: *El știe că...* → *Este știut că...*;
El afirmă că... → *Este afirmat că...* .

C. Construcțiile reflexive sunt construcțiile cu pronume reflexive (forma de acuzativ sau dativ) atașate unui verb (*se minunează*, *își amintește*) sau, în unele cazuri, unui nominal (*Se gândește la experiența-și*.).

Construcțiile reflexive se realizează prin:

• Reflexivul în acuzativ, complement direct: *se visează*, *se descrie*.
• Reflexivul în dativ, complement indirect: *Mi-am croit sandale. Mi-am meșterit diverse obiecte. Mi-am cumpărat ceea ce doream. Și-a ajutat familia.*
• Reflexivul în dativ, atribut: *Din sufletu-ți fă o grădină. Pe masa-ți plină de flori am aranjat decorul*.

• Reflexivul component obligatoriu al verbului: *să se joace*, *se gândește*, *se miră*.
• Reflexivul marcă a construcțiilor pasive și impersonale: *să se repete*, *s-a decis*, *s-a aflat*.

D. Construcțiile incidente aduc o comunicare suplimentară în interiorul unei comunicări de bază, de care nu sunt legate sintactic. Acestea au rolul de a completa comunicarea de bază, prin sugerarea de sentimente, oferirea unor informații etc.

Construcțiile incidente pot fi:
• cuvinte: Este, *sigur*, un efort pentru el.
• îmbinări de cuvinte: Mihai – *băiat de treabă* – m-a ajutat.
• propoziții: – Asta-i bine, *încuviință ea*.
• fraze: Citește-mi, *a zis Mihai*, *care era foarte încântat*, să văd cum ți-a ieșit compunerea.

În vorbire, construcția incidentă are o intonație specială, iar în scris este separată de restul comunicării prin virgule, linii de pauză sau paranteze.

E. Construcțiile concesive exprimă evenimentul care ar putea împiedica realizarea unui proces, dar nu o împiedică. Acestea se izolează prin virgulă de restul enunțului.

În ciuda dificultăților întâmpinate, cei doi au rămas prieteni.

Construcțiile concesive se realizează prin:
• forme verbale nepersonale:
Neinformându-se, și tot a reușit să spună câteva vorbe. (gerunziu)
Chiar ajutat, nu a terminat lucrarea. (participiu)
Fără a citi atent, a înțeles textul. (infinitiv)
• adjectiv: *Chiar bolnav*, tot a ieșit la plimbare.
• adverb: *Chiar și așa*, cu piciorul luxat, tot a mers pe munte.
• substantiv cu prepoziție: *În ciuda neajunsurilor*, se bucură de viața lor.
Împotriva deciziei mamei, tot a ales alt colegiu.

F. Construcțiile condiționale exprimă condiția de care depinde realizarea unui proces.

Neavând vreme bună, vom întâmpina greutăți pe traseu. *Dacă plouă*, atunci vom renunța la plimbare.

Construcțiile condiționale se realizează prin:
• forme verbale nepersonale: *Cercetând*, ai să vezi cine sunt. (gerunziu)
Ajutat, va trece peste greutăți. (participiu)
Fără a citi, nu vei înțelege textul în profunzime. (infinitiv)
• adjectiv: *Singură*, nu pleacă la plimbare, pentru că se teme de câini.
• adverb: Învață în fiecare zi, pentru că numai *astfel* va vorbi o limbă străină foarte bine.
• substantiv cu prepoziție: *Fără* această *condiție*, nu ar fi acceptat contractul.

EXERSĂM

1. Conjugă verbele date la modul indicativ, timpul perfect compus, și la modul condițional-optativ, timpul prezent: *a vedea*, *a se plimba*, *a-și aminti* și *a fi văzut*.

2. Transcrie enunțurile de mai jos, subliniind construcțiile pasive.
   • Propunerea nu este acceptată de Parlament.
   • Cartea aceasta este mai citită decât celelalte.
   • Este cunoscut faptul că toți vom reuși la examene.
   • Filmul a fost apreciat de toată lumea.
   • Propozițiile sunt transformate de către elevi.
   • Plățile nu fuseseră făcute de către angajator.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Documentați-vă și realizați o listă de reguli privind excursiile montane. Veți face referire la: ținuta adecvată, echipamentele necesare, cunoașterea indicatoarelor montane etc.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

• Pentru realizarea **construcțiilor concesive**, se pot utiliza prepozițiile *fără*, *împotriva* și locuțiunile prepoziționale *în ciuda*, *în pofida*.

• Pentru realizarea **construcțiilor condiționale**, se pot utiliza prepozițiile *fără*, *cu*, *în* sau locuțiunile prepoziționale *în locul*, *în caz de*.

3. Rescrie următoarele enunțuri, transformând:

a. construcțiile active în construcții pasive:

- Tânărul dădu zăpada la o parte.
- Tunsoarea modernă o schimbă complet pe Maria.
- Eu am primit azi o veste bună.
- Irina a cumpărat cartea pentru cadoul colegei lor.

b. construcțiile pasive în construcții active:

- Artistul era admirat de acești spectatori.
- Luna fusese acoperită de nori.
- Balerina a fost aplaudată de spectatori.
- Mihai a fost ascultat de către cei trei din comisie.
- Greșelile au fost corectate de către profesor.

Observație:
În construcția pasivă, verbul *a fi* are *valoare auxiliară* și formează, împreună cu participiul acordat, predicatul verbal.
Florile **sunt udate** de ea. = predicat verbal (verb auxiliar + participiu)
A nu se confunda cu situația în care verbul *a fi* are *valoare copulativă* și formează predicatul nominal, împreună cu numele predicativ.
Florile **sunt frumoase**. = predicat nominal (verb copulativ + nume predicativ)

4. Transcrie enunțurile, subliniind cu verde predicatele verbale și cu albastru pe cele nominale.

- Elevii au fost impresionați după terminarea cursului.
- Hrana a fost adunată cu greu de furnici.
- Un coleg îl cheamă pe Radu.
- Florile erau parfumate și miroseau frumos.
- Am hotărât să mă duc la petrecerea la care fusesem invitat.
- Fereastra a fost deschisă de băiat.

5. Selectează verbele din următoarele enunțuri și completează, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos.

Construcții active	Construcții pasive	Construcții reflexive
...	...	...

- Colegul meu desenează foarte frumos.
- Ușa a fost vopsită de Mihai.
- Vă jucați cu mine?
- Mașina este condusă de unchiul meu.
- Maria culege struguri din grădina proprie.
- Te joci fotbal?
- Premiul a fost câștigat de mine.
- El se duce în parc.
- Ne pregătim temeinic pentru test.
- El a venit în vacanță la bunici.
- Tabla a fost ștearsă de Alina.
- Vino la mine!
- Ana citește o poveste.
- Hainele mele au fost spălate de mama.
- Mă uit la un film interesant.

6. Selectează, scriind pe caiet, construcțiile incidente din textele de mai jos. Indică pentru fiecare locul față de comunicarea de bază, punctuația și ce exprimă.

- „– Gheorghiță, vorbi cu mirare femeia, mi se pare că pe baltag e scris sânge și acesta-i omul care a lovit pe tatu-tău.“

(M. Sadoveanu, *Baltagul*)

- – Sper că ați dormit bine, mi-a spus fără nicio intenție.

- Nu știu, zău, unde-i cartea.
- „– Eu? n-am nimic! se apără munteanca, uimită mai presus de o întrebare ca aceasta.“

(M. Sadoveanu, *Baltagul*)

- Era și drăgălaș – bată-l norocul – puișorul.
- „– Am ajuns, strigă el, dându-se jos de pe capră. Dar sunt porțile închise...
  Începu să-l scuture și Gavrilescu se deșteptă tresărind.
  – Sunt porțile închise, repetă birjarul. Trebuie să sunați...
  Gavrilescu își luă pălăria, își aranjă cravata și coborî. Apoi începu să-și caute portofelul cu mărunțiș.
  – Nu mai căutați, spuse birjarul. Îmi dați altă dată. Eu tot am să aștept aici, adăugă. La ora asta, dacă mai pică vreun mușteriu, tot pe aici îl găsesc.“

(Mircea Eliade, *La țigănci*)

7. Selectează, din enunțurile de mai jos, construcțiile concesive și condiționale, completând apoi, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Construcția concesivă	Realizare prin	Construcția condițională	Realizare prin

- Mâncând multe fructe și legume, vei trăi sănătos.
- Fără a auzi tot, a înțeles care era problema.
- Chiar plecând acum, tot vei ajunge târziu.
- Cu toate acestea, Mihai este și va rămâne prietenul meu.
- În pofida ajutorului, tot pe locul doi ai ieșit.
- Învățând în fiecare zi, vei reuși la examene.
- În această situație, nu văd ce s-ar mai putea face.
- Accept doar în condițiile stabilite.
- Întrevederea va fi fructuoasă cu condiția de a-ți expune opiniile.
- Se vede că ești priceput, altfel n-ai fi realizat așa ceva.
- Cu toate greutățile drumului, a ajuns la timp.

REȚINEM

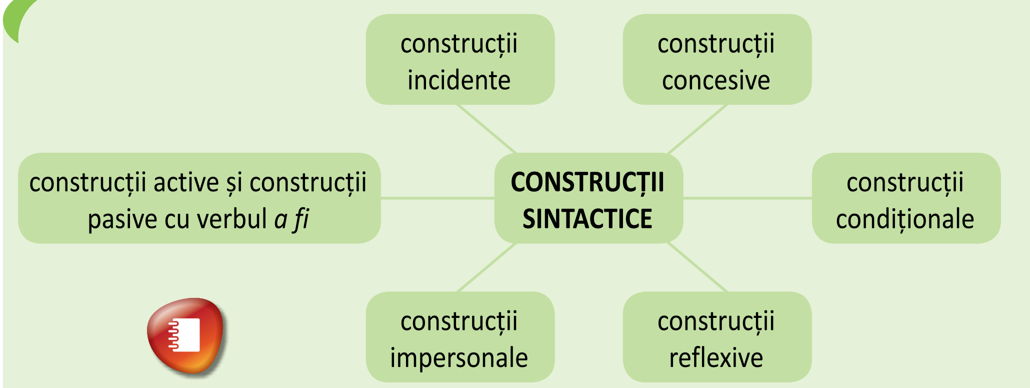

VALORIFICĂM

Realizează un text narativ, de 180-200 de cuvinte, despre o profesie pe care ți-ai dori să o ai, în care să folosești toate tipurile de construcții învățate. Vei sublinia fiecare construcție cu o altă culoare.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Construcțiile concesive și cele condiționale se realizează și prin propoziții secundare:
Am plecat la cumpărături, **deși eram răcit**. (construcție concesivă realizată prin propoziție secundară)
Dacă am muncit mult, am fost apreciat pentru proiectul meu. (construcție condițională realizată prin propoziție secundară)

Lectură INTERVIU DESPRE O MESERIE

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Ce știi despre meseria de medic?

2. Caută, împreună cu colegul de bancă, în diverse surse (enciclopedii, internet, atlase), informații despre ramurile medicinei. Prezentați colegilor informațiile adunate.

3. Ți-ar plăcea să devii medic? Argumentează oral răspunsul, menționând cel puțin trei motive.

Mihai Țucă, medic medicină de urgență: „În medicina de urgență, ești prima mână“

text nonliterar de bază

Unitatea de primiri urgențe (UPU)

Idealist, actor de film, pianist, redactor, frate, pasionat de gastronomie și antreprenoriat, implicat în acțiunile Fundației pentru S.M.U.R.D. și intervențiile S.M.U.R.D. și ale Crucii Roșii Române, Mihai Țucă ne-a vorbit despre ce înseamnă să dai sută la sută pentru pasiunea și profesia de viitor medic în România.

Mihai ne spune că a ales să practice medicina în România *„pentru că este român“.*

La fel ca în aproape toate specializările medicale din România, sistemul medical [de urgență, *n.n.*] are nevoie de medici bine pregătiți și implicați, responsabili și asumați în deciziile profesionale pe care le iau de zeci și sute de ori pe zi pentru pacienții lor. [...] Un astfel de viitor medic este Mihai Țucă. Având o experiență deosebit de variată pentru vârsta lui, Mihai se pune zilnic în slujba oamenilor alături de colegii săi medici.

Ce te-a determinat să alegi profesia de medic în România, a fost un moment specific în viața ta când ai decis că vei urma această carieră, a fost un moment de cotitură, te-a inspirat ceva sau cineva?

Nu sunt printre cei ce afirmă că „medicina m-a ales pe mine“ sau că „am urmat medicina pentru că am simțit o chemare, o undă, o vibrație“. Respectul pentru apărarea dreptului la ocrotirea sănătății mi-a fost prezentat încă de mic fiind. Aceasta a fost determinarea. Nu putem aminti despre un moment unic, decizional, în alegerea acestei cariere, ci despre un cumul de situații și întâmplări ce au avut un unic rezultat. Aleg medicina în România pentru că sunt român. România este o țară ca oricare alta, unde oricine poate contribui la dezvoltarea ei dacă-și cunoaște limitele.

De ce medicina de urgență? Dacă ar fi să descrii această specializare în câteva cuvinte, comparativ cu celelalte specializări, care ar fi acestea?

Pentru că vorbim despre primele 10 minute, minutele „de platină“ de la debutul stării de alterare a pacientului. Ești prima mână. Dacă tu ai greșit, medicul din secție nu mai are

ce consulta. În medicina de urgență este nevoie de generalistul cu abilități specifice, ce stăpânește urgențele din toate specialitățile, la toate grupele de vârstă și care are capacitatea de a asigura și restabili funcțiile vitale indiferent de situația de față.

Este bine să înțelegem că fiecare oră „de aur" și fiecare minut „de platină" nu există numai în medicina de urgență.

Este și acum la fel ca în prima zi, o dragoste la prima vedere? Dacă ar fi să privești înapoi, cum a fost prima zi de muncă? Ce anume este cel mai greu și provocator în această meserie?

Dragostea la prima vedere este doar „un sindrom" caracterizat printr-o hipersecreție de adrenalină și dopamină. Nu este obligatoriu să simți efectele adrenalinei când mergi cu ambulanța sau ești la caz. De exemplu, prima zi, primul caz, un stop cardiorespirator, ce adrenalină să simți? Adrenalina curgând prin vene trebuie să o simtă victima, pentru că ei îi este benefică atunci.

De multe ori, există acel cineva care taie „firul", fără a ne întreba și pe noi dacă suntem de acord cu această situație. S-a dat solicitarea, avem un pacient inconștient (stop cardio-respirator) la aproximativ 3 kilometri distanță. Fiind mereu echipați, în bază, am și ieșit într-un minut pe banda de circulație. […]

Cum ai caracteriza comunicarea între medici (mai ales în zona interdisciplinară) și medici-pacienți, ce se poate îmbunătăți și care sunt provocările în aceeastă zonă?

Comunicarea între medici, precum și cea cu pacientul reprezintă „standardul de aur" în diagnosticarea oricărei patologii. Acest subiect este șters de pe harta medicală românească. Principalele caracteristici ale medicinei de urgență sunt interdisciplinaritatea și nevoia de a acționa rapid. […]

(Sursa: https://medijobs.ro/blog/mihai-tuca-medic-medicina-de-urgenta-interviu)

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Documentează-te despre una dintre specializările medicale și realizează o prezentare a acesteia după modelul oferit în varianta digitală a manualului. În prezentarea ta, vei oferi informații despre studiile necesare, stagiile de specializare, provocările meseriei.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Stabilește, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*, sensul cuvintelor necunoscute din textul citit.

2. Extrage din text cinci termeni științifici.

3. Găsește, în textul citat, cât mai multe cuvinte care aparțin câmpului lexical al *medicinei*.

4. Menționează câte un sinonim pentru cuvintele: *implicat*, *meseria*, *pasiunea*, *experiență*, *solicitarea*, *a contribui*, *abilități*, *efectele*, *comunicarea*. Alege trei dintre sinonimele găsite și alcătuiește enunțuri.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Menționează sursa textului.

2. Stabilește tema textului citat.

3. Formulează enunțuri pentru următoarele cerințe.

a. Menționează la ce meserie face referire textul.
b. Notează trei observații despre tipul și structura textului.
c. Cine este Mihai Țucă?
d. Scrie de ce a ales Mihai să practice medicina, așa cum reiese din interviul acordat.
e. Ce crede Mihai despre medicina de urgență?

Tipuri de interviuri

Conform DEX cuvântul **interviu** înseamnă: **1** Convorbire, difuzată în mass-media, între o personalitate politică sau culturală și un ziarist, în cursul căreia acesta îi pune întrebări în legătură cu diverse probleme (de actualitate). **2** Text al unui interviu. **3** Convorbire a unui anchetator cu persoanele supuse unei cercetări sociologice. **4** Convorbire între un angajator și un candidat în vederea obținerii unui loc de muncă.

Interviul este de mai multe feluri:

• Interviul jurnalistic

este o discuție, o convorbire între un jurnalist și o persoană care prezintă interes pentru public; discuția este înregistrată și publicată sub forma întrebare – răspuns. Interviul jurnalistic se realizează în mai multe etape: **alegerea temei și a interlocutorului**, **pregătirea interviului** (documentarea, planul de întrebări, stabilirea întâlnirii), **discuția**, **editarea**.

(Sursa:https://www.ghidjurnalism.ro/interviul)

• Interviul de angajare

este un dialog între candidatul la ocuparea unui loc de muncă și angajatorul care oferă postul, reprezintă un continuu schimb de informații între evaluator și aplicant, un proces de continuă analiză a celor doi în vederea căutării și găsirii unor informații cât mai apropiate de realitatea ce se ascunde în spatele imaginii sociale a fiecăruia. Acest tip de interviu oferă posibilitatea celor două părți să se întâlnească față în față pentru a face un schimb de informații în privința aflării detaliilor despre personalitatea candidatului, caracteristicile postului vizat, reprezentând o metodă simplu de aplicat pentru orice tip de post.

(Sursa:https://roscovmihaela.wordpress.com/2013/02/11/ce-este-interviul-de-angajare-1/)

• Interviul de cercetare

este utilizat ca metodă de cercetare, aplicată atât în științele sociale, științele socio-umane, cât și în desfășurarea diverselor activități profesionale. În *Dicționarul de sociologie* (1998) interviul este prezentat ca o „tehnică de obținere prin întrebări și răspunsuri a informațiilor verbale de la indivizi și grupări umane în vederea verificării ipotezelor sau pentru descrierea științifică a fenomenelor socioumane...", în *Dicționarul de psihologie* (1997) interviul este o „formă de dialog în care interrelaționarea are un scop important și special de a surprinde cunoașterea unei anumite persoane, a opțiunilor sale, a experienței personale cu privire la ceva, dar și a modului de a interpreta situații, probleme, reacții la care a asistat ori evenimente în care a fost implicat direct sau indirect cel solicitat în interviu".

(Sursa: http://interviu-ok.blogspot.com/2012/05/interviul-ca-tehnica-de-cercetare.html)

INTERPRETĂM

1. Realizează un jurnal cu dublă intrare, notând trei citate din text care ți se par reprezentative, iar alături argumentarea alegerii lor. Vei realiza, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Citatul	Argumentarea alegerii
...	...

2. Menționează cum descrie Mihai Țucă medicina de urgență. Comentează, în 4-5 enunțuri, această afirmație.

3. Având în vedere tot ce ai aflat din text sau din alte surse de informare, caracterizează o persoană care practică medicina de urgență.

4. Imaginează-ți că ești reporter și iei interviu unei persoane care practică o meserie interesantă pentru tine. Notează în caiet, într-un tabel asemănător celui de mai jos, întrebările pe care i le-ai adresa și motivul pentru care ai ales fiecare întrebare.

Întrebarea	Motivul
...	...

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Argumentează, într-un text de 180-200 de cuvinte, dacă pasiunile reprezintă baza alegerii viitoarei meserii.

2. ***Formați echipe de 4-5 elevi*** și gândiți-vă la o meserie din prezent care nu va dispărea în viitor. Argumentați alegerea făcută.

În elaborarea răspunsului, veți ține seama de structura argumentării:
- ipoteza (teza);
- argumente (justificare, probe/exemple);
- concluzia.

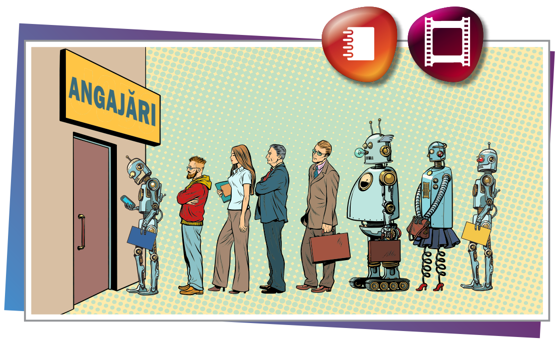

Elemente de construcție a comunicării

ENUNȚURI ELIPTICE. NORME DE PUNCTUAȚIE

CITIM

a. Maria citește cu plăcere basme, iar Andrei, romane de aventură.
b. – Ai citit textul propus?
– Da.
c. Ei îi place sucul de ananas, iar fratelui său, de portocale.

OBSERVĂM

1. Discutați ***în perechi*** despre corectitudinea enunțurilor. Ce observați?

2. Rescrie enunțurile, completând lipsa unor cuvinte. Ce observi?

AFLĂM

Elipsa reprezintă omisiunea unor secvențe din context care pot fi subînțelese, fiind exprimate anterior.

– *Ce citești?*
– *Un roman*. [Citesc un roman.]

Tipuri de elipse:

a. Elipsa verbală care presupune omiterea completă sau parțială a predicatului exprimat anterior:

În vacanță, eu am fost la munte și tu – la mare.

În vacanță, eu am fost la munte și tu [ai fost] *la mare*.

b. Elipsa nominală care presupune omiterea unui substantiv, recuperabil din context.

Eu am cumpărat un suc de portocale, iar tu ai cumpărat de mere.

Eu am cumpărat un suc de portocale, iar tu ai cumpărat [un suc] *de mere*.

c. Propozițiile fragmentare

- în structuri coordonate: *Ana citește basme, iar Ionel, nu* [nu citește basme].
- răspunsuri parțiale la propoziții interogative:
  – *Unde ai fost ieri după-amiază?*
  – *În parc* [am fost ieri după-amiază].
- răspunsuri la propoziții interogative substituite de adverbe (*da*, *sigur*, *desigur*, *niciodată*, *poate* etc.):
  – *Mergem mâine la film?*
  – *Desigur*.
- răspunsuri în care se păstrează doar cuvântul interogativ:
  – *Am stabilit că mergem la film.*
  – *Unde?*

Observație

Nu orice omisiune a unei secvențe care poate fi dedusă din context constituie elipsă.

Condiția pentru a constitui elipsă este ca secvența care lipsește să fi fost exprimată anterior.

Nu constituie elipsă: *Am plecat la plimbare*. (*noi* – subiect neexprimat)
Liniște! (*vă rog* – lipsește predicatul)

NORME DE PUNCTUAȚIE

Atenție la punctuația construcțiilor eliptice! Atunci când se omite un cuvânt sau o secvență dintr-un enunț, acestea se înlocuiesc prin virgulă sau linie de pauză.

EXERSĂM

1. Citește cu atenție textele de mai jos și identifică enunțurile eliptice. Reconstituie construcțiile, rescriind în caiet textele.

a. „– A plecat? zice dezolată cocoana.
– Da, a plecat, i se răspunde.
– Cum se poate? trenul stă totdeauna treizeci și cinci de minute!“

(I.L. Caragiale, *Momente și schițe, 25 de minute*)

b. „– Mergeți departe? întreabă domnul.
– De! departe și nu departe...
– ...?
– Până la Mărășești...
– Până la Mărășești?
– Da. Dar dv.?
– Și eu tot până la Mărășești.
– Vezi?... După daraveri...
– Da, după daraveri. Dar dv.?
– Tot după daraveri.

(I.L. Caragiale, *Momente și schițe*, *Accelerat no. 17*)

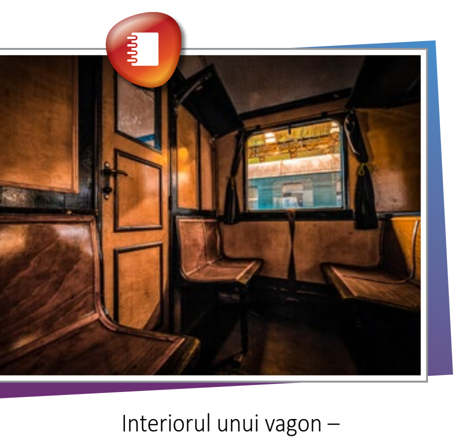

Interiorul unui vagon – model vechi

2. Construiește enunțuri pentru a ilustra fiecare tip de elipsă învățat.

3. Transcrie, pe caiet, următorul text care conține elipse, punând semnele de punctuație omise.

– Vrei să mergem la film?
– Da
– Eu aș prefera o comedie tu aventură
– Ce vom cumpăra de băut în timpul filmului
– Apă ca de obicei.

REȚINEM

Elipsa → Omiterea

Elipsa → Verbală; Nominală; Propoziții fragmentare

VALORIFICĂM

Lucrează în echipă cu un coleg și alcătuiți un dialog pe o temă la alegere, în care să folosiți construcții eliptice. Prezentați dialogul în fața clasei, accentuând situațiile/replicile/enunțurile în care apar elipse. Colegii vor fi atenți și vor nota, pe caiete, enunțurile eliptice sesizate.

ȘTIAI CĂ...

Elipsa (din gr. *elleipsis* – lipsă) este curba plană definită ca locul geometric al punctelor pentru care suma distanțelor la două puncte fixe (numite *focarele elipsei*) este constantă?

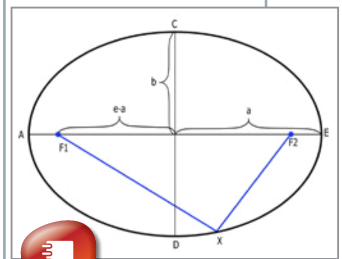

APOZIȚIA. NORME DE PUNCTUAȚIE

CITIM

a. Vecinul meu de bloc, **Mihai**, repetă în fiecare zi la chitară.

b. De câte ori aveam de făcut un text, **adică o compunere la română**, ceream mamei o mână de ajutor.

c. Într-o zi, prietenul meu mi-a recitat o poezie dintr-o carte, **„Poezii“, de Mihai Eminescu**.

d. Elena alerga împreună cu prietenul ei cel mai bun – **un cățel gri** – prin parc.

e. Tema mea avea toate caracteristicile unei compuneri reușite: **întâmplare, personaje, cadru natural, final fericit**.

OBSERVĂM

1. Discutați în clasă despre cuvintele scrise îngroșat în enunțurile de mai sus și menționați ce rol au acestea.

2. Observă ce semne de punctuație sunt utilizate în exemplele de mai sus și explică ce izolează fiecare dintre aceste semne.

AFLĂM

Apoziția este un cuvânt sau un grup de cuvinte care are scopul de a explica un termen, numit bază, fiind așezată întotdeauna după termenul explicat. Atât baza, cât și apoziția se referă la aceeași persoană.

Prietenul meu, vecinul, m-a felicitat de ziua mea.

termenul explicat/baza ← Prietenul meu; vecinul → apoziția

Observație:
Apoziția este o structură care are caracter facultativ, prin urmare poate fi omisă.
Apoziția poate fi anunțată și prin adverbele de tip explicativ: *anume*, *adică*, *respectiv*.
Prietenul meu, **adică Ionuț**, ne-a invitat la o plimbare.

Apoziția se realizează prin:
- substantiv comun/propriu: Mihai, *colegul*, m-a ajutat să car bagajele.
- pronume: Prietenul meu cel mai bun, *adică el*, m-a ajutat în clipele dificile.
- numeral: Ceilalți alergători, *al treilea și al patrulea*, au ratat cursa.
- adjectiv: Am vorbit cu un puști neascultător, *adică impertinent*.
- forme verbale nepersonale: A ieșit învingător exersând, *adică muncind*.

Apoziția poate fi:
- **simplă:** Vecinul meu, *Andrei*, mi-a împrumutat o carte interesantă.
- **dezvoltată:** Dorința lor, *de fapt scopul jocului*, era să creeze un univers unic.

Apozițiile sunt așezate după baza structurii (termenul care primește o explicație) și se izolează grafic între virgule, între linii de pauză sau sunt precedate de două puncte.
- Colegul nostru[,] *adică Ionel*[,] este foarte inteligent.
- Colegul nostru [–] *adică Ionel* [–] este foarte inteligent.
- Știe care este colegul nostru[:] *Ionel*.

EXERSĂM

1. Citește cu atenție următoarele enunțuri. Extrage apozițiile și menționează pentru fiecare felul și prin ce parte/părți de vorbire se realizează.

a. Munții Parâng fac parte din Carpații Meridionali, grupa muntoasă Parâng-Șureanu-Lotrului.
b. Colegul meu, Marian, a lipsit astăzi, deoarece este bolnav.
c. Amicul meu, Matei Ștefan, nu a auzit ceasul și a venit mai târziu cu o oră.
d. L-am văzut pe Florin, colegul tău de cameră din facultate.
e. Le-am dat colegilor mei de clasă – lui Costel, Mariei și Cristinei – câte o sarcină pentru proiectul pe care-l pregătim împreună.
f. Cristian, numai el, mă poate ajuta la rezolvarea problemei de matematică.
g. I-am văzut pe Cristi și Marc, tocmai pe cei doi, antrenându-se în parc pentru maraton.
h. Ea este inteligentă, adică foarte isteață, ținând cont de soluțiile pe care le găsește de fiecare dată.

Munții Parâng

2. Din enunțurile următoare lipsesc semnele de punctuație. Scrie enunțurile în caiet, punând semne de punctuație acolo unde au fost omise. Justifică nevoia utilizării lor.

a. Ana colega mea este cea mai talentată la desen.
b. Noi elevii de la informatică am fost solicitați de profesoară să participăm la concurs.
c. S-a pregătit temeinic pentru concurs adică a exersat și a făcut exerciții noi.
d. A venit Maria verișoara în vizită.
e. Ștefan cel Mare domnul Moldovei a trăit în secolul al XV-lea.
f. Noi prietenii tăi suntem alături de tine.
g. Doi dintre ei Mircea și Andrei nu au venit.
h. A sosit Mihai prietenul lui.
i. Cartea este a Mariei a prietenei ei.
j. Am reușit datorită Corinei datorită prietenei tale.
k. Am discutat despre Carmen sora ta.
l. Mihai prietene unde ești?
m. Maria vecina mea de bloc este studentă.
n. L-am văzut pe fratele meu pe Vasile.

REȚINEM

APOZIȚIA

Se realizează prin:
- substantiv
- numeral
- pronume
- adjectiv
- forme verbale nepersonale

Poate fi:
- simplă
- dezvoltată

Se izolează în enunț prin:
- virgulă
- linii de pauză
- două puncte

VALORIFICĂM

Scrie un text de minimum 80 de cuvinte, pornind de la zicala *Meseria, brățară de aur*, în care să utilizezi trei apoziții simple și trei dezvoltate, pe care le vei marca. Fă schimb de texte cu colegul de bancă și împărtășiți impresii după lectură.

Elemente de interculturalitate

RELAȚII CULTURALE CONSTRUCTIVE. NOI ȘI CEILALȚI

• **Citește următorul text și rezolvă cerințele.**

Meșterul Manole, mit sau realitate?

text nonliterar alternativ

Obiceiul îngropării de vie a unei persoane la temelia unei clădiri e un ritual precreștin întâlnit în istoria și mitologia multor popoare, cu precădere în zona balcanică și în Mongolia Interioară (astăzi provincie chineză).

Cea mai veche consemnare a acestui obicei se întâlnește în Cartea lui Jin, un volum oficial de istorie chinez, compilat în anul 648 d.Hr. de către istorici de curte ai dinastiei Tang, care prezintă istoria întregii dinastii Jin.

În carte se vorbește de construirea orașului Tongwancheng, capitala hunilor, în timpul expansiunii maxime a Imperiului Hun, fondat în 419. În această scriere este relatat cum Helian Bobo, fondatorul orașului, l-a angajat pe arhitectul Chi-gan Ali să supravegheze construcția noii capitale. Despre Chi-gan Ali se spune că ar fi fost un arhitect bun, dar un om foarte crud, care, pentru a asigura calitatea zidurilor protectoare ale cetății, încerca să găurească fiecare zid în parte, iar dacă reușea, constructorul care lucrase la zidul găurit era ucis și îngropat în el.

Ruinele orașului Tongwancheng

Legende similare există atât în Caucaz, cât și în Ungaria (Komuves Kelemen), România (Meșterul Manole), Bulgaria, Grecia, Macedonia etc. În versiunile sud-europene, îngroparea la temelie nu mai are loc ca pedeapsă, ci ca protecție pentru continuarea în siguranță a construcției, mai ales după un șir de ghinioane.

În unele versiuni ale legendei, nota de tragism este augmentată prin sacrificarea nu a constructorului, ci a soției sale, uneori gravidă, sacrificiul fiind astfel al unui inocent.

În zona Balcanilor (și în România) încă se practică un ritual asemănător cu cel din legenda de mai sus, redus la nivel simbolic, prin furatul și îngropatul umbrei unui om ori măsurarea sa cu o sfoară și îngropatul acestei măsuri la temelia unei clădiri importante.

O variantă mai nouă o reprezintă îngroparea la temelia casei a unei fotografii reprezentând o persoană. Indiferent de metodă, scopul e același – protejarea construcției casei de piedici și ghinioane. Deși sacrificiul nu mai este uman în sensul îngropării fizice a trupului, persoana a cărei reprezentare simbolică a fost îngropată va muri în viitorul apropiat.

De asta se întâmplă mai des ca cei care sunt „îngropați" să fie bătrâni, bolnavi sau să se ofere voluntar pentru sacrificiu. Ritual clar precreștin – unii cercetători și istorici susțin că toate versiunile de legendă se trag din maghiară, ea fiind adusă de unguri din Caucaz atunci când au migrat în Europa –, obiceiul a împrumutat valențe creștine în anumite aspecte, brodându-se pe mitologia și credințele deja existente în fiecare zonă în parte.

De-a lungul timpului, sacrificiul uman s-a transformat în sacrificiu simbolic, a rămas în continuare strict legat de ființa umană, folosindu-se umbre sau măsuri ale omului, dar niciodată ofrande materiale (grâne, băuturi etc.) și nici animale. Asta denotă importanța construcției, ce poate fi protejată doar prin sacrificarea unei ființe înzestrate cu suflet.

(Sursa: http://www.ziare.com/cultura/istoria-culturii-si-civilizatiei/mesterul-manole-mit-sau-realitate-vezi-alte-legende-cu-oameni-ingropati-in-ziduri-1104575)

ÎNȚELEGEM TEXTUL

1. Menționează sursa textului citit.

2. Utilizând, la nevoie, *Dicționarul explicativ al limbii române*, identifică și explică sensul cuvintelor neînțelese din textul citit.

3. Extrage din text trei informații care ți-au atras atenția, motivând, oral, alegerea lor.

INTERPRETĂM TEXTUL

1. Folosind informațiile din text, menționează în ce constă obiceiul sacrificiului care apare în mitologia multor popoare.

2. Redactează un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să-ți exprimi opinia despre obiceiul de a sacrifica pe cineva pentru realizarea unei construcții.

DINCOLO DE TEXT

1. Caută informații despre legende românești sau ale altor popoare care fac referire la mitul sacrificiului.

2. Informează-te din diverse surse (bunici, părinți, internet, enciclopedii etc.) și prezintă modul în care se face construcția unei case în spațiul românesc sau la alte popoare.

3. Realizează, ***împreună cu 4-5 colegi***, un proiect referitor la *legende despre construirea casei*, *specifice etniilor cu care conviețuim* (maghiari, sași, sârbi, machedoni, greci, tătari etc.). În cele trei săptămâni de realizare a proiectului, vei parcurge următoarele etape:

- documentarea;
- planificarea;
- organizarea informațiilor într-o formă creativă;
- forma finală;
- prezentarea.

PROIECT DE ECHIPĂ

Formați echipe de 4-5 elevi. Realizați un proiect în care să comparați cultura poporului român cu cea a altui popor cu care se învecinează sau are relații culturale. Timp de lucru: trei săptămâni. Veți avea în vedere:

- relația dintre cele două popoare;
- asemănări și deosebiri culturale;
- modalități prin care am putea promova cultura română;
- prezentarea cât mai creativă și originală a proiectului.

Recapitulare

• Citește textul și rezolvă cerințele.

ACTUL I

SCENA 2

TAKE, IANKE, CADÂR și BABA SAFTA

BABA SAFTA (*se duce la Take*): Dom' Take! Un calup de săpun!
TAKE: N-am săpun bun, babă. S-a stricat. Cere-i lui Ianke.
BABA SAFTA: Ooof! Păcatelor! Dom' Ianke, ia dă-mi un calup de săpun!
IANKE: Săpun? De unde am eu săpun? N-am deloc! Ia de la Take, că el are!
BABA SAFTA: Are, da' spune că nu-i bun!
IANKE: Parcă se pricepe el la săpun?
BABA SAFTA: Dom' Take, auzi că jupânul n-are.
TAKE: Are, nu te uita în gura lui!
BABA SAFTA: Ei, Doamne, jupâne, zău, dă-mi un calup de săpun!
IANKE: Se poate așa o creștină ca dumneata să cumpere de la un ovrei ca mine? Ia de la Take, că ți-l dă mai ieftin!
TAKE: Uite, babă, ia bucata ceea de jos! Ți-o dau ieftin!
BABA SAFTA: Apoi vezi că nu-i rău? Dar cu cât?
TAKE: Dă cât vrei! Cinci lei! Poftim!
BABA SAFTA: Ei, îi murdară, nu se poate, maică! Trei lei!
TAKE: Trei! (*Ia banii. Baba pleacă.*)
IANKE: Dă zece lei încoace.
TAKE: Pe ce?
IANKE: Pe bucata de săpun. Dar ce, am vândut-o eu?
TAKE: De ce-ai zvârlit-o?
IANKE: Ce te privește pe tine ce fac eu cu marfa mea? O așez unde-mi place! Dă zece lei!
TAKE: Nu dau nimic!
IANKE: Ei dă-mi atunci un calup de săpun de la tine.

TAKE: Și eu ce câștig?
IANKE: Ia nu fi măgar! N-ai câștigat cincizeci de bani? Dă-mi un calup de săpun!
TAKE: Vino de ia.
IANKE: Dacă nu dai imediat, te pun la dobândă!
TAKE (*zvârle banii*): Na, domnule, ia-ți-i toți! Trei lei!
IANKE: Poftim restul! (*Și-i zvârle și el jos niște gologani.*) Cincizeci de bani, câștigul tău!
TAKE: Dar ce, am vândut săpunul meu ca să câștig?
IANKE: Dar ce, eu l-am vândut ca să câștig? Tu l-ai vândut, tu să-ți iei câștigul!
TAKE: Bine. L-am luat.
IANKE: Să-i porți sănătos, dar, fiindcă tot te-ai sculat, dă-i încoace și pe ai mei. […]

SCENA 6

TAKE, IANKE, CADÂR dormind, IONEL și BABA SAFTA

IANKE: Pii! Uite baba Safta! Să vezi că tot săpun vrea. Eu dorm. Să nu mă mai trezești, ticălosule, că te ia mama dracului!
BABA SAFTA: Dom' Take, stafide ai?
TAKE: Am, o sută douăzeci și opt kilogramul!
BABA SAFTA: Scumpe foc, maică, nu pot să dau atâtea parale pentru o pustie de colivă.
TAKE: Nu pot mai ieftin babă, încearcă și dumneata alături.
BABA SAFTA: Jupâne! (*Îl zgâlțâie.*) Jupâne!
IANKE: Ce vrei? Iar săpun? N-am săpun!
BABA SAFTA: Nu, stafide!
IANKE: Îhî! Cât?
BABA SAFTA: O jumătate de kilogram pentru o colivă!
IANKE: Ce vorbești? Îți faci colivă de pe acu?
BABA SAFTA: Eh! Pomană, maică, pomană.
IANKE: Dar eu nu dau de pomană.
BABA SAFTA: Știu, maică, dar poate lași mai ieftin.
IANKE: Mai ieftin! Decât cine mai ieftin?
BABA SAFTA: Ia, decât dom' Take aista. Tare s-a mai scumpit și el. Parcă n-ar fi suflet de creștin.
IANKE: Bine c-am ajuns eu! Ce te făceai dumneata altfel? Ei, și cât ți-a cerut Take?
BABA SAFTA: O sută douăzeci de lei, maică – avere!
IANKE: O sută douăzeci de lei? Ce vorbești? Așa de ieftin? De unde a scos el așa un preț? Să știi că sunt false. Eu nu pot să le dau fără o sută pat'zeci.
BABA SAFTA: Ei, hai o sută douăzeci! Că nu vreau să mă mai întorc la el.
IANKE: Așa să am eu bine dacă pot mai jos de o sută pat'zeci.
BABA SAFTA: N-am făcut nicio treabă… Dar turcu de ce nu ține stafide?
IANKE: Întreabă-l pe el.
BABA SAFTA: El dă ieftin, săracul, îi bun suflet de creștin!
IANKE: Ce să-i faci? Dacă Dumnezeu n-a vrut să ne facă turci pe toți!
BABA SAFTA: Da bomboane n-ai, maică?
IANKE: Asta ține numai Cadâr. Așa e învoiala noastră. Ce ține el, nu ținem noi.
BABA SAFTA: Așa?
IANKE: Păi ce, n-are drept să trăiască? Din ce să trăiască?
BABA SAFTA: Apoi, cumpăr de la el… Bună ziua, maică! (*Și baba trece la Take în prăvălie.*) […]

(Victor Ion Popa, *Take, Ianke și Cadâr*)

Victor Ion Popa
(1895-1946)

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute.
2. Alege din text trei cuvinte și scrie, pentru fiecare dintre ele, câte un antonim.
3. Menționează personajele care participă la acțiune.
4. Scrie trei idei principale care se desprind din text.
5. Redactează, în 70-100 de cuvinte, rezumatul textului.

ANALIZA TEXTULUI

1. Menționează două argumente pentru a încadra fragmentul într-un text dramatic.
2. Extrage din text un fragment care conține indicații scenice și explică rolul acestora.
3. Precizează la ce meserie face referire fragmentul citat, transcriind două secvențe reprezentative.
4. Explică ce relație există între personajele din text. Precizează câte o trăsătură ce definește fiecare personaj.
5. Utilizând informațiile din text, compară modul în care își valorifică marfa fiecare dintre negustori.

Sfat
Când te gândești la profesia ta viitoare, pune-ți întrebarea „Ce mi-ar plăcea să fac?“ și răspunde cu verbe (de exemplu, *a transmite*, *a susține*, *a imagina*, *a crea*, *a inventa*, *a face să râdă*, *a consilia*, *a asculta*, *a se depăși*, *a fi în contact cu natura*, *a ajuta*, *a repara*, *a ameliora*, *a construi*, *a îngriji*...). Apoi te poți gândi la meseriile care implică acele acțiuni.

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Extrage din text: două construcții active, una reflexivă, una eliptică și una condițională.
2. Transcrie din text două construcții active pe care să le transformi în construcții pasive.
3. Construiește un enunț care să conțină o construcție incidentă și explică punctuația acesteia.
4. Alcătuiește două enunțuri referitoare la textul dat, care să conțină câte o construcție concesivă.

Hipermarket

DINCOLO DE TEXT

1. Realizează, împreună cu un coleg, un interviu despre cum îți alegi profesia. Vei nota întrebările adresate și răspunsurile colegului tău.
2. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să compari întâmplarea prezentată în text (cumpărarea unui produs de la un negustor) cu felul în care tu și familia ta faceți cumpărăturile. Prezintă colegilor textul realizat.

PROIECT DE ECHIPĂ

Formați echipe de 4-5 elevi și realizați un proiect despre o meserie. Menționați evoluția meseriei alese de la apariția ei până în prezent. Prezentați proiectul în fața colegilor într-o formă originală (poster, prezentare Power-Point, film, jurnal etc.).

Evaluare

• Citește textul și rezolvă cerințele.

ACTUL II

SCENA XVI

Aceiași, fără DOMN

Același joc ca la începutul scenei precedente. Sentiment general de ușurare. Fiecare se așază la locul lui. Moment de tăcere.

BOGOIU (*care a auzit ultima replică a Domnului, fără să-i dea prea mare atenție, sare luminat, ca și cum abia acum ar fi auzit-o*): Ce-a zis? Joi? 12? Ați auzit? A zis joi. A zis 12. Joi, joi, joi… E joi și e 12. Dați-mi o cretă! Dați-mi un creion! Dați-mi cerneală! Dați-mi să scriu! (*Scrie cu degetul pe jos, pe perete, în aer*): Joi 12 august, joi 12 august… Presimțeam eu, domnule! Îmi spunea inima. 12 august, 12 au… (*Entuziasmul îi scade subit, lasă cuvântul neterminat. Rămâne cu degetul suspendat în aer, deget cu care tocmai desena cifra descoperită. Pe urmă, cu totul dezumflat*): Dacă azi e în doișpe, atunci pân' la cincispre'ce mai sunt trei zile. Și la 15…

MADAME VINTILĂ: Ce e la 15?

BOGOIU: Păi ce să fie… Ministerul… Serviciul… Se termină vacanța… Trebuie să plec… Lumina aia galbenă de la birou… Mirosul de hârtie veche… (*Tresărind, aproape violent*): Eu nu plec. Rămân. Fie ce-o fi, rămân.

MAIORUL: Ba o să pleci. Toți plecăm. Azi unul, mâine altul… Cum trece vremea, domnule… Și când mă gândesc că mă-ntorc acolo…

MADAME VINTILĂ (*pe gânduri*): Acolo, acasă… lucruri de care te-ai săturat… Aceeași viață, care nu se mai schimbă…

CORINA (*ușoară, aproape imperceptibilă privire spre Ștefan*): Oameni pe care n-o să-i mai vezi…

MADAME VINTILĂ: Și alții, pe care ai să-i vezi mereu, întotdeauna…

(*Lumina a scăzut între timp simțitor, fără să se fi întunecat însă de tot. Lung moment de tăcere, în care gândul tuturor se depărtează.*)

ȘTEFAN (*scuturându-se din melancolia care i-a cuprins pe toți*): Bună treabă mi-ai făcut, domnule Bogoiu. Te felicit. În câte e azi? În câte e azi? Iacă, știi în câte e azi. Îți place? (*Face un gest circular, arătându-i vag pe toți, dar arătând mai ales acea nelămurită tristețe care s-a furișat între ei.*) Eram fericiți adineauri. Era o zi oarecare, o zi fără calendar, și eram fericiți. Acuma e joi și în 12 august… și atâta lucru e de ajuns… ca să nu mai fim. […]

SCENA XVII

CORINA, ȘTEFAN, JEFF

CORINA (*care în tot timpul scenei de mai sus a rămas într-un colț, tăcută, se apropie acum de Ștefan*): În câte e azi?
ȘTEFAN: Ești glumeață.
CORINA: Nu. Întreb cu toată seriozitatea în câte e azi?
ȘTEFAN (*enunțând*): Joi 12 august.
CORINA: Nu-ți spune nimic data asta?
ȘTEFAN: Nimic. Cel puțin nimic special. E o aniversare?
CORINA: Gândește-te bine!
ȘTEFAN (*caută o clipă și pe urmă ridică din umeri.*)
CORINA: Kleine Nachtmusik[1]... Salzburg...
ȘTEFAN (*cu un gest de plictiseală*): Ooo!
CORINA: Niciun „Ooo“! Avem un pact și cer să-l respecți. Recunoaște că, de când am reparat aparatul de radio, nu l-am pus niciodată să cânte. Așa era învoiala. Uite, l-am lăsat, săracul, „la colț“. Dar acum... (*la aparatul de radio și-l ridică cu destulă greutate, încercând să-l ducă spre măsuța lui obișnuită.*)

(Mihail Sebastian, *Jocul de-a vacanța*)

Punctaj acordat:

1. Rescrie enunțurile pe caiet, precizând dacă sunt adevărate sau false.

10 puncte (5 × 2 puncte)

a. Textul citat este unul dramatic.
b. Acțiunea se desfășoară joi, 12 august.
c. La dialog participă cinci personaje.
d. În data de 15 începe vacanța.
e. Aflând ce dată e, Ștefan se bucură.

2. Transcrie pe caiet enunțurile, completând răspunsul.

15 puncte (5 × 3 puncte)

a. Un enunț eliptic din textul citit este ... .
b. Transformarea în construcție pasivă a construcției active *care a auzit ultima replică a Domnului* este ... .
c. Construcția condițională din secvența *Dacă azi e în doișpe, atunci pân' la cincispre'ce mai sunt trei zile.* este ... .
d. În enunțul *În câte e azi?* predicatul este ... .
e. Un predicat nominal din text este ... .

[1] Compoziție a lui Wolfgang Amadeus Mozart, 1787 (Eine kleine Nachtmusik – Mica serenadă – K. 525).

Punctaj acordat:

20 puncte (5 × 4 puncte)

3. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
a. Scrie două idei principale care se desprind din text.
b. Precizează două trăsături pentru a încadra fragmentul într-un text dramatic.
c. Menționează sentimentele trăite de personaje când află în ce dată sunt și transcrie o secvență pentru a le ilustra.
d. Notează din textul dat două construcții care conțin pronume reflexiv.
e. Formulează un enunț care să conțină o construcție incidentă, pe care să o marchezi.

15 puncte (5 × 3 puncte)

4. Scrie un text argumentativ, de 80-100 de cuvinte, în care să-ți exprimi opinia despre următoarea afirmație: *Eram fericiți adineauri. Era o zi oarecare, o zi fără calendar, și eram fericiți.* Vei avea în vedere:

- să respecți structura textului argumentativ;
- să te adaptezi temei propuse;
- să utilizezi conectori specifici argumentării;
- să utilizezi normele de ortografie și de punctuație în vigoare;
- să te încadrezi în limita indicată.

30 puncte (6, 4, 12, 6, 2 puncte)

5. Realizează un text narativ de 180-200 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare petrecută la teatru. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să folosești narațiunea și descrierea;
- să notezi două elemente spațio-temporale;
- să prezinți o întâmplare;
- să utilizezi normele ortografice și de punctuație în vigoare;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. A; **b.** A; **c.** A; **d.** F; **e.** F;
2. a. de exemplu: *Sentiment general de ușurare*; **b.** Ultima replică a Domnului a fost auzită de el.; **c.** Dacă azi e în doișpe; **d.** e – predicat verbal; **e.** de exemplu: *eram fericiți*.
3. a. de exemplu: *Lui Bogoiu nu-i vine să creadă că este 12 august și că în curând se va termina vacanța. Corina a remarcat că după repararea aparatului de radio nu l-a mai pus să funcționeze.*; **b.** de exemplu: *Fragmentul este extras din Actul II, scenele XVI și XVII.*; *Textul conține indicații scenice* (*caută o clipă și pe urmă ridică din umeri.*); **c.** de exemplu: *Personajele se întristează, deoarece se termină vacanța în curând.* (*Entuziasmul îi scade subit, lasă cuvântul neterminat.*) **d.** de exemplu: *mă gândesc*; *că mă-ntorc acolo*; **e.** de exemplu: *Vrei să vedem un film, zise mama entuziasmată copilului*.

Aventura cunoașterii

Unitatea 3

CONȚINUTURI

Comunicare orală:

- Argumentare și persuasiune. Apelul la argumente raționale (fapte, exemple, dovezi), apelul la patos (emoția), apelul la etos (valori morale). Forța enunțurilor în argumentare (fapte, opinii, mărturii, concepții personale, idei preconcepute). Structura textului argumentativ

Lectură:

- Textul epic în proză

Redactare:

- Tipare textuale de structurare a ideilor: comparație, analogie, pro-contra; ordinea argumentelor în textul argumentativ

Elemente de construcție a comunicării:

- Fraza:
  - Coordonarea – actualizare;
  - Subordonarea prin conjuncții subordonatoare, prin pronume și adverbe relative. Norme de punctuație.

Elemente de interculturalitate

- Modele comportamentale în textele literaturii universale

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ structura textului argumentativ;
- ✓ trăsăturile textului epic, în proză;
- ✓ coordonarea și subordonarea.

B. vei fi capabil:

- ✓ să prezinți documentat o temă/un punct de vedere într-un text de tip argumentativ;
- ✓ să redactezi texte complexe, în care să îți exprimi puncte de vedere argumentate;
- ✓ să respecți etica redactării;
- ✓ să utilizezi corect normele limbii standard;
- ✓ să redactezi un proiect, folosind surse diferite de documentare;
- ✓ să prezinți argumentat un set de valori recunoscute social și cultural.

C. vei manifesta:

- ✓ gândire logică în redactarea textelor argumentative;
- ✓ atitudine pozitivă față de valorile culturii universale.

Comunicare orală

ARGUMENTARE ȘI PERSUASIUNE. APELUL LA ARGUMENTE RAȚIONALE, LA PATOS ȘI LA ETOS. FORȚA ENUNȚURILOR ÎN ARGUMENTARE. STRUCTURA TEXTULUI ARGUMENTATIV

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

1. Priviți cu atenție imaginea și discutați ***în perechi*** despre:
• locul unde se află elevii;
• ce fel de activitate se desfășoară;
• ce indică gesturile făcute de eleva care este în fața colegilor;
• care este atitudinea colegilor fetei.

2. Stabiliți, ***în perechi***, un cuvânt care ar putea caracteriza atmosfera în care se desfășoară activitatea din imaginea comentată anterior. Elaborați, apoi, un text argumentativ, pe care îl veți prezenta oral, pentru a susține cuvântul ales ca fiind reprezentativ pentru imaginea dată.

Respectați structura textului argumentativ:

ipoteza/teza ⟶ argumentele/justificarea/probele/exemplele ⟶ concluzia

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

1. Ascultă, în varianta digitală a manualului, întâmplarea relatată. Urmărește cu atenție derularea evenimentelor, apoi răspunde la următoarele întrebări:
   a. Unde se întâlnește naratorul întâmplărilor cu băiatul?
   b. Ce îi cere băiatul?
   c. Cum motivează cererea făcută?
   d. Care este răspunsul naratorului?
   e. Cum reacționează băiatul?
   f. Cum procedează naratorul?
   g. Ce credeți că a influențat decizia naratorului de a cumpăra două batoane de ciocolată?

2. ***Lucrați în perechi.***
   a. Ascultați de două-trei ori întâmplarea relatată, apoi construiți replicile dialogului dintre cele două personaje.
   b. Interpretați în fața clasei dialogul audiat.
   c. Evaluați propria prezentare și prezentările colegilor pe baza grilei de mai jos.

Aspecte urmărite	Foarte bine	Bine	Slab
Respectarea temei dialogului			
Succesiunea replicilor			
Valorificarea cuvintelor folosite în întâmplarea relatată			
Folosirea mijloacelor nonverbale (gesturi, mimică etc.) în vederea susținerii ideilor exprimate			
Folosirea mijloacelor paraverbale (intonație, accentuarea unor cuvinte etc.) în vederea susținerii ideilor exprimate			

AFLĂM

Persuasiunea este acțiunea sau capacitatea de a convinge pe cineva să creadă sau să facă un anumit lucru.

Pentru a susține un punct de vedere (pro sau contra), putem folosi:

- argumente raționale: dovezi, exemple, acțiuni (de exemplu, *am rezolvat exercițiul, urmând indicațiile date*);
- argumente care fac apel la emoțiile interlocutorului (de exemplu, *am ales această culoare, deoarece știu că îți place*);
- argumente morale (de exemplu, *așadar, consider că trebuie să ne respectăm promisiunile*).

REȚINEM

Enunțurile folosite în argumentare se bazează pe

- fapte
- opinii
- mărturii
- idei preconcepute
- concepții personale

CREĂM ȘI INTERPRETĂM

1. ***Lucrați în perechi.***

a. Realizați un text argumentativ, de 60-80 de cuvinte, prin care să vă convingeți colegii să participe la o activitate de voluntariat. Respectați structura textului argumentativ.

b. Susțineți textul realizat în fața colegilor.

c. Selectați, din prezentările făcute, argumentarea pe care o considerați cea mai convingătoare. Motivați alegerea făcută.

2. Redactează un text argumentativ, de 80-100 de cuvinte, în care să susții proverbul „Cine cunoaște știe să prețuiască". Vei folosi enunțuri bazate pe fapte, opinii, mărturii, concepții personale, idei preconcepute. Prezintă textul realizat în fața colegilor.

Lectură TEXTUL EPIC ÎN PROZĂ

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. ***Lucrați în grupe de câte 4 elevi.***

Conform *Micului dicționar academic* (ediția a doua, 2010), cuvântul *aventură* are următoarele semnificații: „1 Acțiune îndrăzneață și riscantă. 2 Acțiune hazardată, bazată pe noroc. 3 Întreprindere în cursul căreia apar întâmplări imprevizibile, surprinzătoare. 4 Întreprindere dubioasă, necinstită. 5 Legătură amoroasă întâmplătoare și trecătoare. 6 Intrigă amoroasă."

a. Formulați enunțuri potrivite pentru a ilustra primele trei semnificații ale cuvântului *aventură*.

b. Împărtășiți colegilor o întâmplare/experiență personală care poate fi considerată o aventură. Alegeți unul dintre primele trei sensuri ale cuvântului.
c. Stabiliți, pe baza întâmplărilor relatate, o altă definiție a cuvântului *aventură*, care să oglindească aspecte surprinse de fiecare membru al grupului.

2. Ai citit cărți de aventură și de călătorie? Propune o carte pe care să o citească și colegii tăi! Realizează o prezentare cât mai atractivă, folosind noile tehnologii.

TOATE PÂNZELE SUS!

de Radu Tudoran

(fragmente)

text de bază literar

Radu Tudoran
(1910-1992)

Citește integral volumul *Toate pânzele sus!*, de Radu Tudoran.

În dimineața celei de a patra zile părăsiră Oltișorul, care le arătase drumul până aici și, folosind de data asta numai busola, sub cerul de plumb, se îndreptară spre est, urcând povârnișul spre acel pisc misterios, pierdut în cețuri; Anton Lupan îl zărise o singură zi, de jos, când cerul fusese senin, și socotise că înfățișa punctul cel mai înalt al lanțului de munți.

Urcușul era greu acum, copacii pădurii începeau să se rărească și pământul pietros, fără rădăcini și fără frunziș, aluneca sub picioarele oamenilor și ale micilor căluți.

După un timp, dădură de zăpada întărită, care se prefăcu în cruste de gheață ceva mai sus. Tot atunci, deasupra începură să fluture neguri și curând ceața îi acoperi pe toți, îndesindu-se cu fiecare pas, până ce, deodată, cei din spate nu îi mai zăriră nici măcar pe cei dinaintea lor. Nu mai era un drum, ci o navigație în necunoscut.

Ceasuri întregi merseră așa pe ghețuș, câștigând anevoie din înălțimea piscului nevăzut. Pe la ceasul patru după prânz, Anton Lupan, care mergea înainte, simți povârnișul îndulcindu-se, și îndată după aceea își dădură seama cu toții că erau sus. Calculele arătau că se găseau cam la o mie cinci sute de metri înălțime, ceea ce întărea credința căpitanului că acesta era cel mai înalt pisc din împrejurimi.

Dar ce câștigaseră urcând până aici? Nu se zărea la zece pași, nu știau încotro e Oceanul decât după busolă și ținutul tainic, în inima căruia pătrunseseră, rămânea și acum tot nevăzut, ascuns sub pânzele ceții ca sub lespezi de granit cenușiu, la fel de necunoscut lor, veniți aici, ca și celor aflați peste mări, nepăsători și tihniți.

Căpitanul dădu ordin de popas, fără să se simtă în glasul lui cât era de dezamăgit. Ei bine, dar nu avea să se lase bătut! Aveau, în saci și pe samarele poneilor, merinde pentru șase săptămâni. Șase săptămâni aveau să rămână pe loc, așteptând ziua cu cerul senin! Și dacă nici în acest timp n-avea să se însenineze cerul, măcar o zi, un ceas, un minut, el, Anton Lupan, trebuia să-și trimită oamenii jos, să se întoarcă, dacă ar fi vrut, cu alte merinde, iar dacă nu, să-l lase părăsit în munți; orice-ar fi fost să fie, el trebuia să rămână neclintit, până ce izbutea să smulgă taina acestui pământ.

Locul, acoperit de ghețuri și învăluit în ceață, nu era îmbietor pentru un popas mai lung, dar nimeni nu cârti, auzind hotărârea lui. Pădurea rămăsese în urmă, de mult, de aceea trebuiau să facă focul drămuit, cu lemne cărate de jos, și nu-l aprindeau decât o dată pe zi, spre a fierbe un ceai și apă de înmuiat pesmeții. Nu mai ploua și nu mai bătea nici grindina, fiindcă așa poate s-ar fi subțiat și cețurile, cât de cât, și totuși veșmintele erau întruna jilave pe ei.

În aceste zile de așteptare, orbecăind pe podiș, Anton Lupan cu plutașul găsiră, rătăcit printre ghețuri, un copac ciudat, un fel de magnolaceu pipernicit, care creștea singuratic pe

înălțimi. Din el ciopliră un pilon, apoi îl implantară pe pisc, în locul cel mai înalt, având grijă ca ramurile și așchiile să le păstreze, de pus pe foc, adaosul lor fiind cum nu se poate mai bine-venit. Și pe două din fețele acestui semn trainic, spre răsărit și spre apus, Anton Lupan săpă migălos, cu briceagul, că avea timp destul, cuvintele de mai jos:

„Acest pisc, cel mai înalt din ramura de sud-est a Anzilor Cordilieri, aflat la 54°, 40' sud de Ecuator, la 68°, 5' longitudine vestică, a fost descoperit, cercetat și trecut pe hartă, azi 17 noiembrie 1883, de către echipajul goeletei românești *Speranța* și s-a botezat de către el cu numele de Ceahlăul-Mic, în amintirea și dorul Ceahlăului moldovenesc."

Îndată ce pilonul fu gata, ceața se destrămă, ca și când s-ar fi lăsat înfrântă de înverșunarea gândului lui Anton Lupan, lăsând să se vadă, după săptămâni și luni, cerul albastru, culoare care uitaseră cu toții că mai există. Oamenii se uitară unii la alții, mirați, să vadă dacă se mai recunosc, dacă nu s-au schimbat, și chiar poneii, care își ronțăiau ovăzul din traista legată de grumaz, își ridicară capetele și începură a necheza.

Se vedea povârnișul pe care urcaseră, se vedea jos o parte din canal, în schimb dincoace, spre Ocean, ceața se așezase mai grea, întinzându-se până la orizont, ca un podiș alb, fiindcă era soare deasupra, și ea lucea, scoțând ciudate sclipiri, ca și când ar fi fost presărată cu diamant. Nu, pământul necunoscut nu voia să-și dezvăluie taina, rămânea mai departe misterios, ascunzându-se sub acest înveliș alb.

Anton Lupan privea împietrit podișul nemișcat, se gândea ce ascundea el sub mantia sa și își amintea vorbele lui Pierre Vaillant, spuse atunci – trecuseră atâția ani: „Ar putea să fie păduri, sau lacuri, sau munți, sau câmpii, sau deșert, sau toate la un loc, sau nimic deosebit!..."

După ce se pregătise ani nenumărați, după ce făcuse mii de mile, biruind piedicile și înfruntând primejdiile pe care nu le-au uitat, se afla în sfârșit, azi, în marginea acestei mari taine, dar ea încă nu se lăsa biruită, nu se dezlega! Undeva, sub vălul alb, unde putea fi deșert, sau munți, sau lacuri, sau câmpii, pierise tatăl lui Pierre Vaillant, și imaginea lui, ca a unui uriaș, parcă plutea pe cețuri, și cețurile îl legănau, dar el nu vorbea.

Ceasuri întregi rămase Anton Lupan în acel loc, uitând de toți cei aflați în preajma sa, depănând în minte firul pe care venise din mari depărtări, până ce, deodată, i se părea că din realitate trece într-o lume de basm. Deodată, o cortină uriașă se trase în fața sa, și ținutul necunoscut se dezvălui într-o singură clipă, în lumini clare, până departe, la Ocean. La început rămase buimac, apoi deschise ochii mari, întrebându-se dacă nu visa, dacă în acel loc se afla el, cel viu, căpitanul *Speranței*, și nu fantoma sa.

Nu, era el, dar pământul necunoscut își dezvăluise taina, strălucea, în culori neașteptate, uluitoare, fantastice, fiindcă toate se nășteau, și albul, și rozul, și verdele, și albastrul, ca printr-o vrăjitorie, din acel unic văl de ceață care se topea.

Și în această nereală împletire de imagini, iată ce putu distinge, după câteva clipe, Anton Lupan:

Câteva sute de metri mai jos, zăpada sclipitoare se sfârșea, și de acolo înainte pădurea de fag se rostogolea la vale, în valuri verzi și roșcate, care parcă se fugăreau aievea, întrecându-se unele pe altele, dar necontopindu-se niciodată. Sub creasta muntelui se vedea o șa sură, lipsită de viață, ca totul aici pe înălțimi, locul unui vechi ghețar, care alunecase la vale, rupând copacii și deschizând în pădure o cale maiestuoasă, încremenită așa de zeci, poate de sute de ani.

Jos sclipea, ca argintul, un lac circular, desenat cu compasul, și părea atât de adânc, încât ai fi zis că nu se poate sfârși, nu poate răspunde decât în partea cealaltă a pământului, în fundul unui ocean înghețat.

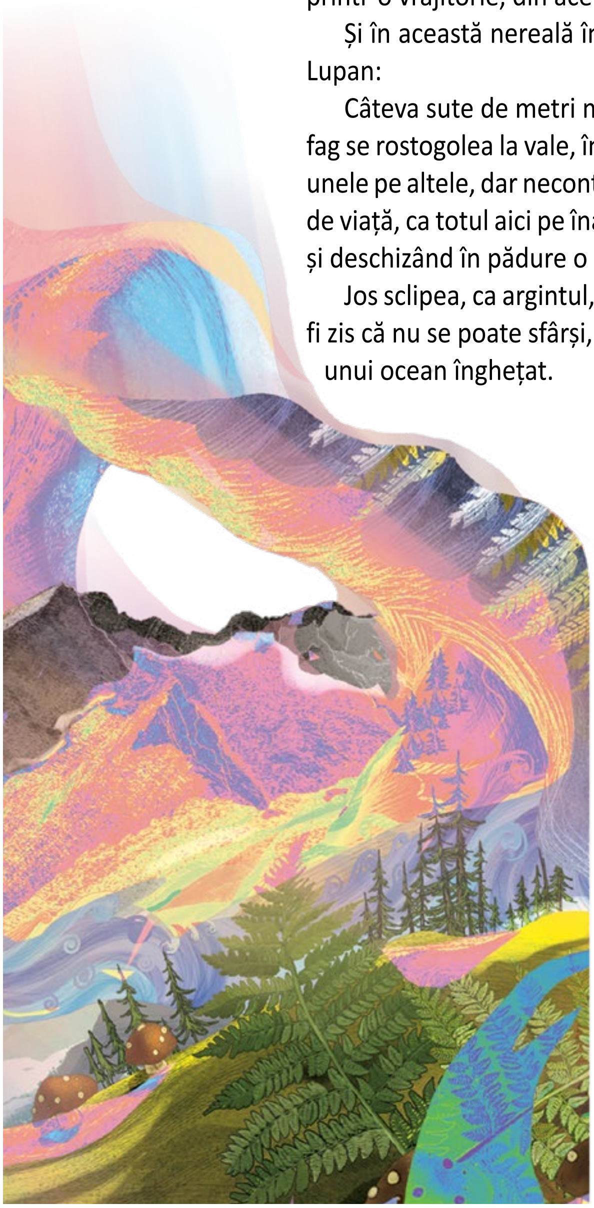

Dincolo de el erau alte piscuri mai mici, acoperite de zăpadă, apoi se înșiruiau dealuri cu păduri, ducându-se spre nord, spre est, în câmpie, la marginea căreia se vedea aburind nelimpede o întindere nesfârșită de apă, care nu putea fi decât Oceanul Atlantic.

Departe, spre nord, sclipeau din loc în loc apele unui fluviu. Era, desigur, Rio Grande, trecut pe hartă de alți cercetători, dar mai la sud se zărea încă o apă, despre care harta nu spunea nimic. Ea se vărsa în ocean cam la jumătatea distanței între Capul Penas și Capul Pablo, și, după toate semnele, părea să aibă izvoarele în partea unde se aflau acum cercetătorii de pe *Speranța*.

Iată, atâta se vedea pe pământul necunoscut! Erau păduri, și lacuri, și ape, și piscuri de munți, și încolo nimic deosebit, cum spusese Pierre Vaillant. Ai fi putut gândi că pentru descoperirea lor nu merita să se fi străduit atâția ani și să facă un drum atât de lung!

Dar Anton Lupan era mulțumit, folosind cuvântul cel mai mic, era mulțumit și chiar lui îi era teamă să se gândească la alt cuvânt, fiindcă dacă ar fi dat acum frâu liber simțămintelor din suflet, nu s-ar fi găsit cuvinte spre a le cuprinde în năvala lor de nestăvilit.

Nimic deosebit! Și totuși avea destul de dus lumii aflate departe de aici...

Căpitanul *Speranței* își înfrâna deci simțămintele și, ținând seama că el nu era decât un cercetător, faptele lui următoare se desfășurară cu chibzuință și cu cumpănirea cerută de acest rol.

Până seara izbuti să facă o schiță panoramică a vastului ținut care se pierdea în Ocean, și o termină tocmai la timp, fiindcă, odată cu apusul soarelui, asupra locurilor se lăsă un întuneric adânc, crepusculul arătându-se ciudat de scurt.

A doua zi, pe cer erau nori, dar ceața nu reveni, și peisajul își dezvălui iarăși detaliile, deși lipsit de culorile uluitoare din ajun. Îndată ce se lumină destul, mica expediție porni la drum.

Lacul de jos, singurul care își păstra culoarea în mijlocul cenușiului, fu trecut pe hartă și botezat Brateșul-Alb, iar piscul de dincolo, unde ajunseră a doua zi, la căderea serii, primi numele Clăbucet.

Mai departe zăpada se sfârșea și de acolo coborâră spre câmpie, mergând zile întregi numai prin păduri de cedri și fag. Întâlneau adesea câini și pisici sălbatice și uneori bursuci – puținele viețăți care populau aceste păduri.

Fără îndoială că ținutul nu era locuit și nici măcar străbătut de nomazi, deoarece nu se vedeau pe nicăieri semne lăsate de oameni în trecerea lor. Fără să vrei, îți simțeai sufletul răscolit de o adâncă tulburare, la gândul că străbăteai primul, primul om de la ivirea vieții pe pământ, un colț al planetei acesteia, care după sute de ani, după mii de ani de civilizație rămânea încă necunoscut. Asta răsplătea și osteneala, și frigul, și drumul îndelungat făcut până aici.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Stabilește, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*, sensul contextual al cuvintelor: *samare*, *merinde*, *pipernicit*, *goeletă*, *buimac*, *panoramic*.

2. Indică, în enunțuri potrivite, antonimele cuvintelor: *întărită*, *câștigaseră*, *anevoie*, *dezamăgit*, *să se însenineze*, *îmbietor*.

3. Formulează enunțuri pentru a demonstra omonimia cuvintelor: *mie*, *pas*, *milă*, *fir*.

4. Descoperă, în primele două alineate ale textului, un pleonasm.

5. Identifică, în text, minimum șase cuvinte care aparțin câmpului lexical al *naturii*.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Realizați o prezentare originală a Anzilor Cordilieri, făcând referire la: așezare, lungime, țările pe al căror teritoriu se întind, vârfuri importante și curiozități despre aceștia.

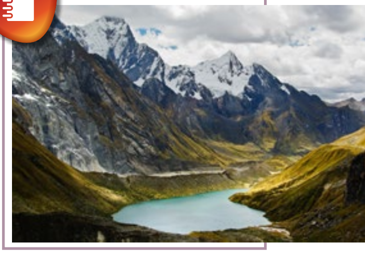

NE AMINTIM

Textul în care ideile, impresiile, părerile sunt exprimate în mod indirect, prin intermediul acțiunii, la care iau parte personaje, se numește **text epic**.

Autorul/Scriitorul este creatorul lumii imaginare a textului literar.

În textele epice, există **repere spațiale și temporale**, acțiunea fiind plasată în spațiu și timp.

Modul de expunere specific textului epic este **narațiunea**. În textul epic, regăsim și celelalte moduri de expunere: descrierea, dialogul și monologul.

Naratorul este vocea din text care relatează **obiectiv** (la persoana a III-a) sau **subiectiv** (la persoana I) întâmplările.

Momentele subiectului sunt: expozițiunea, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant, deznodământul.

Personajele se pot clasifica astfel:
- după locul ocupat în structura textului: principale, secundare, episodice, figuranți;
- după semnificația morală: pozitive, negative;
- după felul cum sunt construite: individuale, colective;
- după gradul de transfigurare a realității: reale, fictive (imaginare), fantastice (cu puteri supranaturale).

Mijloace de caracterizare a personajelor:

• **directe**: trăsături fizice și morale prezentate de către narator, de către alte personaje sau de către personajul însuși (autocaracterizare)

• **indirecte**: trăsături morale deduse din: fapte, comportament, gesturi, mimică, limbaj, relația cu alte personaje, vestimentație, mediul în care trăiește personajul etc.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Menționează reperele temporale și spațiale ale textului.

2. Descoperă, în text, două verbe care indică persoana la care se relatează întâmplările.

3. Transcrie câte un fragment reprezentativ (două-trei enunțuri) pentru a ilustra modurile de expunere folosite.

4. Identifică, în text, trei figuri de stil diferite, pe care le vei numi.

5. Realizează planul simplu de idei al textului.

6. Completează, în caiet, rubricile jurnalului dublu, cu impresiile pe care le generează citatele din text.

Citatul preluat din text	Interpretarea citatului
După un timp, dădură de zăpada întărită, care se prefăcu în cruste de gheață ceva mai sus. Tot atunci, deasupra începură să fluture neguri și curând ceața îi acoperi pe toți, îndesindu-se cu fiecare pas, până ce, deodată, cei din spate nu îi mai zăriră nici măcar pe cei dinaintea lor. Nu mai era un drum, ci o navigație în necunoscut.	
Anton Lupan privea împietrit podișul nemișcat, se gândea ce ascundea el sub mantia sa și își amintea vorbele lui Pierre Vaillant, spuse atunci – trecuseră atâția ani: „Ar putea să fie păduri, sau lacuri, sau munți, sau câmpii, sau deșert, sau toate la un loc, sau nimic deosebit!...“	
Ceasuri întregi rămase Anton Lupan în acel loc, uitând de toți cei aflați în preajma sa, depănând în minte firul pe care venise din mari depărtări, până ce, deodată, i se părea că din realitate trece într-o lume de basm.	

7. Caracterizează personajul Anton Lupan, evidențiind dorința lui de a cerceta noi teritorii. Valorifică informațiile oferite în rubrica *Ne amintim*.

INTERPRETĂM

1. Identifică în textul citit minimum două argumente care să susțină ideea că Anton Lupan și însoțitorii lui trăiesc o adevărată aventură.

2. Discutați, ***în perechi***, despre motivul pentru care Anton Lupan s-a hotărât să marcheze locul unde au ajuns: „Acest pisc, cel mai înalt din ramura de sud-est a Anzilor Cordilieri, aflat la 54°, 40’ sud de Ecuator, la 68°, 5’ longitudine vestică, a fost descoperit, cercetat și trecut pe hartă, azi 17 noiembrie 1883, de către echipajul goeletei românești *Speranța* și s-a botezat de către el cu numele de Ceahlăul-Mic, în amintirea și dorul Ceahlăului moldovenesc.“

3. Explică, în 30-50 de cuvinte, semnificația titlului *Toate pânzele sus!*, folosind informații din lectura integrală a textului.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Explică, valorificând cunoștințele tale de geografie și despre climă, bucuria oamenilor și a animalelor la vederea cerului albastru: „Îndată ce pilonul fu gata, ceața se destrămă, ca și când s-ar fi lăsat înfrântă de înverșunarea gândului lui Anton Lupan, lăsând să se vadă, după săptămâni și luni, cerul albastru, culoare care uitaseră cu toții că mai există. Oamenii se uitară unii la alții, mirați, să vadă dacă se mai recunosc, dacă nu s-au schimbat, și chiar poneii, care își ronțăiau ovăzul din traista legată de grumaz, își ridicară capetele și începură a necheza.“

2. *Lucrați în grupe de câte 3-4 elevi.*

a. Menționați continentul pe care se află pământul necunoscut descoperit de Anton Lupan.

b. Marcați pe o hartă a lumii posibilul drum parcurs de Anton Lupan cu goeleta *Speranța* pentru a ajunge la pământul necunoscut.

c. Redactați un text, de 60-80 de cuvinte, în care să vă exprimați opinia cu privire la misterul ce domină pământul necunoscut descoperit de Anton Lupan.

d. Prezentați colegilor ideile voastre.

Redactare

TIPARE TEXTUALE DE STRUCTURARE A IDEILOR: COMPARAȚIE, ANALOGIE, PRO-CONTRA; ORDINEA ARGUMENTELOR ÎN TEXTUL ARGUMENTATIV

NE AMINTIM

În textele literare și nonliterare, pot fi identificate diverse tipare de structurare a ideilor: narativ, descriptiv, dialogat, explicativ și argumentativ.

Prin intermediul textelor argumentative, ne susținem punctele de vedere.

Textul **argumentativ** este structurat astfel:

ipoteză → argumente → concluzie

OBSERVĂM

Lucrați în perechi.

Citiți cu atenție textul următor și rezolvați cerințele.

„Călătoria fizică este învățătura pe care o capeți din locurile văzute și oamenii întâlniți acolo. Iar motivul călătoriei este întotdeauna acela de a ajunge la împlinirea sufletească! Călătoriile nu au doar rolul de a forma amintiri frumoase, ci și acela de a crea noi legături, acumularea de informații și explorarea unor tradiții și culturi noi.

Planificarea unei călătorii

Oamenii care călătoresc își dezvoltă orizonturi largi, devin mai toleranți și capătă experiențe valoroase. De aceea, se spune că oamenii care au bătut lumea în lung și-n larg privesc lucrurile dintr-o altă perspectivă.

Iată câteva argumente care susțin acest fapt:

1. Te familiarizezi cu varii contexte culturale.

Cum comunicarea cu celelalte persoane este un element vital din viața socială a unui individ, foarte important, pentru a avea o relație interumană de succes, este să fii tolerant. Cunoscând diverse culturi, începi să fii în zona ta de confort indiferent de circumstanțe, ceea ce te va ajuta să fii mereu deschis unor noi propuneri, fără să ți se pară nepotrivite și să-ți dorești mereu să descoperi din ce în ce mai mult.

2. Te educi ca mereu să găsești soluții și s-o faci cu mai mare ușurință decât cei din jurul tău.

De obicei, în călătorii mereu apar probleme, răsturnări de situație și așa mai departe, motiv pentru care, de fiecare dată, trebuie să ai alternative, inconștient antrenându-te și pentru alte situații.

3. Ai o percepere diferită și puncte de vedere noi.

Hoinărind mereu prin lume, începi să vezi dincolo de lumea ta, să-ți extinzi aria imaginației și să tatonezi noi terenuri. Acest schimb de experiență îți oferă șansa de a avea mai multe oportunități.

4. Cunoști oameni de toate tipurile.

Mulți nu dau importanță unor noi relații, ba chiar se feresc de ele, din teama de schimbare sau, pur și simplu, din frica de a accepta ceva nou. Ei bine, călătoriile te ajută să-ți îmbogățești capacitatea cunoașterii, făcând din tine un adevărat vânător de conexiuni."

(*4 motive pentru care ar trebui să călătorim mai mult*, de Mituletu Bianca, https://editiadedimineata.ro/4-motive-pentru-care-ar-trebui-sa-calatorim-mai-mult/)

1. Descoperiți elementele structurale ale textului argumentativ.
2. Indicați, pentru fiecare argument, modalitatea în care a fost elaborat.
3. Formulați încă un argument care să susțină ipoteza textului.

REȚINEM

Pentru a susține cât mai convingător o idee, putem folosi comparația, analogia (asemănare parțială între două sau mai multe lucruri, împrejurări, situații, fapte, idei etc.), argumentele pro-contra.

Ordinea argumentelor dintr-un text argumentativ este stabilită de autorul textului, care, prin ideile elaborate, urmărește să fie cât mai convingător.

EXERSĂM

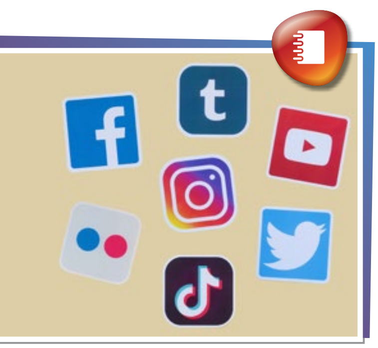

1. Exprimă-ți opinia despre rețelele de socializare. Redactează un text argumentativ, de 100-120 de cuvinte, în care să folosești comparația și analogia pentru a-ți susține ideile.

2. Elaborează un text argumentativ, de 120-150 de cuvinte, pe o temă aleasă de tine. În redactarea textului, vei ține seama de:
- structura textului argumentativ;
- corespondența argumentelor cu tema tratată;
- folosirea comparației, analogiei și/sau a argumentelor pro-contra;
- normele de ortografie și de punctuație;
- încadrarea în limitele indicate.

Elemente de construcție a comunicării

FRAZA
COORDONAREA (ACTUALIZARE)

CITIM ȘI NE AMINTIM

• **Propoziția** este comunicarea cu un singur predicat.

Iată!

Ioana **citește**.

Ea **citește** un articol apărut în revista școlii.

• **Fraza** este un enunț alcătuit din două sau mai multe propoziții, dintre care minimum una este propoziție principală.

Ioana **citește** un articol[1]/ care **a apărut** în revista școlii.[2]/

• **Raportul de coordonare** se realizează între părți de propoziție și propoziții de același fel:

Bogdan **și** Mircea pregătesc împreună proiectul la matematică.

Ieri am fost la teatru,[1]/ apoi am discutat despre spectacol.[2]/

Nu se știe[1]/ dacă vine la noi[2]/ **sau** rămâne acasă.[3]/

• Raportul de coordonare **se realizează prin**:

✓ **juxtapunere** (prin virgulă, punct și virgulă, linie de pauză):

Munții, dealurile, podișurile, câmpiile sunt marcate prin culori diferite pe harta fizică a României.

✓ **joncțiune**:

- prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale coordonatoare (*și*, *nici*, *precum și*, *dar*, *iar*, *numai că*, *doar că*, *sau*, *ori*, *deci*, *așa că* etc.):

Coperta cărții este lucioasă **și** colorată.

Mâine va ploua,[1]/ **deci** vom amâna plimbarea în aer liber.[2]/

- prin adverbe și locuțiuni adverbiale (*așadar*, *vasăzică*, *prin urmare*, *în consecință* etc.):

A avut multe ezitări,[1]/ **așadar** nu a fost convingător.[2]/

EXERSĂM

1. Indică părțile de propoziție, din enunțurile următoare, aflate în relație de coordonare.

a. Am stabilit ziua și ora întâlnirii.
b. Pe cer au apărut nori negri, amenințători, prevestind furtuna.
c. Mâine sau poimâine vor fi programate activități recreative.
d. Pentru a nu greși, au promis să fie mai atenți și mai precauți.
e. Trăiau odată un moș și o babă.

2. Alege conjuncția coordonatoare potrivită pentru a da sens enunțurilor următoare. Transcrie enunțurile în caiet, indicând felul conjuncției alese.

a. Nu e albă, … e neagră.
b. A învățat mult, … merită nota zece.
c. Nu am găsit răspunsul potrivit … eu, … tu.
d. Cine vine? El … ea?
e. Bunicii mei au cules merele … perele.
f. Îi place să deseneze, … mai mult să cânte.

NE AMINTIM

Conjuncții coordonatoare

a. copulative: *și*, *nici*;
b. adversative: *dar*, *iar*, *însă*, *ci*;
c. disjunctive: *sau*, *ori*, *fie*;
d. concluzivă: *deci*.

Câine-lup

3. Stabilește nivelul la care se realizează coordonarea (la nivelul propoziției sau la nivelul frazei) din enunțurile următoare, precum și modalitatea prin care se realizează (prin juxtapunere sau prin joncțiune).

a. „Urcușul era greu acum, copacii pădurii începeau să se rărească și pământul pietros, fără rădăcini și fără frunziș, aluneca sub picioarele oamenilor și ale micilor căluți.“

(Radu Tudoran, *Toate pânzele sus!*)

b. „Bate vântul, vâjâiește,
Dorul mândrei mă topește.“ (*Folclor*)

c. „Fluviul înghețat era străjuit, pe fiecare mal, de o pădure întunecoasă și amenințătoare de conifere. [...] Tăcerea stăpânea ținutul nesfârșit, lipsit de viață, împietrit și înghețat, iar locurile păreau jalnice și triste.“

(Jack London, *Colț Alb*)

d. „Întrebările s-au alcătuit, s-au aprobat de toată adunarea și mi s-au încredințat.“

(Costache Negruzzi, *Cum am învățat românește*)

e. „S-a dus în America de Sud, într-o expediție solitară, în urmă cu doi ani. S-a întors anul trecut. Fără îndoială că a fost acolo, dar refuză să spună exact unde. A început să-și povestească aventurile, apoi a tăcut, brusc. I s-a întâmplat ceva neobișnuit sau este campionul mincinoșilor, supoziție mult mai probabilă. Are câteva fotografii deteriorate, despre care se spune că sunt false.“

(Arthur Conan Doyle, *Lumea dispărută*)

REȚINEM

Coordonarea. Norme de punctuație

- Coordonarea prin juxtapunere se marchează, de regulă, prin virgulă.
- Sunt precedate de virgulă:
  - conjuncția coordonatoare copulativă *nici* și locuțiunile conjuncționale copulative *precum și*, *ca și*;
  - conjuncțiile coordonatoare adversative *dar*, *însă*, *iar*, *ci* și locuțiunile conjuncționale adversative *doar că*, *numai că*;
  - conjuncția coordonatoare concluzivă *deci* și locuțiunea conjuncțională concluzivă *așa că*.
- Nu sunt precedate de virgulă conjuncția coordonatoare copulativă *și*, conjuncțiile disjunctive *sau* și *ori*.
- Adverbele și locuțiunile adverbiale prin care se realizează coordonarea concluzivă (*așadar*, *vasăzică*, *prin urmare*, *în consecință*, *în concluzie* etc.) se separă prin virgule, indiferent de locul în care apar.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Atunci când conjuncția coordonatoare *și* are valoare adversativă, aceasta este precedată de virgulă: *A plecat ieri, și nu azi, cum ne-a promis.*

VALORIFICĂM

1. Alcătuiește enunțuri potrivite pentru a realiza coordonări la nivelul propoziției sau al frazei, conform indicațiilor date, respectând normele de punctuație.

a. juxtapunere, prin virgulă;
b. joncțiune – locuțiunea adverbială *prin urmare*;
c. joncțiune – conjuncția *și*;
d. joncțiune – conjuncția *ori*;
e. joncțiune – locuțiunea conjuncțională *doar că*.

2. Elaborează un text argumentativ, de 60-80 de cuvinte, despre necesitatea respectării normelor de ortografie și de punctuație, realizând coordonări la nivelul propoziției și al frazei, prin juxtapunere și prin joncțiune.

Lectură JURNAL LITERAR

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Folosirea rețelelor de socializare este una dintre preocupările tinerelor generații. Sunt însă și elevi mai retrași, care preferă comunicarea cu un „prieten“ tăcut – jurnalul.

1. Discutați, ***în perechi***, despre cele două modalități de comunicare. Scrieți pe foi de hârtie, de culori diferite, câte trei avantaje, respectiv trei dezavantaje ale celor două modalități de comunicare.

2. Expuneți rezultatele muncii voastre, realizând apoi turul galeriei, pentru a afla și opinia colegilor.

JURNALUL UNEI FETE GREU DE MULȚUMIT

de Jeni Acterian

(fragmente)

text alternativ literar

30 octombrie 1933

E bine. Soarele e atât de dulce, de mângâietor. Mirare dulce. S-ar zice că te menajează. Nici prea cald, nici prea frig. Un ciripit de păsări se înalță undeva. Un copilaș plânge în grădina de alături fără întrerupere. O bătrânică moțăie a moarte încetișor, pe un buștean. Nu știu de ce, dar această bătrânică îmi amintește comparația clasică a unui om cu o lumânare. Ea are aerul de a se sfârși atât de dulce și firesc, atât de pacificată e această bătrână zbârcită, încât sentimentul milei nu-și are locul.

Mă gândesc că toată această lume care filozofează asupra morții, toți cei care declară că n-au frică de moarte, care se învârtesc și iar se învârtesc în jurul aceluiași subiect, toți – fără excepție – au resimțit, sunt sigură, cel puțin o dată în viața lor, acest fior care apare și dispare atât de fulgerător și care e frica de moarte. Eu sunt sigură că toți au resimțit asta. E ca o înțepătură în plină inimă, e o atroce înfiorare, atât de atroce încât simți nevoia imperioasă să respiri prelung. E ca și cum aerul ți-ar lipsi total, ca și cum locul în care te afli ar fi văduvit de aer și ar fi devenit vid. Toate astea nu durează decât un moment. Căci foarte-foarte curând îți recapeți echilibrul și din nou începi să gândești, să filozofezi.

1 noiembrie 1933

Sunt singură. E curios, eu care mă plictisesc tot timpul – exceptând când sunt la teatru, cinema sau când citesc o carte –, eu nu mă plictisesc când sunt singură. E foarte curios acest lucru. Toată ziua n-am făcut decât să mă-nvârtesc încoace și încolo, să mă lamentez. De îndată ce lumea din juru-mi a plecat, am început să cânt. M-am smiorcăit toată ziulica fiindcă n-aveam ce citi. Iată, acum am găsit. Voi citi în gura mare versuri de Arghezi, de Samain și mă voi lăsa legănată de muzica poeziei și proasta mea dispoziție va pieri. De altfel, nu sunt singură. Mai e și pisica mea frumoasă, singura personalitate care nu mă plictisește. Din toate astea trag o concluzie clară, banal și totuși uluitor de clară. M-am plictisit toată ziua cât am fost cu alții și, în prezent, rămânând singură, nu mă mai plictisesc. Concluzie practică. Persoanele din jurul meu mă plictisesc. Pisica mea nu mă plictisește. Deci pisica e singura „persoană" care nu mă plictisește. (Din punct de vedere logic e cam tras de păr, dar asta n-are nicio importanță: am eu grijă să salvez, să fac valabil adevărul celor spuse.)

Marlene Dietrich
(1901-1992)

4 noiembrie 1933

Am văzut „Cântec de dragoste". Titlul original: „The Song of Songs". Interpretă principală Marlène Dietrich; regia Ruben Mamoulian. Joacă această femeie într-un chip minunat. Dar ceea ce mi-a plăcut îndeosebi a fost vocea lui Marlène. N-am auzit niciodată ceva asemănător și sunt aproape sigură că nu voi mai auzi vreodată o voce atât de sumbră – cu adânci rezonanțe lăuntrice – și care pare să curgă lent-învăluitor. E o voluptate să te lași furat de o asemenea voce, să te lași fermecat. Mimica ei e tot atât de elocventă ca vocea. Cu adevărat excitantă. Punerea în scenă e de asemeni admirabilă.

5 noiembrie 1933 – 5 ½

E întuneric. M-am dus în grădină. Totul e galben acum.

Dumnezeule, cât de plicticoase pot fi duminicile astea. Poate pentru că viața mea se pierde în vid. Nu fac nimic. Nu văd pe nimeni. Monotonie. Monotonie. Am citit în „Marianne" un articol al unei jurnaliste – Andrée Viollis – despre femei. E acolo ceva dintr-o viață la care aspir cu înflăcărare.

Vreau să activez intens într-un domeniu: fie literatură, fie știință. E probabil un prisos de energie ce se cere canalizat. Și entuziasmul inutilizat – parțial utilizat – al tinereții mele. Poate să fie și un ideal copilăresc în asta. Veți zice, poate – cu superioritatea unei maturități suficiente și cu nițeluș dispreț –, „Adolescență"! Cuvânt cu care sunt explicat, judecat, condamnat. Tumultul din mine e în căutarea unui scop nobil căruia să i se dăruiască neprecupețit.

*

Hotărât lucru, devin exasperantă prin stupiditate. N-am început încă să lucrez. Am citit câteva cărți. Nimic extraordinar. Timpul trece în așteptare. Aștept ce? Mă-ntreb. Duc o viață de parazit. […]

25 aprilie 1934

E târziu. Am recitit jurnalul august 1933–februarie 1934. Să fiu sinceră? Mi-a plăcut. Nu știu dacă mai târziu voi avea aceeași impresie. Cred că voi reîncepe să-mi scriu jurnalul. Mă simt prea singură de când l-am abandonat. Când scriu, am impresia că fac asta pentru o altă Jeni mai în vârstă cu câteva zile, luni sau ani și care e mulțumită să știe cum era ea câtva timp înainte.

Îmi dau examenele de clasa a VI-a la 1 iunie, dar n-am deschis până acum cărțile de școală. Cred că am să fac întocmai ca în anul trecut.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Realizați o comparație între o carte citită și ecranizarea acesteia, folosind criteriile de mai jos:
- respectarea întocmai a firului epic din carte;
- indicarea măsurii în care actorii au răspuns așteptărilor voastre privind personajele;
- adecvarea decorurilor;
- plusvaloarea adusă de ecranizare.

12 mai 1934

Aceeași zi de primăvară, cu arbori verzi, cer albastru și un vânticel care face să freamăte frunzele. Același ciripit de păsări. Clasică zi de primăvară, pe care o cunosc prea bine și pe care o s-o văd încă. Dumnezeu știe câtă vreme. Și eu sunt aceeași. Aceeași tânără fată cu capul brun aplecat pe un simplu caiet de școală. Același cap care mestecă și iar mestecă banalitatea zilelor. Și totuși, astăzi îmi place nespus grădina mea. Găsesc că-mi seamănă. Și ea are tinerețea mea în prima ei formă. Și mi se pare că văd în aceste frunze verzi parcă o oboseală la gândul numeroaselor zile pe care va trebui să le suporte în aceeași atmosferă. Dar totodată mijește în mine o teamă, teama de a vedea toamna apărând, deși toamna e încă destul de depărtată, da, destul de departe, dar toamna va veni totuși și primăvara trece atât de repede și în același timp atât de încet, în zile totdeauna aceleași, întruna aceleași.

Ora 6

Sunt singură. Am învățat. Am citit. Maldărul de reviste e încă lângă mine. Lectura asta de reviste vechi m-a plictisit până la urmă. Am lăsat totul și m-am dus și m-am așezat în fața oglinzii. Am o figură palidă cu părul în dezordine. Mi se părea că sunt atât de oribilă. Mi-am periat părul, m-am pudrat, m-am rujat. Am făcut un pas înapoi și... am constatat că fredonam un fel de melodie nu tocmai melodioasă, dar foarte veselă. Atunci mi-am spus că fără îndoială subconștientul meu a constatat că nu mai eram atât de oribilă, de îndată ce mă exteriorizasem în acest fel. [...] Desigur, n-aș putea jura că un suflet suferind poate rătăci cântând și schițând pași de dans. Asta e de verificat. Ca să fiu sinceră, mă plictiseam și cum, când te plictisești, cauți cu disperare să plictisești altă persoană și cum nimeni altul afară de mine nu se găsea acasă, am luat în mână acest caiet și m-am apucat – precum se vede – să plictisesc „eul“ meu viitor.

Urez eului meu viitor să nu se plictisească ca eul meu prezent, căci – mai știi? – asta l-ar putea poate determina să citească aceste pagini, și atunci – nu mă-ndoiesc – ar fi de ce să moară de plictis.

Jeni Acterian
(1916-1958)

Citește
integral
Jurnalul unei fete greu de mulțumit,
de Jeni Acterian.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Transcrie, din primele două alineate ale textului:

a. două cuvinte derivate cu sufix diminutival, menționând partea de vorbire căreia îi aparțin;

b. două cuvinte care, în contexte diferite, se scriu diferit;

c. două cuvinte formate prin derivare cu sufix și prefix.

2. Formulează enunțuri cu antonimele contextuale ale cuvintelor: *mângâietor*, *lăuntrice*, *monotonie*, *nobil*, *exasperantă*, *disperare*.

3. Înlocuiește cuvintele subliniate în enunțurile preluate din text cu sinonime potrivite.

a. „... atât de <u>pacificată</u> e această bătrână zbârcită...“

b. „... e o <u>atroce</u> înfiorare...“

c. „... simți nevoia <u>imperioasă</u> să respiri prelung.“

d. „E probabil un <u>prisos</u> de energie ce se cere canalizat.“

e. „<u>Tumultul</u> din mine e în căutarea unui scop nobil căruia să i se dăruiască neprecupețit.“

4. Identifică, în *Dicționarul explicativ al limbii române*, cel puțin trei semnificații diferite ale cuvântului *jurnal*. Alcătuiește enunțuri potrivite pentru a ilustra semnificațiile descoperite.

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Urmărește cu atenție prezentarea unor jurnale celebre, din varianta digitală. Alege unul dintre acestea, citește-l și realizează o recenzie a volumului.

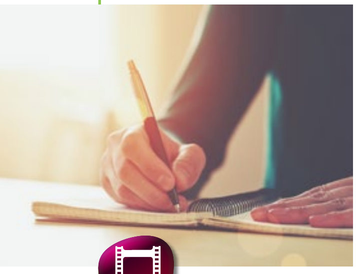

AFLĂM

Jurnalul conține însemnările zilnice ale unei persoane despre evenimente, întâmplări, călătorii etc. Se poate scrie la orice vârstă.

Jurnalul poate fi:

- scriere personală;
- de călătorie (dacă se consemnează evenimente petrecute pe mare – jurnal de bord);
- literar;
- al unei expediții (militare, de explorare a unor noi teritorii etc.);
- al unor evenimente climaterice etc.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Indică tema textului citit.
2. Stabilește ideile principale ale însemnărilor zilnice.
3. Descoperă în text trei indicii privind persoana căreia îi aparține jurnalul.
4. Caracterizează, într-un text de 120-140 de cuvinte, personajul-narator, evidențiind atât modalități de caracterizare directă, cât și modalități de caracterizare indirectă.

INTERPRETĂM

1. ***Lucrați în perechi.*** Explicați semnificația următoarelor enunțuri, încadrându-le în tema întregului text.
   a. „Sunt singură. E curios, eu care mă plictisesc tot timpul – exceptând când sunt la teatru, cinema sau când citesc o carte –, eu nu mă plictisesc când sunt singură."
   b. „Hotărât lucru, devin exasperantă prin stupiditate. N-am început încă să lucrez. Am citit câteva cărți. Nimic extraordinar. Timpul trece în așteptare. Aștept ce? Mă-ntreb. Duc o viață de parazit."
   c. „Urez eului meu viitor să nu se plictisească ca eul meu prezent, căci – mai știi? – asta l-ar putea poate determina să citească aceste pagini, și atunci – nu mă-ndoiesc – ar fi de ce să moară de plictis."
2. Redactează un text argumentativ, de 100-120 de cuvinte, în care să explici semnificația titlului cărții autoarei Jeni Acterian.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

În zilele noastre, **blogul** este cel mai răspândit tip de jurnal, realizat în mediul online.

1. Imaginează-ți că ești autoarea/autorul jurnalului. Scrie o pagină de jurnal, în care să continui ideile prezentate.
2. ***Lucrați în grupe de patru elevi.*** Imaginați-vă că sunteți elevi de la începutul anilor ’50 și că autoarea *Jurnalului unei fete greu de mulțumit* vizitează școala voastră.
   a. Pregătiți un afiș prin care anunțați vizita autoarei Jeni Acterian.
   b. Realizați o listă cu minimum cinci întrebări pe care le-ați adresa autoarei la întâlnirea respectivă.
   c. Prezentați colegilor materialele realizate.
3. Valorifică-ți competențele digitale. Redactează un text, de 100-120 de cuvinte, pe care l-ai putea publica pe blogul tău, pe o temă atractivă celor de o vârstă cu tine. Găsește modalitatea cea mai potrivită pentru a promova textul și a permite colegilor să adauge comentarii.

Elemente de construcție a comunicării

SUBORDONAREA PRIN CONJUNCȚII SUBORDONATOARE, PRIN PRONUME ȘI ADVERBE RELATIVE. NORME DE PUNCTUAȚIE

CITIM

„De îndată ce lumea din juru-mi a plecat, am început să cânt."

(Jeni Acterian, *Jurnalul unei fete greu de mulțumit*)

OBSERVĂM

Lucrați în perechi.

1. Împărțiți fraza în propoziții.
2. Identificați propoziția principală.
3. Observați ce fel de legături se stabilesc între propoziția principală și celelalte două propoziții.

AFLĂM

La nivelul frazei, dacă înțelesul unei propoziții depinde de înțelesul altei propoziții, relația dintre acestea este de **subordonare**.

Relația de subordonare, la nivelul frazei, se stabilește între un termen/cuvânt regent și o **propoziție subordonată**. Propoziția în care se află termenul regent este **propoziție regentă**.

De exemplu:

a. Am aflat[1]/ când va fi „Săptămâna altfel".[2]/

prop. 1 – propoziție principală, regenta propoziției 2, termen regent *am aflat*

prop. 2 – propoziție secundară, subordonată propoziției 1

b. El este elevul[1]/ care vrea[2]/ să obțină o notă bună.[3]/

prop. 1 – propoziție principală, regenta propoziției 2, termen regent *elevul*

prop. 2 – propoziție secundară, subordonată propoziției 1, regenta propoziției 3, termen regent *vrea*

prop. 3 – propoziție secundară, subordonată propoziției 2

Subordonarea se realizează prin joncțiune, prin diferite tipuri de conectori:

- conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare: *că*, *să*, *ca să*, *dacă*, *fiindcă*, *deși*, *încât*, *pentru că*, *din cauză că*, *cu condiția să* etc.;
- pronume și adjective pronominale relative și nehotărâte folosite ca relative: *care*, *cine*, *ce*, *oricare*, *oricine*, *orice* etc.;
- adverbe relative și nehotărâte folosite ca relative: *unde*, *când*, *cum*, *cât*, *oriunde*, *oricând*, *oricum*, *oricât*.

EXERSĂM

1. Citește fragmentul următor, apoi rezolvă cerințele.

„Sălta de veselie când vedea dimineața că soarele, ieșind din poarta raiului, se îmbăia în mare mai întâi și apoi își făcea călătoria pe cer. Când vedea razele cele focoase ale soarelui că ies din apa mărilor, el se mira cum de nu clocotesc apele."

(Petre Ispirescu, *Fiul vânătorului*)

a. Transcrie propozițiile principale.

b. Transcrie propozițiile subordonate, indicând regentul lor.

Norme de punctuație

De regulă, propozițiile subordonate antepuse regentei se despart de aceasta prin virgulă.

Când vei afla rezultatul, anunță-mă și pe mine.

Anunță-mă și pe mine când vei afla rezultatul.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Rar, întâlnim și subordonare prin juxtapunere: *Bine faci, bine găsești.* cu sensul „Dacă faci bine, bine găsești".

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Propozițiile subordonate introduse prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare se mai numesc și **propoziții conjuncționale**, iar cele introduse prin pronume, adjective pronominale și adverbe relative, respectiv nehotărâte folosite ca relative – **propoziții relative**.

c. Stabilește tipul de conector care introduce fiecare subordonată.
d. Descoperă două propoziții subordonate aflate în raport de coordonare și precizează prin ce mijloc s-a realizat coordonarea.

2. Identifică propozițiile subordonate din frazele următoare, completând, în caiet, un tabel conform modelului dat.
a. Abia acum am aflat că pleci mâine în excursie.
b. Mă gândesc să îi fac o surpriză.
c. De îndată ce s-a oprit ploaia, a apărut soarele dintre nori.
d. Cum îți vei așterne, așa vei dormi.
e. Se duce la oricine îl cheamă.
f. Ea și-a dat seama că îi va putea ajuta pe colegi.

Fraza	Propoziția subordonată	Conectorul și felul acestuia	Termenul regent
a.	că pleci mâine în excursie	că – conjuncție subordonatoare	am aflat
...	...	...	...

3. Completează enunțurile lacunare, transcriind frazele în caiet.
a. Când ..., se bucură întreaga familie.
b. El se îndreaptă spre locul unde ... .
c. Ți-am adus caietul care ... .
d. Știu că ... .
e. Am citit ce ..., deci am învățat.
f. Mi-am adus aminte ce voiam să ... .

REȚINEM

Există un anumit paralelism între propozițiile subordonate și părțile de propoziție.

Cunoscând paralelismul dintre părțile de propoziție și propozițiile subordonate, putem realiza fie **contragerea** propozițiilor subordonate, fie **expansiunea** părților de propoziție.

Contragerea se realizează trecând verbul care alcătuiește predicatul la un mod nepersonal sau eliminându-l și înlăturând conectorul/elementul de relație (conjuncția/adverbul relativ/pronumele relativ etc).

Ți-am adus cartea pe care am citit-o.
→ propoziție subordonată

Ți-am adus cartea citită.
→ parte de propoziție, realizată prin contragerea propoziției subordonate

Expansiunea implică operația inversă celei de contragere:

Grăbindu-se, a ajuns la timp.
→ parte de propoziție

Fiindcă s-a grăbit, a ajuns la timp.
→ propoziție subordonată, realizată prin expansiunea părții de propoziție

4. Contrage propozițiile subordonate în părți de propoziție.
a. Acestea sunt cărțile care au fost împrumutate de la bibliotecă.
b. Voi veni când vor răsări primii ghiocei.
c. Dacă te pregătești zilnic, vei reuși.
d. El este cum îl cunosc.

5. Realizează expansiunea părților de propoziție scrise îngroșat în propoziții subordonate.
a. A recitat poezia **fără emoții**.
b. Omul **harnic** este apreciat.
c. Am aflat **autorul** cărții.
d. Își aduce aminte **de întâmplările** din vacanța de vară.

VALORIFICĂM

1. Construiește fraze, respectând cerințele date.

a. frază alcătuită din două propoziții, subordonata fiind introdusă prin conjuncție subordonatoare;
b. frază alcătuită din două propoziții principale și o propoziție subordonată;
c. frază alcătuită din trei propoziții: o propoziție principală și două subordonate;
d. propoziția subordonată să fie introdusă prin adverbul relativ *unde*;
e. propoziția subordonată să fie înaintea regentei.

2. Redactează un text narativ, de 120-140 de cuvinte, în care să evidențiezi prin culori diferite raporturile de coordonare și de subordonare. Folosește tipuri diferite de coordonare și elemente de relație cât mai variate.

Elemente de interculturalitate

MODELE COMPORTAMENTALE ÎN TEXTELE LITERATURII UNIVERSALE

ROBINSON CRUSOE

de Daniel Defoe

(fragmente)

text alternativ literar

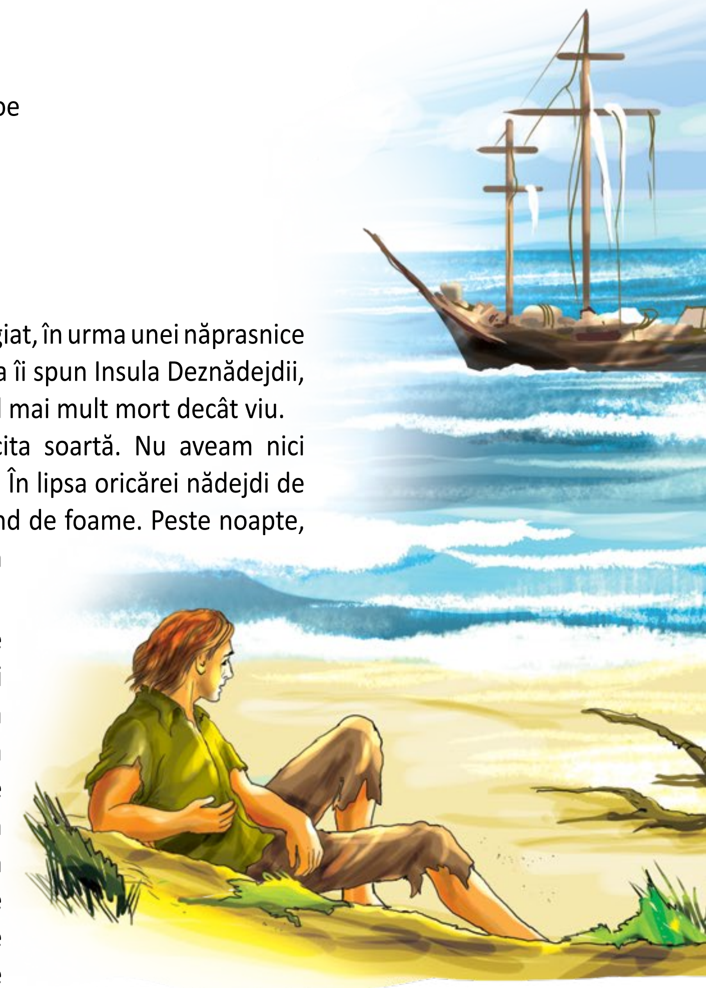

Capitolul V

Jurnalul

30 septembrie 1659. Eu, sărmanul Robinson Crusoe, am naufragiat, în urma unei năprasnice furtuni din largul mării, pe țărmul insulei ăsteia blestemate, căreia îi spun Insula Deznădejdii, în vreme ce întreg echipajul s-a înecat. Chiar și eu am ajuns la mal mai mult mort decât viu.

Tot restul acelei zile l-am petrecut deplângându-mi nefericita soartă. Nu aveam nici mâncare, nici adăpost, haine sau arme, și nici să plec nu puteam. În lipsa oricărei nădejdi de a fi salvat, mă vedeam sfâșiat de fiare, ucis de sălbatici, ori pierind de foame. Peste noapte, m-am urcat într-un copac de teama sălbăticiunilor, unde am dormit buștean, cu toate că a plouat toată noaptea.

1 octombrie. A doua zi de dimineață am băgat de seamă, spre marea mea surprindere, că marea adusese corabia mult mai aproape de țărm și am simțit un fel de alinare s-o văd stând dreaptă și întreagă. Am nădăjduit, dacă vântul avea să se domolească, să pot ajunge la bord să iau niște mâncare și alte lucruri trebuincioase pentru a supraviețui. Pe de altă parte, s-a deșteptat din nou în mine suferința de a-mi fi pierdut toți tovarășii. Socoteam că, de am fi rămas cu toții în corabie, nu numai că am fi salvat nava, dar poate că nici ei nu s-ar fi înecat și am fi construit cu toții, din rămășițele vasului, o barcă în care să plecăm de aici. Mi-am petrecut mare

parte din această zi gândindu-mă la astfel de lucruri. Mai târziu, când am văzut că nava era aproape pe uscat, am mers pe nisip cât am putut, apoi am înotat până la ea. A continuat să plouă, deși vântul nu mai bătea.

1-24 octombrie. Acest răstimp l-am dedicat în întregime drumurilor nenumărate pe care le-am făcut la barcă pentru a lua tot ce era cu putință de luat, lucruri pe care le aduceam la mal cu pluta odată cu fluxul. Și în aste zile a plouat mult, doar din când în când fiind și vreme bună. Părea a fi însă sezonul ploios.

20 octombrie. Pluta s-a răsturnat cu toate bunurile care erau pe ea, dar cum apa nu era adâncă și nici lucrurile prea grele, le-am recuperat aproape în întregime la reflux.

25 octombrie. A plouat toată noaptea și toată ziua, cu rafale de vânt, în urma cărora corabia s-a sfărâmat. Nu se mai vedea decât epava ei, atunci când scădeau apele. Mi-am petrecut ziua acoperind și punând bunurile la adăpost ca să nu le strice ploaia.

26 octombrie. Am mers de-a lungul țărmului aproape toată ziua în căutarea unui loc în care să-mi fac un sălaș, preocupat îndeosebi de a mă pune la adăpost de vreun atac pe timpul nopții, fie el venit din partea fiarelor, fie a oamenilor. Spre seară, am dat peste un loc potrivit la poalele unei stânci și am însemnat locul printr-un semicerc făcut în pământ pe urmele căruia aveam de gând să ridic un zid, o fortificație din două rânduri de pari, întărită cu frânghii și dintr-un strat de brazde.

26-30 octombrie. Am trudit din greu să-mi duc toate bunurile în noul meu adăpost, cu toate că o bună parte din timp a plouat abundent. […]

3 noiembrie. Am plecat cu pușca la vânătoare și am omorât două păsări, un soi de rațe, cu carne foarte bună. Pe la amiază, m-am apucat să lucrez la întocmirea unei mese.

4 noiembrie. În dimineața asta, m-am hotărât să-mi împart timpul în ore de lucru, ore de vânătoare, ore de dormit și de destindere. De pildă, în fiecare dimineață plec la vânătoare vreo două sau trei ceasuri, asta dacă nu plouă, apoi mă apuc de lucru până pe la unsprezece, mănânc ce am, dorm de la douăsprezece la două, vremea fiind insuportabil de călduroasă, iar apoi continui să lucrez până seara. Orele de muncă ale zilei de azi și ale celei următoare au fost

dedicate în întregime întocmirii mesei, căci nu eram un meșter prea iscusit, cu toate că timpul și sârguința și-au spus cuvântul mai târziu, așa cum socotesc că se petrece în cazul orișicui.

5 noiembrie. Astăzi am mers la vânătoare, însoțit de câinele meu, și am împușcat o pisică sălbatică, cu blană moale, dar cu o carne bună de aruncat. Am păstrat pieile tuturor animalelor pe care le-am omorât. Întorcându-mă pe țărm, am dat peste o mulțime de păsări de toate soiurile. Am fost surprins și înspăimântat la vederea a două sau trei foci, dar care, în vreme ce eu le priveam stăruitor, neștiind ce anume erau, au intrat în mare și mi-au scăpat. […]

27 decembrie. Am împușcat o căpriță și am rănit o alta, pe care am prins-o și am adus-o acasă, trasă de o funie. I-am legat și i-am oblojit piciorul care îi era rupt. *Observație*. Am îngrijit atât de bine capra, încât piciorul i s-a însănătoșit și e zdravăn ca înainte. Astfel, s-a domesticit, a prins gustul ierbii de pe pășunea din fața adăpostului meu, așa că nu mai vrea să plece. E cea dintâi oară când îmi surâde gândul de a domestici animale, ca să le am ca hrană când pulberea și gloanțele mi se vor fi isprăvit. […]

3 ianuarie. Am început să înalț împrejmuirea sau, mai bine zis, zidul. Fiind încă temător ca nu cumva să mă atace cineva, m-am hotărât să-l fac foarte gros și solid. *Observație*. De vreme ce am descris mai înainte întregul demers, am omis cu bună știință această parte din jurnal. Este suficient să observați că munca la zid mi-a luat de la 3 ianuarie până la 14 aprilie, cu finisat și îmbunătățit, cu toate că nu depășea douăzeci și patru de yarzi[1] în lungime, fiind așezat în semicerc de la un capăt al stâncii la celălalt, la opt yarzi unul de celălalt. Intrarea în peșteră se află aproape la mijloc.

În tot acest timp, am muncit din răsputeri. Ploaia mi-a îngreunat lucrul, uneori căzând zile și săptămâni la rând, dar nu mă socoteam apărat până când nu aveam să isprăvesc zidul. Și aproape că este de necrezut cu câtă trudă am realizat totul, mai ales când a trebuit să aduc parii din pădure și să-i înfig în pământ, căci îi tăiasem mai mari decât era nevoie. […]

În toiul lucrărilor, s-a întâmplat, pe când tot scotoceam printre lucruri, să dau peste un săculeț în care fuseseră ținute, după cum am mai spus, grăunțe pentru orătăniile care, mă gândesc, veniseră odată cu corabia de la Lisabona. Puținul de grăunțe rămas în săculeț fusese mâncat de șoareci, iar acum nu mai era altceva înăuntru decât hoaspe și praf. Cum îmi trebuia săculețul, bănuiesc ca să-l umplu cu praful de pușcă pe care l-am împărțit în tot felul de pachețele de teama fulgerelor, am scuturat hoaspele într-un colț de pe lângă zid, chiar lângă stâncă.

Asta se întâmpla chiar cu puțin înainte de ploile acelea abundente și le-am scuturat, după cum am mai spus, fără să am vreun gând anume, ori să-mi aduc măcar aminte că am aruncat ceva în locul acela. Cam o lună mai târziu, am zărit niște firișoare verzi care au răsărit din pământ și pe care eu mi le-am închipuit a fi vreo plantă pe care nu o băgasem de seamă. Dar am fost surprins, de-a dreptul uimit chiar, când am văzut, după încă puțin timp, vreo zece sau douăsprezece spice de orz obișnuit, din acela european. […]

Am strâns cu mare băgare de seamă, după cum vă închipuiți, fiecare spic la timpul lui, ceea ce s-a întâmplat pe la sfârșitul lunii iunie. Eram hotărât să-mi semăn din nou mica recoltă, nădăjduind ca în timp să am suficient grâu ca să-mi fac pâine. Dar abia în cel de-al patrulea an am izbutit să am o recoltă destul de mare cât să-mi îngăduie să mănânc din ea și chiar și atunci în mică măsură, după cum vă voi povesti la timpul cuvenit. Recolta semănată în cel dintâi an am pierdut- o, căci nu am cules-o când a trebuit. La fel s-a întâmplat și cu cea de-a doua, fiindcă am semănat-o în sezonul uscat și nu s-a prins deloc sau, cel puțin, nu așa cum ar fi trebuit.

[1] Aproape 22 de metri (1 yard = 0,91 m).

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Lucrați în echipe de 4-5 colegi.

Documentați-vă și prezentați, sub formă de hartă conceptuală, importanța cerealelor pentru alimentație.

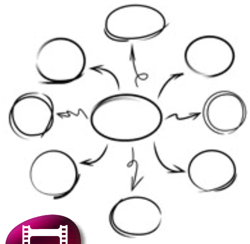

Daniel Defoe (1660-1731)

Pe lângă orz, mai erau și cele douăzeci sau treizeci de fire de orez, pe care le-am strâns cu aceeași grijă. Aveam de gând să le folosesc tot pentru hrană, căci găsisem o modalitate de a le găti, iar mai târziu chiar de a coace pâine din ele. Dar să mă întorc la jurnalul meu.

Am muncit nespus de mult în aceste trei sau patru luni pentru a isprăvi cu zidul împrejmuitor, pe care l-am închis pe 14 aprilie, urmând ca de la această dată să mă folosesc de o scară ca să intru, astfel încât, din afară, să nu rămână nici un semn al sălășluirii mele acolo.

Citește integral romanul *Robinson Crusoe*, de Daniel Defoe.

16 aprilie. Am isprăvit de făcut și scara, așa că am urcat pe ea pe deasupra, trăgând-o după mine și coborând-o pe o parte. Acum sunt ferit de-a binelea. Am loc destul înăuntru și nimic nu poate să vină dinafară, fără să treacă mai întâi peste zid.

ÎNȚELEGEM TEXTUL

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute.

2. Identifică, în text, trei substantive care aparțin câmpului lexical al *animalelor sălbatice*.

3. Scrie câte un sinonim și câte un antonim pentru sensul din text al cuvintelor: *nădejde*, *s-a deșteptat*, *înspăimântat*, *să înalț*, *solid*, *a isprăvi*.

4. Alcătuiește enunțuri cu cinci cuvinte din text, care, în contexte diferite, au valori gramaticale diferite.

5. Formulează răspunsuri la următoarele întrebări care vizează personajul principal din textul dat:

a. Din ce cauză a naufragiat Robinson Crusoe?
b. Care au fost primele acțiuni pe care le-a întreprins pentru a supraviețui?
c. Unde se adăpostește?
d. Cum încearcă să supraviețuiască pe Insula Deznădejdii?
e. De ce vrea să înalțe împrejmuirea?

INTERPRETĂM TEXTUL

1. Explică de ce a fost uimit Robinson când a văzut primele spice de orz obișnuit, european, ivite lângă stâncă.

2. ***Lucrați în perechi.***

a. Recitiți cu atenție însemnările lui Robinson din 27 decembrie. Explicați de ce i-a surâs gândul de a domestici animale.
b. Exprimați-vă părerea despre modul în care trebuie să ocrotim natura și viețuitoarele. Stabiliți, în perechi, o modalitate cât mai atractivă și mai originală de a vă prezenta punctul de vedere în fața clasei.

DINCOLO DE TEXT

1. În această unitate de învățare, ai avut posibilitatea de a cunoaște două jurnale. Evidențiază asemănările și deosebirile dintre cele două jurnale și autorii lor, folosind diagrama Venn.

2. Robinson Crusoe este considerat un erou civilizator, un model comportamental. Redactează un text argumentativ, de 100-120 de cuvinte, în care să-ți susții opinia cu privire la această afirmație.

3. Discutați, ***în perechi***, despre diferite modele comportamentale, cunoscute fie direct, fie prin intermediul lecturii, al informațiilor oferite de internet. Prezentați, în urma discuțiilor, un model comportamental colegilor de clasă.

Recapitulare

ȘTIAI CĂ?
Aforismul este o cugetare enunțată într-o formă concisă, memorabilă; maximă, sentință.

• **Lucrați în grupe de 3-4 elevi.**

Realizați un proiect cu titlul *Aventura cunoașterii*, parcurgând următoarele etape:

- **documentare:** recitiți textele din această unitate de învățare și aforismele despre cunoaștere, apoi întocmiți fișe de lectură;
- **redactare:** stabiliți ideile pe care le veți evidenția în cadrul proiectului, redactați textul, folosind și alte modalități de exprimare (imagini, grafice, hărți etc.);
- **prezentare:** alegeți modalitatea de prezentare potrivită echipei voastre și susțineți proiectul realizat în fața clasei.

Aforisme despre cunoaștere

„Suntem aici și acum. Mai departe de atât, toată cunoașterea umană este apă de ploaie.“
– Henry Louis Mencken –
critic literar, jurnalist, filolog american
(1880-1956)

„Adevărata ignoranță nu este absența cunoașterii, ci refuzul de a o dobândi.“
– Karl Popper –
filosof englez de origine austriacă
(1902-1994)

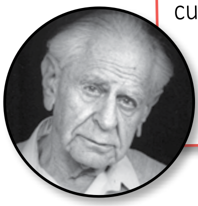

„A-ți cunoaște neștiința este partea cea mai bună a cunoașterii.“
– Confucius –
filosof chinez
(550-478 î.Hr.)

„Adevărata călătorie a descoperirii înseamnă nu a căuta țărmuri noi, ci a vedea cu ochi noi.“
– Marcel Proust –
scriitor francez
(1871-1922)

„Dacă nu pricepem ceva, să zicem mai bine că nu pricepem decât să-i dăm o explicație falsă.“
– Mihai Eminescu –
poet român
(1850-1889)

„A cunoaște nu înseamnă să devii conștient de libertate, ci de propriile-ți limite: înseamnă să afli ceea ce este deja prestabilit.“
– Ioan Petru Culianu –
istoric al religiilor, scriitor și eseist
(1950-1991)

„Datoria noastră, a celor mai tineri, e de a ne trudi să pătrundem cât mai adânc în suflete. Astfel vom afla sământa rodnică a noastră. Din neliniștea și dorurile și preocupările noastre – vom cunoaște valorile reprezentative pe care noi suntem datori să le apărăm și să le impunem.“
– Mircea Eliade –
istoric al religiilor, scriitor, filosof
(1907-1986)

„Actul de cunoaștere, departe de a fi rezultatul unor eforturi strict intelectuale, se înfățișează drept rezultat al unei încete și progresive lămuriri substanțiale a sufletului.“
– Lucian Blaga –
filosof, poet, dramaturg, jurnalist
(1895-1961)

Evaluare

• Citește textele și rezolvă cerințele.

A

„Iară noi umblăm la școală, Budulea Taichii și eu, amândoi din Cocorăști, amândoi în gazdă la seca Lenca.

În ziua întâi Budulea voia cu orice preț să rămâie stând lângă ușă, și numai după multă stăruință se hotărî să se așeze pe cea din urmă bancă. Îi părea că toată lumea îl știe, îl cunoaște și se întreabă cum adică să fie el îmbrăcat în hainele dascălului Clăiță și să umble la școală tot cu domnișori. Încetul cu încetul, însă, el s-a deprins, și în cele din urmă a ajuns că niciunul dintre băieți nu putea să-l scoată din ale lui. Un obicei a păstrat cu toate aceste: îndată ce sosea acasă, el se dezbrăca, își curăța hainele, le împăturea cu multă băgare de seamă și le punea în ladă, apoi lua cartea și învăța lecția.

Seca Lenca nu ne dădea lumânare, ci trebuia să ne cumpărăm noi din banii noștri. Pentru ca să nu fie nicio supărare, avea fiecare lumânarea sa și, dacă astăzi învățam la lumânarea mea, mâine luam pe a ta, și așa mai departe. Budulea n-avea niciodată lumânare, și așa el se silea să învețe ziua, dar când eu îl chemam la lumânarea mea, el zicea că nu poate să învețe cu ceilalți, fiindcă-l supără.

Iară când n-avea niciunul lumânare, ne culcam, noi în paturi și Budulea pe salteaua cu paie, apoi spuneam povești. Fiind însă că adeseori se întâmpla că unul spunea povestea și ceilalți adormeau, s-a hotărât ca atunci când povestitorul zice «ciolan», toți ceilalți să zică «ciorbă», pentru ca astfel să se dea pe față cel ce adoarme înainte de vreme și să-și afle cuvenita răsplată în ghionturi numărate.

S-a întâmplat dar că domnul profesor Wondracek ne vorbea despre cele cinci rase ale neamului omenesc și, trecând la indieni, a zis că sunt niște oameni foarte groși la ciolan.

Atunci Budulea Taichii a strigat tare: «ciorbă!», iar profesorul Wondracek a sărit mânios, fiindcă băieții au început să râdă în hohote.“

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

B

J.R.R. Tolkien, autorul faimoasei trilogii „Stăpânul inelelor“ și un mare fanatic al limbii, a analizat o mare parte a cuvintelor și combinațiilor de cuvinte englezești pentru a-l descoperi pe cel mai frumos dintre toate. A ajuns la concluzia conform căreia combinația de cuvinte „cellar door“ ar fi cea mai frumoasă din limba engleză. Prin „frumos“ se referea la faptul că sună plăcut. („Ușa beciului“, traducerea românească, nu sună neapărat foarte plăcut.)

În timp ce părerile referitoare la această combinație sunt împărțite, există un cuvânt care place în mod egal tuturor. Un cuvânt magic, pe care dacă îl folosești, te face iubit de semenii tăi, cu el poți să-i faci pe oameni să se deschidă și să-i câștigi de partea ta. Este vorba de... un nume. Nu un nume oarecare, ci, foarte concret, numele interlocutorului tău.

Ce vreau să spun cu asta: adresează-te direct partenerului tău de discuție. Folosește numele lui, spune cât de des poți „dumneavoastră“ (sau mai bine „tu“), pentru a conferi o atmosferă personală și familiară discuției. De îndată ce te referi în discuție direct la interlocutorul tău, ți se vor deschide multe uși.

Dacă e posibil, pune-te în locul acestuia. Prezintă-i argumente și propuneri din perspectiva celuilalt. În loc să spui „Astă-seară am chef de pizza“, spune „Parcă mi-ai vorbit nu de mult de pizzeria asta nouă, mergem acolo?“

Noi toți dorim să creăm o legătură. Arată-i partenerului de discuție că te poți pune în locul lui, și vei câștiga.

Cel mai important sfat pe care ți-l pot da referitor la asta este următorul: Ține minte numele partenerului tău de discuție și folosește-l!

Dacă discuți cu prieteni și cunoscuți, asta nu e cu siguranță o problemă. Dar dacă reușești să reții și numele persoanelor străine (sau chiar și dacă îl citești de pe ecusonul de pe piept), vei fi apreciat pentru asta. Cei mai mulți dintre noi au probleme cu memorarea numelor. Deci dacă reții, aparent fără probleme, unul sau mai multe nume, aceasta impresionează și are asupra oamenilor efectul unui număr de magie!

(Timon Krause, *Cel mai magic dintre cuvintele magice*)

Punctaj acordat:

1. Stabilește felul celor două texte, precizând câte o caracteristică a fiecăruia.

10 puncte (2 × 5 puncte, câte 3 puncte pentru indicarea tipului de text și 2 puncte pentru caracteristica indicată)

2. Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe, cu referire la textul A.
   a. Indică tema textului.
   b. Stabilește felul naratorului.
   c. Transcrie o secvență din text care provoacă râsul.
   d. Menționează o modalitate de caracterizare a personajului Budulea Taichii, așa cum se desprinde din al doilea alineat al textului.
   e. Formulează cinci idei principale, adecvate textului.

20 puncte (2, 3, 2, 3, 10 puncte)

3. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul B sunt adevărate sau false.
   a. J.R.R. Tolkien consideră combinația de cuvinte „cellar door“ reprezentativă pentru limba engleză.
   b. Cuvântul magic, care place în mod egal tuturor, este numele interlocutorului.
   c. Punctul de vedere trebuie susținut cu argumente din perspectiva celui care vorbește.
   d. Oamenii sunt apreciați pentru cât de multe nume rețin.
   e. Folosirea numelui partenerului de discuție are asupra oamenilor efect magic.

20 puncte (5 × 4 puncte)

Punctaj acordat:

20 puncte (10 × 2 puncte)

20 puncte (2, 4, 6, 2, 2, 2, 2 puncte)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

4. Completează următoarele enunțuri transcrise pe caiet.

a. În enunțul „În ziua întâi Budulea voia cu orice preț să rămâie stând lângă ușă, și numai după multă stăruință se hotărî să se așeze pe cea din urmă bancă.“, sunt … propoziții principale și … propoziții subordonate.

b. În fraza „Seca Lenca nu ne dădea lumânare, ci trebuia să ne cumpărăm noi din banii noștri.“, primele două propoziții sunt …, aflate în raport de …, realizat prin … .

c. În fraza „Dacă e posibil, pune-te în locul acestuia.“, propoziția subordonată este introdusă prin … .

d. Ultima frază din textul B este alcătuită din … propoziții, dintre care … propoziții … și o propoziție … .

5. Redactează un text argumentativ, de 100-120 de cuvinte, pe tema importanței prieteniei la vârsta adolescenței. Pentru elaborarea argumentelor, poți valorifica cele două texte.

În redactarea textului, vei ține seama de următoarele criterii:

- respectarea structurii textului argumentativ;
- corespondența argumentelor cu tema tratată;
- folosirea comparației, analogiei sau a argumentelor pro-contra;
- originalitate în tratarea temei;
- corectitudinea exprimării;
- respectarea normelor de ortografie și de punctuație;
- încadrarea textului în limitele date.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. Textul A – *text literar, epic*; caracteristici: de exemplu, *relatarea unor întâmplări, folosirea narațiunii* etc.; textul B – *text nonliterar*; caracteristici: *informarea cititorului, caracter obiectiv, limbaj accesibil* etc.
2. **a.** *prietenia*; **b.** *narator subiectiv, la persoana I*; **c.** de exemplu, *secvența cu jocul adolescenților seara, când nu aveau lumânare;* **d.** de exemplu, *caracterizare indirectă, prin fapte*; **e.** de exemplu: *Naratorul și Budulea Taichii stau în gazdă la Seca Lenca. Budulea Tachii are grijă de hainele sale. Băieții folosesc seara lumânarea pentru a învăța. Când nu aveau lumânare, spuneau povești pe întuneric, verificând dacă nu a adormit careva. Într-o zi, Budulea Taichii nu a fost atent la ore, folosind cuvântul de verificare, spre hazul tuturor.*
3. a. – A; b. – F; c. – A; d. – F; e. – F. a. F; b. A; c. F; d. F; e. A
4. **a.** *două, două*; **b.** *principale; coordonare, conjuncție coordonatoare adversativă*; **c.** *conjuncție subordonatoare*; **d.** *trei, două, principale, subordonată*.

Istoria, rădăcinile neamului nostru

Unitatea 4

CONȚINUTURI

Comunicare orală:

- Strategii de ascultare activă: înțelegerea în context a punctului de vedere exprimat de interlocutor și evaluarea celor spuse de interlocutor, prin raportare la ceea ce știe elevul sau în relație cu propriile opinii

Lectură:

- Textul epic în versuri;
- Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (aliterația, hiperbola, antiteza).

Redactare:

- Etica redactării: originalitate

Elemente de construcție a comunicării:

- Atributul și atributiva;
- Complementul direct și completiva directă;
- Complementul prepozițional și completiva prepozițională;
- Complementul indirect și completiva indirectă.

Elemente de interculturalitate

- Valori culturale românești în lume

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ figurile de stil: aliterația, hiperbola și antiteza;
- ✓ realizările propoziționale ale atributului (atributiva);
- ✓ realizările propoziționale ale complementelor (completivele).

B. vei fi capabil:

- ✓ să analizezi punctele de vedere ale interlocutorului în funcție de context;
- ✓ să interpretezi limbajul figurat, evidențiind semnificațiile figurilor de stil nou învățate;
- ✓ să valorifici achizițiile morfosintactice pentru înțelegerea și producerea unor texte diverse;
- ✓ să exprimi puncte de vedere cu privire la valorile culturale românești în lume.

C. vei manifesta:

- ✓ dorința de a participa activ la dezbateri simple, adaptându-te la punctele de vedere ale interlocutorului;
- ✓ respect față de normele privind etica redactării pentru crearea unor texte originale;
- ✓ disponibilitatea de a promova valorile culturale românești în lume.

Comunicare orală

STRATEGII DE ASCULTARE ACTIVĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Priviți imaginile de mai jos, surprinse în timpul unei emisiuni televizate, și discutați în clasă despre acestea, având în vedere următoarele aspecte:

- interlocutorii;
- contextul interacțiunii;
- atmosfera sugerată.

VIZIONĂM ȘI DESCOPERIM

Vizionează fragmentul dintr-un interviu, realizat în cadrul unei emisiuni televizate – minutele 4.00-8.17 de la linkul https://www.youtube.com/watch?v=4eJB9qVEQ9w.

1. Formulează răspunsuri (scrise sau orale) pentru următoarele întrebări care vizează secvența vizionată.

a. Cum se numesc interlocutorii?
b. Care este tema discuției celor doi?
c. Care sunt datele la care a fost sărbătorită Ziua Națională a României de-a lungul timpului?
d. Când a fost aleasă data de 1 decembrie pentru sărbătorirea Zilei Naționale?
e. Ce dată ar fi mai potrivită pentru a celebra Ziua Națională, așa cum reiese din dialogul vizionat?
f. Ce statut au avut Principatele Române înainte de 1877?

2. Prezintă punctul de vedere al academicianului Constantin Bălăceanu-Stolnici cu privire la celebrarea Zilei Naționale a României în ziua de 1 decembrie. Se potrivesc informațiile cu ceea ce știi tu despre acest eveniment?

3. Enumeră motivele pentru care Ziua Națională a României ar trebui să fie sărbătorită în data de 10 mai, așa cum sunt ele expuse în cadrul dialogului dintre cei doi.

PORTOFOLIU INDIVIDUAL
Documentează-te și realizează o prezentare a tipurilor de emisiuni radiofonice și televizate realizate de jurnaliști, specificând câteva caracteristici ale fiecărui tip de emisiune.

CREĂM ȘI INTERPRETĂM

Realizează scurte interviuri cu trei colegi din clasă sau din școală referitoare la importanța cunoașterii istoriei naționale. După realizarea interviurilor, compară ideile colegilor intervievați, stabilind asemănările și deosebirile dintre acestea. Prezintă-le colegilor de clasă rezultatele interpretării datelor colectate în cadrul interviurilor.

Lectură

TEXTUL EPIC ÎN VERSURI
FIGURI DE STIL: ALITERAȚIA, HIPERBOLA ȘI ANTITEZA

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Ascultați în clasă cântecul *Pașa Hassan*, în interpretarea trupei Phoenix. Precizați cărui domnitor îi este dedicată această baladă istorică și enumerați personajele, respectiv evenimentele evocate.

2. ***Proiect de echipă (4-5 membri)***. Alegeți o baladă, din literatura cultă sau din cea populară, și găsiți o modalitate inedită de prezentare (poate fi sub formă de scenetă, cântec, pantomimă etc.).

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Baladele pot fi populare sau culte. Balada **populară** are caracter **tradițional**, **oral**, **anonim**, **colectiv** și **sincretic**. Balada **cultă** pornește de la modelul celei populare și are un **autor cunoscut**, fiind transmisă **în scris**. Ca orice creație originală, balada cultă reflectă **viziunea proprie** a autorului asupra temei tratate.

PAȘA HASSAN

de George Coșbuc

text de bază literar

Pe vodă-l zărește călare trecând
Prin șiruri, cu fulgeru-n mână.
În lături s-azvârle mulțimea păgână.
Căci vodă o-mparte, cărare făcând,
Și-n urmă-i se-ndeasă, cu vuiet curgând,
Oștirea română.

Cu tropote roibii de spaimă pe mal
Rup frâiele-n zbucium și saltă;
Turcimea-nvrăjbită se rupe deolaltă
Și cade-n mocirlă, un val după val,
Iar fulgerul Sinan, izbit de pe cal,
Se-nchină prin baltă.

Hassan de sub poala pădurii acum
Lui Mihnea-i trimite-o poruncă:
În spatele-oștirii muntene s-aruncă
Urlând ianicerii, prin flinte și fum,
Dar pașa rămâne alături de drum
Departe pe luncă.

Mihai îi zărește și-alege vreo doi,
Se-ntoarce și pleacă spre gloată,
Ca volbura toamnei se-nvârte el roată
Și intră-n urdie ca lupu-ntre oi,
Și-o frânge degrabă și-o bate-napoi
Și-o vântură toată.

Hassan, de mirare, e negru-pământ;
Nu știe de-i vis, ori aieve-i,
El vede cum zboară flăcăii Sucevei,
El vede ghiaurul că-i suflet de vânt
Și-n față-i puterile turcilor sunt
Tăriile plevei.

Dar iată-l! E vodă, ghiaurul Mihai;
Aleargă năvală nebună.
Împrăștie singur pe câți îi adună,
Cutreieră câmpul, tăind de pe cai
El vine spre pașă: e groază și vai,
Că vine furtună.

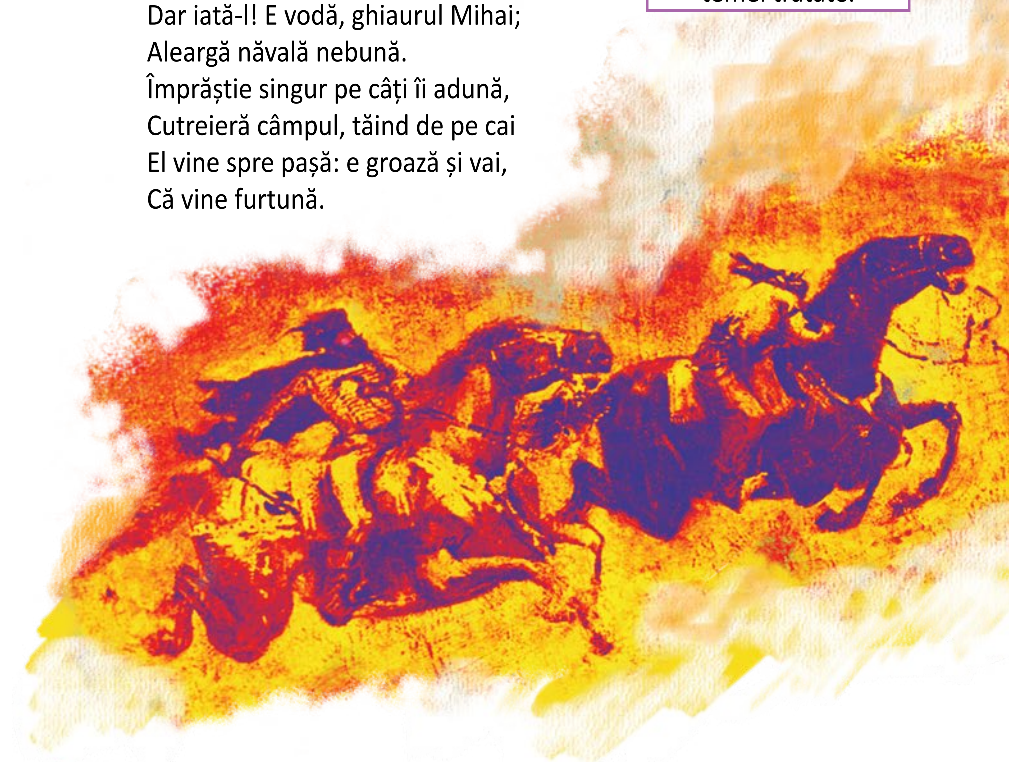

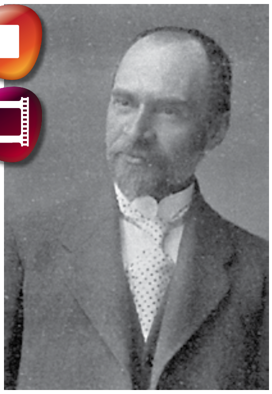

George Coșbuc
(1866-1918)

– „Stai, pașă, o vorbă de-aproape să-ți spun
Că nu te-am găsit nicăirea" –
Dar pașa-și pierduse și capul și firea!
Cu frâul pe coamă el fuge nebun,
Că-n gheară de fiară și-n gură de tun
Mai dulce-i pierirea.

Sălbatecul vodă e-n zale și-n fier
Și zalele-i zuruie crunte,
Gigantică poart-o cupolă pe frunte,
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda din stânga-i ajunge la cer,
Și vodă-i un munte.

– „Stai, pașă! Să piară azi unul din noi." –
Dar pașa mai tare zorește;
Cu scările-n coapse fugaru-și lovește
Și gâtul i-l bate cu pumnii-amândoi;
Cu ochii de sânge, cu barba vâlvoi
El zboară șoimește.

Turbanul îi cade și-l lasă căzut;
Își rupe cu mâna vestmântul,
Că-n largile-i haine se-mpiedică vântul
Și lui i se pare că-n loc e ținut;
Aleargă de groaza pieririi bătut,
Mănâncă pământul.

Și-i dârdâie dinții și-i galben-pierit!
Dar Allah din ceruri e mare!
Și-Allah îi scurtează grozava-i cărare,
Căci pașa-i de taberi aproape sosit!
Spahiii din corturi se-ndeasă grăbit,
Să-i deie scăpare.

Și-n ceasul acela Hassan a jurat
Să zacă de spaimă o lună,
Văzut-au și beii că fuga e bună
Și bietului pașă dreptate i-au dat,
Căci vodă ghiaurul în toți a băgat
O groază nebună.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile cuvintelor necunoscute din textul citit și creează câte un enunț cu fiecare.

2. Scrie câte un sinonim și câte un antonim pentru sensul din text al următoarelor cuvinte: *zbucium*, *degrabă*, *aleargă*, *gigantică*, *largile*.

3. Explică sensurile din text ale cuvintelor *fulger* și *furtună*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Transcrie trei repere ale spațiului din textul dat.

2. Realizează planul simplu de idei al textului.

3. Precizează tipul de narațiune și de narator din text, argumentându-ți răspunsul cu ajutorul a trei citate.

4. Identifică, în baladă, situații în care un sunet se repetă în cuvinte alăturate, menționând ce efecte produc aceste repetiții asupra cititorului.

INTERPRETĂM

1. În balada istorică dată, figura domnitorului Mihai Viteazul este una măreață și impunătoare, în realizarea portretului acestuia fiind utilizate o serie de expresii prin care se exagerează, cum ar fi „Gigantică poart-o cupolă pe frunte". Identifică alte astfel de expresii în text și comentează-le, în 60-70 de cuvinte, evidențiind rolul lor în prezentarea trăsăturilor personajului.

2. ***Lucrați în perechi.*** Personajele principale din textul dat – Mihai și pașa Hassan – sunt prezentate în opoziție. Completați, pe o fișă separată, un tabel asemănător celui de mai jos, pentru a obține portretele celor doi.

Citește și alte opere literare scrise de George Coșbuc.

Mihai		Hassan	
citate	trăsături surprinse	citate	trăsături surprinse
Pe vodă-l zărește călare trecând *Prin șiruri cu fulgeru-n mână*	activ în luptă ...	*Hassan de sub poala pădurii acum* *Lui Mihnea-i trimite-o poruncă*	pasiv în luptă ...
Ca volbura toamnei se-nvârte... *Și intră-n urdie ca lupu-ntre oi*	...	*Dar pașa rămâne alături de drum* *Departe de luncă*	...
Și-o frânge degrabă și-o bate-napoi *Și-o vântură toată*	...	*Hassan de mirare, e negru-pământ* *Nu știe de-i vis, ori aieve-i*	...
– Stai pașă, o vorbă de-aproape să-ți spun *– Stai, pașă! Să piară azi unul din noi!*	...	*Dar pașa-și pierduse și capul și firea!...* *...el fuge nebun* *Dar pașa mai tare zorește* *Mănâncă pământul*	...
Sălbatecul vodă e-n zale și fier, *Și zalele-i zuruie crunte* *Gigantică poart-o cupolă pe frunte*	...	*Că-n largile-i haine se-mpiedică vântul*	...
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger	...	*Cu ochii de sânge, cu barba vâlvoi* *Și-i dârdâie dinții și-i galben-pierit*	...
Iar barda din stânga-i ajunge la cer *Și vodă-i un munte*	...	*Turbanul îi cade și-l lasă căzut;* *Își rupe cu mâna vestmântul* *bietului pașă*	...
suflet de vânt *Aleargă năvală nebună*	...	*e groază și vai*	...

3. Prezintă, într-un text de 80-90 de cuvinte, diferențele dintre cele două armate aflate în conflict, valorificând inclusiv citate din textul dat.

AFLĂM

• **Aliterația** este figura de stil care constă în repetarea aceluiași sunet sau a unui grup de sunete în cuvinte care se succedă, efectul fiind unul muzical/eufonic.

„Vâjâind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie...“ (M. Eminescu)

• **Hiperbola** este figura de stil care constă în prezentarea exagerată a însușirilor unei ființe sau a caracteristicilor unui obiect sau fenomen, cu scopul de a produce un efect asupra cititorului sau de a sugera anumite aspecte referitoare la ființa sau obiectul vizat.

„Crapii-n ele cât berbecii, / În pomi piersici cât dovlecii, /
Pepenii de zahăr roșu, / În grâu spicul cât cocoșu’.“ (T. Arghezi)

• **Antiteza** este figura de stil care reprezintă punerea în opoziție a două concepte, a două idei, a două personaje, pentru a le prezenta una în raport cu cealaltă.

„Ea un înger ce se roagă – El un demon ce visează.“ (M. Eminescu)

Statuia lui Mihai Viteazul
București

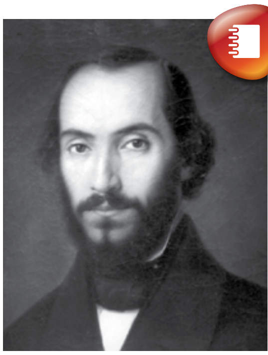

Nicolae Bălcescu
(1819-1852)

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

În textul *Pașa Hassan*, George Coșbuc înfățișează lupta de la Călugăreni, un moment semnificativ din timpul domniei lui Mihai Viteazul. Acest episod este descris și în opera istoricului Nicolae Bălcescu dedicată domnitorului român, *Românii supt Mihai Voievod Viteazul*. Lucrați în ***grupe de patru elevi***, citiți fragmentele din opera lui Bălcescu și comparați cele două texte, completând, pe caiete, o diagramă Venn.

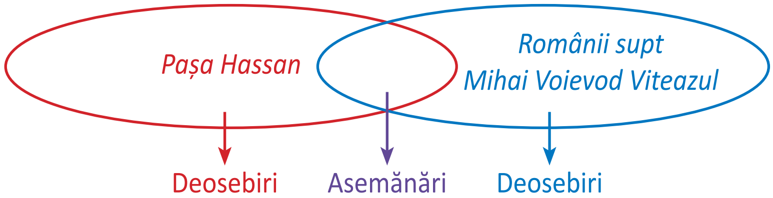

„Sfârșind aceste pregătiri, Mihai cugetă întru inima sa că împrejurarea cere neapărat vreo faptă eroică, spre a descuraja pe turci și a îmbărbăta pe ai săi. El hotărăște atunci a se jertfi ca altădată și a cumpăra biruința cu primejdia vieții sale. Ridicând ochii către cer, mărinimosul domn cheamă în ajutoru-i protecția mântuitoare a Dumnezeului armatelor, smulge o secure ostășească de la un soldat, se aruncă în coloana vrăjmașă ce-l amenință mai de aproape, doboară pe toți cei ce se încearcă a-i sta împotrivă, ajunge pe Caraiman-Pașa, îi zboară capul, izbește și pe alte capete din vrăjmași și, făcând minuni de vitejie, se întoarce la ai săi plin de trofee și fără a fi rănit. Această faptă eroică înfioară pe turci de spaimă, iar pe creștini îi însuflețește și îi aprinde de acel eroic entuziasm, izvor bogat de fapte minunate. Și cum n-ar fi crezut ei că pot face minuni cu un astfel de general și cu asemenea pilde ce le dă! Sinan, văzând aceasta, spre a da curaj la ai săi, ia ofensiva și trece podul. Dar deodată se vede oprit în față de Mihai ca de un zid de piatră tare, în dos izbit cu o furie înfocată de căpitanul Cocea, și în coastă trăsnit de tunurile așezate pe deal de Albert Kiraly, care, bătând în mulțimea îndesită a turcilor, le găurește rândurile și le pustiește toată aripa dreaptă. [...]

La capul acestui pod sta îmbulzite în neorânduială artileria, cavaleria, pedestrimea, împingându-se spre a trece care de care mai nainte; dar, văzând că toți nu pot încăpea pe dânsul, mulți din turci sunt siliți a se arunca în baltă, unde își aflară moartea. [...]

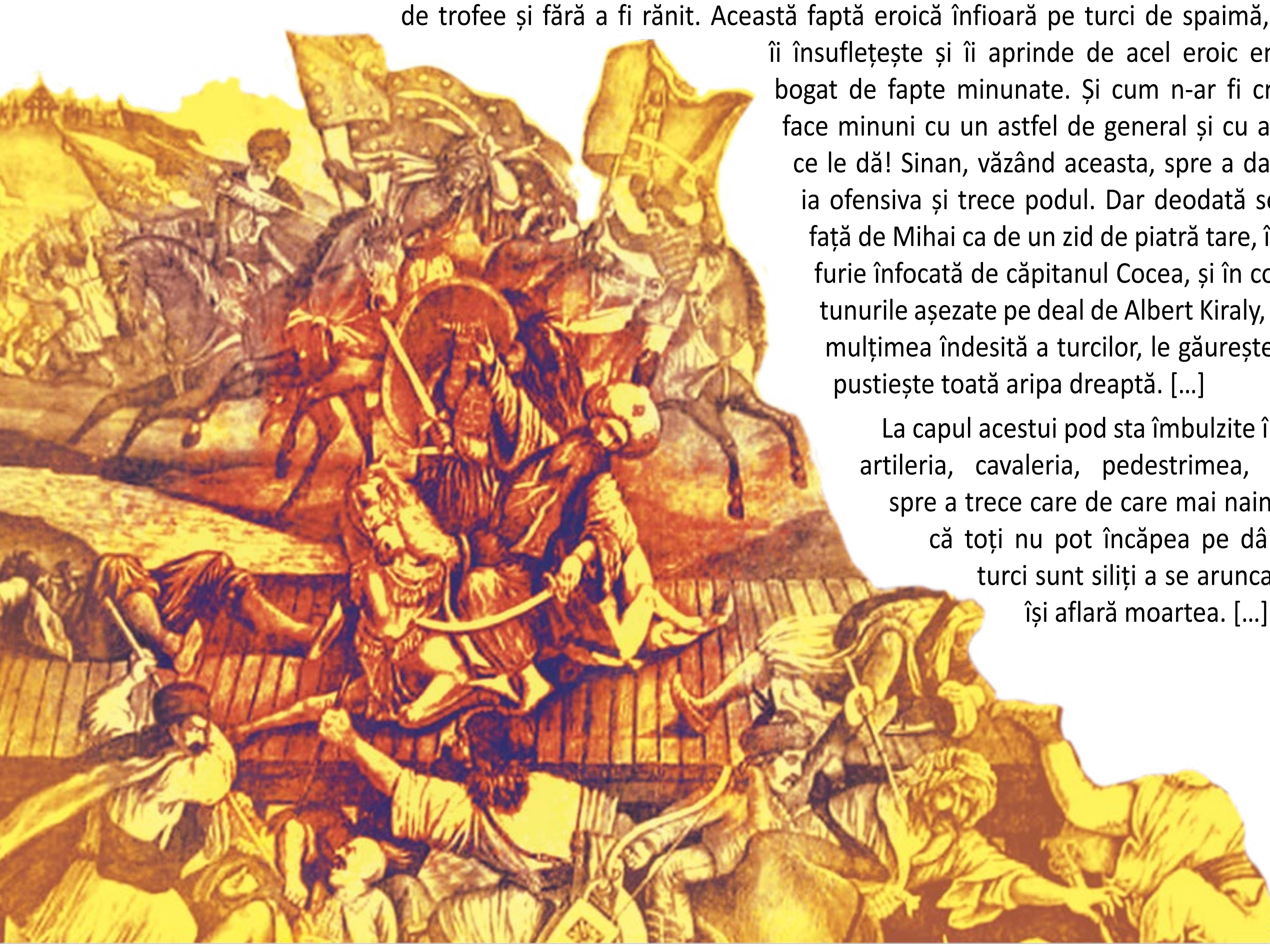

Bătrânul Sinan însuși, târât de ai săi și în graba fugei sale, fu călcat în picioarele cailor și apoi, împins de sulița unui ostaș român, căzu călare după pod în baltă cu atâta repeziciune, încât, izbindu-se de pod, își pierdu chiulaful și feregeaua și doi dinți ce singuri se mai afla în gura lui. El era p-aci să piară sau să cază în mâinile românilor, dacă, din norocirea lui, un voinic soldat din oștile Rumeliei, anume Hassan, nu s-ar fi aruncat după dânsul ca să-l scape și, lăsându-i calul înnămolit în lut, pe umeri îl scoase de acolo și îl duse în tabără. [...]

Vestea morții vizirului se împrăștie între turci, și cei ce se mai împotriveau deteră și ei dosul. Românii, cu furia lor obicinuită și electrizați încă prin izbânde, îi gonesc dinaintea lor ca pe niște turme de vite, până îi vâră în tabăra lor. Hassan-Pașa și Mihnea-Vodă, ce venea să încunjure pe ai noștri, aflând că Sinan a pierit și că oastea lui e biruită, se trag îndărăt spre tabără. Într-acel minut, Mihai, precum odinioară semizeii cântați de nemuritorul Omir, alerga într-o parte și într-alta prin tabăra turcească, căutând pe Sinan, când, văzând de departe pe Hassan-Pașa, se luă după dânsul strigându-i să stea de e viteaz, să se lupte cu dânsul piept la piept, și când de când era să-l și ajungă cu paloșul. Dar Hassan-Pașa fugea înspăimântat și nu se putea ține pe picioare de groază. El merse de-și ascunse rușinea într-un crâng spinos, de unde d-abia a doua zi îndrăzni să iasă la ai săi."

Redactare — ETICA REDACTĂRII: ORIGINALITATE

AFLĂM

Originalitatea reprezintă, în primul rând, **prezentarea într-un mod particular a unei teme**.

În momentul redactării unui text, este necesar să fie respectate anumite reguli pentru ca acesta să fie original. O atenție sporită trebuie să fie acordată documentării și selectării unor **surse relevante** pentru tema tratată. De asemenea, **orice sursă de documentare/informare trebuie menționată** pentru a evita plagiatul.

DICȚIONAR

plagiat = copiere, însușire, în întregime sau în parte, a ideilor altora pentru a le prezenta drept creații personale

bibliografie = listă a lucrărilor unui autor sau a celor referitoare la o anumită problemă

webografie = listă a resurselor online referitoare la o anumită problemă

EXERSĂM

Lucrați în echipe de 4 elevi. Realizați un proiect referitor la un domnitor sau la o personalitate marcantă din istoria națională sau universală, acordând atenție deosebită surselor de informare, respectiv menționării acestora.

Decideți, în grup, forma și modalitatea prezentării proiectului. Celelalte echipe vor evalua proiectul vostru, folosind grila de mai jos.

Criteriu	Calificativ		
	satisfăcător	bine	foarte bine
documentarea asupra temei			
relevanța informațiilor oferite			
varietatea surselor de informare			
menționarea surselor de informare			
originalitatea prezentării			

Elemente de construcție a comunicării

ATRIBUTUL ȘI ATRIBUTIVA

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR
Mănăstirea Cozia, ctitorie a domnitorului Mircea cel Bătrân, este inclusă pe lista monumentelor istorice din România, fiind un punct de atracție turistică. Documentați-vă și realizați o prezentare a acesteia din perspectiva unei agenții de turism, pentru a atrage clienți. În proiectul vostru, faceți referire la: localizarea geografică, istoric, împrejurimi și opere literare în care este menționată.

NE AMINTIM

Atributul și realizările sale

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un substitut al acestuia (pronume sau numeral), atribuindu-i caracteristici prin care îl particularizează.

Colegul respectuos este Ionel. (cuvânt regent – substantivul *colegul*)
Am citit ceva interesant. (cuvânt regent – pronumele nehotărât *ceva*)
Am cumpărat pixuri: două roșii și trei albastre. (cuvinte regente – numeralele cardinale *două*, *trei*)

Atributul răspunde la întrebările: *care?*; *ce fel de?*; *al/a/ai/ale cui?*; *câți?/câte?*; *al câtelea?/ a câta?* adresate cuvântului regent.

Atributul se realizează prin:
- adjectiv: *Mircea cel Bătrân a fost un domnitor iscusit*.
- substantiv: *Cartea de la Maria/fetei este cu temă istorică*.
- pronume: *Am scris cu stiloul de la el/aceluia.*
- numeral: *A discutat cu mama celor doi/celui de-al doilea.*
- adverb: *Voi vizita castelul de acolo.*
- verb la formă nepersonală: *Intenția de a o ajuta e lăudabilă*.

CITIM ȘI OBSERVĂM

a. A primit un cadou **interesant**.
A primit un cadou **ce i-a stârnit interesul**.

b. Documentarul **vizionat** m-a impresionat.
Documentarul **pe care l-am vizionat** m-a impresionat.

Discutați în clasă despre cuvintele și propozițiile scrise îngroșat. Precizați ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate, ce rol au propozițiile evidențiate în frazele din care fac parte și stabiliți legătura dintre cuvinte și propoziții în fiecare situație.

AFLĂM

Propoziția subordonată atributivă sau **atributiva (AT)** reprezintă o realizare propozițională a atributului la nivelul frazei.

A devenit un om altruist. = atribut
↓↑
A devenit un om care îi ajută pe ceilalți. = atributivă

Regentul atributivei poate fi:
- un substantiv: *A avut ideea* [1]/ *să mergem acolo.* [2]/
- un pronume: *Am plecat cu acela* [1]/ *care m-a invitat.* [2]/
- un numeral: *Va discuta cu trei* [1]/ *care au lipsit de la ședință.* [2]/

Propoziția subordonată atributivă poate fi:

- relativă – introdusă prin pronume, adjective pronominale și adverbe relative:

  Acesta este basmul[1]/ *care mi-a fost recomandat*.[2]/

  Locul[1]/ *unde am ajuns*[2]/ *este impresionant*.[1]/

- conjuncțională – introdusă prin conjuncții subordonatoare:

  Și-a exprimat dorința[1]/ *să plece cât mai curând*.[2]/

Topica și punctuația

Propoziția subordonată atributivă stă întotdeauna **după elementul regent**, putând fi:

a. plasată după propoziția regentă: *Acela este tricoul*[1]/ *pe care l-am ales*.[2]/

b. intercalată în regentă: *Tricoul*[1]/ *pe care l-am ales*[2]/ *este acela*.[1]/

(1 – propoziție regentă, 2 – propoziție subordonată atributivă)

Propozițiile atributive relative sunt despărțite prin virgulă sau prin linie de pauză de propoziția regentă atunci când oferă informații opționale, facultative.

de exemplu: *Au venit și colegii lui,*[1]/ *care au primit invitații mai târziu*.[2]/

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Scrie cinci exemple de fraze care conțin atributive despărțite prin virgulă de regentă și cinci exemple de fraze în care atributivele nu sunt despărțite prin virgulă de regentă. Explică punctuația pentru fiecare exemplu dat.

EXERSĂM

1. Transcrie atributele din textul următor, precizând părțile de vorbire prin care sunt realizate acestea.

„Iarnă. Noapte lucie pe o lume ca din povești: copaci de zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă. Și-n cuprinsul larg, uriașul policandru al cerului își aprinde, una câte una, luminile, ca într-o nemăsurată sală de dans. Viețuitoarele pustietății sunt îmbătate de farmecul acesta: păsările zbor ca ziua; lupul poposește pe labe, în hățișuri, și privește nemișcat; vulpea stă lângă vizuină și nu se-ndură să meargă la vânat; veverița pleacă creangă lângă creangă și hoinărește, ca o deșucheată, pădurea-ntreagă.“

(Emil Gârleanu, *Fricosul*)

2. Împarte, pe caiet, următoarele fraze în propoziții și identifică atributivele. Rescrie enunțurile *a* și *c*, realizând contragerea atributivelor.

a. Faptul că nu au luat o decizie încă mi se pare îngrijorător, dar voi vorbi de îndată cu persoana de care mi-ai spus.

b. Este vina cui ți-au spus prietenii care te-au sunat zilele trecute și care te-au avertizat cu privire la pericolul care plana asupra tuturor.

c. Am pus în vaza de pe masă floarea ce a primit-o mama de la unchii pe care nu i-am mai văzut de vara trecută.

d. Își punea adesea întrebarea dacă ziua pe care o așteptase de multă vreme va sosi și dacă va primi de la părinții lui tot ce își dorește.

e. „Dar era băutură destulă și bună, care împlinea lipsurile. Mai ales era un vin din jos, de la Odobești, în care domnu Toma își punea toată credința.“ (M. Sadoveanu)

3. Realizează, pe caiet, expansiunea atributelor scrise îngroșat în propoziții subordonate atributive.

a. M-am întâlnit cu un vecin **grăbit**.

b. În camera lui era un deranj **de nedescris**.

c. Dorința **de a juca** golf era arzătoare.

d. Am vizionat împreună filmul **de ieri**.

e. Stația **de destinație** era recent renovată.

f. Vor aprecia toți ideea **cunoscătorului**.

g. Rochia **din dulap** este aceea roșie.

h. Ideea **sugerată** de Irina este genială.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Documentați-vă cu privire la unul dintre animalele sălbatice specifice pădurilor de foioase și prezentați modul de viață al acestuia, cu accent pe anotimpul iarna. Însoțiți prezentarea cu imagini (fotografii sau desene) și faceți referire la opere literare sau filme în care apare animalul prezentat.

4. Completează, pe caiet, următoarele fraze cu propoziții atributive potrivite.

a. Maria era mama ... .
b. Nu am reușit să rețin numele persoanei ... .
c. În momentul ... au remarcat absența băiatului.
d. Cei patru ... ne-au transmis mesajul surorii tale.
e. S-a gândit mult la aceia ... .
f. N-am habar de modul ... .
g. Cei doi sunt oamenii ... și ... .
h. Modelul ... a fost util.

REȚINEM

Propoziția subordonată atributivă

- Este o realizare propozițională a atributului la nivelul frazei.
- Poate fi relativă sau conjuncțională.
- Este plasată după regentă sau este intercalată în aceasta.

VALORIFICĂM

Formați grupe de câte trei. Fiecare veți scrie o serie de patru enunțuri, pe foi separate. Veți face schimb de foi și veți continua fiecare enunț al colegului cu o propoziție atributivă. La final, veți centraliza frazele obținute la nivelul grupei și veți încerca să integrați, cât mai multe, într-un text de 80-90 de cuvinte.

Lectură

TEXT ISTORIC

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Formați perechi și realizați o listă a istoricilor de seamă din cultura română. Pentru fiecare, oferiți o bibliografie, în care să enumerați principalele opere ale acestora. Prezentați sursele de informare pe care le-ați folosit.

Neagu Djuvara
(1916-2018)

O SCURTĂ ISTORIE A ROMÂNILOR POVESTITĂ CELOR TINERI

de Neagu Djuvara

(fragment)

text de bază nonliterar

Citește integral volumul *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*, de Neagu Djuvara.

Ce este monarhia

Pe cei care nu înțeleg de ce e nevoie de monarhie, și mai cu seamă de ce e nevoie de un monarh de origine străină, îi invit, pur și simplu, să privească harta Europei și să urmărească toate monarhiile care mai există astăzi: aproape niciuna nu este originară din țara unde domnește. În Spania avem un Bourbon de origine franceză, în Anglia și în Belgia regii sunt de origine germană, în Suedia sunt de origine franceză, în Norvegia de origine daneză; numai în Danemarca mi se pare că regii sunt de origine daneză – fără a ține seama că, la fiecare generație, prin căsătorie se înrudesc cu familii domnitoare străine. Vedeți deci că nu are

importanță originea, fiindcă, odată ce regii preiau puterea, țara devine un fel de moșie a lor și, în scurt timp, devin mai patrioți decât autohtonii.

Pentru a da un exemplu a contrario, singura țară din Europa noastră contemporană care avea o monarhie autohtonă a fost Iugoslavia, cu un rege sârb – și nu i-a purtat noroc. Acest rege sârb, în loc să-și respecte cuvântul dat în 1918 când s-a creat „Regatul sârbilor, croaților și slovenilor", l-a transformat într-un „regat al Iugoslaviei" aflat, în exclusivitate, în mâna sârbilor. Dacă ar fi fost un rege de origine străină, ar fi știut să țină echilibrul între sârbi, croați, sloveni, bosniaci musulmani, albanezi, într-un cuvânt, între toate popoarele conlocuitoare. Iată deci explicația pentru care era un lucru normal în veacul trecut să ai un domn de origine străină, care însă știa să apere interesele noii sale țări ca și cum ar fi fost țara lui de origine.

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Realizează o fișă bio-bibliografică a istoricului Neagu Djuvara.

Carol I domnitor

La numai patru ani de la urcarea pe tronul României a lui Carol I, izbucnește războiul între Prusia și Franța. Or, el, deși rudă cu Napoleon al III-lea, era totuși neamț, crescut în Germania, fost ofițer prusac – și în sufletul lui a ținut partea Germaniei. Cum românii simpatizau cu Franța, s-au ivit atunci fel de fel de mișcări ostile, a apărut o tendință foarte serioasă de răsturnare a lui Carol. Simpatia pentru împărăția germană, principele mai întâi, apoi regele Carol a purtat-o toată viața și a împins țara noastră către o înțelegere cu Germania și cu Austro-Ungaria.

Trebuie să constatăm că această lungă domnie de 48 de ani, cea mai lungă din istoria României, cu un an mai lungă decât a lui Ștefan cel Mare, ne-a fost benefică, în acest răstimp, țara noastră a făcut un salt înainte uimitor. Poate că, dintre toate țările moderne, numai Japonia a făcut un salt comparabil cu cel al României de la mijlocul veacului trecut și până la Primul Război Mondial. Din punct de vedere economic s-au făcut progrese uriașe, dar, bineînțeles, nu se putea ca într-o singură generație să ajungem la nivelul țărilor occidentale. Mai toate căile ferate de la noi datează de pe vremea regelui Carol. S-au construit șosele, au apărut uzine, a început exploatarea petrolului; am fost a doua țară din lume, după SUA, în privința industriei extractive a petrolului.

În planul politicii interne, regele Carol a fost iscusit, a știut să păstreze echilibrul între cele două mari partide care s-au creat, Partidul Liberal (al Brătienilor) și Partidul Conservator – echilibru politic asemănător celui din Anglia. Votul nu era universal, ci cenzitar – numai cei ce

Monedă de 5 bani (1885) inscripționată cu CAROL I REGE AL ROMÂNIEI

plăteau impozit erau admiși să aleagă –, sistem care ne apare azi ca nedemocratic, dar nu trebuie uitat că acest sistem funcționa aproape peste tot în Europa, cu deosebirea că la noi era mai restrictiv din cauza gradului de analfabetism și a concentrării bogăției în anumite straturi ale societății. Apoi electoratul nu era încă educat, nu înțelegea că de el depindea schimbarea, așa încât, la fiecare alegere, partidul desemnat de rege pentru a forma guvernul obținea majoritatea în alegeri. Regele Carol, după împrejurări, a reușit să mențină alternanța: 3-4 ani un partid, 3-4 ani celălalt. O singură dată au stat liberalii la putere aproape 12 ani (1876-l888), cu Ion Brătianu ca președinte – în afară de o întrerupere de două luni, când s-a aflat în fruntea guvernului fratele lui, Dumitru Brătianu.

Ion Brătianu, fără îndoială cel mai mare om politic al nostru din veacul al XIX-lea, a adus cele mai importante înnoiri din punct de vedere economic – sistemul bancar, sistemul industrial, toate acestea datează din vremea președinției lui.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Scrie câte un sinonim contextual pentru următoarele cuvinte din prima parte a textului: *numai*, *deci*, *importanță*, *devine*, *echilibrul*, *normal*, *trecut*.

2. Transcrie șapte termeni din câmpul lexical al *istoriei*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Enumeră țările din Europa în care regii sunt de origine străină, conform textului citit.

2. Identifică motivul pentru care monarhia autohtonă din Iugoslavia nu este considerată un exemplu pozitiv.

3. Precizează de ce a apărut, la un moment dat, tendința de răsturnare a lui Carol.

4. Menționează, într-un enunț, numele celui care este considerat cel mai mare om politic din România secolului al XIX-lea.

INTERPRETĂM

1. Prezintă beneficiile pe care conducerea lui Carol I le-a adus României.

2. Explică în ce constă iscusința de care a dat dovadă Carol I în planul politicii interne.

3. Scrie un text, de 50-60 de cuvinte, în care să-ți exprimi opinia cu privire la sistemul de vot cenzitar.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Documentați-vă despre o familie regală din Europa și prezentați-o, specificând: membrii acesteia, relațiile de rudenie cu alte familii regale, implicarea în viața socială (acte de caritate, fundații etc.).

Suedia – familia regală Regina Silvia și regele Carl-Gustav

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Pornind de la informațiile oferite în fragmentul citat, scrie un text, de 100-120 de cuvinte, în care să descrii o zi din viața lui Carol I, așa cum ți-o imaginezi.

2. ***Formează pereche cu un coleg*** care să interpreteze rolul lui Neagu Djuvara. Creați un dialog în care să valorificați informațiile din text, dar și alte informații despre regele Carol I, pe care le-ați aflat în cadrul orelor de istorie sau în alte împrejurări.

3. Ți-ar plăcea să faci parte dintr-o familie regală? Formulează-ți răspunsul la această întrebare, scriind un text argumentativ, de 120-130 de cuvinte, în care să dezvolți două argumente. Apoi discutați în clasă despre avantajele și dezavantajele statutului de membru într-o familie regală, valorificând textele argumentative scrise anterior.

Elemente de construcție a comunicării

COMPLEMENTUL DIRECT ȘI COMPLETIVA DIRECTĂ

NE AMINTIM

Complementul direct și realizările sale

Complementul direct este partea secundară de propoziție care determină un verb, o locuțiune verbală sau o interjecție predicativă, indicând obiectul sau persoana asupra căruia/căreia se exercită în mod direct acțiunea.

Am remarcat/Am băgat de seamă absența reginei. (regent – verbul *am remarcat*/ locuțiunea verbală *am băgat de seamă*)

Iată-l pe fratele vostru! (cuvânt regent – interjecția predicativă *iată*)

Complementul direct răspunde la întrebările *pe cine?* și *ce?*, adresate cuvântului regent.

Complementul direct se realizează prin:

• substantiv (în cazul acuzativ, cu/fără prepoziția *pe*): *Au întâlnit-o pe Ioana și i-au oferit cadoul nostru.*

• pronume (în cazul acuzativ): *L-am văzut pe acela ieri-seară*.

• numeral (în cazul acuzativ): *Îl voi invita pe al doilea la noi*.

• verb la formă nepersonală: *El are de citit, dar nu poate împrumuta cartea acum*.

ATENȚIE

Reluarea și anticiparea (dublarea) complementului direct

Complementul direct, realizat prin substantiv, pronume și numeral, poate fi dublat prin forme neaccentuate ale pronumelui personal în cazul acuzativ.

Le-am căutat pe fete.

Pe aceea ai ajutat-o.

I-au întâlnit pe trei dintre ei.

CITIM ȘI OBSERVĂM

a. Nu cunosc **regula**.
Nu cunosc **ce regulă există**.

b. Am observat **hărnicia** băiatului.
Am observat **cât de harnic este băiatul**.

Discutați în clasă despre cuvintele și propozițiile scrise îngroșat. Precizați ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate, ce rol au propozițiile evidențiate în frazele din care fac parte și stabiliți legătura dintre cuvinte și propoziții în fiecare situație.

AFLĂM

Propoziția subordonată completivă directă sau completiva directă (CD) reprezintă o realizare propozițională a complementului direct la nivelul frazei.

Vrem o excursie. = complement direct
↓↑
Vrem să plecăm într-o excursie. = completivă directă

Regentul completivei directe poate fi:
• un verb: *Colegii au ales*[1]/ *cine participă la concurs*.[2]/
• o locuțiune verbală: *Mama va avea în vedere*[1]/ *să pregătească cina la timp*.[2]/
• o interjecție predicativă: *Uite*[1]/ *câți prieteni doresc ciocolată*.[2]/

Propoziția subordonată completivă directă poate fi:
• relativă – introdusă prin pronume, adjective pronominale și adverbe relative:
Am aflat[1]/ *ce dorință aveau frații lui*.[2]/
Nu vei ști[1]/ *când s-a întâmplat totul*.[2]/
• conjuncțională – introdusă prin conjuncții subordonatoare:
Părinții știu[1]/ *că Maria pleacă în vacanță*.[2]/

ATENȚIE

Propoziția completivă directă conjuncțională antepusă poate fi reluată în propoziția regentă prin forma pronumelui personal feminin cu valoare neutră *o*. În această situație, subordonata se separă prin virgulă de regentă.

Că te-a ajutat atunci,[1]/ **o** știm de mult.[2]/

Topica și punctuația

De regulă, propoziția subordonată completivă directă este plasată **după regentă**, **nefiind despărțită prin virgulă** de aceasta, fapt remarcat în exemplele de mai sus.

Când se insistă asupra ei, completiva directă poate fi așezată **înaintea regentei**, situație în care este **despărțită prin virgulă** de aceasta.

de exemplu: *Că este un prieten de nădejde,*[1]/ *am știut de la început.*[2]/

(1 – propoziție completivă directă, 2 – propoziție regentă)

EXERSĂM

1. Transcrie complementele directe din textele date, precizând părțile de vorbire prin care sunt realizate acestea.

a. „Deodată se oprește; încordează gâtul și privește. Pe frunza unui nufăr, o broscuță se bucură și ea de frumusețea și răcoarea dimineții. Când l-a văzut, biata broscuță a încremenit pe piciorușele de dinapoi; cu ochii mari deschiși, cată la cumplitul dușman. În spaima ei, îl vede uriaș, cu capul atingând cerul, cu pliscul lung, larg, să soarbă dintr-odată balta și, dimpreună cu balta, pe ea. Inima i s-a oprit."

(Emil Gârleanu, *Mărinimie*)

b. *„Știe!* gândi Olguța văzându-l pe Dănuț așezat pe scări. Mușcă o îmbucătură bună din tartina cu unt, rugă pe Monica să-i țină restul și, cu mâinile slobode, coborî treptele. Monica o urmă cu tartinele în mână, nemaiîndrăznind să muște din a ei. Trecură pe lângă Dănuț, atingându-l cu umbrele lor. Dănuț întoarse capul într-altă parte."

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

2. Transcrie, în caiet, următoarele fraze și desparte-le în propoziții. Identifică subordonatele completive directe.

a. Că este un om altruist, o știu de multă vreme, așadar cred că va accepta să ne ofere ajutor și că va fi discret în această privință.

b. Am luat în considerare să realizăm proiectul la biologie împreună, dar încă nu știm cine va fi coordonatorul echipei.

c. „Copiii n-au voit să știe cum se împăca un măgar cu o mâță și unde ședea tânăra pereche, în proprietate sau cu chirie într-un apartament." (T. Arghezi)

d. „Mărturisesc că m-am simțit cuprins de-o adâncă mâhnire când am aflat că el s-a mutat cu șatra pe ceea lume, ca mulți din contemporanii mei, boieri, țărani și țigani, cu care m-am încălzit la soarele Moldovei timp de jumătate de secol și mai bine!" (V. Alecsandri)

3. Realizează, pe caiet, expansiunea complementelor directe scrise îngroșat în propoziții subordonate corespunzătoare.

a. Colegii au ales **cina** în oraș.
b. El mi-a indicat **drumul** corect.
c. **Pe vinovat** l-au demascat polițiștii.
d. Am văzut **hoțul**.
e. Nu poate **învăța** atât de repede formulele.
f. Iată **cadoul** lor.
g. Profesorul ne-a explicat **rezolvarea** problemei.
h. Toți au remarcat **lipsa** ta.

4. Completează următoarele fraze, transcrise în caiet, cu propoziții completive directe potrivite.

a. Portarul a întrebat ... .
b. Verișoara mea va cumpăra ... .
c. Întotdeauna a sperat ... sau ... .
d. În acel cartier au construit ... .
e. Cristian apreciază ... .
f. Nu dorește ..., deși toți i-au spus ... .

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Vasile Alecsandri și-a petrecut copilăria la Iași și la Mircești, unde tatăl său avea o moșie și unde a revenit pe întreaga durată a vieții sale să-și găsească liniștea. În povestirea *Vasile Porojan*, publicată în revista *Convorbiri literare*, la 1 august 1880, Alecsandri evocă imaginea unui prieten drag din acele vremuri.

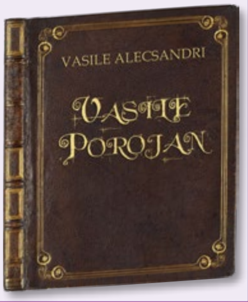

REȚINEM

Propoziția subordonată completivă directă

- Este o realizare propozițională a complementului direct la nivelul frazei.
- Poate fi relativă sau conjuncțională.
- Este plasată după regentă sau înaintea acesteia.

VALORIFICĂM

Formați echipe de câte 3 elevi și scrieți cât mai multe fraze, în care să existe propoziții subordonate completive directe introduse prin elemente de relație diferite. Faceți schimb de liste cu altă echipă și corectați eventualele greșeli ale celeilalte grupe.

COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL ȘI COMPLETIVA PREPOZIȚIONALĂ

NE AMINTIM

Complementul prepozițional și realizările sale

Complementul prepozițional este partea secundară de propoziție care determină un verb, o locuțiune verbală, un adjectiv, un adverb sau o interjecție, de care este legat prin prepoziție (*de*, *despre*, *cu*, *la*, *pe* etc.).

Se teme/Și-a dat seama de greșelile celorlalți. (regent – verbul *se teme*/ locuțiunea verbală *și-a dat seama*)

Întotdeauna este bucuros de oaspeți. (cuvânt regent – adjectivul *bucuros*)

Locuiește aproape de noi. (cuvânt regent – adverbul *aproape*)

Vai de acela! (cuvânt regent – interjecția *vai*)

Complementul prepozițional răspunde la întrebările: *despre cine/ce?*, *de cine/ce?*; *cu cine/ce?*; *la cine/ce?*; *pe cine/ce?*, adresate cuvântului regent.

Complementul prepozițional se realizează prin:

- substantiv (în cazul acuzativ): *Se gândește la filmul de ieri.* *S-a întâlnit cu Maria la teatru.*
- pronume (în cazul acuzativ): *Au discutat mult despre voi.* *Se va supăra pe aceia.*
- numeral (în cazul acuzativ): *Ne bazăm pe al doilea.* *A ținut sfat cu trei dintre cavaleri.*
- verb la formă nepersonală: *S-a săturat de alergat prin parc.* *Se gândește la pescuit.*

ATENȚIE

A se face distincția între complementul prepozițional care conține prepoziția *pe* și complementul direct însoțit de prepoziția *pe*, conform exemplelor de mai jos:

L-am văzut **pe Ion**. (complement direct, dublat de un pronume personal în acuzativ)

Mă supăr **pe Ion**. (complement prepozițional, nu poate fi dublat prin pronume personal în acuzativ)

CITIM ȘI OBSERVĂM

a. Vom vorbi **despre incidentul** de ieri.
Vom vorbi **despre ce s-a întâmplat ieri**.

b. Mă gândesc **la a intra** în competiție.
Mă gândesc **să intru în competiție**.

Discutați în clasă despre cuvintele și propozițiile scrise îngroșat. Precizați ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate, ce rol au propozițiile evidențiate în frazele din care fac parte și stabiliți legătura dintre cuvinte și propoziții în fiecare situație.

AFLĂM

Propoziția subordonată completivă prepozițională sau completiva prepozițională (CP) reprezintă o realizare propozițională a complementului prepozițional la nivelul frazei.

Se bazează pe învingător. = complement prepozițional

Se bazează pe cine a învins. = completivă prepozițională

Regentul completivei prepoziționale poate fi:
- un verb: *Colegii se gândesc*[1]/ *cum să realizeze proiectul*.[2]/
- o locuțiune verbală: *Mama și-a adus aminte*[1]/ *care e parola de la telefon*.[2]/
- un adjectiv: *Întotdeauna e bucuros*[1]/ *să primească oaspeți*.[2]/
- un adverb: *Locuiește aproape*[1]/ *de cine își dorește*.[2]/
- o interjecție: *E vai*[1]/ *de cine minte*.[2]/

Propoziția subordonată completivă prepozițională poate fi:
- relativă – introdusă prin pronume, adjective pronominale și adverbe relative:
  Se gândea[1]/ *la ce dorință aveau frații lui*.[2]/
  Mi-am adus aminte[1]/ *cum ne-am cunoscut*.[2]/
  Se va întâlni[1]/ *cu cine i-am zis*.[2]/
- conjuncțională – introdusă prin conjuncții subordonatoare:
  Mă bucur[1]/ *că plec în vacanță*.[2]/
  S-au hotărât[1]/ *să participe la competiție*.[2]/
  Se întreba[1]/ *dacă va sosi colegul la timp*.[2]/

Topica și punctuația

De regulă, propoziția subordonată completivă prepozițională este **plasată după regentă**, **nefiind despărțită prin virgulă** de aceasta, fapt remarcat în exemplele de mai sus.

Când se insistă asupra ei, completiva prepozițională este așezată **înaintea regentei**, situație în care **poate fi despărțită prin virgulă** de aceasta.

de exemplu: *Despre cine a câștigat concursul*,[1]/ *au discutat mai mult*.[2]/

(1 – propoziție completivă prepozițională, 2 – propoziție regentă)

> **ATENȚIE**
> Propozițiile completive prepoziționale antepuse pot fi reluate, pentru insistență, prin pronume demonstrative și personale, situație în care sunt despărțite prin virgulă de regentă.
>
> **Că nu a știut bine la test**,[1]/ **numai la asta** se gândește acum.[2]/
>
> **Despre cine te-a sprijinit**,[1]/ **despre el** să ne spui.[2]

EXERSĂM

1. Transcrie complementele prepoziționale din enunțurile date, precizând părțile de vorbire prin care sunt realizate acestea.

a. S-a întâlnit cu cineva care i-a cerut să vorbească despre aceia.
b. S-a săturat de stat în ploaie și se temea de răceală, așa că a intrat în holul blocului.
c. Băiatul era dornic de aventură, așadar s-a bucurat de invitația la acea expediție.
d. Și-a dat imediat seama de intenția lor și a renunțat la a participa la discuție.
e. Locuiesc aproape de bunicii mei și știu că mă pot baza pe ei oricând.

2. Transcrie următoarele fraze în caiet și desparte-le în propoziții. Identifică subordonatele completive directe și prepoziționale.

a. Am aflat ieri că prietenul tău cel mai bun se teme să nu te dezamăgească, așadar m-am gândit că o discuție cu el ar fi indicată.
b. Mi-am dat seama că acel cercetător este dornic să inventeze un tratament nou împotriva acelei boli, dar cred că cercetările lui sunt departe de ce se întâmplă în țările mai dezvoltate.
c. Despre ce s-a petrecut ieri în parc aș vrea să discutăm și mă bucur că te-am întâlnit, deoarece acum pot să aflu cine este vinovat pentru ce s-a întâmplat.
d. Se minuna de câte aprecieri a avut parte și a decis să continue să scrie povești pentru copii și adolescenți.
e. „Însă mi-am adus atunci aminte că studiasem îndeosebi geografia, istoria, aritmetica și gramatica și i-am spus omulețului aceluia (cam posomorându-mă) că nu mă pricep să desenez.“ (Antoine de Saint-Exupéry)

3. Realizează, pe caiet, expansiunea complementelor prepoziționale scrise îngroșat în propoziții subordonate corespunzătoare.

a. Îmi amintesc adesea **de eșecul** echipei.
b. S-au bucurat din suflet **de victoria** noastră.
c. Se gândea uneori **la salvatorul** ei.
d. E în stare **a**-l **convinge** și pe Ion.
e. Se păzește **de trădători**.
f. **Cu vecinul** nostru, nu mai vorbim.
g. Bărbatul era apt **de muncă**.

4. Completează următoarele fraze, transcrise în caiet, cu propoziții completive prepoziționale potrivite.

a. I-a fost frică ... .
b. Nu părea capabil ... .
c. Mi-a spus că s-a bazat mereu ... .
d. Succesul echipei depinde ... .
e. Brusc mi-am adus aminte ... și ... .
f. Se întâlnea în fiecare marți ... .
g. Vorbeam ..., când ne-am decis ... .
h. Și-au dat imediat seama ... .

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Primul desen realizat, în copilărie, de Antoine de Saint-Exupéry a fost interpretat greșit de cei din jur.
Dați o interpretare proprie și cât mai originală acestui desen, pe care îl puteți vedea mai jos. Produsul vostru poate avea diferite forme de exprimare (text, cântec, dans, videoclip, PowerPoint etc.).

REȚINEM

Propoziția subordonată completivă prepozițională

- Este o realizare propozițională a complementului prepozițional la nivelul frazei.
- Poate fi relativă sau conjuncțională.
- Este plasată după regentă sau înaintea acesteia.

VALORIFICĂM

Scrie o scrisoare unui amic/unei amice, în care să integrezi fraze care să conțină propoziții subordonate completive prepoziționale având următoarele propoziții regente:

✓ Îmi aduc aminte ...;
✓ Mă bucur ...;
✓ Sunt dornic ...;
✓ Nu mă tem ... .

COMPLEMENTUL INDIRECT ȘI COMPLETIVA INDIRECTĂ

ATENȚIE

Reluarea și anticiparea (dublarea) complementului indirect

Complementul indirect, realizat prin substantiv, pronume și numeral, poate fi dublat prin forme neaccentuate ale pronumelui personal în cazul dativ.

I-am dat **tatălui** vestea.

Aceleia i-am împărtășit secretul.

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Realizează un text (în proză sau versuri) în care să prezinți cât mai multe modalități de ajutorare a celorlalți. Vei folosi în textul tău completive directe, prepoziționale și indirecte, pe care le vei marca.

NE AMINTIM

Complementul indirect și realizările sale

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care determină un verb, o locuțiune verbală, un adjectiv sau o interjecție, indicând obiectul sau persoana asupra căruia/căreia se exercită în mod indirect acțiunea.

I-am oferit băiatului un caiet nou. (cuvânt regent – verbul *am oferit*)
Mi-a dat de știre ieri. (regent – locuțiunea verbală *a dat de știre*)
Apa este necesară vieții. (cuvânt regent – adjectivul *necesară*)
Bravo vouă! (cuvânt regent – interjecția *bravo*)

Complementul indirect răspunde la întrebarea *cui?*, adresată cuvântului regent.

Complementul indirect se realizează prin:

- substantiv (în cazul dativ): *Le cer profesorilor un sfat*.
- pronume (în cazul dativ): *Îi voi spune aceluia adevărul.*
- numeral (în cazul dativ): *Dă primului dintre elevi cartea*.

CITIM ȘI OBSERVĂM

a. Voi oferi informații **doritorilor**.
Voi oferi informații **cui dorește**.

b. S-a adresat **fetei** indicate.
S-a adresat **cărei fete i-ai indicat**.

Discutați în clasă despre cuvintele și propozițiile scrise îngroșat. Precizați ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate, ce rol au propozițiile evidențiate în frazele din care fac parte și stabiliți legătura dintre cuvinte și propoziții în fiecare situație.

AFLĂM

Propoziția subordonată completivă indirectă sau completiva indirectă (CI) reprezintă o realizare propozițională a complementului indirect la nivelul frazei.

Acordă sprijin nevoiașilor. = complement indirect
↓↑
Acordă sprijin cui are nevoie. = completivă indirectă

Regentul completivei indirecte poate fi:

- un verb: *Colegii au cumpărat reviste*[1]/ *cui dorea*.[2]/
- o locuțiune verbală: *Vom da de veste*[1]/ *oricui sosește primul*.[2]/
- un adjectiv: *Culegerea este necesară*[1]/ *cui vrea o notă mai bună*.[2]/
- o interjecție: *Bravo*[1]/ *cui a câștigat premiul*.[2]/

Propoziția subordonată completivă indirectă poate fi doar relativă – introdusă prin pronume sau adjectiv pronominal relativ:

Spun adevărul[1]/ *cui vrei tu*.[2]/
Spun adevărul[1]/ *cărui avocat vrei tu*.[2]/

Topica și punctuația

De regulă, propoziția subordonată completivă indirectă este **plasată după regentă**, **nefiind despărțită prin virgulă** de aceasta, fapt remarcat în exemplele de mai sus.

Când se insistă asupra ei, completiva indirectă poate fi așezată **înaintea regentei**, situație în care **este despărțită prin virgulă** de aceasta.

de exemplu: *Cui îmi cere*,[1]/ *îi voi recomanda și alte cărți*.[2]/

(1 – propoziție completivă indirectă, 2 – propoziție regentă)

ATENȚIE

Propozițiile completive indirecte antepuse pot fi reluate, pentru insistență, prin pronume demonstrative și personale, situație în care sunt despărțite prin virgulă de regentă.

Cui a știut formula,[1]/ **aceluia** i-a dat profesoara un zece.[2]/

Cui avea nevoie,[1]/ **i**-am împrumutat culegerea.[2]/

EXERSĂM

1. Transcrie complementele indirecte din textele date, precizând părțile de vorbire prin care sunt realizate acestea.

a. „Vorbind drept, sătenilor numai într-un chip nu le plăcea felul popii. Fieștecare râdea bucuros cu popa de alții; niciunuia nu-i plăcea, însă, când alții râdeau de dânsul. Așa e firea omului: fiecare pune bucuros șaua pe iapa vecinului. Și de asta le plăcea părintele Trandafir poporenilor săi; cu atâta însă popa nu se mulțumea."

(Ioan Slavici, *Popa Tanda*)

b. I-au transmis bunicii să aducă făina necesară acelora care doreau să facă prăjituri pe care să le ofere tuturor din bloc.

c. Îmi pare util să cer părinților sfatul când este nevoie, de aceea i-am zis lui Tudor să discute cu părinții săi.

2. Transcrie următoarele fraze în caiet și desparte-le în propoziții. Identifică subordonatele completive: indirecte, directe și prepoziționale.

a. Ne-am dat seama imediat că Ioana nu voia să ofere prea multe detalii despre eveniment cui era insistent.
b. Am aflat din întâmplare cui i-a propus acel loc de muncă și mă gândesc să o spun oricui dorește să știe.
c. Cui va aduce soarele și luna înapoi, împăratul îi va oferi o recompensă de invidiat, așadar voinicul a decis să plece de îndată după acestea.
d. Mi-a repetat că întotdeauna îi va mulțumi cui l-a ajutat să treacă peste acele momente dificile.

3. Realizează, pe caiet, expansiunea complementelor indirecte scrise îngroșat în propoziții subordonate corespunzătoare.

a. Voi trimite un trofeu **învingătorului**.
b. Această lucrare este utilă **elevilor** din școală.
c. **Harnicului** îi vor oferi o recompensă.
d. A mulțumit **participanților** la conferință.
e. Felicitări **premianților**!
f. Acestea sunt niște jocuri dragi **copiilor**.

4. Completează următoarele fraze, transcrise în caiet, cu propoziții completive indirecte potrivite.

a. Au decis să ofere un premiu ... .
b. Mă voi adresa ... .
c. Toate greșelile vor fi trecute cu vederea ... .
d. Îi voi da un răspuns ... .
e. Transmiți acest mesaj ... sau ... ?
f. Aceea a fost o decizie favorabilă ... .

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Documentați-vă cu privire la denumirile și caracteristicile celor care slujesc în locașuri sfinte, în diferite religii. Cuprindeți, în prezentarea voastră, imagini, detalii legate de vestimentație, căsătorie, câteva caracteristici esențiale ale fiecărei religii etc.

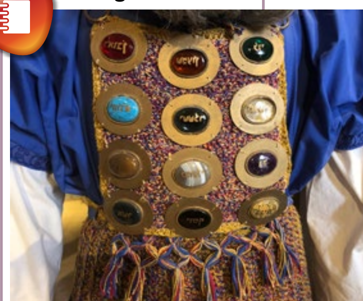

Platoșă a Marelui Preot din Deșertul Iudeei

REȚINEM

Propoziția subordonată completivă indirectă

- Este o realizare propozițională a complementului indirect la nivelul frazei.
- Poate fi doar relativă.
- Este plasată după regentă sau înaintea acesteia.

VALORIFICĂM

Scrie cât mai multe continuări ale enunțului *Ofer un premiu cui...*, făcând referire la diverși colegi de clasă (de exemplu, *Ofer un premiu cui a ajutat un coleg săptămâna aceasta*.). Apoi vei citi frazele în fața clasei, iar colegii vor încerca să ghicească la cine te referi în fiecare situație.

Elemente de interculturalitate

VALORI CULTURALE ROMÂNEȘTI ÎN LUME

România, țara invitată de onoare la Ziua Europei

text nonliterar de bază

Luni, pe 6 mai 2019, Primăria Woluwe-Saint-Lambert din Bruxelles și Institutul Cultural Român (ICR) Bruxelles organizează Ziua Europei la Centrul Cultural Wolubilis. La începutul lunii mai a fiecărui an, Primăria Woluwe-Saint-Lambert organizează Ziua Europei printr-o serie de evenimente dedicate țării care exercită Președinția rotativă a Consiliului Uniunii Europene în primul semestru al anului.

ICR Bruxelles organizează programul de evenimente dedicate României, țara invitată de onoare la Ziua Europei, care cuprinde expoziția ***Maramureș, țară veche, țară nouă***, realizată de artistul fotograf Florin Andreescu, proiecția lungmetrajului ***Două lozuri***, regia Paul Negoescu (RO, 2016, 86 min., V.O. subtitrată în FR) și o prezentare de vinuri și de produse gastronomice românești.

ZIUA EUROPEI

„Ziua Europei este o zi de sărbătoare în întreaga Uniune Europeană. Organizate în cele 28 de state membre, la 9 mai, festivitățile sărbătoresc valorile comune ale UE (drepturile omului, libertatea, egalitatea, democrația, solidaritatea, negarea discriminării...) și motto-ul său «Unitate în diversitate». Foarte atașată de valorile europene, Primăria Woluwe-Saint-Lambert sărbătorește Ziua Europei în fiecare an, subliniind multitudinea de fațete ale culturii unei țări europene ca modalitate de înțelegere a culturii celuilalt și de a crea legături puternice între statele membre! În 2019, cu ocazia exercitării Președinției rotative la Consiliul Uniunii Europene, România este țara invitată de onoare", declară reprezentanții Primăriei Woluwe-Saint-Lambert pentru ICR Bruxelles.

Expoziția-foto ***Maramureș, țară veche, țară nouă***, realizată de artistul fotograf Florin Andreescu, cuprinde 40 de lucrări color, cu explicații în limbile română, franceză, engleză, despre Maramureșul istoric, regiune care atrage, an de an, turiști de pe toate continentele, seduși de frumusețea vieții simple „de la țară". Imaginile surprind momentele esențiale din viața comunităților: mari sărbători religioase ale anului cu tradițiile lor, muncile agricole, nunta, pomenirea morților, jocurile de duminică, meșteșuguri ancestrale, modernizarea noilor locuințe ridicate în locul celor strămoșești. Puterea vizuală a acestor imagini impresionează un privitor occidental citadin datorită parfumului arhaic și frumuseții ancestrale pierdute, de multă vreme, în lumea occidentală.

Mănăstirea Bârsana (Maramureș)

„Maramureșul zilelor noastre este o lume în transformare, în care stilul de viață simplu și formele vechi de cultură coexistă cu modelele și obiceiurile aduse de tinerii care muncesc în străinătate și care vor să beneficieze de produsele și facilitățile societății moderne", declară artistul fotograf Florin Andreescu pentru ICR Bruxelles.

Florin Andreescu (n. 1962, Ploiești) este fotograf profesionist, regizor și producător de film. În 1975, debutează în domeniul fotografic, când surprinde și primele fotograme ale inundației din acel an. Membru al Asociației Artiștilor Fotografi (AAF) din România din 1981, în 1991, primește distincția AFIAP (Artist al Federației Internaționale de Artă Fotografică). Din 1990, se dedică fotografiei profesionale, mai întâi jurnalismului, apoi fotografiei publicitare și editoriale, iar între 1991-1998 este asistent universitar la catedra de „Multimedia" din cadrul Academiei de Teatru și Film, București. În 1999, pune bazele editurilor Ad Libri și Ad Stock, specializate în editarea de albume fotografice și cărți turistice. Lucrările sale au fost selecționate în reviste de specialitate precum „Minolta Mirror" (1989, 1991) sau „Hasselbald Forum" (1999). În 1991, a lansat prima colecție din ciclul ***Călător prin țara mea***, ajunsă astăzi la 20 de titluri. […] Albumele ***Made in Romania*** și ***O amintire fotografică***, editate în limba chineză, și expozițiile ***Memorii fotografice*** și ***Sat și tradiție*** au fost prezentate la Expoziția Mondială de la Shanghai – China.

Două lozuri, inspirat din nuvela ***Două loturi*** de I.L. Caragiale, spune povestea comică a unor oameni disperați, prin protagoniștii Dragoș Bucur, Dorian Boguță și Alexandru Papadopol, care recurg la soluția visată de noi toți, atunci când avem nevoie de bani, repede și simplu – Loto 6/49... Dar nepriceperea le va juca feste, căci pentru a câștiga la loto nu e de ajuns doar să cumperi bilet, și acesta să fie câștigător, ci să și știi să ai grijă de el, să nu-l rătăcești. „Filmul ***Două lozuri*** a pornit ca un exercițiu pentru cursanții la actorie, fără să avem cine știe ce pretenții sau fără să ne gândim unde va ajunge. Și iată că, la 3 ani de la lansarea lui, încă mai este cerut, proiectat și apreciat în diferite colțuri ale lumii, în care nu ne gândeam că va ajunge. Este un sentiment fantastic să știi că ai făcut ceva care bucură atâția oameni", afirmă regizorul Paul Negoescu pentru ICR Bruxelles.

Paul Negoescu (n. 1984, București) este regizor, scenarist, producător. Absolvent al Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale" (promoția 2008, clasa Laurențiu Damian, Dinu Tănase), preparator regie film UNATC, înființează în 2013 casa de producție de filme independente Papillon Film. De asemenea, inițiază, împreună cu Ana Drăghici, Programul „Film+" pentru susținerea tinerilor cineaști. A fost numit ambasador onorific al Festivalului Filmului European 2017. Încă din timpul studenției, realizează o serie de scurtmetraje remarcate în competițiile naționale și internaționale: ***Examen***, ***Radu+Ana***, ***Târziu***, ***Acasă***.

Proiectul se încadrează în strategia ICR Bruxelles de promovare a cinematografiei și a artei fotografice contemporane, a cineaștilor și a artiștilor plastici români în spațiul Benelux.

(Sursa: https://www.icr.ro/pagini/romania-tara-invitata-de-onoare-la-ziua-europei-34571)

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Realizează un colaj cu fotografii făcute de tine în diferite locuri (în care ai călătorit sau din împrejurimile localității în care trăiești). Prezintă povestea din spatele acestor fotografii, încercând să surprinzi valoarea istorică, turistică sau valorile oamenilor.

• Pornind de la textul dat, rezolvă toate sarcinile de lucru de mai jos.

Cele șase pălării gânditoare este o tehnică de învățare, de comunicare și de stimulare a creativității, realizată de Edward de Bono. Pălăriile reprezintă moduri diferite de procesare a informației, astfel:

- **Pălăria albă** – prezintă informațiile, faptele, datele;
- **Pălăria galbenă** – se concentrează pe aspectele pozitive, pe beneficii;
- **Pălăria neagră** – scoate în evidență probleme, aspectele negative;
- **Pălăria verde** – oferă alternative, soluții noi și creative;
- **Pălăria roșie** – dezvăluie sentimentele și emoțiile;
- **Pălăria albastră** – controlează, coordonează.

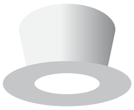

1. Prezintă în fața clasei în ce constau evenimentele dedicate României, pe care Institutul Cultural Român din Bruxelles le organizează cu prilejul Zilei Europei.

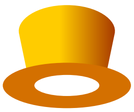

2. ***Formează pereche cu un coleg*** și stabiliți aspectele pozitive ale evenimentelor organizate la Bruxelles, avantajele pe care acestea le aduc țării noastre. Notați-le pe caiete.

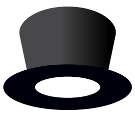

3. ***Formează pereche cu alt coleg*** și gândiți-vă la ce s-ar întâmpla dacă o țară nu și-ar promova cultura și valorile prin intermediul unor activități asemenea celor prezentate în textul citit. Prezentați rezultatul muncii voastre celorlalți colegi.

4. În textul dat, pe lângă expoziția de fotografie și proiecția de film, este menționată o prezentare de vinuri și de produse gastronomice românești, despre care nu sunt oferite detalii. Realizează, pe o foaie A4 separată, o descriere a acestui eveniment, făcând referire la activitățile care vor fi desfășurate, la produsele prezentate, la persoanele așteptate să ia parte la eveniment. Poți realiza și un afiș sau un pliant pentru a promova acțiunea.

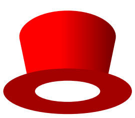

5. Imaginează-ți că ai participat la programul de evenimente al ICR din Bruxelles. Prezintă-le colegilor cum te-ai simțit în acele momente, ce ți-a plăcut cel mai mult și de ce ai recomanda/nu ai recomanda cuiva să ia parte la un astfel de eveniment.

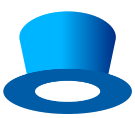

6. ***Formați grupe de câte 4 elevi*** și, având drept model textul citit, realizați un program de evenimente prin care să promovați valorile culturale din regiunea în care locuiți, în cadrul unei manifestări internaționale, organizate cu prilejul Zilei Europei. Veți face referire la:
   - evenimentele organizate;
   - valorile promovate în cadrul acestora;
   - participanții;
   - modalitățile de promovare a evenimentului.

Recapitulare

• **Se dau textele de mai jos.**

A

I

Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde cură-n vale un râu mititel,
Plânge și suspină tânăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță;
Căci în bătălie soțul ei dorit
A plecat cu oastea și n-a mai venit.
Ochii săi albaștri ard în lăcrimele
Cum lucesc în rouă două viorele;
Buclele-i de aur cad pe albu-i sân,
Rozele și crinii pe față i se-ngân.
Însă doamna soacră lângă ea veghează
Și cu dulci cuvinte o îmbărbătează.

II

Un orologiu sună noaptea jumătate.
În castel în poartă oare cine bate?
„Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit;
Eu, și de la oaste mă întorc rănit.
Soarta noastră fuse crudă astă dată:
Mica mea oștire fuge sfărămată.
Dar deschideți poarta... Turcii mă-ncongior...
Vântul suflă rece... Rănile mă dor!“

Tânăra domniță la fereastră sare.
„Ce faci tu, copilă?“ zice doamna mare.
Apoi ea la poartă atunci a ieșit
Și-n tăcerea nopții astfel i-a grăit:
„Ce spui, tu, streine? Ștefan e departe!
Brațul său prin taberi mii de morți împarte.
Eu sunt a sa mumă; el e fiul meu;
De ești tu acela, nu-ți sunt mumă eu!
Însă dacă cerul, vrând să-ngreuieze
Anii vieții mele și să mă-ntristeze,
Nobilul tău suflet astfel l-a schimbat;
Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruință
Nu poți ca să intri făr-a mea voință.
Du-te la oștire! Pentru țară mori!
Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!“

III

Ștefan se întoarce și din cornu-i sună;
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe... Dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice, de securi loviți.

(Dimitrie Bolintineanu, *Muma lui Ștefan cel Mare*)

B

Când domnul Ștefan cel Mare, la începutul domniei sale, fu bătut de turci și aproape toată oastea lui pierise în luptă și când, sleit de puteri, urmărit de dușmani, cu o mică ceată își căuta adăpost la Mănăstirea Neamțului, unde era stareță mama sa, Maria, atunci pe zidurile mănăstirii s-a arătat o bătrână slăbuță, dar ageră:

– Fiul meu, zise ea, adresându-se lui Ștefan, cred că te întorci după biruința asupra turcilor?

– Nu, mamă, sunt învins și dușmanul mă urmărește. În zidurile mănăstirii tale nădăjduiesc să mă adăpostesc și, adunând puterile ce-mi mai rămân, să încep din nou lupta cu otomanii.

– Eu nu primesc fugari sub ocrotirea mea. Du-te, luptă-te din nou cu dușmanul țării, învinge sau mori pentru țară, și atunci voi zice: „Ștefan e fiul meu!“

Ștefan, rușinat, a părăsit mănăstirea, și-a adunat resturile oastei lui și, în lupta de la Valea Albă, a învins cu desăvârșire pe dușmani.

(*Mama lui Ștefan cel Mare*, legendă populară românească)

1. Identifică:

- în textul A:
  - un atribut realizat prin adjectiv;
  - un atribut realizat prin pronume personal;
  - un atribut realizat prin substantiv comun;
  - un atribut realizat prin adjectiv pronominal posesiv;
  - un complement prepozițional realizat prin substantiv comun;
  - un complement direct realizat prin substantiv comun;
  - un complement indirect realizat prin pronume personal.
- în textul B:
  - o propoziție subordonată atributivă;
  - o propoziție subordonată completivă directă;
  - o propoziție subordonată completivă prepozițională.

2. Compară textele date, completând, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Criteriu	Text A	Text B
autorul		
tipul textului		
acțiunea (pe scurt)		
personajele		
spațiul întâmplărilor		
tipul de narațiune și de narator		

3. Analizează textul A și menționează stările și trăirile prin care trec personajele care iau parte la acțiune.

4. Asociază întâmplarea din textele date cu un moment din viața ta, în care ai fost certat/ criticat de mama ta sau de un alt membru al familiei. Scrie un text, de 90-100 de cuvinte, în care să prezinți ce a cauzat momentul, cum s-a petrecut acesta, cum te-ai simțit, care a fost concluzia la care ai ajuns.

5. Aplică ce ai învățat despre textul narativ și prezintă trăsăturile acestui tip de text, valorificând unul dintre cele două texte date. Poți folosi și informațiile de la exercițiul 2.

6. Explică-le colegilor de clasă care este semnificația următorului fragment preluat din textul A: *„Du-te la oștire! Pentru țară mori!/ Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!“*.

Evaluare

• Citește textul și rezolvă cerințele.

Noi n-am avut nevoie
Să luăm adeverințe
Că viețuim acasă,
În patrie la noi,
Am fost și vom rămâne
De-a pururi dacii liberi
Și iubitori de pace,
Și vrednici de război.

La Sarmisegetuza,
La focuri, cu Zamolxe,
Și stelele din ceruri
Din sânge ni se rup.
Nu ne-au învins romanii
Și-am râs de toți barbarii
Strigând la ei cu steagul
Făcut din cap de lup.

Aceasta dăm de știre,
De sub pământul nostru,
Urmașilor în care
Reînviem acum.
Femeile iubindu-și
Să nască dacii liberi
Spre răzbunarea noastră
Pe cel din urmă drum.

Numiți și țara noastră
Cu numele ei dacic,
Iubiți pe nou veniții
După atâția ani,
<u>Dar veșnic țineți minte</u>
<u>Că peste dacii liberi</u>
<u>Au tot călcat invazii</u>
<u>Și altfel de romani.</u>

Noi am rămas în glie
Și devenim pădure,
Și devenim recolte,
Să vă hrănim pe voi,
Și temelia țării
S-o întărim cu oase
Și iubitori de pace,
Și vrednici de război.

Cu tot ce năzărește
Din firea noastră veche,
Dăm Romelor de știre,
Prin ierburi murmurând,
Că numai oboseala
Ne-a așezat sub scoarță,
Dar dacă e nevoie
Ne vom scula oricând.

(Adrian Păunescu, *Din nou, dacii liberi*)

Punctaj acordat:

10 puncte (5 × 2 puncte)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.
   a. Tema textului dat este istoria.
   b. Textul dat este nonliterar.
   c. În versurile *Și iubitori de pace*, / *Și vrednici de război* există o antiteză.
   d. Măsura versurilor din prima strofă este de 6-7 silabe.
   e. Tonul din textul dat este unul trist, iar atmosfera este apăsătoare.

10 puncte (5 × 2 puncte)

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

a. adeverințe	1. atribut realizat prin substantiv
b. de lup	2. atribut realizat prin adjectiv
c. la ei	3. complement indirect
d. liberi	4. atribut realizat prin pronume
e. Romelor	5. complement direct
	6. complement prepozițional

Stindard dacic

20 puncte (5 × 4 puncte)

3. Completează următoarele enunțuri.
   a. Atributul *făcut* este realizat prin ... .
   b. Atributul *ei*, din structura *numele ei*, este realizat prin ... .
   c. În versul *Din firea noastră veche* apar ... atribute.
   d. Subordonata din versurile *Noi n-am avut nevoie/ Să luăm adeverințe* este ... .
   e. În versurile subliniate apare o subordonată ... .

20 puncte (5 × 4 puncte)

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.
   a. Identifică un complement indirect în a treia strofă.
   b. Transcrie o propoziție subordonată atributivă din textul dat.
   c. Precizează tipul de text (epic, liric, dramatic).
   d. Menționează care este sentimentul dominant exprimat în opera citită.
   e. Transcrie un pasaj în care este exprimat curajul strămoșilor.

30 puncte (15, 5, 5, 3, 2 puncte)

5. Scrie un text narativ, de minimum 150 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare pe care o asociezi cu o lecție de istorie/activitate legată de istorie. În redactarea textului, vei avea în vedere:
- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să faci referire la două persoane;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. – A, b. – F, c. – A, d. – A, e. – F.
2. a. – 5, b. – 1, c. – 6, d. – 2, e. – 3.
3. a. – adjectiv participial, b. – pronume personal, c. – două, d. – completivă prepozițională, e. – completivă directă.
4. a. – urmașilor; b. de exemplu: *în care/Reînviem acum*; c. liric; d. – de exemplu: *iubire de țară/neam*; e. de exemplu: *Și-am râs de toți barbarii/ Strigând la ei cu steagul/ Făcut din cap de lup*.

Unitatea 5

Lumea reală, lumea imaginară

CONȚINUTURI

Comunicare orală:

- Atitudini comunicative: flexibilitate, asertivitate, disponibilitate la negociere. Inteligența emoțională: folosirea inteligenței emoționale în negocierea unor puncte de vedere

Lectură:

- Strategii de comprehensiune: compararea a două sau mai multe texte sub aspectul conținutului și al structurii;
- Dezbateri pe marginea textelor citite.

Redactare:

- Etapele scrierii, cu accent pe: prezentarea textului în fața unui public; evaluarea feedbackului primit; integrarea sugestiilor într-o nouă formă a textului sau în textele viitoare

Elemente de construcție a comunicării:

- Variație stilistică: organizarea coerentă a textului: succesiunea ideilor, folosirea corectă a timpurilor verbale și a anaforelor
- Gramatică:
  - Circumstanțialul de loc și circumstanțiala de loc;
  - Circumstanțialul de timp și circumstanțiala de timp;
  - Circumstanțialul de mod și circumstanțiala de mod.

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ să compari două texte, valorificând elemente ce țin de conținut și de structură;
- ✓ etapele scrierii și ale prezentării unui text;
- ✓ circumstanțialele de loc, de timp și de mod.

B. vei fi capabil:

- ✓ să realizezi dezbateri pe marginea diverselor tipuri de texte;
- ✓ să înțelegi diferite tipuri de texte;
- ✓ să recunoști propozițiile subordonate circumstanțiale de loc, de timp și de mod;
- ✓ să realizezi expansiunea circumstanțialelor de loc, de timp și de mod în propoziții subordonate;
- ✓ să contragi propozițiile subordonate circumstanțiale de loc, de timp și de mod în părți de propoziție corespunzătoare.

C. vei manifesta:

- ✓ interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- ✓ atitudini comunicative adecvate, recurgând la inteligența emoțională în negocieri;
- ✓ preocuparea de a înțelege diferite tipuri de texte citite sau audiate.

Comunicare orală

ATITUDINI COMUNICATIVE: FLEXIBILITATE, ASERTIVITATE, DISPONIBILITATE DE NEGOCIERE. INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Privește imaginea cu atenție și spune:
- ce înfățișează;
- cine sunt interlocutorii;
- care este contextul;
- despre ce crezi că discută persoanele din imagine.

VIZIONĂM ȘI DESCOPERIM

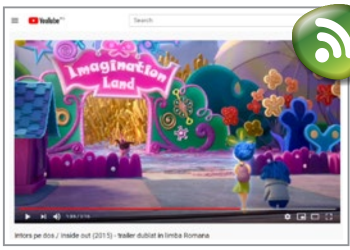

1. Vizionează, accesând linkul https://www.youtube.com/watch?v=bPBM6w75ahw, o secvență din filmul „Întors pe dos“, pentru a răspunde la următoarele cerințe.

a. Cum se numește fetița care este personajul principal?
b. Notează emoțiile care sunt prezentate.
c. Grupează emoțiile notate la exercițiul anterior în pozitive și negative.
d. Precizează în ce constă conflictul dintre emoții.
e. Emoțiile își expun diferite puncte de vedere. Explică modul în care se realizează negocierea acestora pentru a putea lua o decizie.
f. Prezintă în fața clasei, în cel puțin cinci enunțuri, cum ai proceda tu ca să împaci emoțiile.
g. Scrie câte o trăsătură de caracter pentru fiecare emoție, așa cum reiese din fragmentul vizionat.

2. Vizionează, accesând linkul https://www.youtube.com/watch?v=wuaJwO8wiOo&t=5s, o altă secvență, din același film, pentru a completa enunțurile, pe caiet.

a. Acțiunea se desfășoară ... .
b. Cea care inițiază dialogul este ... .
c. Prima întrebare a mamei este ... .
d. Fetița a avut acea reacție, pentru că ... .
e. Emoțiile care reacționează la starea fetiței sunt ... .

Dacă vrei să afli mai multe despre emoții, vizionează, în formatul digital, videoclipul.

AFLĂM

Atitudini comunicative

- **Flexibilitatea** este capacitatea de a avea o atitudine deschisă spre noutăți și schimbări, reușind să te adaptezi la diverse situații.
- **Asertivitatea** este o abilitate socială care se bazează, în mare măsură, pe o comunicare eficientă, respectând în același timp gândurile și dorințele celorlalți. Persoanele care sunt asertive își comunică respectuos și clar dorințele, nevoile, opiniile și limitările.
- **Disponibilitatea** este acea stare sufletească în care sentimentele și rațiunea se manifestă libere și în plenitudinea lor.

Inteligența emoțională reprezintă capacitatea de a conștientiza, de a controla și de a manifesta emoțiile personale, respectiv de a gestiona relațiile interpersonale într-un mod eficient și empatic.

REȚINEM

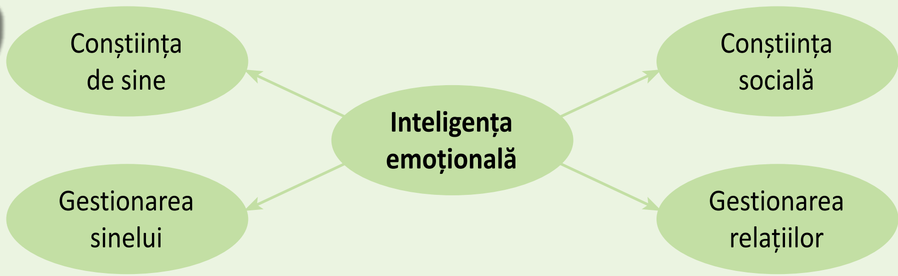

CREĂM ȘI INTERPRETĂM

Activități pe grupe

1. Formați echipe de câte cinci elevi. Fiecare elev are o sarcină de lucru.

- **Un elev**: ia o foaie de hârtie și face din ea cinci bilete de mărimi identice. Apoi notează pe bilete separate: starea pe care o are în acel moment (supărare, tristețe, încordare, tensiune, deprimare, neliniște, gelozie etc.); starea pe care dorește să o aibă; trei stări intermediare prin care crede că e nevoie să treacă pentru a ajunge în final la starea dorită.
- **Trei elevi:** Interpreții; aceștia vor citi biletele, unul starea inițială, unul stările intermediare, unul starea dorită și vor interpreta, verbal sau nonverbal, fiecare stare.
- **Un elev:** Observatorul; va nota reacțiile colegului și ale interpreților.

Veți prezenta colegilor concluziile și veți discuta despre metodele de negociere, atitudinile comunicative și emoții.

2. Formați ***echipe de câte 4 elevi***. Veți juca „Roata emoțiilor". Se confecționează dintr-un carton o roată pe care se scriu următoarele stări: agitat, nemulțumit, trist, fericit, supărat, nervos, tulburat, sigur, îngrijorat, speriat. După rotirea roții, fiecare echipă va avea de prezentat, în trei-patru minute, starea care a ajuns în dreptul ei. Modalitatea de prezentare trebuie să fie cât mai creativă (dialog, poveste, descriere, mimă, desen, scenetă, obiect). După prezentare, o altă echipă va negocia schimbarea stării inițiale. Se vor nota pe o coală de flipchart observații privind negocierea dintre echipe.

3. ***În echipe de 4-5 elevi***, alcătuiți, pe o foaie A3, un mozaic sau un puzzle din culori și sentimente. Alegeți cel puțin cinci emoții pe care să le definiți într-un mod cât mai creativ, apoi atribuiți fiecăreia câte o culoare. Veți motiva alegerea făcută. Prezentați rezultatul muncii voastre în fața celorlalți colegi.

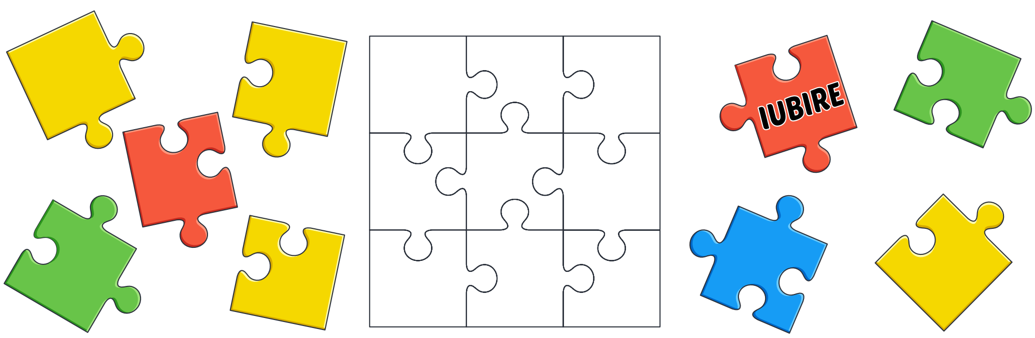

Lectură STRATEGII DE COMPREHENSIUNE

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. ***Lucrați în grupe de 3-4 elevi*** și gândiți-vă la cât mai multe texte literare sau nonliterare, citite, audiate sau vizionate, despre lume sau schimbare. Completați, pe o foaie A4, un tabel asemenea celui de mai jos.

Textul	Tipul textului	Structura	Conținutul/idei
Războiul care mi-a schimbat viața, de Kimberly Brubaker Bradley	text literar, narativ	capitole	O fetiță de 9 ani locuiește împreună cu mama sa, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Deși are un handicap, Ada nu renunță la planul ei și continuă să poarte propria bătălie pentru a demonstra că nu e cu nimic diferită de ceilalți.

2. Realizează un desen sau o machetă pentru a ilustra cum crezi că va arăta lumea peste 20-30 de ani.

CUM CONTINUĂ POVESTEA

de Ioana Pârvulescu

(fragmente)

text de bază literar

Computerul meu purta de mult timp pe ecran un dosăraș pe care scria *Poeme noi*. Era plasat în colțul de sus, din dreapta, într-un loc nebăgat în seamă, iar micile lui aripi galbene încremeniseră pe un cer cenușiu, deasupra acoperișurilor Brașovului, din fotografia aleasă ca fundal. Dacă deschideai fișierul din colț – dar eu n-o făceam niciodată –, găseai în el numai trei poeme.

Relațiile mele cu poezia sunt complicate. Am compus primele versuri în gând, la opt ani: o lungă baladă, culmea, de dragoste, pe modelul basmelor. Între opt și doisprezece ani a fost fără îndoială cea mai fericită perioadă poetică din viața mea, în care scoteam din mine nenumărate poezii, dacă le pot numi așa, toate cu rimă. Le-am copiat într-un caiet gros, de 500 de file, învelit în copertă de vinilin negru, primit în dar de la tatăl meu, cu o frumoasă dedicație. Îmi dau seama abia acum că mi s-a adresat cumva peste timp, când el bănuia poate că timpul i se terminase: „...iar dacă vor avea har, să le și publice". Nu știam, desigur, ce înseamnă har și nici nu mă sinchiseam de el, la zece ani. Coperta de vinilin crea

un buzunar interior, în care țineam ciorne scrise ca-n transă, uneori noaptea, fără să aprind lumina, și pe care abia le mai descifram a doua zi. A urmat liceul, în care am compus de toate (nimic bun, în afara unei glose), și studenția, când am trecut cu totul și fără explicații la proză. Am revenit la poezie în perioada navetei la țară, șapte ani în care, stând în picioare câte două ore pe zi într-un autobuz aglomerat, mizer, cu promoroacă în interior iarna, cu tablă încinsă vara, și unde aerul mirosea a țuică, îmi umpleam uneori timpul cu poeme. S-au pierdut, spre norocul meu, probabil.

Am debutat, ca mai toată lumea, cel puțin lumea din generația mea, cu poezie: *Lenevind într-un ochi*, un volum scris în cu totul alt registru decât cel de azi, tandru, metaforic și pufos. Totul era gândit ca o călătorie în ochii *lui*. Ca orice om îndrăgostit, trăiam în metaforă și devenisem grefiera metaforelor din trupul și mintea și lumea mea. Nu făceam niciun efort, transcriam, și uneori mă transcriam.

Cu asta mi-am luat rămas-bun pentru totdeauna, cum am crezut, de la poezia proprie. Mi-am potolit nevoia de poem în traduceri (Angelus Silesius, Rilke, ocazionale și contemporani, ca Jan Koneffke), precum și în alcătuirea antologiei *De ce te iubesc*, una dintre cărțile pe care, conform titlului, le iubesc foarte mult. În sens mai cuprinzător, căutând să aflu cu ce rimează lumea sau măcar să găsesc rimele lumii, doar din când în când foarte limpezi, am trăit mereu în poezie.

Pățisem ca naratorul din *Micul prinț*, care, descurajat în cariera lui de pictor după ce a desenat un elefant în burta unui șarpe, s-a făcut aviator. De altminteri aș scoate de acolo o bună definiție a poeziei în genere: o pălărie (în unele cazuri o aureolă) învelită într-o piele de animal viu, care pentru poet și numai pentru el este un lucru mult mai primejdios. Așadar, descurajată poetic în anul politic 1990, m-am făcut prozator (deși recunosc că m-a tentat și cariera de aviator).

Dar iată că sunt lucruri pe care pur și simplu nu le-aș putea spune altfel decât în poezie. Așa că dosărașul galben din cerul ecranului a ajuns în scurt timp – mi-e rușine să spun cât de scurt – de la trei poeme la patruzeci și nouă reținute, celelalte eșuând în *Recycle Bin*, coșul electronic plasat atât de fericit în imediata apropiere, pe aceeași coloană.

Pe vremuri, poeții scriau câte o carte într-o singură săptămână, ca trimitere și reverență adusă primei creații. Cum trăim în alt timp, degradat, am întărit ideea cu de șapte ori câte șapte zile. Fiecare săptămână cât o viață, cu de toate în ea. Nu sunt poezii scrise „sub dictare" într-o perioadă de subită inspirație, nu sunt transcrieri de metafore, ci e mai degrabă un jurnal pe care l-am acumulat interior de-a lungul anilor și căruia acum i-a venit sorocul: încercări primejdioase de a înțelege și prinde în vers lumea, cu mine cu tot în ea, pentru că poezia are acces la lucruri imposibil de exprimat în orice alte vorbe „pe-nțeles". Rimele mele apar doar uneori și nu neapărat la sfârșit de vers, adică se arată la fel de arbitrar ca potrivirile în existența de zi cu zi. Dosarul galben din cerul cenușiu a primit și un nume: *Cum continuă povestea*. E un semn de întrebare în titlu, care mă neliniștește încă. Se află aici o bună parte din viețile și din morțile mele.

Ca să scriu *Cum continuă povestea* m-am întrerupt din romanul *Inocenții*. N-am avut de ales. Pentru mine, scrisul seamănă cu toate celelalte, n-ai de ales. Vine și ți se așază singur la masă. Cred însă că de data aceasta e chiar ultima carte de poezie din viața mea. De fapt, singura. Și mai cred că în poezie se pot spune în cuvinte inocente lucruri mult mai dure decât în proză.

Ioana Pârvulescu
(n. 1960)

Citește
și alte texte ale
Ioanei Pârvulescu.

PORTOFOLIU INDIVIDUAL
Documentează-te sau cere sprijinul profesorului și adună poeziile de debut ale unor scriitori contemporani. Vei completa prezentarea cu informații privind: data apariției, publicația, reacția criticilor literari.

Nu e nici acum, pentru poeți, un an mai bun decât 1990. Nu are însă importanță: am ajuns să înțeleg că în România nu-i niciodată momentul pentru poezie. Mă simt ca-n autobuzul de navetă, când trebuia să mă salvez cumva. Poate că sunt sau suntem cu toții în autobuzul de navetă și căutăm, fiecare, un mod de a supraviețui.

Purtăm în noi mai multe vieți. Problema e pe care o actualizăm. Purtăm în noi mai multe cărți. Problema e pe care o actualizăm. Am ales-o, de data aceasta, pe cea de poezie.

23 septembrie 2014

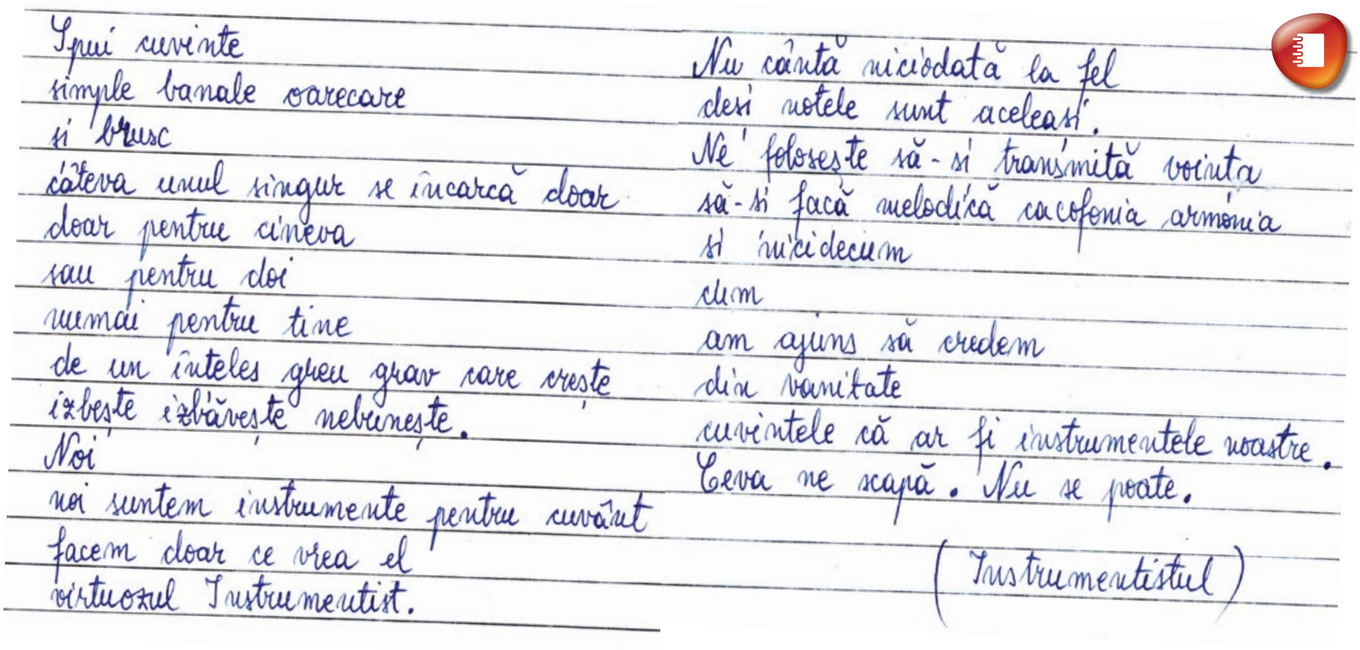
Spui cuvinte
simple banale oarecare
și brusc
câteva unul singur se încarcă doar
doar pentru cineva
sau pentru doi
numai pentru tine
de un înțeles greu grav care crește
izbește izbăvește nebunește.
Noi
noi suntem instrumente pentru cuvânt
facem doar ce vrea el
virtuozul Instrumentist.

Nu cânta niciodată la fel
deși notele sunt aceleași.
Ne folosește să-și transmită voința
să-și facă melodică cacofonia armonia
și nicidecum
cum
am ajuns să credem
din vanitate
cuvintele că ar fi instrumentele noastre.
Ceva ne scapă. Nu se poate.

(Instrumentistul)

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Notează sinonime pentru următoarele cuvinte din textul dat, folosind la nevoie un dicționar: *har*, *am compus*, *am revenit*, *tandru*, *reverență*, *încercări*, *inocente*.

2. Extrage din text trei cuvinte derivate, două compuse și unul format prin conversiune. Menționează, pentru fiecare cuvânt, modul de formare.

3. Extrage din text patru cuvinte din câmpul lexical al *creației*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Răspunde, în scris, la următoarele întrebări care privesc textul dat.

a. Câte texte se regăsesc în fișierul din colț?
b. La ce vârstă a compus Ioana Pârvulescu prima poezie?
c. Cine i-a făcut autoarei dedicația din caietul cu copertă de vinilin negru?
d. Când a revenit aceasta la poezie?
e. Ce opere a scris autoarea?
f. La ce lectură face trimitere textul?

2. Notează tipurile de texte care se regăsesc în fragmentul citat. Menționează, pentru fiecare tip de text, câte două trăsături.

3. Explică, în 5-6 enunțuri, titlul textului. Găsește apoi alt titlu care s-ar potrivi.

INTERPRETĂM

1. Transcrie definiția poeziei, din perspectiva autoarei textului dat. Explică semnificația acesteia.

2. Scrie o definiție proprie a poeziei.

3. Extrage din text patru idei care ți se par interesante și completează, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos.

Ideea	Citatul	Cuvântul-cheie	Părerea proprie
...	...	...	...

4. Explică semnificația următoarelor versuri din poezia citată: *Noi/ noi suntem instrumente pentru cuvânt/ facem doar ce vrea el/ virtuozul Instrumentist*.

5. Autoarea menționează în poezie următorul fapt: *am ajuns să credem/ din vanitate/ cuvintele că ar fi instrumentele noastre*. Scrie un text, de 80-100 de cuvinte, în care să-ți exprimi opinia despre asemănarea cuvintelor cu instrumentele.

6. Compară cele două texte în care este prezentată părerea autoarei despre poezie/creație. Realizează un plan, apoi o schiță și forma finală a comparației pe care să o prezinți colegilor. Inserează elemente grafice pentru a face prezentarea cât mai atractivă.

Vei avea în vedere:
- forma textelor;
- definirea poeziei;
- atitudinea creatorului.

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Realizează un jurnal al scriitorului, în care să notezi, pe pagini diferite și în zile diferite, trăirile tale din timpul în care ai scris texte/ compuneri/creații proprii. Poți avea ca punct de plecare ceea ce afirmă Ioana Pârvulescu: *Un jurnal pe care l-am acumulat interior de-a lungul anilor și căruia acum i-a venit momentul: încercări primejdioase de a înțelege și prinde în vers lumea, cu mine cu tot în ea, pentru că poezia are acces la lucruri imposibil de exprimat în orice alte vorbe „pe-nțeles“.*

AFLĂM

Comprehensiune = capacitatea de a pătrunde, de a înțelege ceva, în cazul nostru, un text.
Comprehensiunea textului se bazează pe:
- etapa lecturii;
- reacțiile emoționale;
- corelarea așteptărilor inițiale cu rezultatele lecturii;
- harta lecturii.

Lectura presupune interacțiunea a trei factori: **textul**, **cititorul**, **contextul**.

Lectura

Textul
- formă
- expresie
- intenția autorului

Cititorul
- elemente psihice (intenția de lectură, interesul pentru text, emoțiile trezite de un text)
- elemente sociale (intervențiile profesorului, ale colegilor)

Contextul
- structuri cognitive (cunoștințe despre limbă, text, lume)
- structuri afective
- strategii de lectură

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Realizează o pagină de jurnal, în care să notezi cum ai realizat un text sau un proiect la care ai lucrat, singur sau cu alți colegi.

2. Creează o poezie alcătuită din două-trei strofe, cu titlul *Instrumentul*.

Elemente de construcție a comunicării

VARIAȚIE STILISTICĂ. ORGANIZAREA COERENTĂ A TEXTULUI: SUCCESIUNEA IDEILOR, FOLOSIREA CORECTĂ A TIMPURILOR VERBALE ȘI A ANAFORELOR

CITIM ȘI OBSERVĂM

Citește cu atenție următorul text pentru a răspunde cerințelor.

CONFERINȚĂ

„Onorat aughitoriu,

Vom căuta să ne roskim astăzi ghespre metoda ghe a prăda grămakica în jenăre și apoi numai doară ghespre metoda intuikivă și ghespre răspunsurile neapărake, nețăsitake ghe lojica lucrului, amăsurat inkelijinții școlerului!"

Așa începe d. conferențiar. Cui nu a asistat la conferența aceasta trebuie să-i spunem că pedagogul pune întrebările și presupune și răspunsurile. Așa că urmarea, deși s-ar părea o conversație între pedagog și școlar, este însuși corpul conferenții. Iată rezumatul acestei superioare opere didactice.

Urmează conferențiarul:

PEDAGOGUL: No! ce-i grămakica?

ȘCOLERUL: Grămakica iaste...

PEDAGOGUL: No că-z ce iaște? că-z doar nu iaște vun lucru mare.

Școlerul numai apoi se răculeje și răspunghe: grămakica iaște o știință ghespre cum lucră limba și lejile mai apoi la cari se supune aceea lucrare, ghin toake punturile ghe veghere.

(I.L. Caragiale, *Un pedagog de școală nouă*)

Conform DEX, *PEDAGOG* =
1. Persoană cu pregătire specială, care se ocupă, teoretic și practic, cu munca didactică și educativă;
2. Persoană care supraveghează și ajută elevii la pregătirea lecțiilor într-o școală sau într-un internat.
3. (În Antichitate) Sclav instruit care însoțea pe copiii stăpânului la școală și îi ajuta la pregătirea lecțiilor.
pedagog = *educator*, *institutor*, *învățător*, *profesor*

1. Extrage din text cinci cuvinte care sunt folosite greșit și scrie pe caiet forma corectă a fiecăruia.
2. Explică diferența dintre textul scris îngroșat și restul textului.
3. Unde crezi că poate fi folosit un astfel de text. Argumentează răspunsul.
4. Transcrie textul, utilizând limbajul literar.
5. Poți viziona schița lui Caragiale pusă în scenă, pe internet. Argumentează de ce un astfel de limbaj deteriorează înțelegerea textului.

AFLĂM

În unele texte, elementele care țin de organizarea textului aparțin oralității (ca în textul de mai sus) sau vorbirii mai puțin îngrijite. Ideile exprimate nu sunt întotdeauna clare, din cauza cuvintelor cu formă neliterară, detaliilor, întreruperilor și a parantezelor neimportante.

Anafora este un procedeu/figură de stil care constă în repetarea aceluiași cuvânt la începutul mai multor propoziții/fraze succesive, pentru accentuarea unei idei sau pentru obținerea unor simetrii.

Exemplu: *Pă aia a așteptat-o copiii ei, ea a plecat la copiii ei. Pă mine m-a așteptat mătușa mea, am mers la ea, la ea acasă.*

De aceea, unele texte sunt reorganizate, ducând la eliminarea repetițiilor și a detaliilor inutile, transpunerea dialogului în vorbire indirectă sau rezumarea acestuia, oferirea de precizări suplimentare, clarificarea anaforelor.

EXERSĂM

1. Înregistrează cu telefonul sau cu reportofonul un dialog între doi colegi despre utilizarea corectă a limbii în vorbire și în scris.

2. Rescrie textul înregistrat. Descrie schimbările realizate.

3. Compară cele două texte și corectează textul scris, astfel încât să fie utilizat un limbaj standard, să fie un text coerent, să respecte succesiunea ideilor.

4. Gândește-te la o situație în care ți-a fost dificil să comunici și să fii coerent. Scrie, în acest sens, un text de cel puțin cinci enunțuri în care exprimarea să fie cu un limbaj mai puțin îngrijit. Rescrie textul folosind un limbaj literar (îngrijit).

VALORIFICĂM

Anafora se regăsește atât în textele care conțin limba vorbită, cât și în texte literare. Având ca model textele de mai jos, caută alte texte literare în care să fie prezentă anafora. Explică valoarea utilizării ei ca figură de stil.

Model:

Pe dealurile-albastre
De sânge urcă luna
De sânge pare lacul.
(G. Bacovia, *Amurg*)

Același vis vă dă ocol (...)
Din streșini ploile vi-l cântă,
Din streșini ploile vă mint...
(O. Goga, *Așteptare*)

Redactare

ETAPELE SCRIERII ȘI ORGANIZAREA COERENTĂ A TEXTULUI

NE AMINTIM

Etapele scrierii unui text sunt:

1. Pregătirea:
- propunerea și analiza sarcinii de lucru;
- documentarea și selectarea informației;

2. Redactarea propriu-zisă:
- elaborarea planului;
- redactarea textului;
- revizuirea textului;

3. Prezentarea:
- în fața unui public;
- feedback din partea profesorului/evaluatorului sau a colegilor;
- grila de evaluare a prezentării;
- analizarea feedbackului și integrarea sugestiilor într-o nouă formă a textului.

EXERSĂM

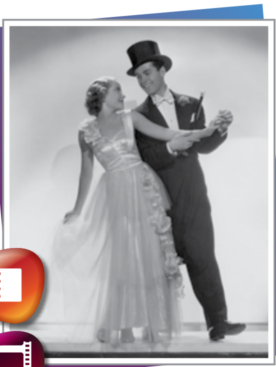

1. Vei avea de realizat un proiect, în care vei scrie un text despre un loc din lume care s-a schimbat și pe care ai vrea să-l vizitezi. În acest scop, te vei ajuta de următoarele cerințe.

- Precizează cum obții informații despre locul în care dorești să călătorești.
- Ca să le prezinți colegilor tăi locul ales prin care pot călători fictiv, ce modalitate ai alege (de exemplu: film, jurnal de călătorie, blog, album de prezentare, videoclip etc.)?
- Menționează care sunt etapele redactării unui text, așa cum le-ai învățat în clasele anterioare.
- Realizează planul textului, notând ideile pe care le vei evidenția în fiecare parte (introducere, cuprins, încheiere).
- Redactează o ciornă a textului. Urmărește succesiunea logică a ideilor, dezvoltându-le, revizuiește și corectează textul dacă va fi nevoie. Vei avea în vedere succesiunea ideilor, utilizarea corectă a timpurilor verbale, a ortografiei și a punctuației.
- Dă o formă finală textului și pregătește prezentarea acestuia cât mai creativ, punând accent pe convingerea și sensibilizarea auditoriului.
- Redactează, împreună cu colegii, o grilă de evaluare pe baza căreia vor fi evaluate textele/ proiectele.
- Fii atent la sugestiile făcute de alți colegi și dă textului o formă nouă în funcție de acestea.
- Poți folosi ca sugestie videoclipul din varianta digitală a manualului, care prezintă schimbările din modă petrecute de-a lungul timpului.

2. Realizează un text (narativ, descriptiv, argumentativ sau explicativ), de minimum 100 de cuvinte, cu titlul *Explorare* (o lume în care omul a intervenit cu modificări), în care vei introduce și elemente grafice. Vei prezenta textul în fața colegilor și îl vei revizui în funcție de sugestiile acestora.

Pentru redactarea și prezentarea textului, vei avea în vedere următoarea grilă de evaluare.

Criteriu	Da	Nu
Relatarea întâmplărilor într-o succesiune logică		
Respectarea unității compoziției		
Utilizarea unui registru de comunicare, stil și vocabular adecvate conținutului		
Respectarea normelor de ortografie și de punctuație în vigoare		
Trecerea logică de la o idee la alta		
Pregătirea adecvată a prezentării		
Organizarea prezentării pentru a fi ușor de urmărit		
Adoptarea unei ținute și mimici adecvate		
Utilizarea unui limbaj fluent și clar		
Captarea și menținerea atenției audienței pe tot parcursul prezentării		
Atingerea tuturor cerințelor sarcinii de lucru		
Încadrarea în timpul acordat pentru prezentare		

CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC ȘI CIRCUMSTANȚIALA DE LOC

NE AMINTIM

Circumstanțialul de loc și realizările sale

Circumstanțialul de loc este partea secundară de propoziție care determină un verb, o locuțiune verbală, un adjectiv sau o interjecție, arătând locul în care se desfășoară acțiunea.

Ne ducem spre Brașov. (cuvântul regent – verbul *ne ducem*)
A luat-o la sănătoasa din acel loc. (cuvânt regent – locuțiunea verbală *a luat-o la sănătoasa*)
Cartea lăsată acolo este nouă. (cuvânt regent – adjectivul *lăsată*)
Hai spre casă. (cuvântul regent – interjecția *hai*)

Circumstanțialul de loc răspunde la întrebările: *unde?*; *de unde?*; *până unde?*; *încotro?*, adresate cuvântului regent.

Circumstanțialul de loc se realizează prin:
- substantiv: *M-am așezat pe o piatră.*
- pronume: *S-au aprins deasupra lui stelele.*
- numeral: *Am ajuns până la cei doi.*
- adverb: *Soarele s-a înfipt pe creștetul cerului și de acolo dogorește.*
- verb la formă nepersonală: *Și pe la scăldat am dat o raită*.

Piața Sfatului, Brașov

CITIM ȘI OBSERVĂM

a. Salcia nu crește **pe dealuri**.
Salcia nu crește **unde sunt dealuri**.

b. Locuiește **la prietenul** său.
Locuiește **la cine și-a manifestat prietenia**.

Discutați în clasă despre cuvintele și propozițiile scrise îngroșat. Precizați ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate, ce rol au propozițiile evidențiate în frazele din care fac parte și stabiliți legătura dintre cuvinte și propoziții în fiecare situație.

AFLĂM

Propoziția subordonată circumstanțială de loc (CL) reprezintă o realizare propozițională a circumstanțialului de loc la nivelul frazei.

Se vede lacul argintiu departe. = circumstanțial de loc
↓↑
Se vede lacul argintiu unde abia îți ajunge privirea. = circumstanțială de loc

Regentul circumstanțialei de loc poate fi:
- un verb: *Locuiește*[1]/ *unde ți-am spus*.[2]/
- locuțiune verbală: *A luat-o la sănătoasa*[1]/ *încotro a văzut cu ochii*.[2]/
- o interjecție: *Hai*[1]/ *unde este locul întâlnirii*.[2]/
- un adjectiv: *Caietul așezat*[1]/ *unde l-am lăsat*[2]/ *este deschis*.[1]/
- un adverb: *A rămas acolo*[1]/ *unde este locul copilăriei lui*.[2]/

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Circumstanțialul de loc se poate realiza prin adverb și substantiv cu prepoziție.

Barza și-a făcut cuib *deasupra*. (adverb)
Barza și-a făcut cuib *deasupra* ***coșului*** de pe acoperiș. (prepoziție + substantiv)

Această situație este întâlnită și în cazul următoarelor adverbe și locuțiuni adverbiale: *dedesubt, înainte, înapoi, în față, în spate, în stânga*.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Unde este adverb relativ și are funcție sintactică de circumstanțial de loc, atunci când introduce o circumstanțială de loc. În situația în care introduce altă propoziție circumstanțială, *unde* este conjuncție subordonatoare.

De exemplu:

Unde a nins,[1]/ au discutat schimbarea locului pentru excursie.[2]/

Propoziția 1 – propoziție secundară

Propoziția 2 – propoziție principală

(din ce cauză au discutat?)

unde – conjuncție subordonatoare

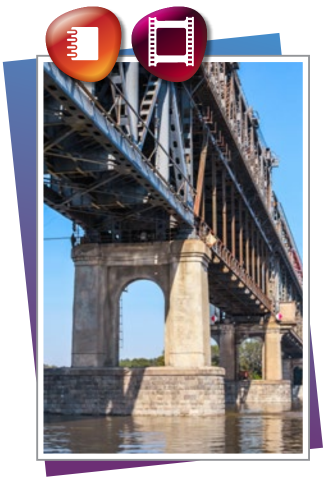

Propoziția subordonată circumstanțială de loc poate fi relativă – introdusă prin pronume și adjective relative, pronume nehotărâte, adverbe relative.

Stătea [1]/ *lângă cine îi făcea plăcere*.[2]/
Merge [1]/ *la oricine îl cheamă*.[2]/
A plecat [1]/ *unde a fost chemat*.[2]/

Topica și punctuația

Propoziția subordonată circumstanțială de loc stă, de regulă, **după elementul regent**, putând fi:

a. plasată după propoziția regentă: *Te duci* [1]/ *pe unde vezi*.[2]/

b. intercalată în regentă: *Venind* [1]/ *dincotro bătea vântul* [2]/ *mergea mai repede*.[1]/

(1 – propoziție regentă, 2 – propoziție subordonată circumstanțială de loc)

Propozițiile circumstanțiale de loc sunt **despărțite prin virgulă** de propoziția regentă **atunci când se află înaintea acesteia**.

de exemplu: *Oriunde există copii, este și multă bucurie*.

Propoziția circumstanțială de loc poate avea în propoziția regentă **corelative adverbiale**:

Unde îl punea,[1]/ *acolo se așeza*.[2]/

EXERSĂM

1. Transcrie circumstanțialele de loc din textul următor, precizând părțile de vorbire prin care sunt realizate acestea.

„Izvorul ei era în munte, sub o stâncă, și ciobanii îl adunau și-l depănau în jgheaburi, cât ținea o poiană, iar pe urmă, îi dădeau drumul în creștetul brazilor. Alte câteva pâraie țâșneau mai jos de printre pietre și întreiau puterile râului. Pe lângă el, cobora, chinuită, singura cărare mai lesnicioasă celor câteva case de oameni, întemeiate în acest cuib de vulturi."

(Gala Galaction, *La vulturi!*)

2. Împarte, pe caiet, următoarele fraze în propoziții și identifică propozițiile circumstanțiale de loc. Rescrie enunțurile *a* și *d*, realizând contragerea propozițiilor subordonate în părți de propoziție corespunzătoare.

a. Mergea în neștire încotro îl purtau pașii.
b. Unde mergea, acolo îl întâlnea.
c. Se îndreptau către cine îi chema.
d. De unde vin eu, nu s-a auzit de una ca asta.
e. Pe unde am trecut, străluceau în lumini albe marile clădiri ridicate în ultimul timp.
f. Vei vedea peisaje dintre cele mai încântătoare oriunde te vei duce pe întinsul țării noastre.
g. „Drumul care merge de la Giurgiu spre București trece printr-o câmpie șeasă și deschisă, afară numai dintr-un loc, două poștii departe de această capitală, unde el se află strâns și închis între niște dealuri păduroase."

(Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

h. „Își duce fuiorul
Încotro îl poartă dorul,
Îl fură cărarea
De pe unde curge zarea,
Își limpezește ia
Unde cântă ciocârlia..."

(Maria Evoneta Goran, *Vântul*)

3. Realizează, pe caiet, expansiunea circumstanțialelor de loc scrise îngroșat în propoziții subordonate circumstanțiale de loc.

a. **Acolo** plouă foarte mult.
b. **Pretutindeni** se întind câmpii mănoase.

c. L-am întâlnit **în tabăra** de la munte.
d. Haideți **la ștrand**!
e. Noi am plecat **într-un loc** exotic.
f. **În dreptul celui de-al doilea**, se afla prietenul meu, Mircea.
g. Am găsit jucării risipite **prin cameră**.

4. Completează, pe caiet, următoarele fraze cu propoziții subordonate circumstanțiale de loc potrivite.

a. Călătoresc de câteva zile ... .
b. A fost în vizită ... .
c. Eu și fratele meu vom așeza cortul ... .
d. După o săptămână se vor întoarce ... .
e. S-a stabilit pentru o zi ... .
f. Drumul merge ... .
g. Dan și Maria au poposit ... .
h. Haide ... .

REȚINEM

Propoziția subordonată circumstanțială de loc

- Este o realizare propozițională a circumstanțialului de loc la nivelul frazei.
- Poate fi doar relativă.
- Este plasată după regentă, intercalată în aceasta sau așezată înaintea ei.

VALORIFICĂM

Formați perechi. Veți realiza un dialog de 10-15 replici despre locurile pe care le-ați vizitat/ați vrut să le vizitați în vacanța de vară. Veți integra în dialog patru propoziții subordonate circumstanțiale de loc și patru circumstanțiale de loc. Veți prezenta dialogul în fața clasei.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR
Vă imaginați că sunteți voluntari la o agenție de turism. Realizați o prezentare a locurilor pe care le promovați pentru excursii și concedii. Prezentarea poate fi cât mai creativă (reclamă, album, jurnal, blog, pliant etc.)

CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP ȘI CIRCUMSTANȚIALA DE TIMP

NE AMINTIM

Circumstanțialul de timp și realizările sale

Circumstanțialul de timp este partea secundară de propoziție care determină un verb, o locuțiune verbală, un adjectiv sau o interjecție, arătând timpul când se desfășoară acțiunea.

El lucrează <u>până târziu</u>. (cuvântul regent – verbul *lucrează*)
Și-a adus aminte de ziua ei <u>târziu</u>. (cuvântul regent – locuțiunea verbală *și-a adus aminte*)
Cartea cumpărată <u>azi</u> este captivantă. (cuvântul regent – adjectivul *cumpărată*)
Hai <u>acum</u> la săniuș. (cuvântul regent – interjecția *hai*)

Circumstanțialul de timp răspunde la întrebările: *când?*, *până când?*, *de când?*, *cât timp?*, adresate cuvântului regent.

În textele narative și în cele descriptive se întâlnesc circumstanțialele de loc și de timp, pentru că acestea exprimă circumstanțele/împrejurările în care se desfășoară evenimentele (indici de loc și de timp).

ATENȚIE!
Nu trebuie să se confunde adverbul **înainte** cu prepoziția **înaintea**:
Înainte te îmbrăcai mai modern.
(*înainte* – adverb, cu funcție sintactică de circumstanțial de timp)
Am ajuns la școală *înaintea* ***colegilor*** mei.
(*înaintea* – prepoziție, introduce un circumstanțial de timp realizat prin substantiv)

Circumstanțialul de timp se realizează prin:
- substantiv: *În vacanță mergem la bunici.*
  A sosit înaintea colegului său.
- pronume: *A plecat după el, nu înainte.*
- numeral: *A ajuns acasă după cei doi.*
- adverb: *Odată timpul se scurgea mai lent.*
- verb la formă nepersonală: *Până a te vizita vom cumpăra niște prăjituri.* (infinitiv)
  Urcând dealul, s-a accidentat la picior. (gerunziu)
  Ajuns la școală, și-a amintit rezolvarea problemei. (participiu)

CITIM ȘI OBSERVĂM

a. Este un băiat cuminte **de mic**.
Este un băiat cuminte **de când îl știu**.

b. Și-a adus aminte de el **văzându**-l.
Și-a adus aminte de el **când l-a văzut**.

Discutați în clasă despre cuvintele și propozițiile scrise îngroșat. Precizați ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate, ce rol au propozițiile evidențiate în frazele din care fac parte și stabiliți legătura dintre cuvinte și propoziții în fiecare situație.

AFLĂM

Propoziția subordonată circumstanțială de timp (CT) reprezintă o realizare propozițională a circumstanțialului de timp la nivelul frazei.

Vom merge la mare în vacanță. = circumstanțial de timp
↓↑
Vom merge la mare când va veni vacanța. = circumstanțială de timp

Regentul circumstanțialei de timp poate fi:
- un verb: *Marius a ieșit*[1]/ *când a auzit alarma.*[2]/
- o locuțiune verbală: *A luat-o la fugă*[1]/ *când a auzit vestea.*[2]/
- un adjectiv: *Echipa de handbal a școlii a fost victorioasă*[1]/ *când a jucat în deplasare.*[2]/
- un adverb: *El răspunde corect atunci*[1]/ *când învață temeinic.*[2]/
- o interjecție: *Hai*[1]/ *când îți spun!*[2]/

Propoziția subordonată circumstanțială de timp poate fi:
- relativă – introdusă prin adverb sau pronume relativ.
  Va răspunde[1]/ *când va dori.*[2]/
  Va prezenta proiectul[1]/ *după cine vorbește acum.*[2]/
- conjuncțională – introdusă prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale (*până*, *până ce*, *imediat ce*, *îndată ce*, *(ori) de câte ori*, *câtă vreme*).
  Imediat ce am auzit soneria[1]/, *am mers la ușă.*[2]/

Topica și punctuația

Propoziția subordonată circumstanțială de timp stă, de regulă, **după propoziția regentă**:
Eu citesc bine[1]/ *numai când este liniște profundă.*[2]/

Când e plasată **înaintea regentei**, circumstanțiala de timp **se desparte prin virgulă** de aceasta.
Ori de câte ori mergem în excursie,[1]/ *ne documentăm cu privire la zona vizată.*[2]/

Propoziția circumstanțială de timp poate avea în propoziția regentă **corelative adverbiale**:
Când mă va întreba,[1]/ *atunci îi voi răspunde.*[2]/

ATENȚIE!
Conectorul adverbial **când** poate introduce și alte propoziții (necircumstanțiale).
Nu a știut[1]/ *când va ajunge.*[2]/ (completivă directă)
Se gândea[1]/ *când va primi coletul.*[2]/ (completivă prepozițională)
Dacă introduce altă propoziție circumstanțială, **când** devine conjuncție subordonatoare.
Când nu a știut a pierde,[1]/ nu a înțeles atitudinea celorlalți.[2]/ (propoziție secundară)

EXERSĂM

1. Transcrie circumstanțialele de timp din textele date, precizând părțile de vorbire prin care sunt realizate acestea.

a. „Huțu însă nici acum nu mergea iute.

El era băiat de cinci ani, când plecase maică-sa, o ținea bine minte, și precum a așteptat zece ani, ca să o vadă, mai putea să aștepte încă cinci minute."

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

b. „Șoimaru nu s-a arătat până a doua zi în sat. Pe după miezul nopții trecuse pe la fântâna lui Grozav și avusese tainic sfat cu oștenii lui.[…]

Un soare blând răsări a doua zi, într-o duminică, ș-o lumină prietinoasă se împânzi peste sat, asupra căsuțelor albe ș-a livezilor desfrunzite."

(Mihail Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*)

2. Desparte, pe caiet, următoarele fraze în propoziții și identifică subordonatele circumstanțiale, specificând felul lor.

a. Ne bucurăm când avem noroc.
b. Talentată, de când era tânără, a devenit mai târziu pictoriță.
c. Stau până când rezolvăm problema.
d. Te caut imediat ce ajung acasă.
e. L-am recunoscut înainte să-l văd.
f. Când mă deșteptai, soarele pășise de mult peste meridiană.
g. Vom trimite pachetul de îndată ce vom primi comanda de la el.
h. Cum te depărtezi puțin de el, nu se mai aude nimic.
i. „Măriuca și Vlad se îndemnau și se împingeau unul pe altul, până când intrau în roata pulberilor umede, ridicate din căderea șuvoiului, și, când se simțeau stropiți pe ochi, dădeau fuga înapoi, cu mare haz."

(Gala Galation, *La vulturi!*)

j. „Când soarele se pleacă spre apus, când murgul serii începe a se destinde treptat peste pustii, farmecul tainic al singurătății crește și mai mult în sufletul călătorului."

(Al. Odobesu, *Pseudo-kinegheticos*)

k. ,,Moromete plecase cu Tudor Bălosu pe același drum ca și întâia oară, ieșiseră din regiunea de șes unde nimeni nu avea nevoie de porumb și, după ce făcură un popas la oborul din Pitești, o luaseră pe șoseaua care ducea spre creierul munților, cu ținta Răchitele, un sat mare, cunoscut de Tudor Bălosu ca fiind o piață bună de desfacere."

(Marin Preda, *Moromeții*)

3. Realizează, pe caiet, expansiunea circumstanțialelor de timp scrise îngroșat în propoziții subordonate corespunzătoare.

a. M-am trezit **până a răsări** soarele.
b. Ne-a vizitat **ieri**.
c. Am văzut un măr plantat **azi**.
d. A sosit **înaintea mamei**.
e. M-am trezit **dis-de-dimineață**.
f. Vino **înainte de a se însera**.
g. **De tânără** pictează.

4. Completează, pe caiet, următoarele fraze cu propoziții circumstanțiale de timp potrivite.

a. S-a întors acasă … .
b. L-a observat … .
c. M-am dus la el … .
d. Locuiește la oraș … .
e. Acolo va rămâne … .
f. Venea la noi … .
g. S-a plimbat … .

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Documentați-vă și realizați o prezentare a diferitelor tipuri de fântâni. Însoțiți materialul cu imagini (fotografii sau desene).

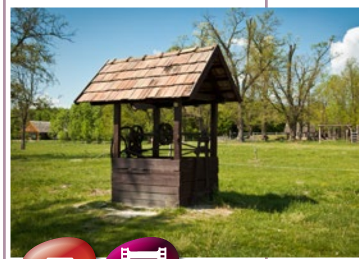

ATENȚIE!

Nu confunda omofonele:

demult – de mult

<u>*Demult*</u> oamenii erau mai atenți cu natura. (cândva)

Nu l-am mai întâlnit <u>*de mult*</u>. (de o vreme îndepărtată)

altădată – altă dată

<u>*Altădată*</u> ai fost mai atent. (odinioară)

Ne întâlnim <u>*altă dată*</u>. (în altă împrejurare)

odată – o dată

A fost <u>*odată*</u> un împărat. (cândva)

Am rezolvat <u>*o dată*</u> exercițiul și am obținut rezultatul corect. (nu de mai multe ori)

REȚINEM

Propoziția subordonată circumstanțială de timp

- Este o realizare propozițională a circumstanțialului de timp la nivelul frazei.
- Poate fi relativă și conjuncțională.
- Este plasată după regentă sau înaintea acesteia.

VALORIFICĂM

Scrie o reclamă pentru *un mouse* sau *un stilou albastru*, în care să folosești un circumstanțial de timp și două propoziții circumstanțiale de timp. Pentru a fi convingător, realizează și un desen al obiectului sau creează un clip pentru reclamă.

CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD ȘI CIRCUMSTANȚIALA DE MOD

NE AMINTIM

Circumstanțialul de mod și realizările sale

Circumstanțialul de mod este partea secundară de propoziție care determină un verb, o locuțiune verbală, un adjectiv, un adverb sau o interjecție, arătând felul în care se desfășoară acțiunea.

El lucrează <u>cu atenție</u>. (cuvântul regent – verbul *lucrează*)

I-a părut rău <u>foarte tare</u> de lucrurile spuse. (cuvântul regent – locuțiunea verbală *i-a părut rău*)

Era isteață <u>ca o savantă</u>. (cuvântul regent – adjectivul *isteață*)

Așa, <u>instantaneu</u>, mi-am amintit de tine. (cuvântul regent – adverbul *așa*)

Hai <u>repede</u>. (cuvântul regent – interjecția *hai*)

Circumstanțialul de mod răspunde la întrebările: *cum?*, *în ce fel/mod?*, *cât?* adresate cuvântului regent.

Circumstanțialul de mod se realizează prin:

- substantiv: *Scrie <u>cu plăcere</u> orice compunere*.
- pronume: *Vlad este mai înalt <u>decât mine</u>*.
- numeral: *În coloană, toți vor scrie <u>ca primul</u>.*
- adverb: *Mihai vorbește <u>cursiv</u> germana*.
- verb la formă nepersonală: *A plecat <u>fără a saluta</u>*. (infinitiv)
Mergea <u>șchiopătând</u>. (gerunziu)
- interjecție: *L-a auzit venind <u>pâș-pâș</u>*.

CITIM ȘI OBSERVĂM

a. E dulce **ca o prăjitură**.
E dulce **cum este prăjitura**.

b. A citit **fără a se opri**.
A citit **fără să se oprească**.

Discutați în clasă despre cuvintele și propozițiile scrise îngroșat. Precizați ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate, ce rol au propozițiile evidențiate în frazele din care fac parte și stabiliți legătura dintre cuvinte și propoziții în fiecare situație.

AFLĂM

Propoziția subordonată circumstanțială de mod (CM) reprezintă o realizare propozițională a circumstanțialului de mod la nivelul frazei.

El învață bine. = circumstanțial de mod

El învață cum știe. = circumstanțială de mod

Regentul circumstanțialei de mod poate fi:
- un verb: *Se poartă cu tine*[1]/ *cum te porți și tu cu ei*.[2]/
- o locuțiune verbală: *Și-a bătut joc de el*[1]/ *cum n-o făcuse nimeni*.[2]/
- un adjectiv: *Era harnic*[1]/ *cum mi-ai zis*.[2]/
- un adverb: *Ana m-a sfătuit bine*[1]/ *precum a învățat*.[2]/
- o interjecție: *Hai la mine*[1]/ *cât poți de repede*.[2]/

Propoziția subordonată circumstanțială de mod poate fi:
- relativă – introdusă prin adverbul relativ.

  Lucrează[1]/ *cum știe mai bine*.[2]/
- conjuncțională – introdusă prin conjuncția *precum* și locuțiunile conjuncționale *ca și cum*, *ca și când*, *după cum*, *fără să*.

  A acționat[1]/ *precum am stabilit în protocol*.[2]/

Topica și punctuația

Propoziția subordonată circumstanțială de mod stă, de regulă, **după propoziția regentă**:

S-a îmbrăcat[1]/ *cum i-am spus*.[2]/

Când e plasată **înaintea regentei**, circumstanțiala de mod **se desparte prin virgulă** de aceasta.

Cu cât repetă,[1]/ *cu atât știe mai bine*.[2]/

Propoziția circumstanțială de mod poate avea în propoziția regentă **corelative adverbiale**:

Cum e fapta,[1]/ *astfel va fi și răsplata*.[2]/

ATENȚIE!

Conectorul adverbial **cum** poate introduce și alte propoziții (necircumstanțiale):

Nu a întrebat[1]/ *cum ai reușit*.[2]/ (completivă directă)

Se gândește[1]/ *cum să rezolve exercițiul*.[2]/ (completivă prepozițională)

M-a fascinat modul[1]/ *cum a soluționat problema*.[2]/ (atributivă)

Dacă introduce altă propoziție circumstanțială, **cum** devine conjuncție subordonatoare:

Cum a sunat telefonul,[1]/ și-a amintit de întâlnire.[2]/ (circumstanțială de timp)

EXERSĂM

1. Transcrie circumstanțialele de mod din enunțurile date, precizând părțile de vorbire prin care sunt realizate acestea.

a. Andrei vorbea asemenea celor doi.
b. Câștigă mai mult decât mine.
c. El învață bine.
d. Victoria se uita cu îndârjire.
e. Conduceau pe călăreți fără a-i expune la cel mai mic pericol.
f. Zăpada era înaltă de un metru.
g. El aleargă mai repede decât cei doi.
h. Rochia era roșie asemenea unui bujor.

2. Transcrie următoarele fraze în caiet, despărțindu-le în propoziții. Apoi identifică subordonatele circumstanțiale, specificând felul lor.

a. S-a îndepărtat de obstacol precum a fost învățat.
b. S-a comportat ca și cum nu se petrecuse nimic.
c. A procedat cum a crezut când și-a dat seama de greșeală.
d. S-a trezit devreme, fără să se fi odihnit suficient.
e. S-a îndepărtat de unde stătea, fără să spună ceva.
f. Se mișcă încet, după cum a fost sfătuit de medic.
g. „De la o vreme, musca își schimbă planul de atac și începu să bată părțile mai slabe ale citadelei, ca și cum adică Pisicuța n-ar fi avut nici picioare, nici coadă, nici dinți...“

(Calistrat Hogaș, *Singur*)

h. ,,Îi umbla prin minte să-i spună că e foarte ostenit și nu găsea cuvintele, ca și cum n-ar mai fi avut puterea să exprime niciun gând.“

(Liviu Rebreanu, *Pădurea spânzuraților*)

3. Realizează, pe caiet, expansiunea circumstanțialelor de mod scrise îngroșat în propoziții subordonate corespunzătoare.

a. A primit vestea **fără a se emoționa**.
b. Citește **expresiv**.
c. Copilul vorbea **tare**.
d. A plecat **pe neașteptate**.
e. Merge **șontâc-șontâc**.
f. A acționat **fără a judeca**.

4. Completează, pe caiet, următoarele fraze cu propoziții circumstanțiale de mod potrivite.

a. Astăzi a plouat ... .
b. Mâine voi fi la ora nouă pe terenul de sport, ...
c. L-am strigat ... .
d. S-a oprit în parc ... .
e. Le-a cerut scuze pentru greșeala lui ... .
f. A fost fericit ... .
g. Venea voios spre mine ... .

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Documentați-vă despre modalitățile de călătorie în diferite țări ale lumii, la diferite vârste. Veți reda, în prezentarea voastră, informații legate de documentele de călătorie, vizele necesare, alte situații specifice.

REȚINEM

Propoziția subordonată circumstanțială de mod

- Este o realizare propozițională a circumstanțialului de mod la nivelul frazei.
- Poate fi relativă și conjuncțională.
- Este plasată după regentă sau înaintea acesteia.

VALORIFICĂM

Scrie o pagină de jurnal, despre o călătorie într-o țară de pe alt continent, în care să folosești atât circumstanțiale de mod, cât și propoziții subordonate circumstanțiale de mod. Vei face schimb de jurnale cu colegul de bancă și veți marca fiecare circumstanțialele de mod și propozițiile subordonate circumstanțiale de mod.

Lectură

TEXT EPIC. DEZBATERI PE MARGINEA TEXTELOR CITITE

FATA DE HÂRTIE

de Guillaume Musso

(fragment)

text literar alternativ

28

Încercarea

Cititorul poate fi considerat personajul
principal al romanului, la egalitate cu autorul;
fără el, nimic nu se face.
Elsa TRIOLKT

Cum putea un hotel să aibă o bibliotecă atât de somptuoasă?

În mod vizibil, nu doar clinica profitase de generozitatea bogatului emir. Ce frapa cel mai mult era aspectul patinat și „elitist“ al locului: te-ai fi crezut în sala de lectură a unei prestigioase universități anglo-saxone și nu în biblioteca unui club de vacanță. Mii de lucrări elegant legate umpleau rafturile înconjurate de coloane corintice. În acest cadru silențios și intim, masivele uși sculptate, busturile din marmură și lambriurile vechi te proiectau cu câteva secole în urmă. Singura concesie făcută modernității: computerele ultimul model încastrate în mobilierul din lemn de nuc.

Mi-ar fi plăcut la nebunie să pot lucra într-un asemenea loc când eram mai tânăr. La mine acasă, nu exista birou. Îmi făceam temele închis în toaletă, cu o planșă pe genunchi în chip de birou și cu o cască de protecție pe cap pentru a înăbuși strigătele vecinilor.

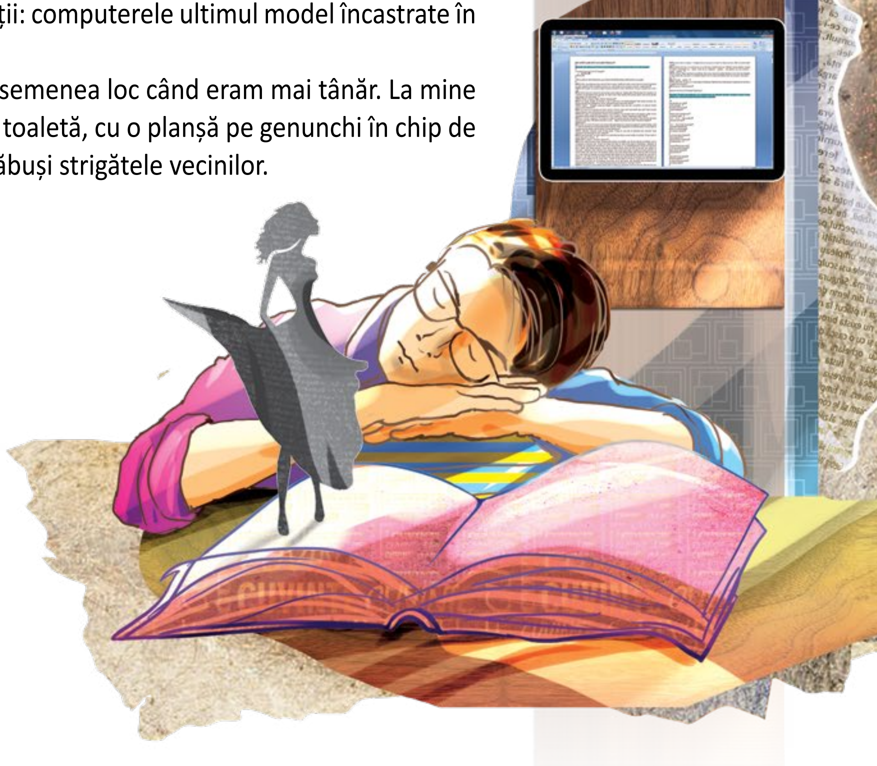

Cu ochelarii ei rotunzi, cu puloverul din mohair și fusta ecosez, chiar și bibliotecara dădea impresia că fusese teleportată din alt univers. În timp ce-i arătam lista cărților pe care voiam să le consult, îmi mărturisi că eram primul „cititor“ al zilei:

– În vacanță, clienții hotelului preferă în general să meargă la plajă decât să-l citească pe Georg Wilhelm Friedrich Hegel.

Am schițat un zâmbet în timp ce ea îmi întindea un vraf de cărți însoțit de o cană de ciocolată caldă cu mirodenii mexicane. Ca să citesc la lumină naturală, m-am instalat lângă una din ferestrele mari, alături de un glob pământesc al lui Coronelli, și m-am apucat de lucru fără să mai stau pe gânduri.

Jean-Paul Charles
Aymard Sartre
(1905-1980)

*

Atmosfera era numai bună pentru studiu. Liniștea nu era tulburată decât de zgomotul paginilor întoarse și de ușoara alunecare a stiloului meu pe hârtie. Pe masa din fața mea, deschisesem mai multe lucrări de referință pe care le analizasem minuțios în timpul studenției, printre care *Ce este literatura?* de Jean-Paul Sartre, *Lector in fabula* de Umberto Eco și *Dicționarul filosofic* al lui Voltaire. În două ore, luasem vreo zece pagini de note. Eram în elementul meu: înconjurat de cărți, într-o lume de liniște și reflecție. Mă simțeam din nou profesor de literatură.

– Uau! Zici că ești la facultate! exclamă Milo, debarcând în augusta sală precum un câine într-un joc de popice.

Își puse geanta de umăr pe unul din fotoliile Charleston și se aplecă peste umărul meu:

– Ei, găsești ceva?

– S-ar putea să am un plan de bătaie, cu condiția să accepți să mă ajuți.

– Bineînțeles că o să te ajut!

– Atunci, trebuie să ne împărțim rolurile, am zis eu punând capacul la stilou. Tu te întorci la Los Angeles, pentru a încerca să găsești ultimul exemplar cu defect. Știu că este o misiune imposibilă, dar, dacă este distrus, Billie va muri, asta-i o certitudine.

– Și tu?

– Eu o s-o duc la Paris s-o vadă medicul pe care mi l-a recomandat Aurore, pentru a încerca măcar să oprim boala, dar mai ales…

Mi-am adunat foile cu note ca să fiu mai clar în explicația mea.

– Mai ales?

– Trebuie să scriu al treilea volum al romanului meu pentru a o trimite pe Billie înapoi în lumea imaginară.

Milo se încruntă:

– Nu înțeleg foarte bine cum scrierea unei cărți o va duce *concret* înapoi în universul ei.

Mi-am luat blocnotesul și, în maniera dr. Philipson, am încercat să pun la un loc elementele cele mai importante din deducția mea.

– Lumea reală este cea în care trăim noi, tu, Carole și cu mine. Asta e viața adevărată, câmpul pe care putem să acționăm și pe care îl împărțim cu semenii noștri: ființele umane.

– Până aici, sunt de acord.

– La capătul opus, lumea imaginară este cea a ficțiunii și a reveriei. Ea reflectă subiectivitatea fiecărui cititor. În aceasta evolua Billie, am explicat eu însoțindu-mi afirmația de câteva note sumare:

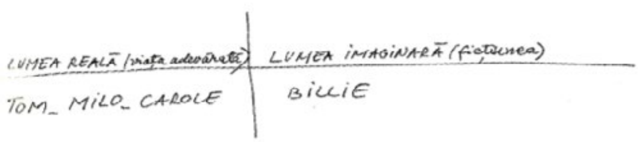

– Continuă, îmi ceru Milo.

– Cum ai zis-o tu însuți, Billie a putut trece frontiera care separa cele două lumi din cauza unui accident industrial: tipărirea defectuoasă a o sută de mii de exemplare din cartea mea. E ceea ce tu ai numit „poartă de intrare“:

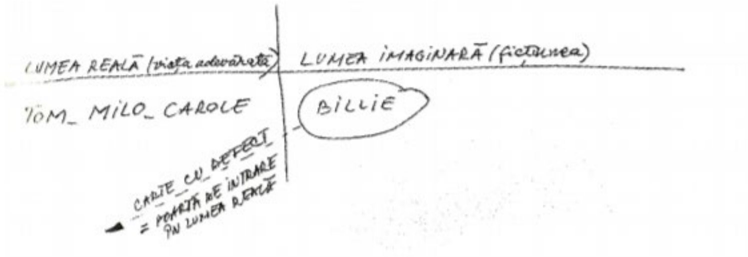

– Îhî, îhî, încuviință el.

– Deci, acum, Billie e pe cale de a se stinge într-un mediu care nu este al ei.

– Și singurul mod de a o salva, sări el, este să găsim exemplarul defect pentru a evita ca ea să nu moară în viața adevărată…

– Și să o trimitem în lumea ficțiunii scriind al treilea volum al cărții. Asta este „poarta ei de ieșire“ din lumea reală.

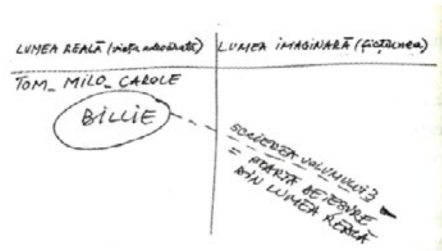

Milo se uită la schema mea cu interes, dar vedeam bine că ceva îl rodea.

– Tot nu pricepi cum anume scrierea celui de-al treilea volum i-ar permite să plece, nu-i așa?

– În mod concret, nu prea.

– OK. O să-ți dai seama imediat. Pentru tine, cine creează lumea imaginară?

– Tu! Adică, vreau să spun, scriitorul.

– Da, dar nu de unul singur. Eu nu fac decât jumătate din muncă.

– Și cine face cealaltă jumătate?

– Cititorul…

Se uită la mine și mai perplex.

– Uită-te ce scria Voltaire în 1764, i-am zis dându-i notițele mele.

Se aplecă peste foile mele și citi cu voce tare:

– „Cărțile cele mai utile sunt cele ale căror cititori le fac ei înșiși pe jumătate.“

M-am ridicat de pe scaun și mi-am prezentat expunerea cu convingere:

– În fond, ce este o carte, Milo? Simple litere aliniate într-o anumită ordine pe hârtie. Nu e suficient să pui punct la finalul unei povestiri pentru a o face să existe. Eu am în sertare câteva începuturi de manuscrise nepublicate, dar le consider niște povești moarte, pentru că nimeni n-a aruncat niciodată vreun ochi peste ele. O carte nu prinde contur decât prin lectură. Cititorul este cel care îi dă viață, compunând imagini care vor crea lumea imaginară în care evoluează personajele.

Conversația noastră a fost întreruptă de bibliotecara care îi propuse lui Milo o ceașcă din ciocolata ei cu mirodenii. Prietenul meu sorbi o gură înainte de a remarca:

– De fiecare dată când o carte de-a ta apare în librării și începe să-și trăiască viața, îmi spui că ea nu-ți mai aparține cu adevărat…

Voltaire
(François-Marie Aroue)
(1694-1778)

– Exact! Aparține cititorului care preia ștafeta, însușindu-și personajele și făcându-le să trăiască în mintea lui. Uneori, chiar interpretează în felul său anumite pasaje, dându-le un sens care nu era cel pe care-l avusesem eu în cap la început, dar asta face parte din joc!

Milo mă asculta cu atenție, mâzgălind pe carnețelul meu:

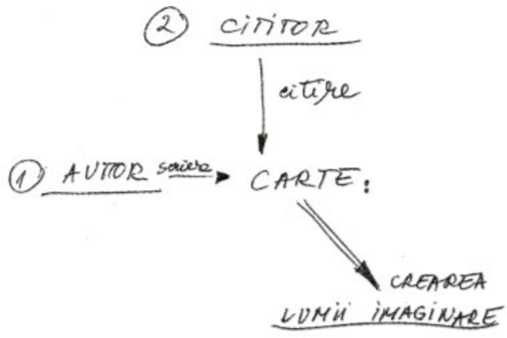

Credeam cu toată tăria în această teorie. Crezusem întotdeauna că o carte nu exista cu adevărat decât prin relația cu cititorul ei. Eu însumi, de când împlinisem vârsta când puteam citi, căutasem mereu să mă afund cât mai departe posibil în imaginarul romanelor care îmi plăceau, anticipând, construind mii de ipoteze, căutând mereu să fiu cu un pas înaintea autorului și prelungind chiar, în mintea mea, povestea personajelor chiar și după ce dădusem ultima pagină. Dincolo de cuvintele tipărite, imaginația cititorului e cea care transcende textul și face ca povestea să existe pe deplin.

– Deci, dacă am înțeles eu bine, pentru tine, scriitorul și cititorul cooperează pentru a crea lumea imaginară?

– Nu eu sunt cel care o spune, Milo, ci Umberto Eco! Și Jean-Paul Sartre! i-am replicat eu, întinzându-i cartea deschisă în care subliniasem această frază: „Lectura este un pact de generozitate între autor și cititor; fiecare are încredere în celălalt, fiecare contează pe celălalt".

– Dar concret?

– Concret, o să încep să redactez noul meu roman, dar numai când primii cititori îl vor descoperi, lumea imaginară va prinde contur și Billie va dispărea din lumea reală pentru a-și relua viața în ficțiune.

– Atunci, nu mai am nicio secundă de pierdut, zise el, instalându-se în fața ecranului calculatorului. Trebuie cu orice preț să găsesc ultima carte cu defect, este singurul mijloc de a o ține pe Billie în viață suficient de mult pentru a-ți lăsa timp să scrii noul roman.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Găsește sinonime și antonime potrivite pentru următoarele cuvinte din text și alcătuiește enunțuri cu trei dintre ele: *prestigioase*, *silențios*, *tânăr*, *lumină*, *deschisesem*, *reală*, *noul*.

2. Alege din text trei cuvinte și alcătuiește cu fiecare câte două enunțuri, prin care să ilustrezi sensul propriu și sensul figurat.

3. Menționează cum s-au obținut următoarele cuvinte: *minuțios*, *bineînțeles*, *scrierea*, *afirmația*, *defectuoasă*, *decât*, *înainte de*, *întotdeauna*.

4. Extrage din text patru cuvinte din câmpul lexical al *creației*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Naratorul

a. Identifică naratorul și persoana la care se face narațiunea.
b. Arată care este legătura naratorului cu personajul său.
c. Comentează felul în care naratorul interferează realitatea cu ficțiunea.

2. Acțiunea

a. Transcrie sintagmele care precizează timpul și spațiul acțiunii.
b. Realizează planul dezvoltat de idei al textului.
c. Scrie un rezumat al textului, în minimum 15 rânduri.
d. Prezintă elementele din lumea reală și din cea imaginară, existente în text.
e. Menționează la ce mod și timp sunt majoritatea verbelor din textul dat, precizând rolul acestora.
f. Notează modurile de expunere prezente în text. Transcrie un fragment prin care să ilustrezi fiecare mod.

3. Personajele

a. Numește personajele care participă la acțiune.
b. Alege unul dintre personaje și scrie patru trăsături ale acestuia. Transcrie câte un citat semnificativ pentru fiecare trăsătură.
c. Notează două modalități de caracterizare a personajului ales la exercițiul anterior.

4. Exprimarea unui punct de vedere

a. Scrie un text, de 150-180 de cuvinte, în care să-ți exprimi opinia despre relația autor-personaj-cititor, pornind de la motto-ul textului *Cititorul poate fi considerat personajul principal al romanului, la egalitate cu autorul; fără el, nimic nu se face*.
b. Explică rolul cititorului pentru o carte, așa cum reiese din textul dat.
c. Analizează modul în care sunt introduse elementele grafice în text și rolul lor în narațiune.

INTERPRETĂM

1. Tom și Billie vin din lumi diferite. Cine crezi că va învinge, realitatea sau ficțiunea? Argumentează-ți răspunsul în patru-cinci enunțuri.

2. Explică felul în care se schimbă viața lui Tom, naratorul, care încearcă să-și salveze personajul care a căzut din carte?

3. Utilizând informațiile din text, menționează de ce era atât de importantă găsirea ultimului exemplar al volumului cu defect.

4. Crezi că Tom termină de scris cartea? Care ar fi finalul?

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Imaginează-ți că ești scriitor și că ți-ai pierdut inspirația. Cum ai proceda ca să reușești să-ți finalizezi proiectele începute? Explică acest lucru într-un text de minimum 100 de cuvinte.

2. Cum ar fi dacă, având la îndemână doar un stilou și o foaie de hârtie, ai putea crea o poveste în care personajele ar părăsi rândurile și ar prinde viață? Scrie ce personaje ai crea, câteva trăsături ale acestora și de ce ți-ai dori să prindă viață.

3. Realizați, la nivelul clasei, o dezbatere pe baza textelor din această unitate. Veți face referire și la alte texte citite care au ca temă creația, relația cititor-autor-personaj, dar și evoluția acestora.

Citește integral volumul *Fata de hârtie*, de Guillaume Musso.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Dezbaterea este o metodă de argumentare, un act de comunicare în care două sau mai multe persoane își expun ideile și își apără opiniile și interesele pe baza unei teme de discuție.
Dezbaterea presupune:
- un moderator;
- echipe care dezbat;
- audiență.

Recapitulare

• Citește textul și rezolvă cerințele.

Era dimineață și un soare proaspăt strălucea în aer peste clipocitul mării domoale.

La o milă de țărm, o barcă de pescari legase prietenie cu apa, iar chemarea pentru Breakfast Flock scânteiase în aer, până când apăru un stol de o mie de pescăruși care încercau, zvâcnind și zbătându-se, să obțină câteva firimituri de hrană. Începea o nouă zi de muncă.

Dar, departe și singur, străin de orice barcă și țărm, Pescărușul Jonathan Livingstone exersa. La trei sute de picioare înălțime, el își coborî picioarele palmate, își ridică ciocul străduindu-se să-și mențină, cu greutate, aripile într-un arc dureros. Acesta îi îngăduia să zboare nespus de încet, și-acum el încetinise până ce vântul îi devenea o șoaptă-n obraz, iar oceanul stătea neclintit sub el. Își îngusta ochii într-o concentrare cumplită, își ținea răsuflarea, își încorda aripile... încă... încă puțin. Penele i se zburliră, se afla în limita de viteză și căzu.

Pescărușii, după cum știți, n-ating niciodată acest prag. A se poticni în zbor este pentru ei rușine și mare ocară.

Dar Pescărușul Jonathan Livingstone, fără a se rușina, întinzându-și din nou aripile în arcul acela tremurător – mai încet, și mai încet, și poticnindu-se din nou –, nu era o pasăre ca oricare.

Cei mai mulți pescăruși nu caută să învețe decât elementele de bază ale zborului – cum să ajungă de pe mal până la hrană și înapoi. Pentru cei mai mulți pescăruși, nu zborul contează, ci hrana. Dar pentru acest pescăruș, zborul era totul, nu hrana. Mai mult decât orice pe lume, Pescărușului Jonathan Livingston îi plăcea să zboare. [...]

Într-o seară, pescărușii care nu făceau zboruri de noapte stăteau pe nisip și meditau.

Jonathan își luă inima în dinți și se apropie de Pescărușul Staroste care, se spunea, urma curând să treacă hotarele acestei lumi.

– Chiang... îi spuse el, puțin emoționat.

Bătrânul Pescăruș îl privi cu bunătate.

– Spune, fiule.

În loc să-l vlăguiască, bătrânețea îl învârtoșase; putea să întreacă în zbor orice pescăruș și dobândise o măiestrie pe care ceilalți abia acum începeau să și-o însușească.

– Chiang, lumea asta, de fapt, nu e paradisul, nu-i așa?

Bătrânul zâmbi în lumina lunii.

– Te desăvârșești mereu, Jonathan, spuse el.

– Bine, dar ce se va întâmpla acum? Unde mergem? Oare paradisul nu există nicăieri?

– Nu, Jonathan, nu există. Paradisul nu este un loc sau un timp. A fi desăvârșit – iată paradisul. (Tăcu pentru o clipă.) Tu zbori foarte iute, nu-i așa?

– Îmi... îmi place viteza, spuse Jonathan surprins, dar mândru că Starostele observase asta.

– Vei începe să atingi paradisul, Jonathan, în clipa în care vei atinge viteza perfectă. Și asta nu înseamnă o mie de mile pe oră, sau un milion, sau viteza luminii. Pentru că orice număr este o limită, iar desăvârșirea nu are limite. Viteza perfectă, fiule, este să fii acolo.

Fără nicio vorbă, Chiang dispăru și apăru, într-o sclipire de o secundă, la marginea apei, la cincizeci de picioare mai departe. Apoi dispăru din nou și apăru, chiar în aceeași fracțiune de secundă, pe umărul lui Jonathan.

– E destul de plăcut.

Jonathan era uluit. Uitase să-l mai întrebe despre paradis.

– Cum reușești să faci asta? Ce senzație îți dă? Cât de departe poți merge?

– Poți merge oriunde în timp și spațiu, spuse Bătrânul. Eu am fost oriunde mi-a trecut prin minte, oricând. (Străbătea marea cu privirea.) Ciudat. Pescărușii care disprețuiesc desăvârșirea de dragul călătoriei nu ajung nicăieri, chiar așa, încet, cum zboară ei. Cei care renunță la călătorie de dragul desăvârșirii ajung peste tot, imediat. Nu uita, Jonathan, paradisul nu este un loc sau un timp, pentru că locul și timpul nu au înțeles. Paradisul este…

– Ai putea să mă înveți să zbor așa?

Pescărușul Jonathan tremura la gândul că va învinge din nou necunoscutul.

– Dacă vrei, sigur că te pot învăța.

– Vreau. Când începem?

– Dacă vrei, putem începe chiar acum.

– Vreau să învăț să zbor ca tine, spuse Jonathan, în timp ce ochii îi străluceau ciudat. Spune-mi ce trebuie să fac.

Chiang vorbea încet și-l urmărea pe tânărul pescăruș cu multă atenție.

– Ca să zbori repede ca gândul, adică oriunde, spuse el, trebuie să începi prin a-ți da seama că ai și ajuns acolo…

După părerea lui Chiang, secretul consta în a-l face pe Jonathan să nu se mai considere ferecat într-un trup limitat, cu o deschidere fixă a aripilor și cu o putere de zbor care ar putea fi înregistrată pe o diagramă. Secretul consta în a ști că adevărata ta natură – perfectă ca un număr nescris – trăiește oriunde simultan, în timp și spațiu.

Jonathan exersa, cu încrâncenare, zi de zi, din zori până după miezul nopții. Și, cu tot efortul pe care-l depunea, nu progresa nici cât negru sub unghie.

– Lasă la o parte credința! îi tot spunea Chiang. Ca să zbori, n-ai avut nevoie de credință. A fost nevoie să înțelegi zborul. Acum e la fel. Hai, încearcă din nou…

Dar într-o zi, în timp ce stătea pe mal, cu ochii închiși, concentrat, Jonathan înțelese într-o clipă ceea ce-i spusese de atâtea ori Chiang.

– Da, a avut dreptate! *Sunt* un pescăruș desăvârșit, fără limite!

Simți iureșul unei imense bucurii.

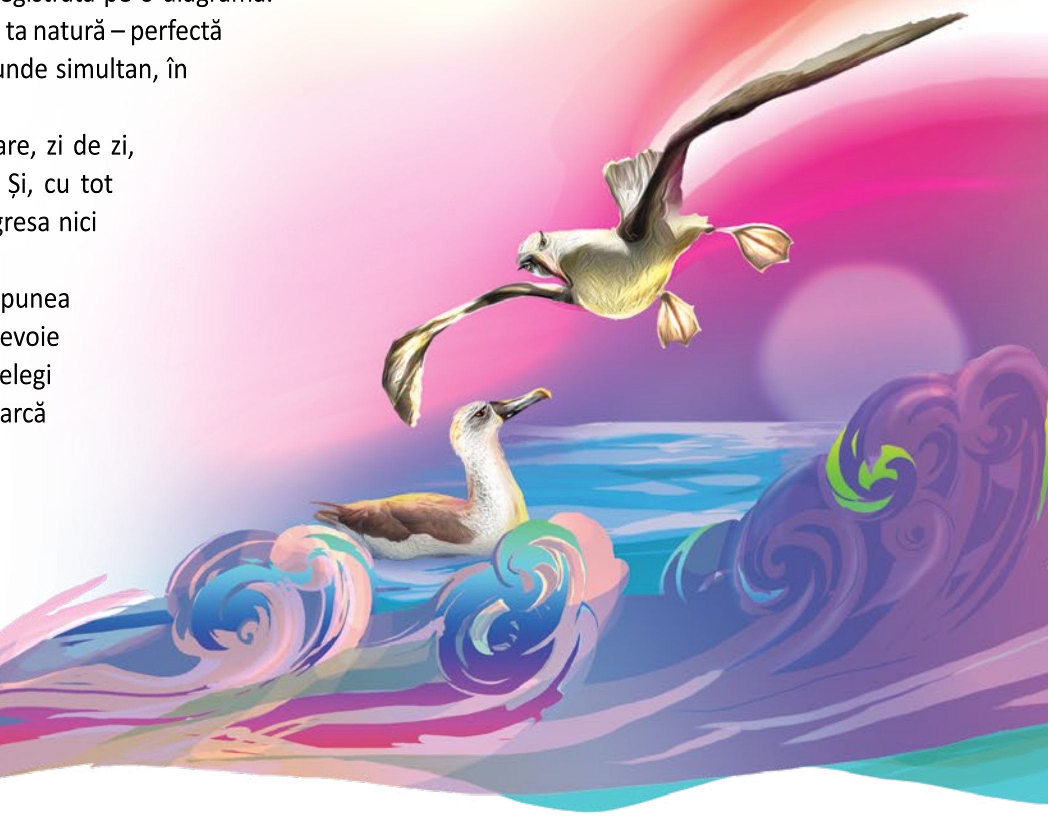

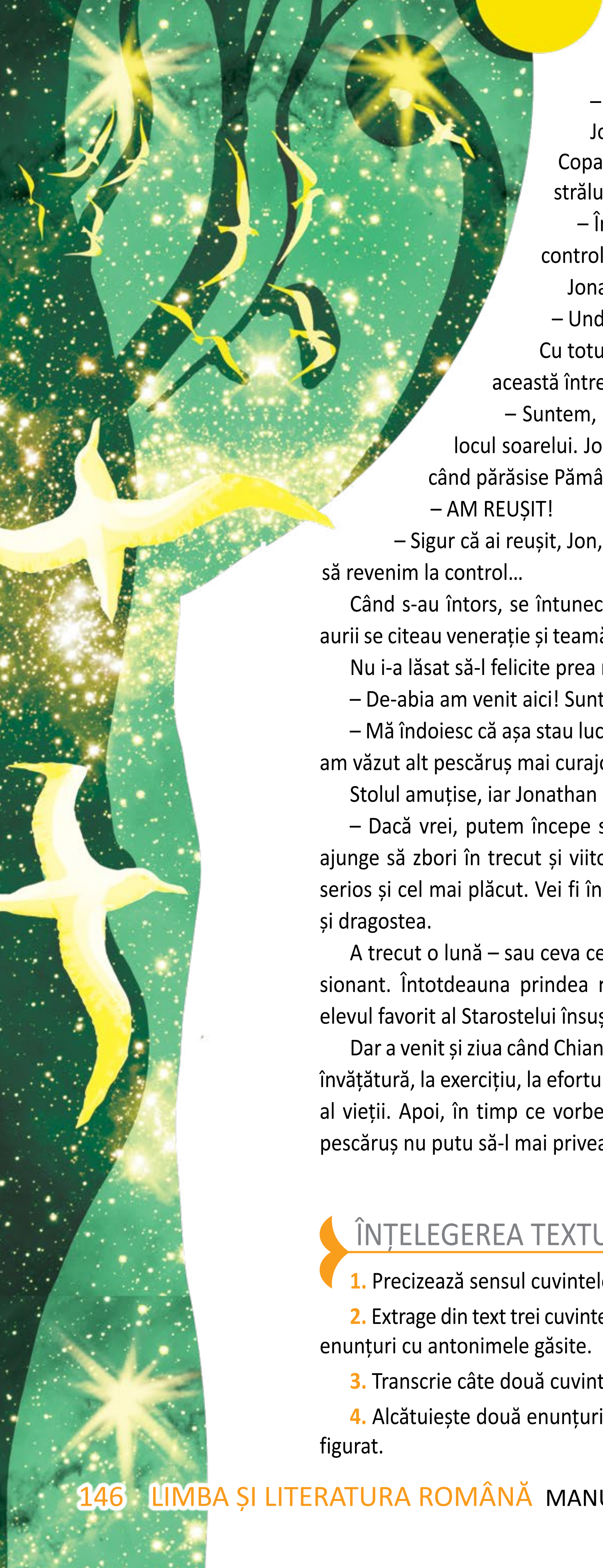

– Bravo! spuse Chiang și glasul lui răsuna de triumf.

Jonathan deschise ochii. Se afla, cu Bătrânul, pe un alt țărm. Copacii creșteau până aproape de malul apei, iar deasupra capului străluceau doi sori galbeni îngemănați.

– În sfârșit, ai înțeles, îi spuse Chiang, dar ai nevoie de mai mult control...

Jonathan era uluit.

– Unde ne aflăm?

Cu totul nepăsător la priveliștile ciudate din jur, Bătrânul trecu peste această întrebare.

– Suntem, evident, pe vreo planetă cu un cer verde și cu două astre în locul soarelui. Jonathan scoase un strigăt ascuțit de plăcere, primul strigăt de când părăsise Pământul.

– AM REUȘIT!

– Sigur că ai reușit, Jon, spuse Chiang. Întotdeauna reușești când știi ce faci. Și acum, să revenim la control...

Când s-au întors, se întunecase. Când ceilalți pescăruși se uitau la Jonathan, în ochii lor aurii se citeau venerație și teamă; căci îl văzuseră cum dispăruse din locul în care părea țintuit.

Nu i-a lăsat să-l felicite prea mult.

– De-abia am venit aici! Sunt un începător! Eu am de învățat de la voi!

– Mă îndoiesc că așa stau lucrurile, spuse Sullivan, care stătea alături. În zece mii de ani nu am văzut alt pescăruș mai curajos ca tine.

Stolul amuțise, iar Jonathan nu-și găsea locul, de stânjenit ce era.

– Dacă vrei, putem începe să învățăm cum să învingem timpul, spuse Chiang, până vei ajunge să zbori în trecut și viitor. Atunci vei fi în stare să înveți lucrul cel mai greu, cel mai serios și cel mai plăcut. Vei fi în stare să pornești în sus și să cunoști ce înseamnă bunătatea și dragostea.

A trecut o lună – sau ceva ce semăna cu o lună – și Jonathan a învățat într-un ritm impresionant. Întotdeauna prindea repede din experiența obișnuită, dar acum, când devenise elevul favorit al Starostelui însuși, înghițea idei noi ca un computer aerodinamic cu pene.

Dar a venit și ziua când Chiang dispăru. Vorbise liniștit cu ei, îndemnându-i să nu renunțe la învățătură, la exercițiu, la efortul de a înțelege cât mai mult din principiul invizibil, dar perfect, al vieții. Apoi, în timp ce vorbea, penele i se făcură treptat atât de strălucitoare, că niciun pescăruș nu putu să-l mai privească.

(Richard Bach, *Pescărușul Jonathan Livingstone*)

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Precizează sensul cuvintelor necunoscute din text, ajutându-te de un dicționar.

2. Extrage din text trei cuvinte și scrie, pentru fiecare dintre ele, câte un antonim. Alcătuiește enunțuri cu antonimele găsite.

3. Transcrie câte două cuvinte derivate, compuse, respectiv formate prin conversiune.

4. Alcătuiește două enunțuri, în care cuvântul *zbor* să fie folosit cu sens propriu și cu sens figurat.

ANALIZA TEXTULUI

1. Completează, pe caiet, o schemă asemănătoare celei alăturate. Scrie cât mai multe întrebări care încep cu fiecare dintre cuvintele date. Vei face schimb de caiete cu colegul de bancă, oferind răspunsuri la întrebările acestuia.

2. Având în vedere informațiile oferite de text, arată ce reprezintă zborul pentru un pescăruș.

3. Explică în ce constă schimbarea pentru pescărușul Jonathan.

4. De ce crezi că pescărușul Jonathan dorește să se ridice și să-și depășească limitele?

5. Menționează ce le transmite Chiang învățăceilor săi în finalul textului. De ce crezi că acesta s-a transformat în finalul textului?

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Extrage din text câte două cuvinte care au funcție sintactică de circumstanțial de loc, de timp și de mod. Notează, pentru fiecare, partea de vorbire prin care este realizat.

2. Transcrie, din textul dat, un circumstanțial de mod sau de timp exprimat printr-un verb la formă nepersonală.

3. Menționează felul propozițiilor subordonate din următoarele fraze preluate din text:

a. *La o milă de țărm, o barcă de pescari legase prietenie cu apa, iar chemarea pentru Breakfast Flock scânteiase în aer, până când apăru un stol de o mie de pescăruși care încercau, zvâcnind și zbătându-se, să obțină câteva firimituri de hrană.*

b. […] *și-acum el încetinise până ce vântul îi devenea o șoaptă-n obraz* […]

c. *Eu am fost oriunde mi-a trecut prin minte, oricând.*

d. *Pescărușii care disprețuiesc desăvârșirea de dragul călătoriei nu ajung nicăieri, chiar așa, încet, cum zboară ei.*

e. *Întotdeauna reușești când știi ce faci.*

Pescăruș

4. Dezvoltă cuvintele subliniate din următoarele fragmente în propoziții corespunzătoare, numindu-le.

a. *<u>Atunci</u> vei fi în stare să înveți lucrul cel mai greu.*

b. *<u>Într-o seară</u>, pescărușii stăteau pe nisip.*

c. *Se afla, cu Bătrânul, <u>pe un</u> alt <u>țărm</u>.*

d. […] *iar oceanul stătea <u>neclintit</u> sub el.*

e. *Bătrânul Pescăruș îl privi <u>cu bunătate</u>.*

DINCOLO DE TEXT

1. Scrie un text argumentativ, de 130-150 de cuvinte, în care să-ți susții părerea despre necesitatea de a nu renunța niciodată, de a încerca să te autodepășești mereu și de a avem încredere în tine.

2. Scrie un text narativ, de 180-200 de cuvinte, în care să surprinzi o lume aflată în schimbare. Textul tău va avea următorul început, la fel ca în textul citat: *Era dimineața și un soare proaspăt strălucea în aer peste clipocitul mării domoale...*

3. ***Lucrați în echipe de 4-5 colegi*** și realizați un album de prezentare a unei călătorii reale sau imaginare într-una dintre țările cu care se învecinează România. Veți insera imagini, prezentări ale unor locuri, elemente ce țin de istoria locurilor, tradiții etc. Veți prezenta albumul realizat în fața colegilor.

Evaluare

• Citește textul și rezolvă cerințele.

Limba noastră

Ați dat uneori, din întâmplare, peste poza voastră de acum 5-6 ani? Vă priviți cu o veselă neîncredere, cu o mirare nu lipsită de mândrie și tandrețe. „Ăsta eram eu? Așa mic și speriat? Hm...“ Omulețul mic și speriat vă seamănă și totuși e altul, cineva la care vă uitați cu prietenie, dar oarecum străin, din susul unei scări. Continuați să urcați și fiecare treaptă vă îndepărtează de omulețul mic și speriat, deveniți pe zi ce trece mai puternici, mai iscusiți.

Poate nu v-ați gândit niciodată, dar pe noi, profesorii, întâlnirea cu un caiet de-al vostru din anii trecuți ne îndeamnă la reflecții asemănătoare. Căutând deunăzi niște lucrări de control ale clasei a VII-a, am dat, într-un colț al dulapului, peste un teanc de caiete care... erau și nu erau ale lor. Aceleași nume, scrise cam la fel, dar cu sfială, parcă scrise cu mâna stângă. Erau caietele lor din clasa a II-a. Le-am răsfoit îndelung, emoționat de această neașteptată întâlnire peste ani, ca pe un album de familie. Aproape la fiecare pagină, o bucurie caldă izvorâtă din uimire și mândrie îmi umplea toată ființa. „Cât au crescut prichindeii! Ce cale de la țopăitul lor de vrăbiuțe până la zborul lor de azi... Ce frumos au rodit strădaniile lor!“

Cu inima aburită de emoția acestei întâlniri, am luat lucrările de control și m-am așezat la masa de lucru. După vreo două ceasuri, sprijinit de creionul roșu, le străbătusem la centimetru pătrat și puteam să le încui în sertar. N-am făcut-o. Am rămas în fața câtorva lucrări. Din paginile tăiate cu prea mult roșu se târa spre inima profesorului amărăciunea. Greșeli inadmisibile prin „copilăria“ lor, exprimări stângace, idei sărăcăcioase, înveșmântate grăbit și anapoda.

Și în mintea mea, mai puternic decât altă dată, se înșuruba aceeași întrebare: de ce? De unde atâta debilitate în folosirea limbii materne la unii dintre copii? De ce această folosire pur și simplu „casnică“ a limbii? De ce această nepăsare pentru instrumentul extraordinar de punere în valoare a personalității omenești, limba? De ce această folosire leneșă, incultă a ei?

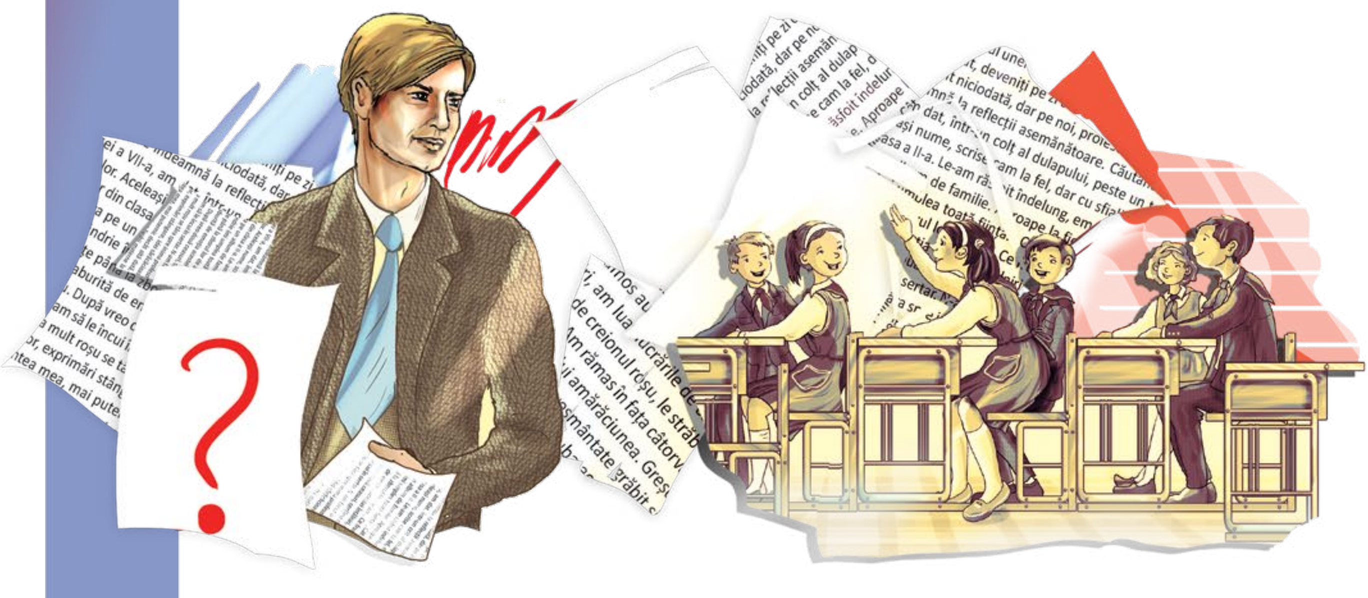

Profesorul cunoaște răspunsul. Și este aspru. Dar nu numai aspru. Este răspunsul unui prieten, al unui sfetnic care dorește nu să te cicălească, ci să te ajute, care nu vrea să te umilească, ci să-ți redea încrederea în tine, pentru că el crede în tine, în dorința ta de a te desăvârși, în puterile tale de a o face.

Răspunsul este acesta: răul vine din amorțeală, din inerție, din somnolență. Nu ți-ai mobilizat niciodată prea mult timp puterile. Ai citit, firește, sute de pagini, ai învățat, desigur, zeci de reguli gramaticale, ai rezolvat nu știu câte teme și ai înnegrit cu cerneală nu știu câte caiete… Ai făcut însă toate aceste lucruri înghiontit de catalog, severul judecător al meseriei de elev. Le-ai făcut ca un automat, absent. Parcă ai bătut cuie și încă numai pentru a face dovada că le-ai bătut. Și te-ai obișnuit așa. Iar când, uneori, profesorul încerca să te trezească scriind în josul caietului: „Nu sunt mulțumit“, te întrebai senin: „De ce? pentru 4-5 greșeli?“. Cred că înainte de orice cu asta trebuie să începi: să scapi de această seninătate, de această automulțumire care vine din efectuarea mecanică a muncii tale școlare. Cuvintele: „Am citit, am scris“, spuse cu un ochi la cerneala ce tocmai se usucă, iar cu celălalt la mingea de sub pat, sunt o adevărată nenorocire. E adevărat, tema există în caiet, dar odată cu evaporarea ultimei urme de cerneală începe să se evapore și ea din mintea ta. Și în timp ce te joci, legătura dintre tine și temă se subțiază, se închircește, rămâne doar vrejul uscat al amintirii: „Eu mi-am scris!“.

Nu trebuie să te mulțumești doar cu atât. E prea puțin, primejdios de puțin. Tema la limba română, „de citit, de scris“, este, în esență, un antrenament. E un prilej de a-ți verifica permanent forțele, de a-ți birui șovăielile, de a-ți spori siguranța, e o invitație spre frământare, e o luptă între ceea ce ești și ceea ce poți să fii.

Studiul individual, unica și universala cheie a progresului școlar, deschide, e adevărat, orice poartă, oricât de ferecată. Dar pentru aceasta – așa cum orice fruntaș la învățătură o poate confirma –, în aliajul ei nu poate intra niciun procent de amorțeală, ci cu totul altceva: concentrare, tenacitate, dorința de a înțelege, de a aprofunda.

Cei care au înțeles studiul individual altfel, ca o hoinăreală de-a lungul lecțiilor și temelor, plătesc acum această mentalitate. Ale lor sunt aceste lucrări de control ce dau de lucru creionului roșu, ei sunt aceia ale căror teze nu depășesc pagina, ei semnează rândurile acestea seci, moarte. Gândirea lor nu-și găsește calea de exprimare, se poticnește, ocolește orice dificultăți, ca un copil obstacolele, într-un cuvânt, nu progresează. Trec zile, trimestre și ei încă… nu zboară.

(Mircea Sântimbreanu, *Să stăm de vorbă fără catalog*)

Mircea Sântimbreanu (1926-1999)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.
a. Narațiunea se realizează la persoana I, naratorul fiind subiectiv.
b. Profesorul caută lucrările copiilor de clasa a VI-a.
c. Naratorul privește lucrările copiilor cu emoție.
d. Profesorul consideră că este prietenul copiilor.
e. Tema la limba română îngreunează studiul individual.

Punctaj acordat:

10 puncte (5 × 2 puncte)

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

la masa	circumstanțial de timp
leneșă	circumstanțial de mod, substantiv comun
așa	circumstanțial de loc
de sub pat	adjectiv propriu-zis
ca o hoinăreală	circumstanțial de mod, adverb de mod
	atribut, substantiv comun

10 puncte (5 × 2 puncte)

Punctaj acordat:

20 puncte
(5 × 4 puncte)

3. Transcrie, pe caiet, următoarele enunțuri și completează-le.

a. Cuvântul *niciodată* are funcție sintactică de … și s-a format prin … .

b. Cuvântul *căutând* din enunțul *Căutând deunăzi niște lucrări de control* […], *am dat, într-un colț al dulapului, peste un teanc de caiete* are funcție sintactică de … .

c. Prin expansiunea cuvântului subliniat din secvența *am dat, <u>într-un colț</u> al dulapului, peste un teanc de caiete* se obține o propoziție subordonată … .

d. Cuvântul subliniat din secvența *Le-am răsfoit <u>îndelung</u>* are funcție sintactică de … și este ca parte de vorbire … .

e. În secvența *Iar când, uneori, profesorul încerca să te trezească scriind în josul caietului: „Nu sunt mulțumit“, te întrebai senin* propoziția subordonată circumstanțială de timp este ….

20 puncte
(5 × 4 puncte)

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

a. Identifică un reper temporal în text.

b. Formulează două idei principale corespunzătoare textului.

c. Care este lucrul care îl face mândru pe profesor când găsește lucrările copiilor săi.

d. Transcrie trei întrebări pe care și le adresează profesorul.

e. Menționează ce reprezintă catalogul pentru elev.

30 puncte
(12, 4, 8, 6 puncte)

5. Pornind de la următorul citat din text, realizează un text argumentativ de 180-200 de cuvinte, în care să prezinți rolul învățării pentru evoluția ta.

Tema la limba română, „de citit, de scris“, este, în esență, un antrenament. E un prilej de a-ți verifica permanent forțele, de a-ți birui șovăielile, de a-ți spori siguranța, e o invitație spre frământare, e o luptă între ceea ce ești și ceea ce poți să fii.

Vei avea în vedere:

- respectarea structurii textului argumentativ;
- utilizarea conectorilor adecvați;
- notarea unor argumente pertinente;
- respectarea normelor de ortografie și punctuație în vigoare.

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. A, **b.** F, **c.** A, **d.** A, **e.** F.

2. *la masa* – circumstanțial de loc; *leneșă* – adjectiv propriu-zis; *așa* – circumstanțial de mod, adverb de mod; *de sub pat* – atribut, substantiv comun; *ca o hoinăreală* – circumstanțial de mod, substantiv comun.

3. a. circumstanțial de timp, compunere prin sudare; **b.** circumstanțial de timp; **c.** propoziție subordonată circumstanțială de loc; **d.** circumstanțial de timp, adverb de timp; **e.** când, uneori profesorul încerca.

4. a. de exemplu: temporal – *deunăzi*; **b.** de exemplu: *Profesorul găsește în colțul unui sertar lucrările elevilor săi. Profesorul corectează din nou lucrările*. **c.** de exemplu: *Evoluția elevilor, felul în care au rodit strădaniile lor îl fac mândru pe profesor*. **d.** de exemplu: *De unde atâta debilitate în folosirea limbii materne la unii dintre copii? De ce această folosire pur și simplu „casnică“ a limbii? De ce această nepăsare pentru instrumentul extraordinar de punere în valoare a personalității omenești, limba?* **e.** *Catalogul a fost mereu severul judecător al meseriei de elev*.

Dincolo de orizontul nostru

Unitatea 6

CONȚINUTURI

Comunicare orală:

- Comportamente nonverbale și paraverbale cu efect persuasiv

Lectură:

- Texte care combină diverse structuri textuale (explicativ, narativ, descriptiv, dialogat, argumentativ);
- Monitorizarea și evaluarea propriei lecturi.

Redactare:

- Redactare de mână – redactare computerizată

Elemente de construcție a comunicării:

- Circumstanțialul de cauză și circumstanțiala de cauză;
- Circumstanțialul de scop și circumstanțiala de scop;
- Variații de registru. Jargonul, argoul. Limbaj colocvial, limbaj cultivat (familiarizare);
- Construcția frazei în limba vorbită și în limba scrisă.

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ realizările propoziționale ale circumstanțialului de cauză;
- ✓ realizările propoziționale ale circumstanțialului de scop;
- ✓ jargonul și argoul.

B. vei fi capabil:

- ✓ să realizezi prezentări orale în fața unui public;
- ✓ să monitorizezi propria lectură;
- ✓ să identifici diferite structuri textuale;
- ✓ să îți exprimi punctul de vedere despre textele citite;
- ✓ să redactezi corect texte scrise de mână sau computerizat;
- ✓ să valorifici achizițiile morfosintactice și cele lingvistice pentru înțelegerea și producerea unor texte diverse.

C. vei manifesta:

- ✓ interes pentru folosirea, pe lângă comunicarea verbală, a comunicării nonverbale și paraverbale cu efect persuasiv;
- ✓ disponibilitate pentru a discuta despre cărți citite și texte audiate;
- ✓ empatie, toleranță și respect pentru valorile celuilalt.

Comunicare orală

COMPORTAMENTE NONVERBALE ȘI PARAVERBALE CU EFECT PERSUASIV

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Priviți cu atenție imaginile și discutați în ***grupe de câte 3 elevi***.

1. Stabiliți tema comună a celor trei imagini.

2. Fiecare membru al grupului va selecta o imagine și o va prezenta colegilor din poziția pro sau contra explorării spațiului cosmic, valorificând cât mai multe detalii oferite de aceasta. Încercați să fiți cât mai convingători, folosind modalități variate de comunicare: verbală, nonverbală și paraverbală.

3. Evaluați prezentările, conform grilei de mai jos.

Criterii	Foarte bine	Bine	Suficient
Indicarea temei imaginii alese			
Prezentarea orală a imaginii, evidențiind elementele esențiale și pe cele de detaliu			
Utilizarea unui limbaj adecvat imaginii alese (de exemplu, folosirea unor termeni de specialitate din domeniul cercetării spațiului cosmic)			
Folosirea unor modalități de comunicare nonverbală (limbaj corporal – de exemplu, expresia feței, gesturile)			
Folosirea unor modalități de comunicare paraverbală (intonație, pauză între cuvinte, accentuarea unor cuvinte pentru a atrage atenția asupra lor etc.)			
Claritatea expunerii			
Corectitudinea prezentării			

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Documentează-te despre Sistemul nostru Solar, căutând informații utile atât în cărți, atlase, enciclopedii, cât și pe internet. Realizează o listă cu surse bibliografice și online pe care le-ai recomanda și colegilor tăi.

4. Susțineți în fața clasei prezentarea cea mai convingătoare (care a primit evaluarea cea mai bună la nivelul grupei).

NE AMINTIM

Acțiunea sau capacitatea de a convinge pe cineva să creadă sau să facă un anumit lucru este numită **persuasiune**.

AFLĂM

Pentru a transmite mesaje cu efect persuasiv, susținem ideile noastre, atât prin limbaj verbal, cât și adoptând comportamente nonverbale și paraverbale adecvate.

Comportamente nonverbale:
- adoptarea unei anumite posturi;
- poziția mâinilor;
- gestica;
- mimica etc.

Comportamente paraverbale:
- accentuarea unor cuvinte, pentru a atrage atenția asupra lor;
- schimbarea tonului și a volumului vocii;
- modificarea ritmului vorbirii etc.

ȘTIAȚI CĂ...
...s-a demonstrat științific că doar 7% din comunicare aparține limbajului verbal, iar 93% comportamentului nonverbal și paraverbal?

VIZIONĂM ȘI DESCOPERIM

Vizionează, în varianta digitală a manualului, prezentarea unui mister al spațiului cosmic și formulează răspunsuri potrivite cerințelor de mai jos.

1. Indică sentimentul cu care a privit omul către stele, încă de la începutul omenirii.

2. Enumeră științele în care s-au făcut progrese pentru a explica mistere ale spațiului cosmic.

3. Notează, pe caiet, întrebarea pe care o formulează naratorul despre relația dintre oameni și spațiul cosmic.

4. Scrie, pe caiet, informațiile pe care le-ai aflat din secvența intitulată *Alte pământuri*.

5. Prezintă, oral, colegilor informațiile notate la exercițiul anterior, folosind comunicarea verbală, comportamente nonverbale și paraverbale cu efect persuasiv.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT
Dacă ești interesat și de celelalte mistere ale spațiului cosmic, prezentate în *Top 10 mistere și teorii ale spațiului cosmic*, accesează https://www.youtube.com/watch?v=It4IOlkv48s.

CREĂM ȘI INTERPRETĂM

1. ***Lucrați în perechi.***
a. Valorificați informațiile obținute prin vizionarea secvenței *Alte pământuri*, realizând un text argumentativ despre necesitatea cunoașterii spațiului cosmic.
b. Prezentați colegilor textul realizat, fiind cât mai convingători și folosind comportamente nonverbale și paraverbale potrivite ideilor transmise.

2. ***Activitate în grupe de câte patru elevi.***
a. Urmăriți cu atenție gesturile elevilor din imaginea alăturată.
b. Construiți un posibil dialog, care ar putea fi însoțit de gestica și mimica reproduse în imagine.
c. Interpretați dialogul creat, folosind inclusiv elemente ale comunicării nonverbale și ale celei paraverbale.

Lectură

TEXTE CARE COMBINĂ DIVERSE STRUCTURI TEXTUALE (EXPLICATIV, NARATIV, DESCRIPTIV, DIALOGAT, ARGUMENTATIV)

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Imaginează-ți că ești ghid turistic.

a. Descrie, în 80-100 de cuvinte, un loc din țara noastră/din lume care merită a fi vizitat.

b. Prezintă colegilor textul realizat, folosind diferite modalități cu efect persuasiv.

Ion Hobana
(1931-2011)

CEA MAI BUNĂ DINTRE LUMI

de Ion Hobana

(fragmente)

text de bază literar

Întins pe masa complexului neurochirurgical, astronautul părea mai înalt decât și-l amintea profesorul din fotoreliefuri și din emisiunile tridimensionale. Hipotermia îndelungată făcuse ca trupul lui să dobândească răceala marmorei. Umbre viorii îi subliniau pomeții și pleoapele închise.

„Cum sunt ochii lui? Parcă albaștri…“

Profesorul așteptă, răbdător, ca asistenta să-i fixeze lentilele de contact și se apropie de complex. Îndoielile de care fusese stăpânit se risipiră brusc. Trebuia să aibă încredere în experiența lui, în echipa cu care lucra, în aparatele incapabile să greșească, dacă erau programate fără greș.

Asistentul întoarse un comutator și lumina scăzu, treptat. Masa dreptunghiulară pivotă pe axul său, până aproape de verticală. S-ar fi zis că astronautul n-are de făcut decât un gest pentru a se elibera de legăturile magnetice și a păși pe podea.

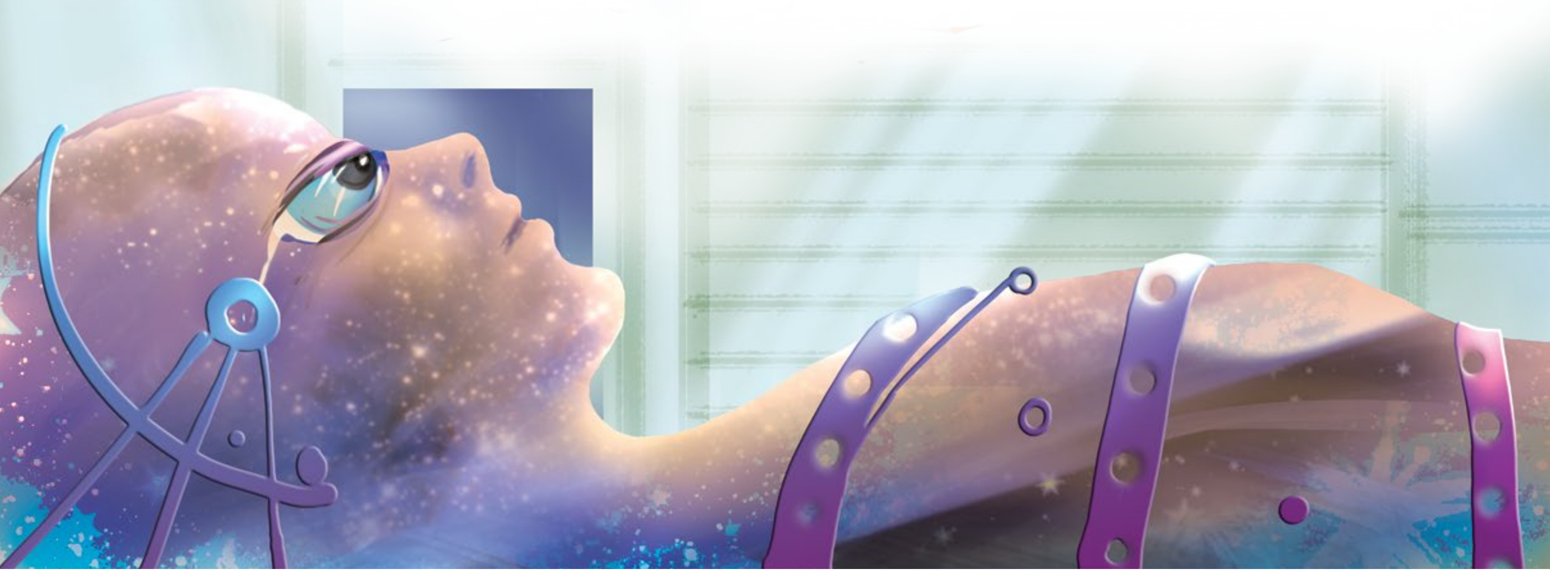

– Acum, spuse profesorul.

Un fascicul de scântei verzui începu să danseze pe ecranul complexului neurochirurgical. Mărite de lentilele de contact, detaliile se precizară. Profesorul modifică de câteva ori unghiul de observație, căutând varianta optimă. Era o ultimă verificare, menită să prevină orice fisură în diagnosticul neurociberului, care decelase leziuni profunde în zona parentalului stâng.

Irigată artificial în cuva transparentă, materia cerebrală menită să înlocuiască porțiunile distruse era pregătită pentru transplant. Profesorul privi încă o dată chipul a cărui paloare se accentuase în lumina verzuie, pulsând pe ecran. Astfel de experiențe nu fuseseră practicate decât pe animale, fără să fie încununate totdeauna de succes. Ar mai fi fost necesare cel puțin câteva luni de cercetări intense. Câteva luni...

Astronautul părea cufundat într-un somn adânc, reparator. Dar inima lui nu mai bătea decât pentru instrumentele ultrasensibile de care era înconjurat. Moartea clinică putea să se transforme în orice clipă într-un fenomen ireversibil.

– Totul e pregătit, spuse asistentul, încet. Dacă vreți...

Fără să răspundă, profesorul își puse mănușile bio-electronice și fixă, atent, imaginea de pe ecran. O ușoară presiune a degetelor – și trepanul strălucitor se apropie de craniul zdrobit.

*

Convalescența dura mai mult decât ar fi fost firesc. Șocul post-operator fusese suportat în bune condiții, transplantul reușise peste așteptări, obrajii își recăpătaseră culoarea, dar starea generală a pacientului rămânea îngrijorătoare. După ce se întremase puțin, ceruse hârtie, stilou, un dictafon. Le abandonase însă foarte repede. Acum stătea tot timpul culcat, cu ochii în tavan, în camera lui cu storurile trase. Mânca puțin și fără poftă, refuza tonicele și se împotrivea oricăror tratamente speciale. [...]

*

[...]

– În curând va ploua, spuse profesorul, deschizând larg fereastra dinspre parc. Ploaia mi-a inspirat odinioară primele poeme și tot ei îi datorez reumatismul de care distinșii mei colegi nu izbutesc să mă lecuiască. Vina îmi aparține: acum treizeci de ani, într-o excursie pe Venus...

– N-aveți nimic mai bun de făcut decât să-mi povestiți viața dumneavoastră? mormăi astronautul.

– Aș avea... dacă ai vrea să mă ajuți...

– Înțeleg, râse astronautul – un râs aspru, lipsit de orice mlădiere. E vorba de succesul deplin al operației... Uneori am impresia că sunt monstrul lui Frankenstein, claustrat voluntar în camera asta confortabilă...

Profesorul ripostă, calm:

– Ai putea să mă compari și cu creatorii de monștri din Evul Mediu... Schilodeau copiii și-i trimiteau să cerșească pe străzi sau îi expuneau prin bâlciuri... Era o meserie bănoasă.

Astronautul se apropie încet și se așeză pe pervaz.

– N-am vrut să vă jignesc, spuse el, cu o voce uscată. Complexul meu de inutilitate...

– Inutilitate?...

– Bănuiesc că-mi cunoașteți biografia... în scopuri terapeutice, desigur. Știți deci că m-am născut la bordul unei astronave pornite să exploreze un sistem solar din această margine a Galaxiei. Era încă epoca eroică a cuceririi spațiului. Drumul dus-întors a durat aproape douăzeci de ani, cu o scurtă escală pe o planetă inospitalieră. Două decenii de gravitație

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Alegeți un domeniu în care tehnologia a adus o contribuție majoră, documentați-vă despre modul în care își desfășurau activitatea oamenii care lucrau cu 100 de ani în urmă în acel domeniu și subliniați avantajele utilizării tehnologiilor moderne.

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Răspunde, printr-un text argumentativ, întrebării din text „Ce poate oferi Pământul setei noastre de necunoscut?...“

redusă… M-am adaptat cu ușurință, neavând săpată în fiecare fibră amintirea experienței terestre. Ceilalți erau la a nu știu câta expediție și se obișnuiseră. Căpătaserăm toți un fel de nou simț al echilibrului, mai apropiat de cel al făpturilor acvatice.

Epoca eroică… Dușmanul cel mai cumplit al astronauților nu erau meteoriții sau radiațiile penetrante, ci inactivitatea. Echipajul mânca, dormea, veghea în fața tablourilor de control… Astronava dispunea de o bibliotecă, o filmotecă, o sală de sport miniaturală… Ne omoram însă timpul mai ales discutând.

[…] Vorbeau și despre Pământ, cu o nostalgie pe care nu reușeam, nu reușesc să mi-o explic. Ce poate oferi Pământul setei noastre de necunoscut?…

Profesorul își drese glasul, dar astronautul îl opri cu un gest:

– Știu ce vreți să spuneți: leagănul omenirii, patria unică, focarul civilizației solare… De acord, dar cum să mă obișnuiesc cu gândul că Aventura, cu A mare, înseamnă aici o excursie pe Venus?… Și nu e doar o aluzie la reumatismul dumneavoastră!

Așteptam, așadar, fără emoție, prima mea întâlnire cu cea de-a treia planetă. Apariția neașteptată a unui roi de meteoriți între orbitele lui Saturn și Jupiter ne-a obligat să cheltuim o mare cantitate de carburant. Drept urmare, decelerația a fost mai scurtă și mai brutală. Mama n-a rezistat…

Am intrat la Institutul de Astronautică, mereu stânjenit de greutatea propriului meu trup. Mi-am dat examenele și am obținut un post de stagiar pe o astronavă care pleca spre Beta Centauri. Tata era navigatorul expediției. Am părăsit Pământul fără nicio strângere de inimă.

– Dar toate astea erau…, începu profesorul.

– Nu mă întrerupeți! Dacă mă opresc, n-am să mai am curajul să continui…

De fapt, restul vă e cunoscut. Am explorat Galaxia pe o rază de câteva zeci de ani-lumină, descoperind cinci planete. Compensatorul efectului Doppler, pe care l-am brevetat înainte de a porni în penultima călătorie, a fost introdus la bordul astronavelor fotonice. Lucram la un proiect privind crearea condițiilor de viață terestre pe alte corpuri cerești…

Toate acestea mi se par acum ca titlurile unor cărți cu filele albe. Nu-mi mai amintesc nimic. Coordonatele celor cinci planete, principiul compensatorului, proiectul… nimic! Am uitat până și abeceul zborului cosmic. Mi-am stors creierii ore întregi ca să regăsesc câteva rudimente de astronomie…

Accidentul acesta blestemat!… Ar trebui s-o iau de la capăt și nu mai pot, profesore, înțelegeți? Nu mai am nici timp, nici răbdare…

Știu că mi-aș putea găsi un rost pe Pământ, că aș fi primit oriunde cu brațele deschise… După o reciclare de șase luni, aș fi în stare, știu eu? Să lucrez într-o seră hidroponică sau chiar într-o stație de dirijare a climei…

Nu, profesore, perspectiva asta nu mă încântă. Imaginați-vă propriile dumneavoastră reacții dacă ați uita dintr-odată tot ceea ce ține de profesiunea pe care o practicați. Și tot n-ar fi același lucru! Aveți un cămin, o familie… sunteți un pământean. Pe când eu…

Astronautul tăcu, ascultând geamătul copacilor biciuiți de vânt. Apoi se întoarse către profesor:

– Asta-i tot. Acum puteți să mă certați.

*

Clădirea Centrului de Explorări Galactice părea să reverse într-un torent continuu razele absorbite în timpul zilei. Ca un imens fluture negru atras de lumină, graviplanul ateriză pe terasa superioară. Profesorul ieși din cabină și se îndreptă spre biroul directorului.

– Poftiți, vă rog! Sunteți așteptat.

Străbătând anticamera, profesorul aprecie amuzat inflexiunile de contraltă ale vocii secretarei-robot. „Directorul trebuie să fie meloman...“ [...]

Directorul închise televizorul, își întrerupse dictarea, puse dosarele pe birou și îi ceru secretarei să înregistreze toate apelurile. Apoi se întoarse către vizitatorul său:

– Ei, cum îi merge?

Ascultă relatarea profesorului, înnegurându-se treptat și izbucni:

– Trebuie să facem ceva! Puteți dispune de toate resursele Centrului. Îi datorăm prea mult ca să...

Profesorul îl opri, cu un gest obosit:

– Nu pot să-i redau memoria.

– Să căutăm o soluție!...

După două ore, secretara îl convocă în biroul directorului pe unul dintre colaboratorii Centrului.

*

Era tânăr, plăpând și atât de intimidat de faima interlocutorului său, încât începuse să gângăvească în timp ce-și formula propunerea. Acum aștepta un răspuns, urmărind cu un ochi neliniștit arabescurile descrise de astronaut în necontenitul du-te-vino prin încăpere. Convalescentul se opri brusc în fața lui:

– Îți mulțumesc că te-ai gândit la mine! Din păcate, starea sănătății nu-mi îngăduie să primesc.

– Profesorul spune..., îndrăzni tânărul, roșind.

– Profesorul nu ți-a spus tot! îl întrerupse astronautul, reluând, după câteva clipe: Sau poate că...

Luă tăcerea celuilalt drept încuviințare.

– Atunci înțelegi de ce nu pot să accept. Ai nevoie de un coechipier, nu de un lest. N-aș fi în stare nici măcar să interpretez corect cifrele de pe ecranele tabloului de comandă.

Tânărul clătină din cap:

– Am început să lucrez la proiectul pe care vi l-am expus după ce am citit biografia dumneavoastră. Nu vreau alt însoțitor. Și profesorul spunea…

Se opri, ezitând.

– Spunea? repetă astronautul.

– Se pare că există o șansă… La nouă zecimi din viteza luminii, s-ar putea să suferiți un șoc mnemonic. Și atunci… […]

*

Rezultatul analizei era favorabil: atmosfera nu conținea elemente nocive. Abandonaseră deci spațiandrele, îmbrăcând costumele de vilen – ignifuge, elastice, mai rezistente ca oțelul.

Planeta părea cuprinsă de o adevărată frenezie vegetală: ierburi crescute nemăsurat, liane, plante cățărătoare cu rădăcini aeriene, arbori împletindu-și coroanele într-o boltă fără sfârșit.

Își croiau cu greu drum spre fluviul pe care-l zăriseră de la înălțime. În jurul lor, totul fremăta de o viață ascunsă, ghicită doar în foșnetul frunzișului luxuriant.

Fluviul!… O pânză cenușie lunecând către un ocean neștiut.

Astronautul se apropie de mal. Un pas. Încă unul…

Tânărul îl apucă de braț în ultima clipă: la picioarele lor, arcuirea ierbii nu mai acoperea decât golul.

– Crezi că e vreo primejdie?

Tânărul ridică din umeri, luă de jos o creangă uscată și o aruncă spre apa cu reflexe de plumb. Înainte de a-i atinge suprafața, o gură plină de dinți țâșni din adânc și o sfărâmă ca pe un pai.

Astronautul se înfioră, imaginându-și monștrii care stăteau la pândă sub lunecarea calmă a fluviului. Și, în același timp, îl încercă un sentiment nou și ciudat. Mulți ani fusese singur pe bordul astronavei de cercetare, încredințându-și viața sistemelor cibernetice. Iar acum…

Se întoarse către însoțitorul său, cu o mișcare nestăpânită. Îi întâlni însă privirea intensă, scormonitoare – și cuvintele îi muriră pe buze.

*

Alfa Orion (Betelgeuse)

Astronava sparse luciul tremurat al valurilor.

– Sistemul Ross 614, anunțase tânărul cu câteva ceasuri în urmă. O planetă acoperită în întregime de apă.

– Ross 614, repetase astronautul și fruntea i se încrețise, ca și când ar fi făcut un efort dureros de a regăsi un ecou pierdut undeva, printre ruinele amintirilor sale.

– Ați trecut pe aici acum treizeci de ani. Jurnalul de bord menționează: „Astronavele de cercetare ar trebui să poată evolua în orice mediu“. După cum vedeți…

Astronautul îl privise lung, ca și cum nu i-ar fi venit să creadă că frazele rostite de el odinioară pot să trăiască în memoria altcuiva. […]

*

– Alfa Orion sau, dacă vreți, Betelgeuse. O stea cu un volum de aproape cinci sute de ori mai mare decât cel al soarelui nostru.

Tânărul tăcu, simțind ațintită asupra lui privirea grea a astronautului. O privire care-l urmări și mai târziu, în timp ce se târau prin deșert, în căutarea unor ipotetice forme de viață.

– Masă relativă: 0,1. Indice gravitațional ridicat. Atmosferă de metan și amoniac.

Se târau prin deșert, încovoiați sub povara spațiandrelor. În jur, valuri de nisip violet încremenite în asaltul unui țărm iluzoriu. Soarele nu apusese încă, dar trei Luni de ametist se și ridicaseră pe boltă.

– Amurgul, murmură astronautul.

O cascadă de lumină viorie se revărsa de la zenit spre orizontul învăpăiat.

– Trebuie să ne întoarcem, spuse tânărul. Temperatura scade brusc după apusul soarelui.

Niciun răspuns. Întoarse capul spre însoțitorul său și-l văzu în picioare, nemișcat, fără cască, pierdut într-o meditație care-i îndulcea trăsăturile aspre.

Cu un sentiment amestecat – ușurare, jenă, bucurie –, tânărul își scoase și el casca, trăgând în piept mirosul palmierilor, aerul uscat și pur al Saharei. „A înțeles oare de la prima noastră escală, pe țărmul Amazonului? Sau abia în adâncul Pacificului?…“

Eliberat de vraja sumbră a filtrului violet, soarele se mistui cu un ultim suspin auriu. Luna și cei doi sateliți artificiali își sporiră strălucirea. Pe cer începeau să se ivească pâlpâirile îndepărtate ale stelelor. Astronautul le privi o clipă, apoi își întoarse ochii spre Pământul care-l îmbia cu neasemuita lui căldură și frumusețe.

Citește integral și alte povestiri științifico-fantastice din volumul *Oameni și stele*, de Ion Hobana.

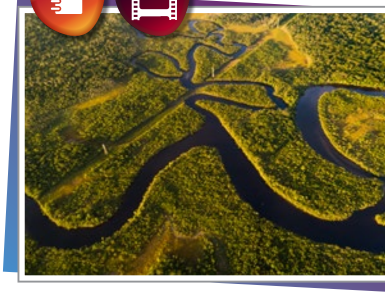

Fluviul Amazon

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile cuvintelor necunoscute din textul citit.

2. Ilustrează, în enunțuri potrivite, sinonimele și antonimele contextuale ale cuvintelor: *se risipiră*, *cufundat*, *odinioară*, *claustrat*, *neștiut*, *aspre*.

3. Descoperă, în text, minimum șase cuvinte care aparțin câmpului lexical al *astronomiei*.

4. Explică semnificația contextuală a cuvintelor și a grupurilor de cuvinte subliniate în următoarele enunțuri preluate din text.

a. „Astronautul părea mai înalt decât și-l amintea profesorul din fotoreliefuri și din emisiunile tridimensionale.“

b. „Știți deci că m-am născut la bordul unei astronave pornite să exploreze un sistem solar din această margine a Galaxiei.“

c. „Ca un imens fluture negru atras de lumină, graviplanul ateriză pe terasa superioară. Profesorul ieși din cabină și se îndreptă spre biroul directorului.“

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Stabilește, pe baza informațiilor oferite de text, reperele spațiale și temporale.

2. Precizează tipul de narațiune și de narator din text, argumentându-ți răspunsul cu ajutorul a două citate reprezentative.

3. Indică personajele textului, în ordinea apariției lor.

4. Realizați, ***în perechi***, planul simplu de idei al textului.

5. Redactează rezumatul textului, pe baza planului de idei întocmit în perechi.

6. Caracterizează personajul principal, descoperind, în text, modalități de caracterizare directă și de caracterizare indirectă ale acestuia.

5. Completează, în caiet, rubricile tabelului următor, conform modelului de mai jos.

Fragmentul de text	Structura textuală	Caracteristici
„– N-aveți nimic mai bun de făcut decât să-mi povestiți viața dumneavoastră? mormăi astronautul. – Aș avea... dacă ai vrea să mă ajuți...“	Text dialogat	Redarea unui schimb de replici între două personaje
„Epoca eroică... Dușmanul cel mai cumplit al astronauților nu erau meteoriții sau radiațiile penetrante, ci inactivitatea. Echipajul mânca, dormea, veghea în fața tablourilor de control... Astronava dispunea de o bibliotecă, o filmotecă, o sală de sport miniaturală... Ne omoram însă timpul mai ales discutând.“		
„Era tânăr, plăpând și atât de intimidat de faima interlocutorului său, încât începuse să gângăvească în timp ce-și formula propunerea.“		
„Directorul închise televizorul, își întrerupse dictarea, puse dosarele pe birou și îi ceru secretarei să înregistreze toate apelurile.“		
„Planeta părea cuprinsă de o adevărată frenezie vegetală: ierburi crescute nemăsurat, liane, plante cățărătoare cu rădăcini aeriene, arbori împletindu-și coroanele într-o boltă fără sfârșit.“		

NE AMINTIM

În textele literare și nonliterare, se pot identifica structuri textuale:
- → narative;
- → descriptive;
- → dialogate;
- → explicative;
- → argumentative.

INTERPRETĂM

1. Discutați, ***în perechi***, despre motivul pentru care profesorul cere ajutorul directorului Centrului de Explorări Galactice.

2. Caută în text două argumente care să susțină ideea că astronava a fost folosită de tânăr pentru a-i arăta astronautului frumusețile planetei Pământ.

3. Explică, în 80-100 de cuvinte, semnificația titlului textului *Cea mai bună dintre lumi*.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

Discutați, ***în grupe de câte 3-4 elevi***, despre textul citit, apoi rezolvați, la alegere, una dintre sarcinile date.

a. Creați o bandă desenată în care să surprindeți secvențele pe care le considerați dintre cele mai importante.

b. Realizați un afiș pentru lansarea unei ecranizări pe baza textului *Cea mai bună dintre lumi*, de Ion Hobana.

c. Imaginați-vă că astronautul a fost invitat la o emisiune TV. Elaborați scenariul unei astfel de emisiuni, notând întrebările reporterului, răspunsurile astronautului și cadrele care vor fi filmate. Apoi filmați interviul și prezentați-l colegilor de clasă.

Redactare

REDACTARE DE MÂNĂ – REDACTARE COMPUTERIZATĂ

NE AMINTIM

Textele, organizate în funcție de situația de comunicare, sunt corelate, deseori, cu elemente grafice (fotografii, scheme, hărți, tabele, diagrame, capturi de ecran etc.).

OBSERVĂM

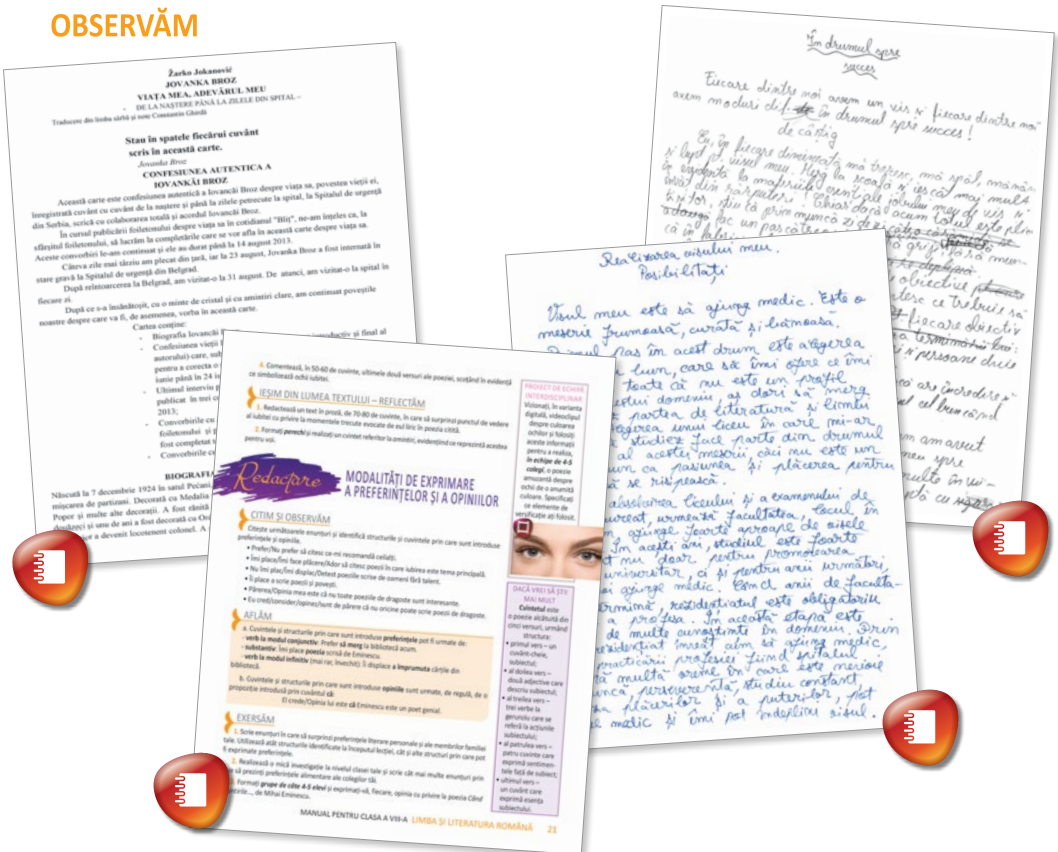

Lucrați în perechi. Priviți imaginile în formatul digital al manualului.

a. Comparați aspectul general al celor două texte scrise de mână.

b. Comparați aspectul general al celor două texte redactate computerizat.

c. Realizați, pe caiet, o diagramă Venn, în care să evidențiați asemănările și deosebirile dintre textele scrise de mână și cele redactate digital.

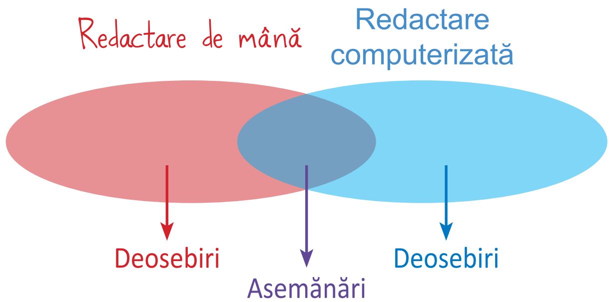

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Grafologia este știința care analizează scrisul de mână, oferind informații despre caracterul unei persoane. Se folosește în criminalistică, psihologie, psihiatrie etc.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Documentați-vă și realizați o prezentare a modului în care grafologia era utilizată în criminalistică. În proiectul vostru, veți face referire și la cărți polițiste în care detectivii folosesc grafologia pentru a dovedi vinovăția infractorilor.

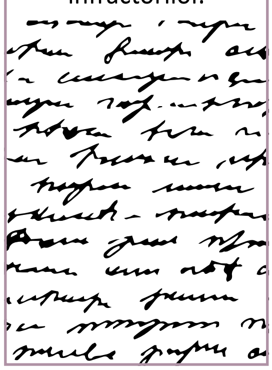

ȘTIAȚI CĂ...

...scrisul de mână stimulează imaginația și creativitatea?

...sunt folosite ambele emisfere ale creierului atunci când scrii de mână?

...scrisul de mână îmbunătățește funcțiile creierului și ale memoriei?

...scrisul de mână contribuie la exprimarea emoțiilor?

...*Ziua internațională a scrisului de mână* se sărbătorește pe 23 ianuarie?

EXERSĂM

1. Redactează un text, de 120-150 de cuvinte, cu tema *Universul meu*. Alege forma de redactare cea mai potrivită acestei teme: redactare de mână sau redactare computerizată.

2. Redactează un alt text, de 100-120 de cuvinte, pe o temă aleasă de tine, folosind tipul de redactare neutilizat anterior.

Atenție! În redactarea celor două texte, vei ține seama de:

- respectarea temei propuse/alese;
- corespondența cu tema propusă/aleasă (folosirea unor termeni potriviți temei; corespondențe între intenția celui care redactează, conținutul textului și efectul pe care îl are asupra cititorului);
- integrarea părților unei compuneri (introducere, cuprins și încheiere);
- tipul de redactare ales (redactare de mână/redactare computerizată);
- elementele grafice folosite, conform tipului de redactare ales;
- originalitatea abordării temei propuse/alese;
- încadrarea în limitele de cuvinte indicate.

REȚINEM

REDACTARE
- de mână
- computerizată

Indiferent de tipul de redactare folosit, se respectă:

- aspectul îngrijit al lucrării;
- corectitudinea exprimării;
- normele de ortografie și de punctuație;
- încadrarea în limitele de cuvinte indicate.

VALORIFICĂM

Exprimă-ți opinia, într-un text de 120-150 de cuvinte, despre redactarea de mână și redactarea computerizată, pornind de la afirmațiile Aurorei Liiceanu despre scris:

„Sunt o adulterină, adică «mă țin» și cu tastatura computerului și cu foaia de hârtie și pixul. Scriu, deci, folosind direct tastatura, dar și hârtia. Prefer pixul cu pastă neagră. S-ar putea spune că folosești tot mâna, degetele, dar nu este același lucru. Îmi place să scriu ca gest manual dincolo de conținutul scriiturii. Pur și simplu, să scriu. A scrie de mână nu este același lucru ca a tasta și a tasta nu este același lucru ca a scrie de mână. [...]

Aș vrea să amintesc cum se corup între ele formele noastre de comunicare. Primesc, este deja un obicei general, e-mailuri care încep cu «Bună dimineața», «Bună ziua», «Bună seara» și mă minunez, pentru că aceste formule nu existau în scrisorile tradiționale. Acestea începeau cu «Dragă Cutăriță», «Stimate...» etc. Formele de salut scrise mi se par că s-ar potrivi la telefon sau când te întâlnești cu un cunoscut pe stradă sau altundeva. Este un amestec bizar între oralitate și scriitură, realități care erau până nu demult distincte.

[...] Folosind tehnologia modernă, timpul și spațiul aduc schimbări în relațiile între oameni, construiesc alte intimități, alte emoții și alte registre de percepție și de reacție la ceilalți."

(Aurora Liiceanu, *Gânduri despre scris*, https://www.scrisulfacebine.ro/2017/10/11/ganduri-despre-scris/)

Elemente de construcție a comunicării

CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ ȘI CIRCUMSTANȚIALA DE CAUZĂ

NE AMINTIM

Circumstanțialul de cauză și realizările sale

Circumstanțialul de cauză este partea secundară de propoziție care determină un verb, o locuțiune verbală, o interjecție predicativă sau un adjectiv, oferind informații despre cauzele unei acțiuni sau indicând motivul care generează un proces.

Tremura <u>de emoție</u>. (cuvântul regent – verbul *tremura*)
A dat bir cu fugiții <u>de frică</u>. (regent – locuțiunea verbală *a dat bir cu fugiții*)
Și atunci... pleosc! în apă, <u>din cauza vântului</u>. (regent – interjecția predicativă *pleosc!*)
Era roșu <u>de supărare</u>. (cuvântul regent – adjectivul *roșu*)

Circumstanțialul de cauză răspunde la întrebările: *din ce cauză?*; *din ce pricină?*, adresate cuvântului regent.

Circumstanțialul de cauză se realizează prin:

- substantiv: *Am spart paharul <u>din neatenție</u>*.
  Frunzele îngălbenite au zburat <u>din cauza vântului</u>.
- pronume: *Am reușit <u>datorită amândurora</u>.*
- numeral: *<u>Din pricina celor doi</u>, am schimbat locul întâlnirii*.
- verb la formă nepersonală: *<u>Întârziind</u>, a pierdut o parte din explicații*. (gerunziu)
  <u>Avertizat</u> de prietenii săi, a luat măsuri radicale. (participiu)
  Inelul mamei s-a ros <u>de purtat</u>. (supin)
- adjectiv: *<u>De harnic</u> ce era, a fost apreciat de toți*.
- adverb/locuțiune adverbială: *Plouă și <u>de aceea</u> rămân în casă*.

CITIM ȘI OBSERVĂM

a. E supărat **din cauza bolii** fratelui său.
E supărat, **că fratele său e bolnav**.

b. **Alergând** întruna, a obosit.
Pentru că a alergat întruna, a obosit.

Discutați în clasă despre cuvintele și propozițiile scrise îngroșat. Precizați ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate, ce rol au propozițiile evidențiate în frazele din care fac parte și stabiliți legătura dintre cuvinte și propoziții în fiecare situație.

AFLĂM

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză (CZ) reprezintă o realizare propozițională a circumstanțialului de cauză la nivelul frazei.

Nu ai greșit <u>ascultându</u>-mă. = circumstanțial de cauză
↓↑
Nu ai greșit, <u>pentru că m-ai ascultat</u>. = circumstanțială de cauză

Regentul circumstanțialei de cauză poate fi:

- un verb: *Copiii au alunecat,*[1]/ *<u>fiindcă era gheață</u>.*[2]/
- o locuțiune verbală: *<u>Deoarece a trecut multă vreme</u>,*[1]/ *nu și-a mai adus aminte de el.*[2]/
- o interjecție predicativă: *Trosc! creanga,*[1]/ *<u>fiindcă era uscată</u>.*[2]/
- un adjectiv: *Desenul este minunat,*[1]/ *<u>pentru că are culori vii</u>.*[2]/

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Prepoziția **datorită** este folosită în enunțuri care indică un efect favorabil: *Am obținut premiul **datorită efortului** depus.*

Locuțiunea prepozițională **din cauza** este folosită în enunțuri care indică un efect nefavorabil: *Am ajuns mai târziu **din cauza viscolului**.*

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză poate fi:

- conjuncțională – introdusă prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale (*că*, *fiindcă*, *deoarece*, *din cauză că*, *din pricină că*, *pentru că*):

  Știe foarte bine,[1]*/ deoarece e atent la lecție.*[2]*/*

  Mi-am luat paltonul,[1]*/ din cauză că s-a făcut frig.*[2]*/*

- relativă – introdusă printr-un pronume relativ, precedat de prepoziție:

  L-a premiat,[1]*/ pentru ce a realizat.*[2]*/*

Topica și punctuația

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză stă, de regulă, **după propoziția regentă**, dar se poate plasa și **înaintea acesteia** (atunci când se insistă asupra ei).

de exemplu: *Fiindcă nu s-au văzut de multă vreme,*[1]*/ au discutat mai mult.*[2]*/*

(1 – propoziție circumstanțială de cauză, 2 – propoziție regentă)

Propozițiile circumstanțiale de cauză sunt **despărțite prin virgulă de propoziția regentă**, indiferent de locul pe care îl ocupă față de aceasta.

Propoziția circumstanțială de cauză poate avea în propoziția regentă **corelative adverbiale** (*atunci*, *de aceea*):

Pentru că se temea de reacția ei,[1]*/ de aceea a ascuns adevărul.*[2]*/*

EXERSĂM

1. Transcrie circumstanțialele de cauză din textele următoare, precizând părțile de vorbire prin care sunt realizate acestea.

a. „Eu nu duceam nimic, dar zgribuleam de frig și-mi era rușine să le-o spun, deși aș fi dorit să întâlnim cât mai curând sania.

Când am sosit amorțit de frig la Cocorăști, îmi era frică să mă duc acasă...“

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

b. „În zadar viforul, vijelia și uraganele se izbiseră oarbe în clădirea zburlită de crengi uriașe a întăriturilor mele, căci nu izbutiră decât să se sfâșie și să urle de durere și de ciudă...“

(Calistrat Hogaș, *În munții Neamțului*)

c. „Văzând Făt-Frumos că tovarășii lui sunt așa de fricoși, se hotărî să se coboare el singur...“

(Ion Creangă, *Făt-frumos, fiul iepei*)

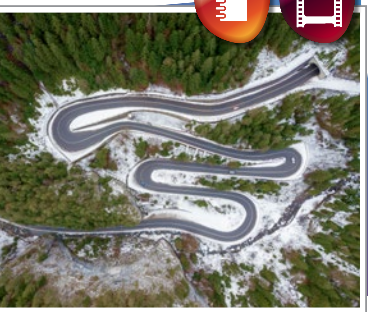

Cheile Bicazului, județul Neamț

2. Identifică, rescriind pe caiet, propozițiile circumstanțiale de cauză din următoarele fraze.

a. Noi am insistat să vină, fiindcă este o prezență plăcută.
b. Am procedat greșit, fiindcă mi-am făcut o impresie greșită despre el.
c. Pentru că nu l-am chemat, de aceea n-a venit.
d. Nu fi nerăbdător, căci se vor rezolva toate cu bine.
e. S-a supărat pe mine, că nu am așteptat-o.
f. Pentru asta ne-am certat, fiindcă m-a mințit.
g. Copacii au înmugurit, fiindcă s-a încălzit.
h. Vremea este frumoasă, deoarece a venit primăvara.
i. Întrucât a făcut un referat interesant, a fost lăudat de profesor.
j. De vreme ce am rezolvat problema, mă pot juca la calculator.

3. Rescrie primele trei enunțuri de la exercițiul 2, realizând contragerea propozițiilor subordonate circumstanțiale de cauză în părți de propoziție corespunzătoare.

4. Realizează expansiunea circumstanțialelor de cauză scrise îngroșat în propoziții subordonate circumstanțiale de cauză.

a. Ascensorul a rămas blocat între etaje **din cauza opririi** curentului electric.
b. **Căzând** pe gresie, paharul s-a spart.
c. N-a putut vedea filmul **din pricina ochelarilor**.
d. Nu vorbea **de supărat**.
e. L-au lovit cu mingea în timpul jocului **din greșeală**.
f. Râdea foarte tare **de bucurie**.

5. Completează, pe caiet, următoarele fraze cu propoziții subordonate circumstanțiale de cauză potrivite.

a. N-a mers în excursie, ...
b. S-a supărat pe mine, ...
c. Trenul a întârziat astăzi, ...
d. Și-a întrerupt călătoria, ...
e. Plantele s-au uscat pretutindeni, ...
f. Nivelul apei râurilor a crescut, ...

6. Stabilește felul propozițiilor din textele date.

a. „Când mă deșteptai a doua zi, numai după o clipă parcă de somn, băgai de seamă că soarele fusese cu mult mai harnic decât mine, căci se părea că se înălțase pe ceruri, în vârful degetelor și, de peste întărituri, se uita furiș la mine tocmai în fundul peșterii.“

(Calistrat Hogaș, *Singur*)

b. „Dar madam Popescu, deoarece a avut imprudența să iasă din neutralitate și să intervie în război, primește în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.“

(I.L. Caragiale, *Vizită...*)

c. „Cum însă sufletul meu niciodată n-a fost în stare să ducă prea multă vreme, în spate, povara ucigătoare a sublimului, și cum puterile întunericului, în urgia răzvrătirii lor, izbise, pe toate glasurile, clapele imense ale claviaturilor făpturii, aș fi ajuns în cele din urmă să găsesc banală și monotonă această rodomontadă a stihiilor...“

(Calistrat Hogaș, *În munții Neamțului*)

d. „Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică și cu bilet cu tot.“

(I.L. Caragiale, *D-l Goe...*)

REȚINEM

Propoziția subordonată circumstanțială de cauză

- Este o realizare propozițională a circumstanțialului de cauză la nivelul frazei.
- Poate fi relativă și conjuncțională.
- Este plasată după regentă sau înaintea acesteia.

PORTOFOLIU INDIVIDUAL
Realizează prezentarea unei expoziții pe care ai vizitat-o sau pe care dorești/intenționezi să o vizitezi, formulând argumente care să convingă și alți colegi să viziteze acea expoziție.

ȘTIAI CĂ…
…marile muzee ale lumii pot fi vizitate și online?

VALORIFICĂM

Redactează o compunere, de 100-120 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare reală sau imaginară, petrecută în timpul vizitării unei expoziții.

În compunerea ta, trebuie:
- să folosești o propoziție subordonată circumstanțială de cauză care să aibă, ca termen regent, un verb și pe care să o subliniezi cu o linie;
- să folosești o propoziție subordonată circumstanțială de cauză care să aibă, ca termen regent, un adjectiv și pe care să o subliniezi cu o linie punctată;
- să folosești două propoziții subordonate circumstanțiale de cauză, aflate în raport de coordonare copulativă, pe care să le subliniezi cu o linie șerpuită;
- să folosești o propoziție subordonată circumstanțială de cauză care să preceadă termenul regent, pe care să o subliniezi cu o linie întreruptă;
- să te încadrezi în limita de cuvinte.

CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP ȘI CIRCUMSTANȚIALA DE SCOP (FINALĂ)

NE AMINTIM

Circumstanțialul de scop și realizările sale

Circumstanțialul de scop este partea secundară de propoziție care determină un verb, o locuțiune verbală, uneori o interjecție predicativă, indicând scopul unui proces.

Se pregătește <u>pentru a merge</u> la olimpiadă. (cuvântul regent – verbul *se pregătește*)
Am luat-o la fugă <u>pentru a ajunge</u> la timp. (regent – locuțiunea verbală *am luat-o la fugă*)
Hai <u>la pescuit</u>! (cuvântul regent – interjecția predicativă *hai*)

Circumstanțialul de scop răspunde la întrebarea: *cu ce scop?*, adresată cuvântului regent.

Circumstanțialul de scop se realizează prin:
- substantiv: *Colaborau <u>pentru rezolvarea</u> corectă a problemei*.
  I-am solicitat <u>în vederea discutării</u> acestui proiect.
- pronume: *Andrei face un referat și <u>pentru asta</u> a citit mult*.
- numeral: *<u>Pentru cei doi</u> am făcut o schimbare.*
- verb la formă nepersonală: *A venit <u>pentru</u> <u>a</u>-mi <u>mulțumi</u>*. (infinitiv)
  Copiii au plecat însoțiți de părinți <u>la pescuit</u>. (supin)
- adverb/locuțiune adverbială: *<u>De aceea</u> am venit, pentru a discuta detaliile.*

CITIM ȘI OBSERVĂM

a. Am venit aici **pentru a ne juca**.
Am venit aici **ca să ne jucăm**.

b. Curierul a sunat **pentru aflarea** adresei de livrare.
Curierul a sunat **să afle adresa de livrare**.

Discutați în clasă despre cuvintele și propozițiile scrise îngroșat. Precizați ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate, ce rol au propozițiile evidențiate în frazele din care fac parte și stabiliți legătura dintre cuvinte și propoziții în fiecare situație.

AFLĂM

Propoziția subordonată circumstanțială de scop/finală (CS) reprezintă o realizare propozițională a circumstanțialului de scop la nivelul frazei.

A mers în livadă *la cules* *de mere*. = circumstanțial de scop

A mers în livadă *să culeagă mere*. = circumstanțială de scop

Regentul circumstanțialei de scop poate fi:
- un verb: *A luat taxiul*[1]/ *ca să ajungă la timp*.[2]/
- locuțiune verbală: *A luat-o la fugă*[1]/ *să nu fie prins de paznic*.[2]/
- interjecție: *Hai*[1]/ *să facem o surpriză tuturor!*[2]/

Propoziția subordonată circumstanțială de scop poate fi:
- conjuncțională – introdusă prin conjuncții (*să*, *ca să*, *ca …. să*)

  Alina a fost astăzi la bibliotecă,[1]/ *să împrumute o carte*.[2]/
- relativă – introdusă printr-un pronume relativ, precedat de prepoziție:

  A citit foarte mult[1]/*pentru ce avea de făcut la proiect*.[2]/

Topica și punctuația

Propoziția subordonată circumstanțială de scop stă, de regulă, **după propoziția regentă** și nu se desparte obligatoriu de aceasta prin virgulă. Când se insistă asupra ei, circumstanțiala de scop este **plasată înaintea regentei**, despărțirea prin virgulă fiind posibilă, dar nu obligatorie.

de exemplu: *Ca să pună la punct planul pentru a doua zi*,[1]/ *au discutat mult*.[2]/

(1 – propoziție circumstanțială de scop, 2 – propoziție regentă)

Propoziția circumstanțială de scop poate avea în propoziția regentă **corelative adverbiale** (*de aceea*, *de asta*):

De aceea ai scris mai mult,[1]/ *ca să exersezi*.[2]/

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Propoziția subordonată finală poate fi introdusă prin conjuncția ***ca… să*** și locuțiunea conjuncțională ***pentru ca… să***, în condițiile în care un element din subordonată se deplasează la stânga: *Exersează mult*,[1]/ ***ca*** *la concursul de interpretare* ***să*** *obțină un premiu*.[2]/ (*Exersează mult*,[1]/ ***ca să*** *obțină un premiu la concursul de interpretare*.[2]/)

EXERSĂM

1. Transcrie circumstanțialele de scop și de cauză din textul următor, precizând părțile de vorbire prin care sunt realizate acestea.

a. „Cerând împăratului lucrurile ce-l povățuise calul, el a chemat pre vătaful curții și i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine spre a-și alege fiul său pe acelea care îi vor plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile și trei nopți, găsi în sfârșit, în fundul unui tron vechi, armele și hainele tătâne-său de când era flăcău, dar foarte ruginite.“

(Petre Ispirescu, *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*)

b. „Ducem vitele pe luncă la păscut. S-au uscat smârcurile. Sângeră boturile vitelor căutând rădăcini.“

(Zaharia Stancu, *Desculț*)

c. „Auzind zmeul aceasta, se făcu roșu și pară de mânie, se turbură de necaz, și nu mai vedea înaintea ochilor. Apoi […] își pierdu cumpătul de supărare și amărăciune.“

(Petre Ispirescu, *Ileana-Simziana*)

d. „Spre a merge la Almaș pe drumul mare, ar fi trebuit să suim Dealul Balaurului… De la o vreme cotirăm de la Dărmănești, la stânga spre Gârcina, pentru a tăia peste dealuri, pe drumul de picior.“

(Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

2. Alcătuiește enunțuri în care circumstanțialul de scop să se realizeze prin:
a. substantiv comun, cazul acuzativ, precedat de prepoziție;
b. substantiv comun, cazul genitiv, precedat de locuțiune prepozițională;
c. verb la modul supin;
d. verb la modul infinitiv;
e. pronume demonstrativ, genul feminin, numărul singular;
f. numeral cardinal.

3. Transcrie pe caiet frazele și identifică propozițiile circumstanțiale de scop.
a. Am venit să-ți dau vestea cea bună.
b. Hai să căutăm un magazin!
c. Mă pregătesc să plec la munte.
d. De aceea este atentă, ca să nu greșească.
e. Pentru aceea a studiat, ca să devină medic.
f. Voi ați cumpărat o mașină mai bună ca să puteți călători și în străinătate.

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Documentați-vă și realizați o prezentare a diverselor tipuri de lentile de contact, subliniind avantajele și dezavantajele utilizării acestora.

4. Rescrie primele trei enunțuri de la exercițiul anterior, realizând contragerea propozițiilor subordonate de scop/finale în părți de propoziție corespunzătoare.

5. Realizează, pe caiet, expansiunea circumstanțialelor de scop scrise îngroșat în propoziții subordonate circumstanțiale de scop.
a. Umblă **după cules** informații.
b. **În vederea scrierii** unei lucrări, a cercetat multe documente.
c. Sora mea a pus laptele **la fiert**.
d. Am pândit toată noaptea **pentru a prinde** hoțul.
e. Firma a lansat un nou concurs și **pentru aceasta** ne-am pregătit mult.
f. Mama a pregătit ingredientele **pentru prăjitură**.

6. Completează următoarele fraze cu propoziții subordonate circumstanțiale de scop potrivite.
a. Dana ajunge prima la școală ... .
b. Pot lua tramvaiul ... .
c. Vizitez expoziția de pictură ... .
d. Scriu temele mai devreme ... .
e. Copiii aleargă la râu ... .
f. Drumeții se opresc din loc în loc ... .

7. Stabilește felul propozițiilor din textele date.
a. „La tine vin nevestele să-și plângă
Feciorii duși în slujbă la-mpăratul,
Și tu ascunzi o lacrimă-ntre slove,
În alte țări când le trimiți oftatul...
Și fete vin, să le-nflorești altița,
La pragul tău e plină ulicioara.“

(Octavian Goga, *Dăscălița*)

b. „Trec furnici ducând în gură de făină marii saci,
Ca să coacă pentru nuntă și plăcinte, și colaci;
Și albinele-aduc miere, aduc colb mărunt de aur,
Ca cercei din el să facă cariul, care-i meșter faur.“

(Mihai Eminescu, *Călin (file de poveste)*)

c. „Profesorul așteptă, răbdător, ca asistenta să-i fixeze lentilele de contact și se apropie de complex."

(Ion Hobana, *Cea mai bună dintre lumi*)

d. „Mergând la popa, un văr al său, ca să-l roage și pe acesta, el se opri mai adeseori în cale și, dacă nu ar fi trebuit să se gândească la Ana și la gospodăria sa, el s-ar fi dat chiar de pe acum prins, ca să nu se mai pună în sarcina altora. Popa primi bucuros să-i fie om de chezășie, ba îl și îmbărbătă, spunându-i să nu se mai teamă de nimic, dacă se simte nevinovat; însă în același timp îi da sfaturi bune și-l mustra pentru că s-a dus la Moara cu noroc."

(Ioan Slavici, *Moara cu noroc*)

e. „Odată, trecând pe Calea Victoriei, Aurica se întâlni cu Felix și-l invită numaidecât să o întovărășească în circuitul ei. Ba chiar îl rugă, la un moment dat, să-i dea brațul, fiindcă nu se cădea, spunea eu, să zică lumea că merge cu un bărbat străin. Felix cerceta acum strada cu multă circumspecție, ca să n-o mai întâlnească..."

(G. Călinescu, *Enigma Otiliei*)

f. „Fiind însă că adeseori se întâmpla că unul spunea povestea și ceilalți adormeau, s-a hotărât ca atunci când povestitorul zice «ciolan», toți ceilalți să zică «ciorbă», pentru ca astfel să se dea pe față cel ce adoarme înainte de vreme și să-și afle cuvenita răsplată în ghionturi numărate."

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

8. Alcătuiește fraze în care:

- pronumele relativ *ce*, însoțit de prepoziție, să introducă o circumstanțială de scop și o completivă prepozițională;
- conjuncția subordonatoare *că* – o circumstanțială cauzală și o completivă directă;
- conjuncția subordonatoare *dacă* – o completivă directă și o atributivă;
- conjuncția subordonatoare *să* – o circumstanțială de scop și o completivă prepozițională;
- adverbul relativ *când* – o circumstanțială de timp și o completivă directă;
- conjuncția subordonatoare compusă *ca să* – o circumstanțială de scop și o atributivă.

REȚINEM

Propoziția subordonată circumstanțială de scop

- Este o realizare propozițională a circumstanțialului de scop la nivelul frazei.
- Poate fi relativă și conjuncțională.
- Este plasată după regentă sau înaintea acesteia.

VALORIFICĂM

Alcătuiește o compunere narativă de 100-130 de cuvinte, având următorul început: *Mi-am dat seama că, pentru a reuși în viață, este nevoie de perseverență...*

Vei include în compunerea ta cel puțin trei circumstanțiale de scop (realizate prin părți de vorbire diferite) și trei propoziții subordonate finale, pe care le vei sublinia (cu o linie circumstanțialele de scop și cu două linii propozițiile subordonate finale).

Aforisme despre perseverență

„Victoria aparține celui perseverent."
(Napoleon Bonaparte)

„Perseverența este cheia succesului."
(John Lubbock)

Lectură

MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA PROPRIEI LECTURI

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. ***Lucrați în perechi.*** Imaginați-vă că sunteți locuitori ai planetei Pământ, în anul 5000.

a. Descrieți spațiul în care locuiți, ocupațiile voastre, modificările care au avut loc în viața planetei, eventualele legături cu alte planete etc.

b. Prezentați ideile voastre colegilor de clasă.

c. Realizați, la nivelul clasei, un tabel cu transformările care vor avea loc, conform prezentărilor voastre.

2. Discutați ***în grupe de câte 4 elevi***. Vi se solicită sprijinul în a pregăti o casetă a timpului pentru a se păstra pentru viitor cele mai importante lucruri ce reprezintă omenirea acum, în al treilea deceniu al celui de-a treilea mileniu. Realizați o listă cu lucrurile care ar trebui introduse în casetă.

Felix Aderca
(1891-1962)

ORAȘELE SCUFUNDATE

de Felix Aderca

(fragment)

text de bază literar

Prolog

În București, în anul 5000.

În etajul al 47-lea al unui zgârie-nori în apartamentul operatorului de cinematograf Ioan Doicin, soția lui, blonda Ri, floristă cu degete mai albe ca petala de crin, vine din odaia unde dorm în penumbră, în paturi mici alăturate, „domnișoara" Ri, în vârstă de cinci ani, și „domnul" Ionel, de trei (supărat, dar încredințat că, fiind băiat, o va ajunge și o va întrece în vârstă pe sora lui). Afară ninge. Nu se mai aud sirenele vapoarelor de pe Dâmbovița, zguduiturile și răbufnirile ritmice ale trenului aerian, nici zgomotele haotice ale străzii. Toate s-au vătuit în tăcerea moale a zăpezii. […]

RI: – Ah!... De când a început să ningă, nu te gândești decât la năzdrăvănii!...

IOAN: – De ce năzdrăvănii? Soarele a început de mult să se răcească. Acum câteva zeci de mii de ani era alb ca o față de diamant. Azi, oglinzile lui s-au aburit și lumina pe care ne-o trimite e amestecată cu fire galbene de borangic. Nu vor trece multe mii de ani și Pământul va primi o lumină de culoarea tutunului de Cuba, apoi o baie cețoasă de cupru închis și, în sfârșit, întunericul – întunericul opac, pentru totdeauna, ca o lespede uriașă de mormânt.

RI: – O! Mi-e teamă, Ioan!... Nu s-ar putea ivi, lunecând din altă constelație spre noi, alt Soare?...

IOAN: – Cum nu! Dar nu știu întru cât i-ar fi de folos Pământului. În constelația noastră orice alt Soare ar cădea ca un bolovan în lac: ne-ar spulbera și nimic nu s-ar mai alege din biata noastră planetă!

RI, tremurând înainte de vreme: – Așadar vom îngheța cu toții, odată cu stingerea Soarelui?

IOAN: – Așa se va întâmpla cu planetele și celelalte viețuitoare, nu însă cu noi, oamenii, care vom ști să ne păstrăm o rezervă de energie, cărbuni sau petrol. O epocă, răstimp de câteva sute de ani, cred că aceste străvechi energii solare ne vor îngădui să mai trăim pe suprafața Pământului.

RI: – Și va fi aceasta o viață, numai cu lumină și căldură artificială? Ultimii oameni, lipsiți de Soare, lipsiți de flori, ar trebui mai bine să se sinucidă, Ioan!...

IOAN: – Iată, noi trăim acum, în această noapte de iarnă, la lumina electrică și căldura caloriferului, amândouă din cărbune și petrol. Și nu ne sinucidem! Iar mâinile tale, Ri, împletesc aici, la etajul al 47-lea, cele mai grațioase și mai colorate flori ale lumii.

RI: – Dar eu știu, Ioane, că la capătul iernii ne așteaptă primăvara, cu fluturi în văzduh și brotăcei verzi la marginea heleșteului, cu livezi, cu lunci, cu șesuri și lanuri. E o speranță care se va împlini sigur!

IOAN: – Și dacă nu s-ar împlini speranța ta? Și, dacă totuși nu s-ar mai face niciodată lumină și niciodată primăvară, te-ai sinucide?...

RI râde: – Nu! O! Nu!... Eu trebuie să trăiesc: am făgăduit să cumpăr pentru micul Ioan cea mai mare sală de cinematograf din București. Nu vom muri, Ioan, decât atunci când se vor fi isprăvit cu desăvârșire cărbunele și petrolul, iar căderea apelor, talazurile mării se vor preschimba în stalactite și lespezi înghețate.

IOAN: – Nu, Ri, nu vom muri nici atunci! Pământul are în adâncul lui un sâmbure de foc, care se stinge mai încet decât Soarele.

RI: – Ne vom săpa, oare, locuințe în fundul Pământului, tot mai adânc, mai aproape de Soarele nevăzut din miezul lui?

IOAN: – Cred că la început ne vom depărta tot mai mult de poli și ne vom grămădi toți de-a lungul Ecuatorului, apoi ne vom face asemenea cârtițelor și ne vom adânci în Pământ.

Citește integral volumul *Orașele scufundate*, de Felix Aderca.

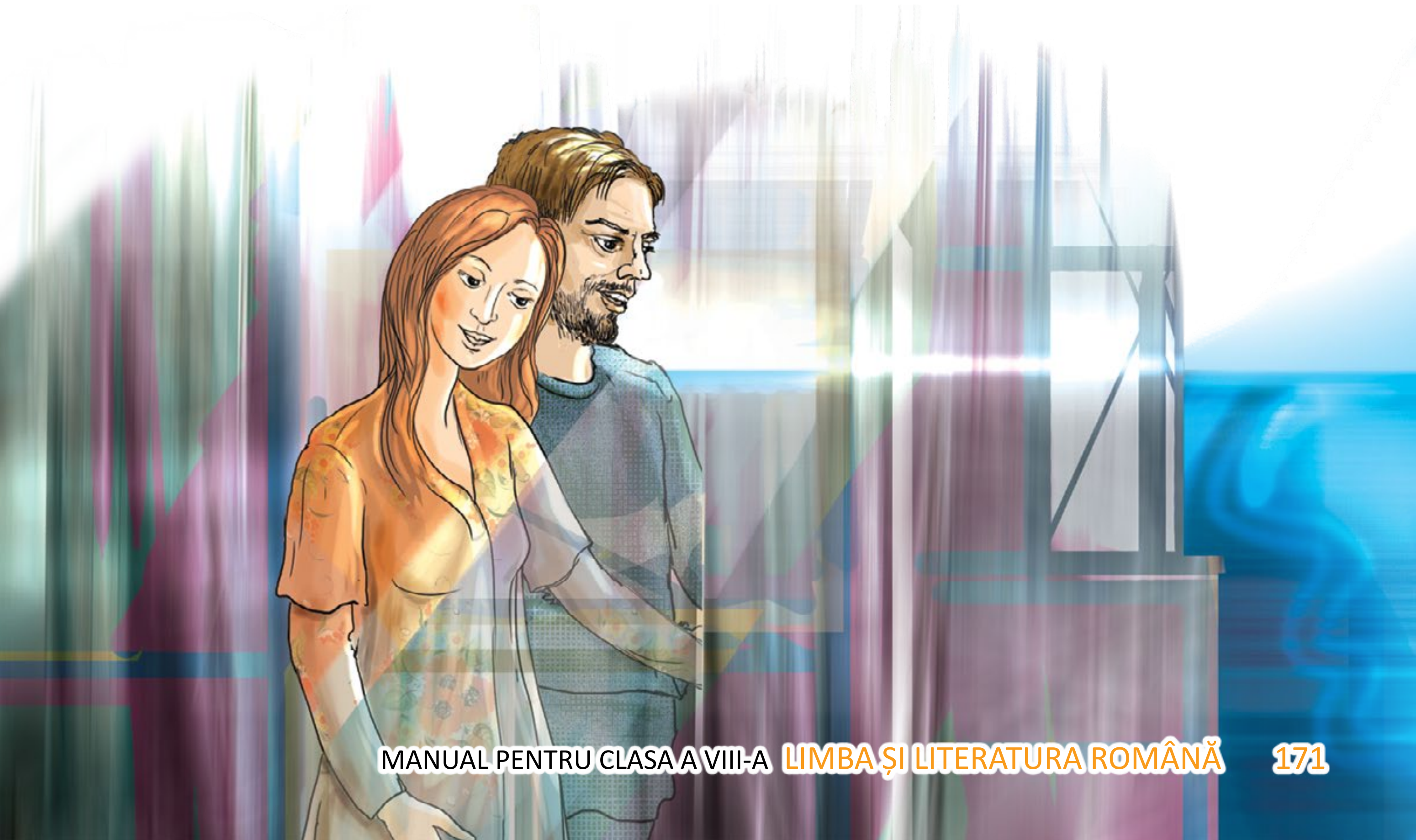

Dar vom băga de seamă de la o vreme că această scurmare a planetei cere o prea mare cheltuială de energie, pe care am putea-o mai curând preschimba în căldură și lumină. Și atunci ne vom muta cu toții în fundul Oceanului.

RI:. – Ar fi cu putință viața acolo?

IOAN: – De ce nu?... Apa mării păstrează mai bine căldura. Aerisirea Orașelor din apă s-ar putea face cu un curent provocat de deosebirea de temperatura văzduhului, fără nici o altă risipă de energie. Din mișcarea oricât de înceată a valurilor se vor capta energiile necesare uzinelor electrice, pentru lumină și mișcare.

RI: – O! Dar e înfiorător să locuim în fundul apelor sărate, cu rechinii, șerpii și balenele!

IOAN: – De ce, Ri?... Viața tot în fundul mărilor a început și numai după milioane de ani de evoluție a trecut pe uscat. Dacă toate energiile sunt o ondulare și toate destinele – o roată, nu e de mirare, ci foarte firesc ca viața să se întoarcă acolo de unde a pornit și să se încheie acolo de unde a început.

RI, oprindu-se din împletirea unei frunze albastre și privindu-și soțul cu ochi mari: – Așadar, Ioan, tot vom muri?...

IOAN: – Poate că nu. (Cugetă.) Dacă ne vom mai iubi și atunci, Ri, mă vei urma.

RI: – O! Tu știi bine, Ioane, că te urmez oriunde, oricând!... Nu ești tu bărbatul meu?...

IOAN: – Dar voi mai fi și atunci?...

RI îl privește cu coada ochiului, apoi râde: – Nu-ți face iluzii, Ioan!... De mine nu vei scăpa niciodată! Voi fi soția ta și peste un milion de ani!...

IOAN: – Trebuie să recunoaștem, Ri, că odată cu evoluția sistemului solar se vor produce oarecari schimbări și în felul de viață al oamenilor. Așa, bunăoară, persoanele cu mare răspundere în societate, adică geniile științifice și artistice, nu vor mai locui ca azi în mansarde sub acoperiș, în văzduh lângă burlane. Orașele din Oceane vor fi de sticlă și vor avea fiecare cea mai potrivită formă geometrică. Iar capitala lumii o văd ca o sferă din cristal, Orașul Alimentației – ca un paralelipiped, alt Oraș, al Energiei Electrice, în forma a două cuburi alăturate, cu un cub mai mic suprapus. Văd un Oraș, al Mecanicii, în formă de piramidă, cu temelie de jăratic. Apartamentele cele mai de preț, pentru geniile creatoare, vor fi cele din fund, aproape de căldura Pământului, iar în cele de sus vor fi închiși criminalii și demenții. Azi lucrurile se petrec cam altminteri...

RI: – Și străzile, parcurile?...

IOAN: – Străzi... La ce bun?... Circulația se face cu ascensoare de sticlă în Orașe și trenuri de cristal cu viteze fulgerătoare între Orașe.

RI: – Sunt, oare, și parcuri, grădini, în Orașele scufundate?

IOAN: – Parcuri?... Da, oamenii au mai păstrat ca monumente istorice câte-o falsă grădină cu alei albe de praf de naftalină, copaci de cauciuc și flori de gutapercă. Sunt și bănci. La o încrucișare de alei, câte un cățel de ghips sau ceară. Oamenii intră în parc să râdă ca de-o farsă. Unor anumiți bolnavi de melancolie mai prelungită li se prescrie o cură de râs în grădina Orașului. Din ascensoarele de prin apropierea parcului, oamenii sănătoși aud hohotele de râs ale bolnavilor care se preumblă pe alei. În „arborii“ din parcul Capitalei s-au montat privighetori mecanice, care ciripesc și fluieră electric, să juri că ești în epoca terestră!

RI: – Atunci, Ioan, la ce mai folosesc oamenilor în Orașele de sticlă banii, dacă...

IOAN: – La nimic, Ri. De aceea nu vor mai fi nici bogați, nici săraci. Oamenii nu vor mai munci pentru bani. Nu vor mai fi țări și popoare deosebite. În jurul Ecuatorului vor fi câteva Orașe, iar continentele care despart mările ecuatoriale vor fi străbătute de tuneluri de circulație. Alimentația va fi simplificată la o serie de buline preparate din sinteze chimice de diferite

PROIECT DE ECHIPĂ INTERDISCIPLINAR

Realizați descrierea unui oraș construit în adâncul oceanului. Însoțiți textul de o machetă.

gusturi, care se vor păstra din epoca plantelor și a animalelor terestre, savori rămase încă vii în poftele noastre. Nu vom mai avea nevoie să dormim. Purificarea creierului și a nervilor de zgura gândirii și a emoțiilor se va face printr-o baie specială de lumină în cabine mici, instalate pretutindeni: în ascensoare, tramvaie, laboratoare. Viața va fi prea scurtă ca jumătate din ea s-o trăim în somn, adică în letargie.

Oamenii vor băga de seamă – e drept, destul de târziu – că rasele sunt numai adaptări biologice la împrejurări cosmice, iar nu o gradație de însușiri culminând în rasa albă. Selecțiunea în Orașele Submarine se va face deci nu după culoarea pielii moștenite, ci pe temeiul însușirilor. […]

RI: – Și acest neam de genii submarine așteaptă de la un ceas la altul răcirea deplină a Pământului, moartea lor... La ce a fost bună atunci străduința generațiilor prin veacuri, a raselor? […] Nu vreau să ne moară copiii, Ioan!... Și noi trebuie să ne iubim, o, fără nicio moarte!

IOAN: – E fatal să murim, Ri. Murim cu fiecare clipă.

RI: – Nimic nu e fatal, Ioan!...

IOAN: – Viața s-a ivit pe Pământ. Destinul ei e să piară odată cu Pământul. Nu pot spera. Eu cuget.

RI: – Nu, Ioan! Simt că viața e ceva mai mult decât Pământul. Ea a venit din spații interastrale, roiuri nesfârșite de scurte circuite electrice. Și cred că nu se pot anula odată cu Pământul aceste logodne ale ionilor din celulele vii cu ionii care le eliberează, le verifică și le alimentează în fiecare clipă din viața infinită a Universului.

IOAN: – Rațiunea ne dovedește fără milă că neamul omenesc se va stinge când această planetă va îngheța sau va lua foc. Mii de planete au înghețat înaintea Pământului, și cu ele s-a stârpit orice urmă de viață.

RI: – Și totuși, Ioan, eu simt că există ceva mai puternic decât rațiunea care însuflețește această rațiune, îi dă forța absurdului și va mântui Omenirea! Evadăm, Ioane!... Fugim din închisoarea planetei moarte spre o nouă Constelație!...

PORTOFOLIU INDIVIDUAL

Prezintă, într-un text descriptiv, localitatea ta, așa cum îți imaginezi că va arăta în anul 5000. Poți însoți prezentarea de schițe, desene, machete etc.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

1. Identifică, în prolog, trei elemente pe care autorul le atribuie Bucureștiului din anul 5000.

2. Rescrie enunțurile preluate din text, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonime contextuale potrivite.
   a. „De când a început să ningă, nu te gândești decât la <u>năzdrăvănii</u>!...“
   b. „Mi-e <u>teamă</u>, Ioan!... Nu s-ar putea <u>ivi</u>, <u>lunecând</u> din altă constelație spre noi, alt Soare?...“
   c. „Așa <u>se va întâmpla</u> cu planetele și celelalte viețuitoare, nu însă cu noi, oamenii, care vom ști <u>să</u> ne <u>păstrăm</u> <u>o rezervă</u> de energie, cărbuni sau petrol.“
   d. „Eu trebuie să trăiesc: <u>am făgăduit</u> <u>să cumpăr</u> pentru <u>micul</u> Ioan cea mai mare sală de cinematograf din București.“

3. Descoperă, în text, trei figuri de stil diferite.

AFLĂM

După lectura unui text, reflectăm asupra acestuia, exprimându-ne opinia despre cele citite.

EXPLORĂM, ÎNVĂȚĂM, INTERPRETĂM

Formați ***șase grupe de elevi*** pentru a rezolva sarcinile date, apoi prezentați în fața clasei rezultatele activității în grup.

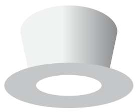

1. INFORMAȚI
Întocmiți planul simplu de idei al textului, apoi redactați rezumatul acestuia.

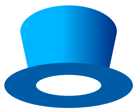

2. CLARIFICAȚI
Formulați cinci întrebări pe care să le adresați colegilor, pentru a verifica dacă au înțeles mesajul textului.

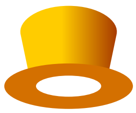

3. PREZENTAȚI AVANTAJELE
Transcrieți, din text, două fragmente care transmit încrederea în oameni și în viitorul omenirii. Argumentați alegerile făcute.

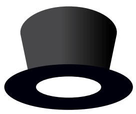

4. IDENTIFICAȚI ASPECTELE NEGATIVE
Transcrieți, din text, două fragmente care transmit îndoiala. Gândiți-vă ce s-ar întâmpla cu oamenii, dacă îndoiala și neîncrederea ar triumfa. Prezentați ideile voastre celorlalți colegi.

5. GENERAȚI IDEI NOI
• Continuați dialogul dintre Ri și Ioan, creând șase-opt replici noi.
• Interpretați dialogul realizat în fața colegilor. Puteți crea și un cadru adecvat desfășurării acestuia (decor, muzică etc.)

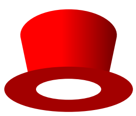

6. SPUNEȚI CE SIMȚIȚI
Exprimați-vă opiniile despre textul citit! Redactați, individual, părerile voastre, apoi realizați, la nivelul grupei, o planșă pe care să le expuneți.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Întocmește o listă cu textele pe care le-ai citit în acest an școlar, folosind culori diferite, pentru a diferenția lectura obligatorie de lectura de plăcere. Stabilește, pe baza listei întocmite, criterii care au stat la baza alegerii textelor.

2. Realizează recenzia textului *Orașele scufundate*, de Felix Aderca, răspunzând la următoarele întrebări:
• Care este elementul-cheie care conferă valoare cărții?
• Ți-a plăcut sau nu cartea?
• Care sunt argumentele care susțin opinia ta?
În redactarea textului, vei respecta caracteristicile unei recenzii:
- vei consemna principalele idei transmise de textul recenzat;
- vei prezenta păreri critice.

VARIAȚII DE REGISTRU. JARGONUL, ARGOUL. LIMBAJ COLOCVIAL, LIMBAJ CULTIVAT (FAMILIARIZARE). CONSTRUCȚIA FRAZEI ÎN LIMBA VORBITĂ ȘI ÎN LIMBA SCRISĂ

NE AMINTIM

Limbile cunosc două forme de comunicare: limba vorbită și limba scrisă.

Limba vorbită se utilizează în relațiile obișnuite între membrii unei comunități, este mai afectivă, se adresează unui receptor prezent, îmbină mijloacele de expresie verbală cu cele nonverbale și paraverbale.

Limba scrisă folosește semne grafice pentru redarea cuvintelor, este mai elaborată, se adresează unui receptor absent.

Limba standard reprezintă limba corectă în condiții obișnuite de comunicare, respectă normele limbii, se folosește în situații oficiale de comunicare, în școală, în mass-media, în cultură etc.

CITIM ȘI OBSERVĂM

Lucrați în perechi.

a. Transcrieți, pe caiete, textele următoare.

A. – E timpul să plec, bonsoar.
– Mai stai cu noi, vii așa de rar.
– Mersi, nu pot, mai am de învățat.

B. Diana discută cu Mihaela:
– Nu am reușit să termin la mate, cred că mă va taxa profa.

b. Subliniați cuvintele care nu aparțin limbii standard.

c. Explicați semnificația cuvintelor subliniate anterior. Dacă este nevoie, folosiți *Dicționarul explicativ al limbii române*, format tipărit sau online.

AFLĂM

Comunicăm diferit, folosim registre variate, în funcție de situația de comunicare.

Argoul este un limbaj convențional, stabilit la nivel de grup social sau socio-profesional, cu scopul de a nu fi înțeles de restul societății. Pot fi folosite cuvinte nou create sau cuvinte speciale (cu sens diferit de cel obișnuit sau împrumuturi din alte limbi).

De exemplu, elevii folosesc termenii argotici: *dirig/dirigă* (diriginte), *mate* (matematică), *hard* (creier), *chiulangită* (absență), *nașpa* (antipatic), *bengos* (grozav) etc.

Există un argou al studenților, al militarilor, al deținuților, al interlopilor etc.

Jargonul este un limbaj specific anumitor categorii sociale care vor să se distingă de restul vorbitorilor prin folosirea unor cuvinte și expresii pretențioase, de obicei împrumutate din alte limbi.

De exemplu, sunt folosite elemente de jargon cum ar fi: *mersi* (mulțumesc), *bonjur* (bună ziua), *șarmant* (fermecător) etc.

Limbajul colocvial poate fi folosit atât în texte orale, cât și în cele scrise. Are la bază limba standard, dar poate utiliza și termeni populari, regionali, elemente de jargon, termeni argotici.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Cuvintele și expresiile livrești sunt folosite numai în cărți și în limbajul oamenilor culți. De exemplu:

ANTIPÓD, antipozi, s. m. Loc sau punct de pe suprafața pământului diametral opus altuia; fig. lucru, fapt, idee etc. în totală opoziție cu alt lucru, fapt, idee etc. – Din fr. **antipode**.

FERVOÁRE s. f. Ardoare, înfocare, pasiune. – Din fr. **ferveur**, lat. **fervor**, **-oris**.

LOCVÁCE adj. invar. (Livr.) Care vorbește mult; vorbăreț, limbut, guraliv. – Din fr. **loquace**, lat. **loquax**, **-acis**.

EXERSĂM

1. Încadrează cuvintele și expresiile următoare în categoria potrivită, completând, pe caiet, tabelul de mai jos, conform modelului dat.

a bunghi   atelier   iaca   picioci   bancă   șmenar   ăsta   mișto   a pune placa   a fi în trend   viscol   avion   a șuti   istorie   catalog   lovele   descoperire   musiu   mâțișor

Cuvinte care aparțin limbii standard	Regionalisme	Termeni populari	Termeni argotici	Elemente de jargon
...	...	...	*a pune placa*	...
...	...	...	...	...

2. Înlocuiește termenii argotici și elementele de jargon din textele următoare cu termeni care aparțin limbii standard.

a. A venit babacul la școală.
b. Nu mai pune botul!
c. Are un aspect șic.
d. Face parte din high-life.
e. Este un om deștept, are pedigri.
f. Ne vedem, darling, în curând!
g. Hoțul a fost prins din cauza unui ciripitor.
h. Zi mersi că nu te-am pârât.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Regionalisme – cuvinte folosite numai într-o anumită zonă geografică: în Moldova, *gioc* (joc), *șinși* (cinci); în Muntenia, *dește* (degete); *a deretica;* în Transilvania, *picioci*, *crumpene* (cartofi) etc.

Termeni populari – cuvinte folosite în vorbirea cotidiană, țin de aspectul neelaborat al limbii: *ăsta*, *ailaltă* etc.

Arhaisme – cuvinte și expresii care au dispărut din limba comună, folosite pentru a evoca fapte din trecut: *bir*, *paharnic*, *palaturi*, *vodă* etc.

Termeni științifici – cuvinte și expresii folosite în diferite domenii ale științei: *substantiv*, *celulă*, *aisberg*, *crepuscular* etc.

REȚINEM

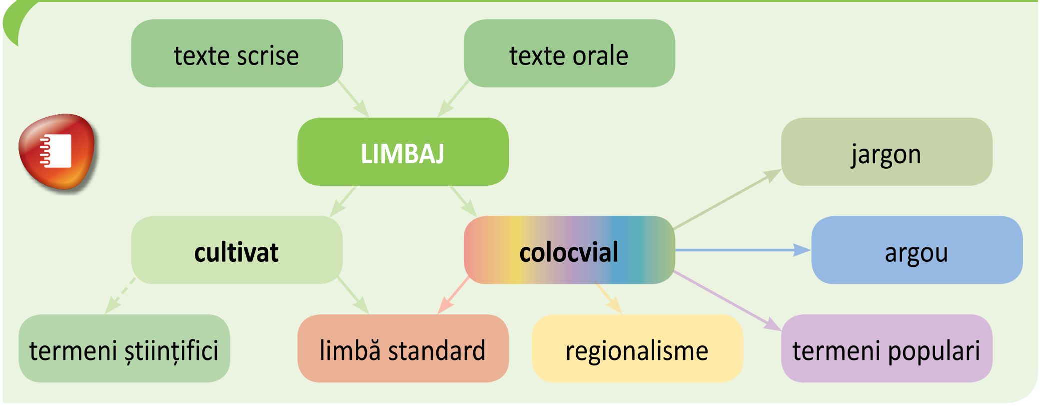

VALORIFICĂM

1. ***Lucrați în perechi.***

Stabiliți o temă pe care să o abordați în trei texte diferite, de 30-50 de cuvinte, respectând cerințele date.

a. În primul text, să folosiți limbaj cultivat.
b. În textul al doilea, să utilizați limbaj colocvial, folosind și argoul (minimum patru termeni).
c. În al treilea text, îmbinați elementele de jargon cu limbajul standard.

2. Formați ***grupe de câte 4 elevi***.

Urmăriți o emisiune TV la care participă oameni de diferite profesii. Stabiliți minimum trei caracteristici ale limbii vorbite prin care aceasta se diferențiază de limba scrisă. Alegeți o modalitate originală de prezentare a acestei comparații celorlalți colegi.

Recapitulare

• Citește textul și rezolvă cerințele.

A cincea călătorie a lui Gulliver

Capitolul trei

Câteva cuvinte către cititor – Omul și mașinile – Autorul, comparat cu plantele

E lesne de constatat că pe vremea apariției omului pe pământ nu existau încă mașini, nu exista artă și știință. Pe atunci, tot ce făceau oamenii izvora dintr-o necesitate naturală; haina și-o puneau pentru că le era frig, și-au făcut topoare ca să taie mai ușor lemnele. Pe urmă au venit științele și artele, care aveau toate ca scop, nu-i așa, să-l ajute pe om în muncile grele și-n parte să-i întregească noțiunile și reprezentările formate în legătură cu fenomenele sesizate. Pentru a ridica obiectele grele, s-a inventat scripetele, pentru a cunoaște mai exact, mai aprofundat fenomenele văzute, s-a inventat desenul și scrisul.

Peste secole, știința și arta s-au perfecționat în mod firesc; în munca sa, omul se slujea de mașini excelente, multiplicându-și toate posibilitățile, iar fenomenele privitoare la timp și la spațiu sesizate superficial au fost fixate și prezentate în deplina lor semnificație prin sculpturi, picturi, opere poetice tot mai perfecte.

În sfârșit, s-a ajuns ca mașinile să nu-l ajute numai pe om în toate treburile sale, multiplicându-i puterea, ci să muncească singure mult mai bine decât muncea vreodată omul, cu trupul său imperfect. Așa și artele: picturile, sculpturile, operele literare, muzicale exprimau cu atâta perfecțiune fenomenele vieții, forma, culoarea, întâmplările, sentimentele încât viața reală a rămas cu mult în urma lor în ceea ce privește inventivitatea, frumusețea, expresivitatea.

Ce a rezultat din toate acestea? Mașini și opere l-au depășit pe om: au devenit mai perfecte și în curând omul, dacă dorea să fie perfect, a fost silit să imite mașinile și operele care odinioară îl imitau pe om. Influența cea mai puternică asupra formării caracterului nostru au exercitat-o cultura, romanele, dramele, creațiile. Formele noastre au fost determinate de artă. Vizitând odată Budapesta, am văzut o bombonerie „automată", în care introduceai sus o monedă, iar pe orificiul de jos îți ieșea o bomboană. În interiorul automatului se găsea un om, moneda cădea în mâna lui și tot el elibera bomboana. Acest om își dăduse seama inconștient că oamenii aveau mai multă încredere în mașini decât în semenii lor și voia să te convingă cu o șireată viclenie că el e mașină.

Oamenii au ajuns să dea pentru un nud de zece ori mai mult decât pentru femeia care-i slujise pictorului ca model; omului i se refuza stima cuvenită copiei sale. Îmi amintesc cât de profund m-a indignat, cu puțin înaintea călătoriei mele în Faremido, faptul că barbarii de nemți bombardaseră catedrala din Reims, pe când tot atunci am reținut abia în treacăt numărul celor căzuți în bătălia de acolo. De altfel, oricine știe cu cât înseamnă de mult, și cu cât e mai mare entuziasmul pe care-l determină știrea privind capturarea a două-trei nave sau a cinci-șase tunuri ale inamicului, decât aceea despre nimicirea a cinci-șase mii de oameni din rândurile sale, cinci tunuri fiind echivalente pentru noi – ca și pentru ei – cu cinci mii de oameni. Dacă aș fi judecat aceste lucruri la rece încă de pe atunci, în Faremido nu aș fi fost nevoit să învăț atâtea pe propria-mi piele. Aș fi înțeles că, în raport cu sine, omul a apreciat întotdeauna mai presus creația, și că în orice creație s-a străduit să se redea pe sine, din nou și mai perfect, pentru ca în cele din urmă el însuși să înceteze a mai exista – asemenea cochiliei de lut în care se turnase bronzul. Ar fi trebuit să înțeleg asta încă de pe când s-a inventat filmul și am constatat că omul frecventa cu mai multă plăcere cinematograful, unde vedea pe pânză doar imaginea proiectată a artistului pe care l-ar fi putut vedea cu aceeași cheltuială, în carne și oase, pe scena perimată a teatrului. Într-adevăr, omul ar fi dorit de la bun început, atât în detaliile luate aparte, cât și în ansamblu, o ființă mai perfectă decât el însuși: iată la ce îi trebuise microscopul și telescopul, fotografia și razele X, automobilul și avionul.

Repet, dacă aș fi judecat și înțeles toate acestea din timp, aș fi reușit să câștig mai multă stimă, mai mult respect în ochii locuitorilor Faremidoului față de scumpa mea patrie. Ei și-ar fi dat seama că admirația care, pur și simplu, mă amețise când la capătul șoselei din pădure mi se înfățișă acel palat strălucitor, deci că admirația aceea dovedea în sine că, imperfect, ca om, meritam totuși să trăiesc printre ei și să le devin poate odată și odată asemănător. Dar eu, părtinitor și neghiob, am ținut morțiș, vreme îndelungată, la presupunerea că o asemenea operă nu putea fi creată decât de mâna omului.

Stăteam și priveam amețit în jur: atunci unul din aparatele din fața galeriei s-a pus în mișcare și se apropie în salturi lejere de mine. Am recunoscut aparatul care mă adusese pe acest tărâm și mă părăsise pe malul opus al râului. Emana aceeași linie melodică; din rândul celorlalte aparate s-au mai pus câteva în mișcare și s-au apropiat. M-au înconjurat și în curând răsună un adevărat concert: aparatele

Calcutta, India – Creație după Gulliver

cântau. Începusem să mă sperii că nu văd nicăieri un om în carne și oase, dar totodată și legile firii începuseră să-și ceară drepturile: mi se făcuse foame și eram obosit. În speranța că poate, totuși, mă fac înțeles, am început să vorbesc în diferite limbi, solicitând înțelegere și ajutor. Dar, întrucât acestor solicitări le răspundeau doar sunetele muzicale, le-am urmărit iarăși cu atenție și, remarcând anumite sunete ce se repetau, am început să le redau și eu. Atunci, ca și cum ar fi fost surprinse, aparatele au încetat să cânte, se lăsă o tăcere și, întinzându-și reciproc brațele metalice, păreau că se sfătuiesc. Privind speriat în jur, am observat că nu erau toate identice: se găseau printre ele unele prevăzute cu aripi, altele fără, unele aveau capul pătrat, altele rotund, metalul din care fuseseră realizate diferea, de asemenea, la culoare; în privința staturii însă semănau, ca și prin faptul că toate erau mecanisme extrem de fine, precise.

În timp ce meditam asupra celor de mai sus, un braț metalic s-a întins spre mine și m-a ridicat în aer: am remarcat o lentilă uriașă plasată de un mecanism oarecare deasupra capului meu, iar prin lentilă strălucea, licărind atent ceva ca un ochi uriaș. Brațul care mă ridicase îmi mișca și îmi glisa încet capul, încât aveam senzația incomodă că sunt observat ca o insectă curioasă sub lupa cercetătorului. Apoi am fost lăsat iarăși la sol. Aparatul cu aripi, care mă adusese aici, m-a luat de mână și a început să mă conducă, ca și când un tată și-ar fi învățat copilașul să umble: aparatul pășea încet, cu băgare de seamă alături de mine; își ridica roțile unde drumul era bolovănos, pe locurile netede rula încet, cu precauție. Pe parcurs își aplecase adeseori capul de metal auriu, revărsând asupra mea o lumină albăstrie din ochii săi strălucitori, apoi începu să cânte, făcându-mă să simt mai hotărât, că, prin sunetele acelea mi se adresa mie, că în această țară se vorbește prin sunete muzicale, cuvintele constituindu-se după notele portativului. Înțelegând asta, m-am străduit să-i dau de înțeles că aș dori să-mi însușesc limba lor, și arătând spre palat i-am sugerat că aș vrea să știu cum se numește. A priceput îndată și făcu auzite sunetele mi, fa, re, pe care le-am repetat imediat. Era evident că se bucură și a început să-mi indice obiectele, precizând denumirea fiecăruia, iar eu, la rândul meu, repetam sunetele. Arătând spre sine, îmi cântase: sol-la-si. Cu un gest larg mi-a indicat întregul orizont, cântând: fa, re, mi, do, ceea ce auzisem când mă adusese aici. Așa am aflat că denumirea țării era Faremido. (Îl rog pe cititor să pronunțe de fiecare dată cuvintele originale cântând, deoarece pronunția numai așa are sens.)

Am ajuns, în sfârșit, la aleea pe care trecusem adineauri, cea străjuită de copaci cu formă umană. Conducătorul meu se opri la un astfel de copac, mă apucă gingaș de mijloc și mă depuse lângă acesta, apoi, retrăgându-se puțin, și-a ridicat brațul metalic deasupra capului; mi-am dat seama că mă cercetează și ne compară. Mă cuprinse iarăși acea senzație incomodă: ca și când un botanist ar fi comparat două plante ca să le stabilească gradul de rudenie.

(Karinthy Frigyes, *Călătorie în Faremido*)

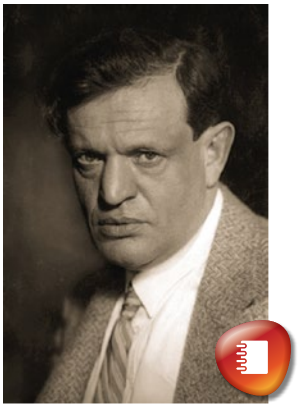

Scriitorul maghiar Karinthy Frigyes (1887-1938), traducător al celor patru volume ale cărții lui Jonathan Swift, ***Călătoriile lui Gulliver***, continuă prezentarea aventurilor lui Gulliver, plasând evenimentele în anii Primului Război Mondial. Scriitorul este considerat un reprezentant al literaturii de anticipație.

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Alcătuiește enunțuri potrivite cu sinonimele contextuale ale cuvintelor selectate din primele cinci alineate: *lesne*, *firesc*, *superficial*, *inventivitate*, *aș fi judecat*, *proiectată*.

2. Descoperă în text câte patru cuvinte care aparțin câmpului lexical al *artei* și al *științei*.

3. Citiți, ***în perechi***, primul alineat al textului și rezolvați următoarele sarcini.
a. Identificați circumstanțialele de scop și indicați partea de vorbire prin care sunt realizate.
b. Transcrieți fraza în care se regăsesc propoziții subordonate circumstanțiale de cauză, indicând prin ce mijloace se stabilesc relațiile dintre acestea.

4. Întocmește planul simplu de idei, apoi redactează rezumatul textului.

ÎN LUMEA TEXTULUI ȘI DINCOLO DE TEXT

Howard Gardner
(n. 1943)

Activitate pe grupe.

Formați opt grupe, în funcție de tipul de inteligență care vă reprezintă cel mai bine. Pentru a forma grupele, citiți cu atenție informațiile de mai jos.

Psihologul american Howard Gardner consideră că, în educație, trebuie să acordăm atenție înclinațiilor/talentelor pe care le au elevii. Prin urmare, dacă folosim modalități variate de abordare a unei probleme, învățăm mai ușor. Gardner deosebește opt tipuri de inteligență:

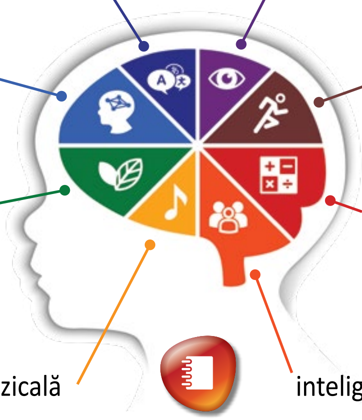

1. **Inteligența lingvistică/verbală** – Identificați cuvintele-cheie ale textului citit, pentru a explica semnificația titlului *Călătorie în Faremido*.
2. **Inteligența logico-matematică** – Realizați, din figuri geometrice, aparatul cu aripi care l-a însoțit pe Gulliver în Faremido.
3. **Inteligența spațială** – Creați, pe baza textului, folosind resurse diferite (tehnologie digitală, hârtie, plastilină, lego, markere, lut, lemn etc.), scena finală din textul citit.
4. **Inteligența muzicală** – Creați și interpretați, pe baza textului, un cântec potrivit locului unde a ajuns Gulliver. Puteți folosi diferite instrumente muzicale, chiar realizate de voi.
5. **Inteligența kinestezică** – Imaginați-vă că personajul-narator, Gulliver, vrea să prezinte publicului englez, într-o sală de teatru, peripețiile prin care a trecut în țara Faremido. Stabiliți un posibil scenariu pentru a putea fi reprezentat colegilor.
6. **Inteligența naturalistă/ambientală** – Descoperiți un spațiu geografic potrivit țării Faremido, pe baza cuvintelor/expresiilor care fac referire la relief și locuitori. Descrieți-l.
7. **Inteligența interpersonală** – la alegere:
   - comparați, folosind diagrama Venn, personajul Gulliver din cartea lui Jonathan Swift cu personajul Gulliver al lui Karinthy Frigyes;
   - creați o reclamă potrivită pentru vizitarea țării Faremido.
8. **Inteligența intrapersonală** – Creați o nouă aventură prin care să treacă personajul Gulliver după ce părăsește Faremido. Redactați un text, de 120-150 de cuvinte, în care să folosiți narațiunea, descrierea, dialogul și monologul.

Evaluare

• Citește textul și rezolvă cerințele.

Aurigae II

Dragă prietene,

Am primit fotografia. Deși mă așteptam, aspectul tău m-a înfiorat. Credeam că am reconstituit înfățișarea ta pornind de la propria ta descriere, dar asta nu dovedește decât că vorbele nu pot reproduce un obiect pe care nu l-ai văzut niciodată.

Îți trimit și o fotografie de-a mea, așa cum am promis. Un individ masiv, metalic, nu-i așa? Pariez că sunt foarte diferit de ceea ce îți imaginai. Diferitele specii cu care intrăm în contact se tem de noi atunci când descoperă că suntem foarte radioactivi. Suntem literalmente o formă de viață radioactivă, singura de acest fel pe care o cunoaștem în Univers. E foarte greu să fii singur; după cum știi, am amintit de câteva ori de speranța mea de a scăpa nu numai din întemnițarea la care sunt condamnat, dar și din corpul meu, care nu poate evada.

Poate te interesează să afli cât de mult a evoluat această idee. Problema care se pune este cea a schimbului de personalitate. În realitate, nu e vorba de schimb în sensul obișnuit al cuvântului. Întâi sunt necesare amprentele celor două persoane, nu numai ale corpului, ci și ale minții și ale gândurilor. Această fază fiind pur mecanică se reduce la atât: se fac două fotografii complete care se schimbă între ele. Prin „complete" înțeleg faptul că trebuie să fie înregistrată fiecare vibrație. Următorul pas constă în a te asigura că cele două imagini au fost schimbate și că fiecare din părți are în apropiere o fotografie completă a celeilalte. (Este prea târziu, dragă prietene prin corespondență: am declanșat deja fluxul dublu de energie substanțială care unește cele două plăci. Îți poți continua lectura). Repet, nu e un schimb propriu-zis de personalități. Individualitatea inițială a fiecăruia dintre indivizi este anihilată, alungată la marginea conștiinței și înlocuită cu personalitatea imprimată pe placa fotografică.

Îți vei păstra integral amintirea despre viața ta pe Pământ, așa cum eu îmi voi păstra amintirea despre viața mea pe Aurigae. În același timp, memoria corpului receptor va fi în mod mai mult sau mai puțin vag la dispoziția fiecăruia dintre noi. Întotdeauna, o parte din noi va căuta să iasă la suprafață, să își recapete conștiința, dar îi va lipsi puterea necesară.

Când mă voi plictisi de Pământ, voi face un schimb de corpuri cu un reprezentant al unei alte specii. După treizeci de ani, voi fi bucuros să-mi recapăt propriul corp, iar tu vei putea prelua ultimul trup ocupat de mine.

Aranjamentul este convenabil pentru amândoi. Tu îți vei depăși în longevitate toți semenii și vei trăi o experiență interesantă. Recunosc că eu sunt cel mai avantajat, dar destul cu explicațiile. Când ajungi la acest paragraf, eu voi fi cel care îl citește, nu tu. Oricum, dacă o parte din conștiința ta mai e încă activă, îți spun adio, prietene. Dau vești despre călătoria mea.

Skander.

Aurigae II

Dragă prietene,

Îți mulțumesc foarte mult că mi-ai forțat mâna. Mult timp m-am întrebat dacă să te las să îți joci o astfel de festă ție însuți. Închipuie-ți că laboratoarele oficiale au analizat prima placă fotografică pe care mi-ai trimis-o și, astfel, decizia finală depindea de mine. M-am gândit că o ființă atât de dornică să tragă pe sfoară pe cineva merita șansa de a reuși.

Acum știu că nu trebuie să-mi pară rău pentru tine. Planul tău de a cuceri Pământul ar fi eșuat oricum, dar simplul fapt că ai avut această idee îți retrage dreptul la compasiune.

Până acum, ți-ai putut da singur seama că un paralitic din naștere, care mai e și cardiac, nu speră să trăiască prea mult. Sunt fericit să te anunț că fostul tău corespondent solitar se distrează foarte bine, și îmi face plăcere să semnez cu un nume cu care sper să mă obișnuiesc.

Cele mai sincere urări,
Skander.

(A.E. van Vogt, *Corespondență* – fragmente)

Punctaj acordat:

1. Precizează dacă următoarele enunțuri, care vizează textul dat, sunt adevărate sau false. — **10 puncte** (5 × 2 puncte)

a. Textul reproduce corespondența dintre doi oameni.
b. Cele două personaje au făcut schimb de fotografii.
c. Skander este numele locuitorului de pe planeta Pământ.
d. Skander consideră că este cel mai avantajat prin schimbul făcut.
e. Planul de a cuceri Pământul a eșuat.

2. Identifică în textul dat: — **10 puncte** (5 × 2 puncte)

a. o secvență narativă;
b. o secvență descriptivă;
c. o secvență explicativă;
d. o secvență argumentativă;
e. o adresare directă care indică dialogul.

Punctaj acordat:

3. Completează, pe caiet, enunțurile preluate din text, conform indicațiilor date, respectând mesajul primei scrisori.

20 puncte (5 × 4 puncte)

a. propoziție subordonată circumstanțială de cauză: Deși mă așteptam,[1]/ aspectul tău m-a înfiorat[2]/ …[3]/.
b. propoziție subordonată circumstanțială de scop/finală: Îți trimit și o fotografie de-a mea[1]/ …[2]/.
c. circumstanțial de scop: Întâi sunt necesare amprentele celor două persoane … .
d. propoziție subordonată circumstanțială de scop/finală: Cele două imagini au fost schimbate[1]/ …[2]/.
e. propoziție subordonată circumstanțială de cauză: Îți vei păstra integral amintirea despre viața ta pe Pământ,[1]/ …[2]/.

4. Caracterizează, în 60-80 de cuvinte, personajul numit Skander, pe baza informațiilor oferite de text. Prezintă câte două modalități de caracterizare directă și indirectă.

20 puncte (5 × 4 puncte)

5. Scrie un text de minimum 150 de cuvinte, cu titlul *Dincolo de orizontul nostru*, în care să valorifici secvențe textuale narative, descriptive, explicative și dialogate.

30 puncte (3, 12, 5, 4, 4, 2 puncte)

În redactarea textului, vei ține seama de următoarele criterii:

- respectarea structurii unei compuneri;
- valorificarea, în textul redactat, a celor patru tipuri de secvențe textuale;
- originalitate în tratarea temei;
- corectitudinea exprimării;
- respectarea normelor de ortografie și de punctuație;
- încadrarea textului în limitele date.

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. F; **b.** A; **c.** F; **d.** A; **e.** A

2. a. de exemplu: *Când mă voi plictisi de Pământ, voi face un schimb de corpuri cu un reprezentant al unei alte specii. După treizeci de ani, voi fi bucuros să-mi recapăt propriul corp, iar tu vei putea prelua ultimul trup ocupat de mine.*; **b.** de exemplu: *Suntem literalmente o formă de viață radioactivă, singura de acest fel pe care o cunoaștem în Univers.*; **c.** de exemplu: *Prin „complete" înțeleg faptul că trebuie să fie înregistrată fiecare vibrație.*; **d.** de exemplu: *Acum știu că nu trebuie să-mi pară rău pentru tine. Planul tău de a cuceri Pământul ar fi eșuat oricum, dar simplul fapt că ai avut această idee îți retrage dreptul la compasiune.*; **e.** de exemplu: *Oricum, dacă o parte din conștiința ta mai e încă activă, îți spun adio, prietene. Dau vești despre călătoria mea.*

3. a. de exemplu: *deoarece te-am văzut altfel*; **b.** de exemplu: *ca să mă cunoști mai bine*; **c.** de exemplu: *pentru a face schimbul*. **d.** de exemplu: *ca să facem schimbul de personalități*; **e.** de exemplu: *fiindcă fiecare rămâne cu propriile amintiri*.

4. De exemplu, *două modalități de caracterizare directă: autocaracterizare, caracterizare făcută de celălalt personaj; două modalități de caracterizare indirectă: prin fapte, prin mesajul transmis.*

Recapitulare finală

• Se dau textele:

A

Apune soarele-n văpăi
Și înserarea, ca un val,
Pe subt răchițile din deal
Se lasă-n liniște pe văi.

Coboară-ncovoiat la pod
Un biet pescar, de pe Siret,
Și-n umbră sură pier încet
Pescar, și apă, și năvod.

De jos, din ceață de pe prund,
Doi pescăruși au apărut
Și-n zbor îngemănat și mut
Se duc spre bălțile din fund.

Închid pleoapele s-ascult...
De pacea largă legănat
Mi-adoarme sufletu-mpăcat.
Ca un copil ce-a plâns prea mult.

(Șt.O. Iosif, *Vara*)

Șt.O. Iosif
(1875-1913)

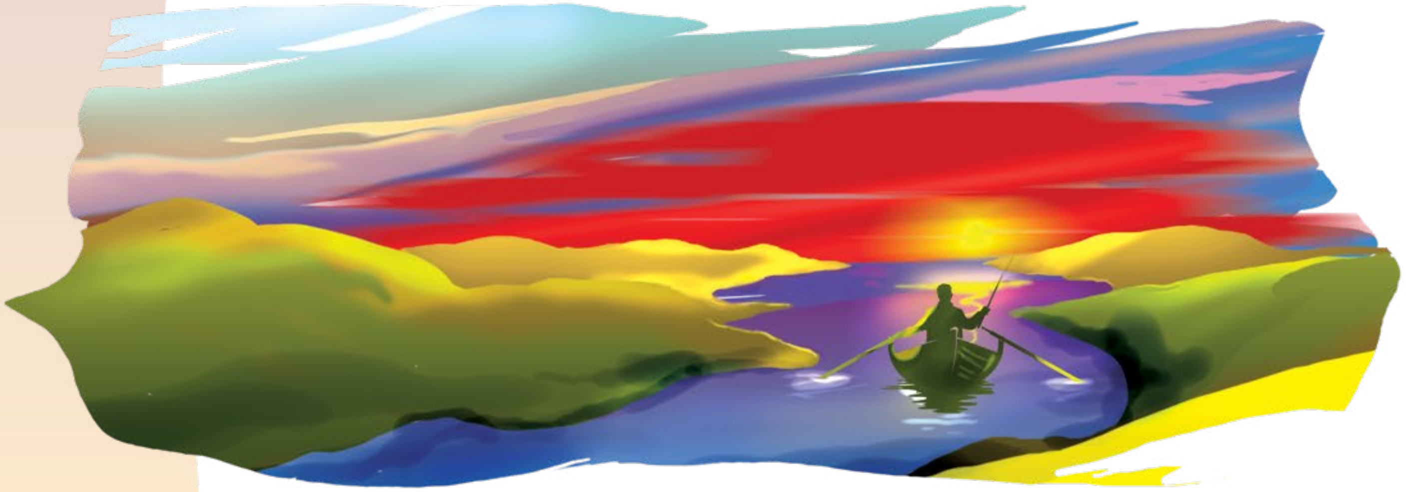

Pe mare, 29 August

B De trei zile suntem pe drum, spre țară.

De mult a dispărut coasta Asiei Mici, rămasă în urmă, dormind înfășurată în ceața deasă a toamnei.

Navigăm numai cu pânzele. O briză răcoroasă se furișează până în fundul cabinelor; și *Mircea*, aplecat pe o coastă, cu pânzele bombate, se duce ca săgeata pe luciul mării calme, sub cerul clar, albastru. Un cârd de marsuini[1] se întrec în mers cu noi, și-n jocuri nebunatice se dau afund, ca iarăși să apară ca scuturi argintii lucind pe fața apei.

Pe punte, toți oamenii sunt veseli: ajungem azi în port... Și mâine e sărbătoare...

„Se vede uscatul în prova[2]*!*“, strigă cu glas tare omul din gabie[3].

„Constanța... Constanța... ajungem“, șoptesc cătând cu toții să prindă în zare o liniuță neagră ce joacă tremurând în aerul străveziu la orizont.

Ne apropiem de coastă.

E într-amurg; spre asfințit ceru-i aprins, și în lumina de purpură a serii se poleiesc pe boltă norii ce par lespezi de aur ca trepte înălțate. Iar soarele apune uitându-se înapoi spre portul ce rămâne mai lucitor și mândru sub razele din urmă – așa cum îl visăm s-ajungă în viitor.

Din largul mării, *Mircea*, bătrân dar mândru încă, se-ndreaptă spre uscat și zboară cu pânzele întinse dorind s-ajungă în port.

Pe sus plutește lin, cu aripele obosite, o pasăre grăbită: se întoarce spre țărm, la cuib, ca să se culce.

Suntem aproape. Pe chei[4] se vede lumea sosită să ne-aștepte: batistele se mișcă în aer urându-ne bună-venire!...

Iar flamura[5] lui *Mircea*, din vârf de la catarg, răspunde fluturându-și culorile în vânt, și în jocul ei prin aer se apleacă și se-înalță de pare că salută pământul țării noastre...

(Jean Bart, *Jurnal de bord*)

---

1 Marsuin – specie de delfin care trăiește de-a lungul țărmurilor marine.

2 Proră (var. provă) – partea din față a unei nave.

3 Gabie – platformă orizontală fixată în vârful unui catarg și folosită ca loc de observație sau loc de unde se manevrează pânzele.

4 Chei – țărm al unui port unde se încarcă și se descarcă mărfurile.

5 Flamură – steag.

Identifică

- În textul A:
  - două cuvinte derivate;
  - două cuvinte compuse;
  - trei cuvinte care conțin diftong;
  - o construcție reflexivă;
  - o propoziție subordonată atributivă.
- În textul B:
  - trei cuvinte obținute prin conversiune;
  - trei cuvinte care conțin vocale în hiat;
  - trei cuvinte din câmpul lexical al *ambarcațiunilor*;
  - o construcție incidentă;
  - o propoziție subordonată circumstanțială de scop.

Compară, ***împreună cu un coleg***, textele date, scoțând în evidență asemănările și deosebirile dintre acestea. Vă veți referi cel puțin la următoarele aspecte: tipul de text, formă, temă, tabloul descris, moduri de expunere, stările exprimate sau sugerate. Puteți realiza comparația sub formă de tabel, schemă, diagramă Venn sau orice altă formă. Apoi le veți prezenta colegilor de clasă rezultatul muncii în echipă.

Analizează cuvintele subliniate, completând, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Cuvântul din text	Parte de propoziție/funcție sintactică	Realizat prin
(din) deal	atribut	substantiv comun
...	...	...

Asociază o întâmplare trăită cu o seară de vară și scrie, în acest sens, un text narativ-descriptiv, de cel puțin 170 de cuvinte. Vei integra în textul tău trei figuri de stil diferite preluate din textele date, pe care le vei sublinia.

Vei face schimb de texte cu un coleg din clasă și fiecare va evalua textul celuilalt, folosind grila de mai jos, realizată pe o foaie separată. După evaluare, veți discuta despre aspectele observate.

Criteriu	Da	Parțial	Nu
Întâmplarea este relatată, respectându-se succesiunea logică a ideilor.			
Este respectată unitatea compoziției.			
Au fost utilizate narațiunea și descrierea.			
Figurile de stil preluate din text sunt integrate corespunzător.			
Textul este coerent, folosindu-se un registru de comunicare, stil și vocabular adecvate conținutului.			
Sunt respectate normele de ortografie și de punctuație în vigoare.			
Numărul minim de cuvinte a fost respectat.			

Aplică ce ai învățat despre textul argumentativ, redactând un astfel de text, de 150-160 de cuvinte, în care să-ți susții opinia cu privire la importanța călătoriilor în viața omului.

Explică-le colegilor de clasă care este semnificația ultimei strofe a textului A, valorificând și procedeele artistice folosite.

Evaluare finală

• Citește textul și rezolvă cerințele.

Am trecut în clasa a VI-a.

Ca de obicei, Mihăiță este întâiul pe lista promovaților, iar Cotan, întâiul pe lista corigenților la două obiecte. De data asta este corigent la limba greacă și la matematică. Eu am fost clasificat al șaptelea.

În grădina publică a fost construită o tribună de scânduri albe împodobită cu verdeață, covoare și drapele naționale.

De-a lungul celor trei mese împreunate și acoperite cu postav verde, stau așezați, după importanța rangului social, la mijloc prefectul județului, apoi, la dreapta lui, generalul comandant al garnizoanei, părintele protopop, directoarea școlii de fete nr. II și directorii școlilor nr. I și III, iar la stânga lui, primarul orașului, directorul liceului, directoarea școlii de fete nr. I, directorul școlii de băieți nr. II și polițaiul.

În jurul tribunei stau în picioare profesorii și elevii premiați, părinții, muzica militară, comandantul gardiștilor care păzește ordinea și restul publicului cu „bilete de intrare".

Fiecare director citește cu glas tare numele premianților din școala sa. Ceremonia se repetă la fel, dar nu cu același fast, pentru toți premianții. Adevărații eroi ai zilei sunt numai „premianții întâi". Numele lor produce senzație în public și prezența lor pe tribună pune în mișcare întreaga ierarhie oficială. Prefectul le pune pe cap câte o coroană de brad, primarul le oferă pachetul de cărți legat cu panglică tricoloră, protopopul le dă binecuvântarea, iar generalul, după fiecare „premiant întâi", face un semn către capelmaistru, care la rândul lui ridică în aer o baghetă albă, și muzica militară repetă de trei ori: „Sol, si, re, sol, sol, re, si, sol" și o singură dată: „Sol, la, si, re".

Excepțional în anul acesta, Societatea doamnelor din elita piteșteană pentru ajutorarea elevilor lipsiți de mijloace s-a hotărât să-și manifeste activitatea în mod public. Pe lângă coroana de brad, pachetul de cărți, binecuvântarea protopopului și salutul muzicii militare, Mihăiță capătă și un costum de haine de dril... Dintre toți premianții din anul acesta, Mihăiță este cel mai jerpelit.

După sfârșitul serbării, muzica militară mai cântă un „potpourriu" național, valsul lui Ivanovici *Dunărea albastră* și marșul nemțesc după care defilează armata la 10 mai. Apoi grădina începe să se golească.

(Ion Minulescu, *Corigent la limba română*)

Punctaj acordat:

10 puncte (5 × 2 puncte)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.

a. Textul dat este un text epic.
b. În textul dat, se regăsesc narațiunea și dialogul.
c. Premierea elevilor are loc la nivelul orașului.
d. Primarul le oferă elevilor premiați cărți.
e. Mihăiță face parte dintr-o familie înstărită.

10 puncte (5 × 2 puncte)

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

a. la matematică	1. circumstanțial de loc
b. în grădina	2. circumstanțial de mod
c. la fel	3. complement prepozițional
d. în anul	4. complement direct
e. un costum	5. circumstanțial de cauză
	6. circumstanțial de timp

20 puncte (5 × 4 puncte)

3. Completează următoarele enunțuri.

a. Cuvântul *premiați* din structura *elevii premiați* a fost obținut prin ... .
b. Cuvântul *binecuvântarea* a fost obținut prin ... .
c. În secvența *În grădina publică a fost construită o tribună de scânduri albe* există o construcție ... .
d. Prin contragerea propoziției subordonate *care păzește ordinea* se obține un ... .
e. Subordonata din ultima frază a textului este ... .

20 puncte (5 × 4 puncte)

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

a. Transcrie un reper temporal din textul citit.
b. Precizează cum se numesc cei doi colegi ai naratorului.
c. Menționează cine are parte de o ceremonie mai fastuoasă.
d. Formulează două idei principale/secundare din textul dat.
e. Transcrie un pasaj în care este surprins spațiul întâmplărilor.

30 puncte (15, 5, 5, 3, 2 puncte)

5. Scrie un text narativ, de minimum 170 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare reală sau imaginară petrecută în timpul unei festivități de încheiere a anului școlar. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să faci referire la cel puțin două persoane;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. **a.** – A, **b.** – F, **c.** – A, **d.** – A, **e.** – F.
2. **a.** – 3, **b.** – 1, **c.** – 2, **d.** – 6, **e.** – 4.
3. **a.** – conversiune; **b.** – de exemplu: compunere prin sudare; **c.** – pasivă; **d.** – atribut; **e.** – completivă directă.
4. **a.** – de exemplu: *după sfârșitul serbării (temporal)*; **b.** Mihăiță și Cotan; **c.** elevii care au obținut premiul I; **d.** – de exemplu: *Naratorul a trecut în clasa a VI-a., La festivitatea de premiere participă persoane importante din oraș.*; **e.** de exemplu: *În grădina publică a fost construită o tribună de scânduri albe împodobită cu verdeață, covoare și drapele naționale.*

LUMEA ÎN CUVINTE ȘI IMAGINI

Creează câte două texte (narativ, descriptiv, dialogat, explicativ, argumentativ) pentru fiecare dintre imaginile de mai jos. În textele redactate, vei include construcții gramaticale învățate în acest an școlar la limba română.

A

B

C

D

E

F

GRAMAJOACA

Folosiți un zar și pioni/nasturi.
Puteți schimba jocul, folosind
alte cunoștințe de limba și literatura
română învățate în acest an școlar.

Rostește invers circumstanțialul de loc din propoziția: *Locuiește departe de zona muntoasă*.

Cântă propoziția circumstanțială de scop din fraza: *Ca să devii artist, trebuie să fii perseverent*.

Mută circumstanțiala de loc înaintea regentei: *Vom pleca îndată unde ne-a spus bunica lui Cristian*.

START

Aplaudă când spui complementul prepozițional din enunțul: *Mă gândesc adesea la vacanță*.

Schimbă atributiva din fraza: *Am aflat de o destinație de vacanță care ni s-a părut interesantă*.

Dacă știi răspunsul și ești pe:
- violet – înaintezi un pas;
- albastru – înaintezi 3 pași;
- verde – ajungi la final.

Rostește pițigăiat regenta și cu voce groasă circumstanțiala de cauză din fraza: *A fost foarte fericit, întrucât a fost admis la liceul dorit.*

Tactează silabele din circumstanțiala de mod existentă în fraza: *Au procedat cum și-au dorit.*

FINAL

Complementul direct din propoziția *Copilul a rezolvat trei exerciții* este...

Spune pe silabe circumstanțiala de timp din fraza: *Mă voi documenta înainte să plec în expediție.*

Râzi înainte de complementul indirect din propoziția: *Am oferit un cadou fratelui său.*

Strigă WOW după construcția concesivă din enunțul: *În ciuda vremii, vom pleca la mare mâine.*

Dacă nu știi răspunsul și ești pe:
- galben – te întorci un pas;
- portocaliu – te întorci la start;
- roșu – ieși din joc.

HARTA CONCEPTUALĂ – LIMBA ROMÂNĂ

Completează, pe o coală A3, harta conceptuală de mai jos cu toate noțiunile de limbă română învățate în clasele a V-a – a VIII-a. Pentru a dezvolta cât mai amplu schema, poți exemplifica noțiunile teoretice indicate.

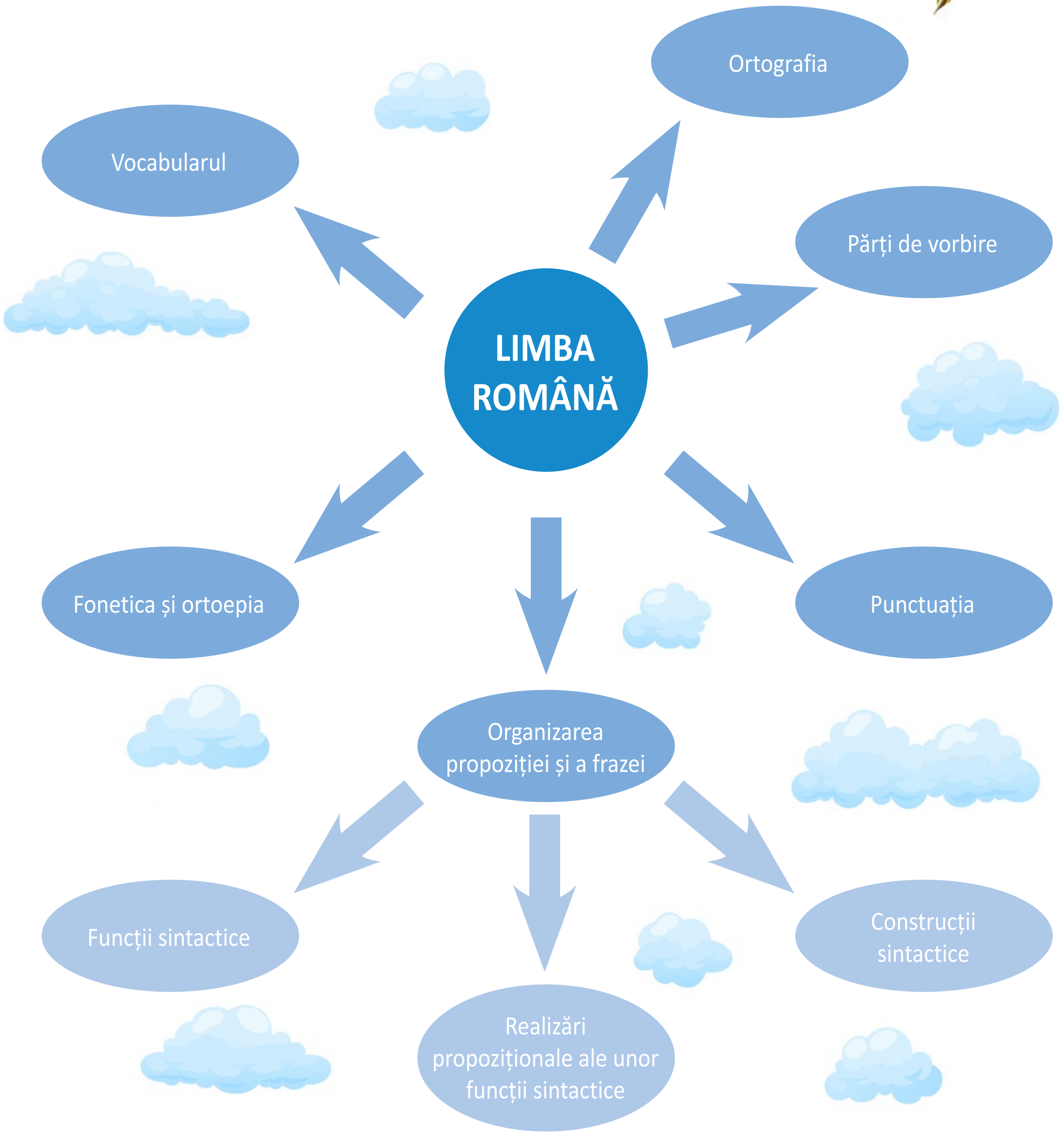

Programa școlară poate fi accesată la adresa:
http://programe.ise.ro